Doğu-Batı Dîvânı

JOHANN WOLFGANG
von
GOETHE

Tercüme
Dr. Bayram YILMAZ

İVİ ADAM

JOHANN WOLFGANG von GOETHE
Doğu - Batı Dîvânı

Edebiyat Dizisi-2
Doğu Batı Divânı
GOETHE

ISBN 975-6752-02-5

1. Baskı Mart 2000

Yayın hakları
İyiadam Yayınları'na aittir © 2000

Görsel Yönetmen
Özlem ALICI

Basım Yeri
ESE Matbaacılık

İYİADAM YAYINCILIK
İkitelli Organize Sanayi Bölgesi
İskoop Sanayi Sitesi
Turgut Özal Cad. C-4. No: 190-192-194
34670 İkitelli-İstanbul
Tel&Fax (0212) 549 52 52

(İyiadam yayıncılık bir ESE kuruluşudur)

Kitabın arka kapağında iki sahife şeklinde yeralan tasvir -Goethe'nin bizzat nezaret ederek hazırladığı- Doğu-Batı Divânı'nın orijinal kapak kompozisyonudur

Dr. Bayram Yılmaz Weimar'da (Aralık 1996)

GOETHE

DOĞU-BATI DİVÂNI

TERCÜME
Yrd. Doç. Dr. Bayram YILMAZ

İYİ ADAM

ÖZGEÇMİŞ

Yrd. Doç. Dr. Bayram Yılmaz, 1949 yılında Bilecik/Yenipazar ilçesinde doğdu. İlk, orta ve lise tahsilinden sonra, yüksek öğrenim için 1972 yılında Almanya'ya gitti. Bir yıl yabancı dil kursuna devam ettikten sonra, 1974 yılında Bochum Ruhr-Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı ile Şarkiyat tahsiline başladı. 1983 yılında Master'ını da tamamlayarak mezun oldu. Bu arada Witten şehrindeki Sanat Okulu'nda Türk çocuklarına Almanca ve Türkçe dersleri okuttu. 1985-1993 yılları arasında Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Araştırma Görevlisi olarak vazife yaptı. Çalıştığı fakülte tarafından 1987'de doktora çalışması için tekrar Almanya'ya gönderildi. 1993 yılında Van 100. Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ne yardımcı doçent olarak atandı. Yrd. Doç. Dr. Bayram Yılmaz, halen Harran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Batı Dilleri ve Edebiyatı Bölümü'nde görev yapmaktadır.

Yayınlanmış Eserleri:
Goethe ve İslâmiyet
-Goethe'nin Doğu-Batı Divânı'nda Cennet Bahsi

İÇİNDEKİLER

Takriz — 7
Önsöz — 9

Muganni Bahsi 15
Hâfız Bahsi 51
Aşk Bahsi 71
Murâkabe Bahsi — 91
Hiddet-İnfial Bahsi — 113
Hikmet Bahsi 135
Timur Bahsi — 154
Züleyhâ Bahsi 161
Sâki Bahsi 233
Temsil Bahsi — 262
Persler Bahsi 271
Cennet Bahsi — 283
Metrûkâtdan Sâhifeler 317

Sonsöz — 330
Divân'da Geçen İsimler 333
Lügatçe — 351
Faydalanılan Eserler 369

TAKRİZ

GOETHE'NİN DOĞU-BATI DİVÂNI

Güneş yeryüzüne Doğu'dan doğar ve Batı yönünden kaybolur. Her ne kadar cedlerimiz "üzerinde güneşin batmadığı" bir coğrafyaya sahip olmuşlarsa da yukarıda zikredilen kozmik kural varlığını devam ettirmiştir. Ayrıca İlâhî takdirin bir remzi olarak, peygamberlerin çoğu Doğu'da, düşünürlerin çoğu ise Batı'da ortaya çıkmıştır. Bunda herhalde tarihî ve coğrâfî şartların payı büyüktür.

Sonsuzluk için çarpan kalbinin ilhamlarını şiir düzlemine aktaran bir Batılı, medeniyet telâkkilerini aşarak sözlerini Doğu-Batı Divâm'na nakşeder. H.Cemil Meriç'in "Işık Doğu'dan gelir." sözünü doğrularcasına Batı'dan Doğu'ya iştiyak ve hasret dolu bir mektup gelir. Bu mektupta kin ve ihtiras eksenli bir dünyaya kendimizi kilitlediğimiz şu günlerde bize gönderilen selâm vardır, kelâm vardır. Pozitivizm'in rağbet bulduğu bir dünyada o, metafizik problemlerle ilgilenmiş, hatta bir adım öteye giderek İslâmî akîdeleri ve imânî güzellikleri, sağlam bir yakîn ile dile getirmiştir.

Büyük Alman mütefekkiri ve şairi Johann Wolfgang von Goethe üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran Yrd. Doç. Bayram Yılmaz, Doğu-Batı Divanı'm Türkçe'ye tercüme etmekle, büyük bir hizmeti deruhde etmiştir.

İslâm milletleri (Türkler, Araplar, Farslar)ne ait Klasik

Edebiyatın en belirgin özelliklerinden biri, şâirlerin şiirlerini "Divân" adı verilen kitaplarda toplamalarıdır. Divânlar, şiir formunun bütün çeşitlerine bünyesinde yer verir. Goethe, bu şark geleneğini isim plânında takip eder. Onun enfüsî ve âfâkî âlem üzerinde yaptığı gözlem ve tefekkür, kendisi için devamlı bir yenileşme, olgunlaşma ve arınma vasıtası olmuştur. "Öl ve ol" sırrını bilmeyenin yeryüzünde zavallı bir misafir olduğunu vurgular. Doğu coğrafyasını soluklayan ruhu, sembolik kültürel cüzleri damıtır şiirlerine.

Karışıp da çobanların arasına
Serinlemek isterim vahalarda
Çöllerden şehirlere uzanan
Her bir yolda, patikada
Ağır ağır yol alırken kervanlarla
Şal, kahve, misk ü anber satarım
(Muganni Bahsi)

O, hakikat arayıcısıdır, sonsuzluğa iştiyaklı bir kalp taşır ve "Kalksın da Leylâ ile Mecnûn yattıkları yerden / Aşkın yolunu yordamını öğrensinler benden" (Züleyhâ Bahsi) der. Bunu derken de Fuzûli'nin "Bende Mecnûn'dan füzûn âşıklık isti'dâdı var / Âşık-ı sâdık benim, Mecnûn'un ancak adı var." beytiyle evrensel bir paralelliği yakalar. Kalbi hep çöllerde koşarken "Sen de Doğu ile Batı gibi yârından ayrı mı düştün?" diye sorar.

Goethe'yi bilim dünyasına tanıtan değerli araştırmacı Yrd. Doç. Dr. Bayram Yılmaz Bey'i bu çalışması dolayısıyla tebrik ediyor, sizi Doğu-Batı Divanı'nın cümle kapısından içeri davet ediyorum.

Yrd. Doç. Dr. M. Muhsin KALKIŞIM

ÖNSÖZ

Dünya literatüründe önemli bir mevkie sahip olan meşhur Alman şâiri Johann Wolfgang von Goethe (1749-1832), doğumunun 250. nci yılı münasebetiyle, 1999 yılı "Goethe Yılı" ilân edilerek, hatırası bütün dünyada -hassaten de Federal Almanya'da yapılan geniş çapdaki törenlerle yâdedilmektedir.

Acaba, Batı'nın bu mümtaz şahsiyetine duyulan muhabbet neden ileri geliyor? Bunun sebeplerini, hiç şüphesiz büyük şâirin şahsiyet ve varlığının hususiyetinde, dehâsının nev'i ve mahiyetinde aramak lâzımdır. Kısaca ifade etmek gerekirse; Goethe, son birkaç yüzyılda, insanlığın yetiştirdiği dört-beş dâhiden biridir. Kendisi büyük bir mütefekkir, dehâ sahibi bir şâir, usta bir dram ve roman yazarı olduğu kadar, dirâyetli bir devlet adamı, iyi bir ressam, anatomi ve botanik sahasında keşif sahibi bir âlimdir. Temiz ahlâk, çalışkanlık, medenî cesaret ve adalet gözeten hukukçu olduğu, biyografilerinde görülen en bâriz vasıflarıdır. Üniversite tahsili ve doktorasını, hukuk sahasında yapmış olmakla beraber o, kendini çok geniş bir sahada yaptığı çalışmalarla tabii ilimler ve edebiyata vakfetmiştir.

Bu büyük dehânın; ilmini, çeşitli hayat tecrübelerini, tarihten, efsanelerden, yabancı eserlerden aldığı ilhamları, kendi duygu ve düşüncelerini hoşa gidecek tarzda işleyerek, insanlığın istifadesine sunduğu eserlerinde, bir çok rûhi zenginliği, meziyetleri ile beşerî zaaflarının da yansıması görülür. Eserlerinde en fazla ve ısrarla dile getirdiği değerler sevgi, barış, hürriyet,

kardeşlik, huzur, güzellik ve iyiliktir. Sevgiden maksadı da, fert değil, insanlık alemine yönelik olan sevgidir. Hangi millete mensup olursa olsun, okuyucu, şâirin eserlerinde kendine hitap eden veya kendi duygu, düşünce ve isteklerine tercüman olan bir taraf bulabilmektedir. İşte Goethe'yi evrensel kılan da, bu hususiyetleri ile, parçaya değil bütüne hitap eden özelliğidir.

Özetle denilebilir ki, Goethe'ye Batı duygu ve düşüncesinin en büyük mümessili ve bir medeniyetin sembolü olma pâyesini veren sadece edebî gücü değil, çok çeşitli sahalarda kazandığı ve insanlığın hizmetine sunduğu ilmi ve şahsiyetidir.

Bu güzîde şahsiyetin, bütün benliğiyle nefret ettiği şey ise; bazı insanlardaki tahakküm etme hırsı ve bu hırslarının, insan kitleleri arasında yol açtığı savaşlardır. Zîrâ, yaşadığı zaman dilimi Avrupa'da büyük siyâsî olaylara, beşerî kaynaşmalara ve harplere sahne olduğundan, harp felâketini ve o menfur harplerin topyekün herkesi pençesi altına alan ızdırabını tatmış biridir.

Onun yaşadığı savaşların en geniş mikyasta yıkıcı olanı ise, "1789 Fransız ihtilali"nden sonra vukubuldu. General Napoleon Bonapart (1769-1821) 1799'da birinci konsil seçildikten sonra, 1800'de Avrupa fütûhâtına girişmişti. İşte, Avrupa'yı kasıp kavuran bu harp fırtınaları esnasında, batılı ilim adamları, mütefekkirler, şarkiyatçılar bir arayış içine girerek, gittikçe artan bir ölçüde insanlığın Doğu'daki kaynakları içine daldılar. Gerçi daha önceki yüzyılda, entellektüel kesimde Şark'a yönelik bir fikir hareketi başgöstermişti, ancak, buhranlı savaş yıllarında ivme ve genişlik kazandı.

Avusturya'lı şarkiyatcı ve saray mütercimi Joseph Freiherr von Hammer-Purgstall (1774-1856)'de, Doğu'ya taalluk eden çalışmalar içindeydi. Bu meyanda, İran'lı şâir Muhammed Şemseddin Hâfız (tahminen 1300-1389)'ın Dîvânı'nı

Almanca'ya tercüme ederek 1812/13 yıllarında yayınladı. Divân'ın sadece mukaddime kısmını okumak bile, Goethe'nin Doğu'lu şâirin hayatı ve şahsiyeti hakkında en sıcak ilgiyi duymasına kâfi gelmişti. Çünkü, Hâfız ile kendisinde aynı aşk ve şevkı, aynı sadeliği, aynı ateşîn tabiatı, aynı heyecanı, aynı mertlığı ve aynı rindâne edayı bulmuşdu. Doğu'ya yönelik bu kültür seferberliği esnasında o da, Hâfız'ın Divânı'na benzer bir Divân husule getirmeye teşebbüs etti ve Divân'da "Hâtem" ismiyle yer aldı.

Goethe, Divân devresindeyken nasıl bir çalışma üslûbu takıp etmiştir, hangi kaynaklardan faydalanmışdır? Bu soruya cevap teşkil eden ifadeleri, biz şâirin mektubları ve sohbetlerinden öğreniyoruz. Pek çok mektuptan, burada sadece iki tane ornek verelim. Mesela, tıp câmiasından Christian Heinrich Schlosser (1782-1829)'e yazdığı 23 Ocak 1815 tarihli mektubunda şunları demişdir:"(...) Beni şimdı meşgul eden yegâne şeyi açıkça itiraf edeyim. Bu münasebetle sizin arzunuza da tercüman olmuş olurum. Ben, bütün selâhiyetim ve bütün gücüm kuvvetimle Şark'da Vahy-ı İlâhî'nin ve hak dinin geldiği yere, gaibden haber veren ve inananları müjdeleyen Peygamber'in diyârına daldım.

Birçok ansiklopedik malûmat ve ne olduğu belirsiz bazı mülâhaza ve zanlara körükörüne inanıvermek, bizim âdeta hayat anlayışımız, araştırma tarzımız olmuş. Halbuki, buna benzer memleketlere nüfûz etmek, mümeyyiz vasfını, ahvâlini idrak etmek, bize tamamiyle dipdiri bir veche kazandırır. Ben İran'lı şâirin toplumuna tevecccüh ettim. Onların, şiirdeki nüktedanlıkla ciddiyetlerini taklit etmenin yanısıra, şiirin merkezi olarak kendime Şiraz'ı seçtim. Ben, bu rûhî seyr-ü seferimde her yönden enginlere açılmaktayım(..) Eksikliğini duyduğum Arapça'yı şimdi öğrenmeye çalışıyorum. Muska, nazarlık (Maşaallah), hamâil ve mühür yüzük üzerindeki aslî ibâreleri en azından taklit edebilmek için, hüsn-i hat cesitleri-

ni tekrar tekrar yazarak alıştırmalar yapıyorum. Zekâ, kelime ve hüsn-i hattın, Arapça'daki gibi müşahhas bir bütünlük içinde görüldüğü başka bir dünya lisanı yoktur."

Yine Divân'la alâkalı olarak Tübingen saray mahkemesi hukuk azası Cotta Johann Friedrich Freiherr von Cottendorf (1764-1832)'a yazdığı 16 Mayıs 1815 tarihli mektubunda ise şu ifadeler vardır: "(...) Zikri geçen Hâfız'dan başka, Kur'an-ı Kerîm'den tutun da, Şark'ın nazmı, edebiyatı, Muallakat ve Molla Câmî'ye kadar hepsi kâmilen nazar-ı dikkate alınmış, Türk şâirleri de gözden uzak tutulmamıştır."

Divân'daki bir çok şiir ya doğrudan doğruya, ya da dolaylı olarak Kur'an'dan mülhemdir. Peygamber Efendimizin Hadis-i Şerifleri'nden ilham alınarak yazılmış şiirler de vardır. Çünki, Hammer-Purgstall'in 1809-1818 yılları arasında neşrettiği "Fundgruben des Orients" adlı mecmuasında, kısım kısım yayınladığı Kur'an âyetleri ve hadis tercümeleri ile George Sale'in "Kur'an-ı Kerîm Tercümesi" Goethe'nin Divân devresinde faydalandığı kaynaklardan sadece birkaçıdır.

Goethe, Divânı 1816 yılında "Sabah Sahifesi" (=Morgenblatt)'nde okuyucularına hayret veren şu cümleyle takdim etmiştir: "Doğu-Batı Divânı (=West-östlicher Divan)" nın müellifi, kendisinin bir müslüman olduğu şüphesini reddetmez."

Alman dili ve Edebiyatına damgasını vurmuş meşhur şâir Goethe'nin en önemli eseri "Faust" ikinci sıradaki ise hiç şüphesiz bütün Alman Dili ve Edebiyatçılarının ittifakla kabul ettiği gibi "Doğu-Batı Divânı"dır. Bu önemli eser, titiz bir çalışmayla, ilk defa tarafımızdan Türkçe'ye tercüme edilerek, kültür dünyamıza kazandırılmışdır. Divân geleneğine uymak ve o devrin havasını yansıtabilmek için, kullanılan kelimelere ve ifade şekline itina gösterdik. Uzun yılların emek mahsulü olan bu tercümenin, büyük şâirin doğumunun 250. yılına rastlayan 1999'da neşredilmiş olmasını ve bu münase-

bele azîz ruhunun şâdolmasına vesile olmasını dileriz.

"Goethe Yılı" olarak kabul edilen bu yılda yapılan milletlerarası kutlamalarda, beynelmilel hürriyet ve barış havarisi Goethe'nin, yıllar önce verdiği hürriyet, barış, kardeşlik mesajlarının lâyığıyla yorumlanıp, iyi algılanacağını ümit ederiz. Zirâ, insanlık âleminin en büyük hedef ve arzusu, hoşgörünün hâkim olduğu bir dünyada savaştan uzak yaşamaktır.

Bayram YILMAZ
Şanlıurfa, 1999

MUGANNİ BAHSİ

BUCH DES SÄNGERS MOGANNI NAMEH

Zwanzig jahre liess ich gehn
Und genoss, was mir beschieden;
Eine Reihe, völlig schön,
Wie die Zeit der Barmekiden.

Rahat ettim yirmi yıl boyunca,
Bir sürü güzellikten, kısmetime
Ne düştüyse, tadını çıkarttım.
Bermekiler devrinde olduğu gibi.

HEGIRE

Nord und West und Süd zersplittern,
Throne bersten, Reiche zittern,
Flüchte du, im reinen Osten
Patriarchenluft zu kosten,
Unter Lieben, Trinken, Singen
Soll dich Chisers Quell verjüngen.

Dort, im Reinen und im Rechten,
Will ich menschlichen Geschlechten
In des Ursprungs Tiefe dringen,
Wo sie noch von Gott empfingen
Himmelslehr' in Erdesprachen
Und sich nicht den Kopf zerbrachen.

Wo sie Väter hoch verehrten,
Jeden fremden Dienst verwehrten;
Will mich freun der Jugendschranke:
Glaube weit, eng der Gedanke,
Wie das Wort so wichtig dort war,
Weil es ein gesprochen Wort war.

Will mich unter Hirten mischen,
An Oasen mich erfrischen,
Wenn mit Karawanen wandle,
Schal, Kaffee und Moschus handle;
Jeden Pfad will ich betreten
Von der Wüste zu den Städten.

HICRET

Kuzey, Batı ve Güney parçalanıyor,
Tahtlar çatırdıyor, devletler sallanıyor;
Sen, şu tertemiz Doğu'ya hicret et de
Ataerkil havanın tadına bak.
Oradaki aşk, meşk ve şiir içinde bulunarak
Hızır'ın Ab-ı Hayat'ından içerek gençleş.

İnsan neslinin türediği o yerde,
Allah tarafından dünya lisanlarıyla vahyolunan
İlâhî nizamın derinliklerine
Nüfuz etmek istiyorum.
Henüz zihnim allak bullak olmadan,
Nezafet ve adaletin hüküm sürdüğü o yerde.

Huzur duyarım, gençliğin engin iman,
Mahdut fikirle sınırlı dünyasında olmaktan;
Öyle bir yer ki, o yer; ecdâd baş tâcı edilirken
Ağyarın hizmeti reddedilir,
Tekellüm edilen kelâm
O yerde çok ehemmiyetlidir.

Karışıp da çobanların arasına
Serinlemek isterim vâhalarda;
Çöllerden şehirlere uzanan
Her bir yolda, patikada
Ağır ağır yol alırken kervanlarla
Sal. kahve, misk-ü anber satarım.

Bösen Felsweg auf und nieder
Trösten, Hafis, deine lieder;
Wenn der Führer mit Entzücken
Von des Maultiers hohem Rücken
Singt, die Sterne zu erwecken
Und die Räuber zu erschrecken.

Will in Bädern und in Schenken,
Heil'ger Hafis, dein gedenken,
Wenn den Schleier Liebchen lüftet,
Schüttelnd Ambralocken düftet.
Ja, des Dichters Liebeflüstern
Mache selbst die Huris lüstern.

Wolltet ihr ihm dies beneiden
Oder etwa gar verleiden,
Wisset nur, dass Dichterworte
Um des Paradieses Pforte
Immer leise klopfend schweben,
Sich erbittend ew'ges Leben.

SEGENSPFÄNDER

Talisman *in Karneol,*
Gläubigen bringt er Glück und Wohl;
Steht er gar auf Onyx' Grunde,
Küss ihn mit geweihtem Munde!
Alles übel treibt er fort,
Schützet dich und schützt den Ort,
Wenn das eingegrabne Wort
Allahs Namen rein verkündet,
Dich zu Lieb' und Tat entzündet.
Und besonders werden Frauen
Sich am Talisman erbauen

Sarp kayalık yokuşları iner çıkarken
Senin gazellerin cana can katar Hâfız.
Katır üstünde giden kılavuz
Neşeyle terennüm etdiği anda,
Gazellerin rikkate getirirken gökteki yıldızları
Nasıl da ürkütür çöldeki eşkiyaları.

Aziz Hâfız, senin yâdedildiğin
Kaplıca ve meyhanelerde bulunmaya hasretim,
Kaldırınca cânan peçesini
Rayihalar saçar, misk kokulu zülüfleri,
Gör bak, şâirin aşk hıçkırıkları bile
Hürileri nasıl hemen mestetmekte.

Sizler, ona duyduğunuz hasetten dolayı
En azından zehretmeye çalışırsınız her şeyi,
Bilesiniz ki, şâirin sözleri
Cennet kapısını usulca tıklatıp
Etrafında uçuşurlar,
Diledikleri sonsuz hayattır.

Hayrın Teminatı

Akikten yapılmış nazarlık
Saadet, afiyet getirir inananlara,
Duruyor sütbeyaz, tam ayârında
Önce öp onu, vakfedilmiş dudaklarla!
Nakşedilmiş kelime eğer,
Allah'ın müjdeleyen mübarek ismi ise,
Teşvik eder seni hem aşka hem işe,
Def'eder musibetin cümlesini,
Vikaye eder bulunduğun mekânı ve seni.
Bilhassa hanımefendiler
Nazarlığı çok beğenirler.

Amulette *sind dergleichen*
Auf Papier geschriebne Zeichen;
Doch man ist nicht im Gedränge
Wie auf edlen Steines Enge,
Und vergönnt ist frommen Seelen
Längre Verse hier zu wählen.
Männer hängen die Papiere
Gläubig um als Skapuliere.

Die ***Inschrift*** *aber hat nichts hinter sich,*
Sie ist sie selbst und muss dir alles sagen,
Was hinterdrein mit redlichem Behagen
Du gerne sagst: ich sag' es! Ich!

Doch ***Abraxas*** *bring' ich selten!*
Hier soll meist das Fratzenhafte.
Das ein düstrer ***Wahnsinn*** *schaffte,*
Für das Allerhöchste gelten.
Sag' ich euch absurde Dinge,
Denkt, dass ich Abraxas bringe

Ein ***Siegelring*** *ist schwer zu zeichnen,*
Den höchsten Sinn im engsten Raum;
Doch weisst du hier ein Echtes anzueignen,
Gegraben steht das ***Wort****, du denkst es kaum.*

FRESINN

Lasst mich nur auf meinem Sattel gelten!
Bleibt in euren Hütten, euren Zelten!
Und ich reite froh in alle Ferne,
Über meiner Mütze nur die Sterne

Muskalar da buna emsal şeyler
Yani, kâğıt üzerine yazılmış işaretler.
Lâkin o kıymetli, sathı dar taşda olduğu gibi
Girift değildir.
Bu vesile ile seçilen uzun âyetler
Ferahlatır itikat sahibi gönülleri;
Aynen rûhanilerin omuz atkıları gibi
Takar erkekler bu yazılmış kâğıtları.

Kelâmullah kuşatmışdır herşeyi
Apaçık beyân eder, hiçbir şey kalmaz geride
Artık her ne ise, ardındaki tesiri samimi bir huzurla
İtiraf edersin: İşte ben itiraf ediyorum bunu! Ben de!

İstisna olsa da gerçi, hamaili de yazayım!
Bunda daha ziyade, insanın üzerine kasvet çökerten
Asık surat resmi mevcutdur,
Hatt-ı hümayunla mer'iyetdedir.
Tasvir ettiğim bu şey, belki size abes gelir,
Bir düşünün bakalım, hamail nasıl şeydir.

Çok yüce bir manâyı, daracık bir satha
Hakkederek mühür yüzüğü yapmak, çok çetindir;
Buradaki bir gerçeği kendine mal etmesini çok iyi bilirsin,
Hakkedilmiş kelâm işte duruyor, çok kıt düşüncelisin.

HÜR FIKIR

Beni sadece eğerimin üstünde kabul edin!
Sizler, evlerinizde ve çadırlarınızda kalın!
Ve ben, uzak diyarlara at koştururken
Külâhımın üstünde sadece yıldızlar var.

Er hat euch die Gestirne gesetzt
Als Leiter zu Land und See,
Damit ihr euch daran ergetzt,
Stets blickend in die Höh'

TALISMANE

Gottes ist der Orient!
Gottes ist der Okzident!
Nord- und südliches Gelände
Ruht im Frieden seiner Hände.

Er, der einzige Gerechte,
Will für jedermann das Rechte.
Sei von seinen hundert Namen
Dieser hochgelobet! Amen.

Mich verwirren will das Irren;
Doch du weisst mich zu entwirren.
Wenn ich handle, wenn ich dichte,
Gib du meinem Weg die Richte.

Ob ich Ird'sches denk' und sinne,
Das gereicht zu höherem Gewinne.
Mit dem Staube nicht der Geist zerstoben,
Dringet, in sich selbst gedrängt, nach oben.

Im Atemholen sind zweierlei Gnaden:
Die Luft einziehn, sich ihrer entladen.
Jenes bedrängt, dieses erfrischt,
So wunderbar ist das Leben gemischt.
Du danke Gott, wenn er dich presst,
Und dank' ihm, wenn er dich wieder entlässt.

Rabb'im yerleştirdi yıldızları. Karada,
Denizde kılavuz olsun diye, biz kullarına,
Böylece bakarsınız göklere,
Dolarak ruhunuza zevk ve neşe.

NAZARLIK

Doğu da Allah'ındır!
Batı da Allah'ın!
Kuzey ve Güney sahası
Sulh içindedir O'nun kudretiyle

O, tek "Âdil" olan
Hak olanı istiyor herkes için
O'nun yüz isminden biri de "El-Adl"
Bu isim çok yüceltilsin! Amin.

Dalâlet beni şaşırtmak ister,
Sen şüphelerimi dağıtmasını bilirsin;
Amellerimde ve şiirlerimde
Sen yoluma istikamet verirsin.

Dünyevî düşünür ve hissedersem,
Bu, çok kazanca kâfidir.
Beden ile ruhu birbirinden ayırmayın
Ruh, içinde bulunduğu bedeni yüceltir.

Nefes almada iki çeşit lütûf vardır:
Havayı içine çekmek ve boşaltmak.
Biri sıkar, öteki ferahlatır;
Hayat da öyle harika bir karışımdır,
Allah'a şükret seni sıktığı zaman,
Şükret yine seni rahatlattığı zaman.

Vier Gnaden

Dass Araber an ihrem Teil
Die Weite froh durchziehen,
Hat Allah zu gemeinem Heil
Der Gnaden vier verliehen.

Den Turban erst, der besser schmückt
Als alle Kaiserkronen,
Ein Zelt, das man vom Orte rückt,
Um überall zu wohnen.

Ein Schwert, das tüchtiger beschützt
Als Fels und hohe Mauern,
Ein Liedchen, das gefällt und nützt,
Worauf die Mädchen lauern.

Und Blumen sing' ich ungestört
Von ihrem Schal herunter;
Sie weiss recht wohl, was ihr gehört,
Und bleibt mir hold und munter.

Und Blum' und Früchte weiss ich euch
Gar zierlich aufzutischen,
Wollt ihr Moralien zugleich,
So geb' ich von den frischen.

Dört Nimet

Arapların hissesine neşeyle
Uzak diyarlara gitmek düştü de,
Umumî selâmete erdirmek için,
Allah dört nimet ihsan etti onlara.

Birincisi sarıkıır: Bütün kral taçlarından
Katbekat daha güzel tezyin eder insanı.
İkincisi çadır: Diyar diyar taşınır,
Her yerde mesken gibi kullanılır.

Biri de kılıç ki: Sarp kayalar, surlar misali
Emniyet altına alır sahibini.
Sondaki de şiirdir: Hem hoşa gider, fayda sağlar
Hem de kızların gönlüne pusu kurar.

Elimde çiçekler, dökülürken nağmeler ağzımdan
Şalı sıyrılır düşer, hiç rahatsız etmeden;
Makbul ve güzeli bildiğinden
Zerafet ve şetareti devam eder nazarımda.

Bilirim, çiçeklerle meyvalardır
Sofrayı sizlere tezyin eden, donatan,
Kıssadan hisse almak isteyin yeter ki,
Ben anlatırım en yeni, en parlak kıssaları.

GESTÄNDNIS

Was ist schwer zu verbergen? Das Feuer!
Denn bei Tage verrät's der Rauch,
Bei Nacht die Flamme, das Ungeheuer.
Ferner ist schwer zu verbergen auch
Die Liebe; noch so stille gehegt,
Sie doch gar leicht aus den Augen schlägt.
Am schwersten zu bergen ist ein Gedicht;
Man stellt es untern Scheffel nicht.
Hat es der Dichter frisch gesungen,
So ist er ganz davon durchdrungen;
Hat er es zierlich nett geschrieben,
Will er, die ganze Welt soll's lieben,
Er liest es jedem froh und laut,
Ob es uns quält, ob es erbaut.

İTİRAF

Saklaması zor olan nedir? Ateş!
Çünkü, gündüz dumanı ele verir o ejderi,
Gece alevi.
Bir de, saklanması güç olan aşktır,
Her ne kadar sakin olursa olsun
Kolayca gözden fışkırır.
En zoru ise, şiiri saklamaktır!
Şâir, bu meziyetini gizleyemez,
İliğe kemiğe işlemek için
Bütün zindeliğiyle terennüm eder.
İster ki, bütün dünya
İnci dizisi gibi güzel şiirlerini sevsin;
Menzil-i maksuduna ulaşmış, okur gür sesle herkese
O, ister yüksek duygular ilham etsin, taciz etsin isterse.

Elemente

Aus wie vielen Elementen
Soll ein echtes Lied sich nähren,
Dass es Laien gern empfinden,
Meister es mit Freuden hören?

Liebe sei vor allen Dingen
Unser Thema, wenn wir singen;
Kann sie gar das Lied durchdringen,
Wird's um desto besser klingen.

Dann muss Klang der Gläser tönen
Und Rubin des Weins erglänzen:
Denn für Liebende, für Trinker
Winkt man mit den schönsten Kränzen.

Waffenklang wird auch gefodert,
Dass auch die Drommete schmettre;
Dass, wenn Glück zu Flammen lodert,
Sich im Sieg der Held vergöttre.

Dann zuletzt ist unerlässlich,
Dass der Dichter manches hasse;
Was unleidlich ist und hässlich,
Nicht wie Schönes leben lasse.

Weiss der Sänger, dieser Viere
Urgewalt' gen Stoff zu mischen,
Hafis gleich wird er die Völker
Ewig freuen und erfrischen.

Şiirde Dört Unsur

Hayatiyetini yitirmeyen bir şiir
Kaç unsurla beslenir? Ki,
Gönlün neşesi telâkki ederken onu tilmizler.
Derûni bir hazla dinlesin üstadlar.

Coştuğumuz zaman nağmelerle
Aşk olmalı mevzûmuz her şeyden önce;
Aşk, şiire ne denli tesir ederse
Şiir de çınlatır ortalığı o nisbetde.

Akabinde kadehlerin ahenkli sesi,
Ve parlarken şarabın yâkut rengi
Âşıklar ve bâde içenlere
Âyan olur en güzel çelenkler.

Cenk borusu meydanları inletirken
Silah sesleri dahi talep edilir;
Gözleri kıvılcımlar saçan
Muzaffer kahraman perestiş edilir.

Nihayet, şiirin en sonunda
Güzellikleri yaşatmayan şirretleri
Nefretle kınamak
Bir vecibe olur şâire.

Tabiatın karşı gelinmez kudretinden doğan
Bu dört unsuru mezcetmesini şâir bilir.
Hâfız da tıpkı milleti gibi
Ebediyyen şen şaduman olacak, huzura erecek.

Erschaffen Und Beleben

Hans Adam war ein Erdenkloss,
Den Gott zum Menschen machte,
Doch bracht' er aus der Mutter Schoss
Noch vieles Ungeschlachte.

Die Elohim zur Nas' hinein
Den besten Geist ihm bliesen,
Nun schien er schon was mehr zu sein,
Denn er fing an zu niesen.

Doch mit Gebein und Glied und Kopf
Blieb er ein halber Klumpen,
Bis endlich Noah für den Tropf
Das Wahre fand, den Humpen.

Der Klumpe fühlt sogleich den Schwung,
Sobald er sich benetzet,
So wie der Teig durch Säuerung
Sich in Bewegung setzet.

So, Hafis, mag dein holder Sang,
Dein heiliges Exempel,
Uns führen bei der Gläser Klang
Zu unsres Schöpfers Tempel.

Yaratmak Ve Ruh Vermek

Âdem, toprak parçasıyken
Allah, onu insan süretinde halketti.
Durmadı, o da ana rahminden,
Dünyaya pek çok zebellâyı sevketti.

Burnuna bir nefha ile
En iyi ruh üflenmişdi,
Müteakiben başlayınca aksırmağa
Olduğundan da büyük göründü.

Kemikler, azalar ve baş, ilkin
Kaldı yarı külçe halinde. Amma velâkin
Şaşkın şaşkın bakacak değildi tâ Nuh'a değin,
Buldu fiilen hayatın yolunu.

Külçe hareket hisseder hissetmez kendinde
Bir anda terden ıslandı,
Aynen hamurun mayalanması gibi
Harekete geçti, kımıldandı.

Hâfız, o da beğenir senin lâtif nağmelerini,
Senin kudsî misallerin
Kadeh sesleri nezdinde rehberlik eder bize
Hâlık'ımızın mabedine.

PHÄNOMEN

Wenn zu der Regenwand
Phöbus sich gattet,
gleich steht ein Bogenrand
Farbig beschattet.

Im Nebel gleichen Kreis
Sch' ich gezogen,
Zwar ist der Bogen weiss,
Doch Himmelsbogen.

So sollst du, muntrer Greis,
Dich nicht betrüben:
Sind gleich die Haare weiss,
Doch wirst du lieben.

TECELLİ

Yağmur yüklü bulutlar
Apollon'la birleşince,
Rengârenk gölge veren
Gökkuşağı zuhur eder.

Kat kat sisler içinde
Görmekteyim buna benzer bir kavis,
Her ne kadar beyaz ise de
Elhak! Gökkuşağıdır bu.

Mahzun, müteessir olma!
İşte, sen de öylesin ey dinç ihtiyar
Saçlarına düşmüş olsa da aklar
Elbet yine seveceksin.

LIEBLICHES

Was doch Buntes dort verbindet
Mir den Himmel mit der Höhe?
Morgennebelung verblindet
Mir des Blickes schaiſe Sehe.

Sind es Zelte des Vesires,
Die er lieben Frauen baute?
Sind es Teppiche des Festes,
Weil er sich der Liebsten traute?

Rot und weiss, gemischt, gesprenkelt
Wüsst' ich Schönres nicht zu schauen;
Doch wie, Hafis, kommt dein Schiras
Auf des Nordens trübe Gauen?

Ja, es sind die bunten Mohne,
Die sich nachbarlich erstrecken
Und, dem Kriegesgott zum Hohne,
Felder streifsweis freundlich decken.

Möge stets so der Gescheute
Nutzend Blumenzierde pflegen,
Und ein Sonnenschein, wie heute,
Klären sie auf meinen Wegen!

Güzellik

Orada muhtelif renklerle
Beni heybetle semaya bağlayan ne?
Şark'ın şu kalın sis perdesi
Keskin bakışlarımın aldı ferini.

Bunlar, vezirin sevgili hanımlar için
Kurdurduğu çadırlar mı?
Ya şunlar, nikahladığı gözdesi için
Verdiği ziyafetde, yerlere serilen halılar mı?

Bu kırmızı, beyaz karışık beneklerden
Daha güzelini görmek nasip olur mu?
Ey Hâfız, senin Şiraz'da yaşayan bu güzellikler
Kuzey'in tefessüh etmiş muhitine de gelir mi?

Evet, İşte bak! Bu karışık çeşitli tohumlar
Hem de savaş tanrısına nisbet edercesine
Birbiri ardısıra, boy boy uzanan tarlalarda
Dostça boy gösteriyorlar, örtbas ederek herşeyi.

Akıllı olan, her zaman
Faydası olan süs çiçeklerine gösterir ihtimam.
Tıpkı bugünkü gibi, güneşin nuru
Aydınlatsın yolumu!

ZWIESPALT

Wenn links an Baches Rand
Cupido flötet,
Im Felde rechter Hand
Mavors drommetet,
Da wird dorthin das Ohr
Lieblich gezogen,
Doch um des Liedes Flor
Durch Lärm betrogen.
Nun flötet's immer voll
Im Kriegesthunder;
Ich werde rasend, toll;
Ist das ein Wunder?
Fort wächst der Flötenton,
Schall der Posaunen,
Ich irre, rase schon;
Ist das zu staunen?

Tezat

Vakta ki, derenin sol yakasında
Cupido kavalını;
Mavors da kırların ortasında
Sağ elde üfleyince borazanı,
Kulak kesildi oraya herkes
Katmerli bir nezaketle.
Derken, heyhat! Şiddetli bir gürültü patırtı
Bastırdı nağmelerin cıvıltısını;
Dehşet, korku saçan
Bu çılgın savaş ortasında
Deli gibiyim, kaçıracağım aklımı.
Eh, bu da bir kerâmet değil mi?
İleriye, daha ileriye giderek artan bu sesler
Yoksa, Sûr-ı İsrâfil'in sesi mi?
Daha şimdiden çıldırdım, şaşırdım yolumu,
Şaşkınlıktan donakalmak yoksa bu mu?

Im Gegenwärtigen Vergangnes

Ros' und Lilie morgentaulich
Blüht im Garten meiner Nähe;
Hinten an, bebuscht und traulich,
Steigt der Felsen in die Höhe.
Und mit hohem Wald umzogen,
Und mit Ritterschloss gekrönet,
Lenkt sich hin des Gipfels Bogen,
Bis er sich dem Tal versöhnet.

Und da duftet's wie vor alters,
Da wir noch von Liebe litten
Und die Saiten meines Psalters
Mit dem Morgenstrahl sich stritten.
Wo das Jagdlied aus den Büschen
Fülle runden Tons enthauchte,
Anzufeuern, zu erfrischen,
Wie's der Busen wollt' und brauchte.

Nun die Wälder ewig sprossen,
So ermutigt euch mit diesen,
Was ihr sonst für euch genossen,
Lässt in andern sich geniessen.
Niemand wird uns dann beschreien,
Daß wir's uns alleine gönnen;
Nun in allen Lebensreihen
Müsset ihr geniessen können.

Und mit diesem Lied und Wendung
Sind wir wieder bei Hafisen,
Denn es ziemt des Tags Vollendung
Mit Geniessern zu geniessen.

Hal'deki Geçmiş

Komşu bahçede açmış çiçekler
Üstünde çiğ damlacıklarıyla leylâklar ve güller;
Fundalıklarla çevrilmiş arkası, ne de hoş öyle,
Kayalıklar yükselmişler ihtişamla göğe,
Heybetli gür ormanlar kuşatmış çepeçevre,
Ortada da bir şövalye şatosu taç gibi süslenmekte.
Dağların zirvesi, barışmak için vadiyle
Kıvrım kıvrım sanki aşağıya doğru inmekte.

Yine güzel kokular saçıyor dere,
Aşk ızdırabı çektiğimiz günlerdeki gibi,
Gönül sazımın her bir teli,
Işık huzmeleriyle cenkleşmekteydi sanki.
Çınlatırdı ortalığı tok sesli avcı türküleri,
Gümrah ormanlarda avcılar
Atış yapar, avlanır, sonra dinlenirlerdi
Gönüllerinin dilediği gibi.

Ağaçlar filiz sürer, tomurcuklanır biteviye,
Böylece teşvik eder sizleri de, haliyle.
Vaktiyle sizler, ne taddınızsa,
Bırakın o hazzı, tadsın başkaları da.
Kıskançlıkla da, sakın hiç kimse
Bizi tavsif etmesin:
Çeşitli hayat yollarında herkes
Haz duyduğu zevki tadabilsin.

Bu manzumeler ve bu rotayla
Ulaştık yine Hâfız'a
Zevk sahipleriyle zevk alarak
Günü yaşamak yaraşır.

Lied Und Gebilde

Mag der Grieche seinen Ton
Zu Gestalten drücken,
An der eignen Hände Sohn
Steigern sein Entzücken;

Aber uns ist wonnereich
In den Euphrat greifen,
Und im flüss'gen Element
Hin und wider schweifen.

Löscht' ich so der Seele Brand,
Lied, es wird erschallen;
Schöpft des Dichters reine Hand,
Wasser wird sich ballen.

Dreistigkeit

Worauf kommt es überall an,
Dass der Mensch gesundet?
Jeder höret gern den Schall an,
Der zum Ton sich rundet.

Alles weg, was deinen Lauf stört!
Nur kein düster Streben!
Eh' er singt und eh' er aufhört,
Muss der Dichter leben.

Und so mag des Lebens Erzklang
Durch die Seele dröhnen!
Fühlt der Dichter sich das Herz bang,
Wird sich selbst versöhnen.

Şiir Ve Şekil

Yunan, balçığına şekil verirken
Çok fazla itina gösterir,
Ellerinde tuttuğu oğlu
Neşesini pekiştirir.

Bizim coşan saadetimiz de
Fırat'dan alır kaynağını,
Akan Fırat'da unsurlar
Seyelan eder bir oraya bir buraya.

Şiir, yaydıkça aks-i sadâsını
Ancak söndürdü gönlümdeki yangını.
Şâirin iffet timsali eli, doldurup boşaltırken
Sular da bir araya toplanacak.

Cüretkârlık

İnsanın sağ sâlim, afiyetde olduğu
Ne zaman ulaşır acaba her köşe bucağa?
Seve seve kulak verir, dinlerdi herkes sesini,
Bir nida etti miydi, halka olurdu çevresinde cümlesi.

Senin nizamını bozanların hepsi söndü, yerin dibine battı!
Sadece bezgin, mahzun cehd ü gayretin kaldı!
Haddizatında, bülbül gibi çilemeden, bitip tükenmeden önce
Şâir de maişetini temin etmek mecburiyetinde.

Şâir de hisseder elbet, yüreğindeki müteredditi hali,
Lâkin ister ki, hayatının sernağmesi
Ruhundan fışkırarak aksetsin,
Bu yüzden önce kendi nefsiyle uzlaşacak.

Derb Und Tüchtig

Dichten ist ein Übermut,
Niemand schelte mich!
Habt getrost ein warmes Blut
Froh und frei wie ich.

Sollte jeder Stunde Pein
Bitter schmecken mir,
Würd' ich auch bescheiden sein
Und noch mehr als ihr.

Denn Bescheidenheit ist fein,
Wenn das Mädchen blüht,
Sie will zart geworben sein,
Die den Rohen flieht.

Auch ist gut Bescheidenheit,
Spricht ein weiser Mann,
Der von Zeit und Ewigkeit
Mich belehren kann.

Dichten ist ein Übermut!
Treib' es gern allein.
Freund' und Frauen, frisch von Blut,
Kommt nur auch herein!

Mönchlein ohne Kapp' und Kutt',
Schwatz' nicht auf mich ein!
Zwar du machest mich kaputt,
Nicht bescheiden, nein!

Deiner Phrasen leeres Was
Treibet mich davon,
Abgeschliffen hab' ich das
An den Sohlen schon.

Wenn des Dichters Mühle geht,
Halte sie nicht ein:
Denn wer einmal uns versteht,
Wird uns auch verzeihn.

Zinde Ve Muktedir

Şiir yazmak coşkunluk eseridir
Hiç kimse beni tekdir etmesin!
Cesur ve sıcak kanlı olanlar
Şendir, hürdür benim gibi.

Her saat çektiğim eza cefa
Buruk bir tat bırakmalı yüreğimde;
Bu sayede ben,
Daha mütevazi olurum sizlerden.

Zira tevâzu, edep demektir;
Bir kız gelişip serpildiğinde
Edep arar, talip olan kimsede,
Edep züğürdü nâdanlardan çekinir.

Hem, tevâzu faydalıdır da,
Âlim bir zât, bir vakitler
Zaman ve ebediyetin, beni
Aydınlatacağına delâlet etmişdi.

Şiir yazmak coşkunluk eseridir!
Cûş ü hurûşa getirir insanı çoğu kere,
Dostlar, hanımefendiler, kanlı canlı olanlar
Sizler buyurun içeriye sadece,

Behey takkesiz, kisvesiz papazcık
Benim hakkımda ileri geri zırvalama!
Gerçi beni biraz kırarsın ama,
Edebimi bozamazsın asla!

Senin bomboş lâkırdılarından olan o saçma şey
Beni teşvik, beni tahrik etti de,
Daha o zaman ayaklarımın altında
Paçavrasını çıkardım evire çevire.

Şâirin değirmeni şayet iyi işlerse,
Durdurmaya kalkışma!
Çünkü, bizi bir defa anlayan kişi
Hakikaten hoş görecekdir.

All-Leben

Staub ist eins der Elemente,
Das du gar geschickt bezwingest,
Hafis, wenn zu Liebchens Ehren
Du ein zierlich Liedchen singest.

Denn der Staub auf ihrer Schwelle
Ist dem Teppich vorzuziehen,
Dessen goldgewirkte Blumen
Mahmuds Günstlinge beknieen.

Treibt der Wind von ihrer Pforte
Wolken Staubs behend vorüber;
Mehr als Moschus sind die Düfte
Und als Rosenöl dir lieber.

Staub, den hab' ich längst entbehret
In dem stets umhüllten Norden,
Aber in dem heissen Süden
Ist er mir genugsam worden.

Doch schon längst, dass liebe Pforten
Mir auf ihren Angeln schwiegen!
Heile mich, Gewitterregen,
Lass mich, dass es grunelt, riechen!

Wenn jetzt alle Donner rollen
Und der ganze Himmel leuchtet,
Wird der wilde Staub des Windes
Nach dem Boden hingefeuchtet.

Und sogleich entspringt ein Leben,
Schwillt ein heilig heimlich Wirken,
Und es grunelt und es grünet
In den irdischen Bezirken.

Dünya Hayatı

Hâfız, ne vakit sevgilinin şerefine
İnci dizisi bir şiircik söylediysen,
Unsurlardan bir unsur olan toprak
Tam kıvamında seni getirtdi, aldı hükmü altına.

Çünkü, sevgilinin eşiğindeki toprak
Tercih edilmiştir daima halıya,
Halının altın ve gümüşle dokunmuş çiçeklerine
Mahmud'un müntesipleri diz çöker sadece.

Rüzgâr, onun kapısı önünden
Sürüp def'eder toz bulutunu tez elden;
Onun kokusu miskten daha alâ,
Gülyağından daha hoş gelir sana.

Mütemadiyen hapsolup kalmış Kuzey'de
Nicedir hasret kaldığım toza toprağa
Sıcak Güney'de yine kavuştum,
Bilsen, hem de kana kana.

Lâkin, bana çoktandır lütfeden bâbıâli
Giderayak, eşik üzerindeyken sükût etti!
Şifa ol bana, bardaktan boşanırcasına yağan
Yağmur, toprağın ıslak kokusunu koklat!

Bir fırıldak gibi kavisler çizerek
Bütün semayı aydınlattığı zaman şimşek,
Fırtınanın önünde pürgazap olan toprak
Yere indi ıslanarak.

Akabinde bir yeşil kan, bir yeşil can
Fışkırdı taptaze sereserpe topraktan,
Büyüdü, yükseldi şu fânî yeryüzünde
Masûn ve herşeyden habersizce.

SELIGE SEHNSUCHT

Sagt es niemand, nur den Weisen,
Weil die Menge gleich verhöhnet,
Das Lebend'ge will ich preisen,
Das nach Flammentod sich sehnet.

In der Liebesnächte Kühlung,
Die dich zeugte, wo du zeugtest,
Überfällt dich fremde Fühlung,
Wenn die stille Kerze leuchtet.

Nicht mehr bleibest du umfangen
In der Finsternis Beschattung,
Und dich reisset neu Verlangen
Auf zu höherer Begattung.

Keine Ferne macht dich schwierig,
Kommst geflogen und gebannt,
Und zuletzt, des Lichts begierig,
Bist du, Schmetterling, verbrannt.

Und so lang du das nicht hast,
Dieses: Stirb und werde!
Bist du nur ein trüber Gast
Auf der dunklen Erde

Tut ein Schilf sich doch hervor,
Welten zu versüssen!
Möge meinem Schreibe-Rohr
Liebliches entfliessen!

Mutluluk Veren Hasret

Kimse değil, sadece bilenlere söyle
Çünkü, kalabalık alay eder.
Aşk ateşiyle yanıp öldükten sonra
Hayy olanı tesbih etmek istiyorum.

Serin sevda gecelerinde
Sana varlık veren, varlık verdiğin
Yabancı bir duygu çöker üstüne
Sessiz mumlar aydınlatınca.

Örtünüp kalmazsın sen de
Karanlığın koyu gölgesinde
En yüksek maksatla birleşmek için
Yeni bir istekle dolar varlığın.

Hiçbir uzaklık güç gelmez sana
Uçarak, koşarak gelirsin
Nura duyduğun hasretle
Yanarak ölürsün pervane.

Öl ve ol! İşte
Bunu bilmiyorsan
Zavallı bir misafirsin
Şu karanlık yeryüzünde.

Bir kamış bile yeter, desenize
Dünyaya tat vermeye!
Gönül ister ki, kamıştan kalemim
Güzellikler akıtsın!

HÂFIZ BAHSİ

BUCH HAFIS HAFIS NAMEH

Sei das Wort die Braut genannt,
Bräutigam der Geist;
Dieses Hochzeit hat gekannt,
Wer Hafisen preist.

Kelimeye gelin denirse,
Ruha da güvey denir;
Bu düğünü tanıyan
Hâfız'ı över durur.

Beiname

Dichter

Mohamed Schemseddin, sage,
Warum hat dein Volk, das hehre,
Hafis dich genannt?

Hafis

Ich ehre,
Ich erwidre deine Frage.
Weil in glücklichem Gedächtnis
Des Korans geweiht Vermächtnis
Unverändert ich verwahre,
Und damit so fromm gebare,
Dass gemeinen Tages Schlechtnis
Weder mich noch die berühret,
Die Prophetenwort und Samen
Schätzen, wie es sich gebühret;
Darum gab man mir den Namen.

Dichter

Hafis, drum, so will mir scheinen,
Möcht' ich dir nicht gerne weichen:
Denn wenn wir wie andre meinen,
Werden wir den andern gleichen.
Und so gleich' ich dir vollkommen,
Der ich unsrer heil'gen Bücher
Herrlich Bild an mich genommen,
Wie auf jenes Tuch der Tücher
Sich des Herren Bildnis drückte,
Mich in stiller Brust erquickte,
Trotz Verneinung, Hindrung, Raubens,
Mit dem heitern Bild des Glaubens.

LÂKAB

Şâir

Muhammed Şemseddin, söyle bana
Senin milletin, niye sana
Hâfız diye, asil bir lâkab takdı?

Hâfız

Soruna cevap vererek
Seni taltif edeyim.
Kur'an-ı Kerîm'in emrine vakfederek kendimi
Kuvvetli hâfızama, başdan sona harfiyyen
Nakşetdim Kelâm-ı Kadîm'i;
Böylece zühd ve takvâ üzere yaşarken
Gelip geçen günlerin fitne, fesadı
Bana ne değdi, ne bulaşdı.
Hulâsa: Peygamberin hadisleri ve onun nüvesi
Itibar kazandırdı da, bundan dolayı
Pek münasip olan Hâfız lâkabı verildi bana.

Şâir

Bana öyle geliyor ki ey Hâfız, işte buna binaen
Benim gönlüme kalsa, asla ayrılmam senden.
Zirâ biz, diğer insanlar gibi düşünürsek
Aynen onlara benzemiş oluruz.
Oysa ben, senin tıpatıp bir benzerinim.
Mukaddes kitaplarımızın kitabı Kur'an
Azametli tasvirleriyle fetheyledi kalbimi.
Şu örtülerin örtüsünde olduğu gibi,
Âlemlere nakşedilmişdir Cenâb-ı Hakk'ın varlığı, birliği.
Emre itaat mecburiyeti, mânialar ve gaspa rağmen
Sessiz sînemde neşv ü nemâ bulan iman
Gönlüme verdiği ferahlıkla canıma can katıyor.

Anklage

Wisst ihr denn, auf wen die Teufel lauern,
In der Wüste, zwischen Fels und Mauern?
Und wie sie den Augenblick erpassen,
Nach der Hölle sie entführend fassen?
Lügner sind es und der Bösewicht.

Der Poete, warum scheut er nicht,
Sich mit solchen Leuten einzulassen!

Weiss denn der, mit wem er geht und wandelt,
Er, der immer nur im Wahnsinn handelt?
Grenzenlos, von eigensinn'gem Lieben,
Wird er in die Öde fortgetrieben,
Seiner Klagen Reim' in Sand geschrieben,
Sind vom Winde gleich verjagt;
Er versteht nicht, was er sagt,
Was er sagt, wird er nicht halten.

Doch sein Lied, man lässt es immer walten,
Da es doch dem Koran widerspricht.
Lehret nun, ihr, des Gesetzes Kenner,
Weisheit-fromme – hochgelahrte Männer,
Treuer Mosleminen feste Pflicht.

Hafis insbesondre schaffet Ärgernisse,
Mirza sprengt den Geist ins Ungewisse,
Saget, was man tun und lassen müsse?

ŞIKÂYET

Bilir misiniz, şeytanın çölde, kayalar arasında
Kimleri sabırsızlıkla pusuda beklediğini?
Hem de, bir lâhzada avcuna alarak
Cehennem'e sürüklediklerini?
Söyleyeyim: Yalancılar ve mücrimleri!

Peki şâir niye, hu yalancılar tâifesiyle
Mücadele etmekden sakınmaz ki kendini!

Yaptıkları, dâima çılgınca işler midir size göre?
Hayır ! O elbetde bilir. kimlerle teşrîk-i mesâi yaptığını;
Ne hazindir ki, onun engin azmi, hayırperverliği
Suç görülür, bundan dolayı yalnızlığa itilir,
Feryadını dile getiren mısrâları
Rüzgârın bir anda üfürüp düzlediği kum üstüne yazılır
Şâirin mantığı, konuşulan şeyleri almaz,
Izah etdiği hususlar ise kaale alınmaz.

Her ne kadar, şiirlerinde Kur'an-ı Kerîm'e aykırı sözler
Olsa bile, o daima Allah'ın rahmetini, lûtfunu ümit eder;
Ey bu ilâhi nizamın ulemâsı, fukahâsı
Ihlâslı müslümanlara farz kılınan ödevler nedir?
Bâri bundan sonra öğretin, irşâd edin.

Bilhassa Hâfız, kırgınlık peydâ eder,
Mirza desen, aklı şüpheye düşürür.
Tenvîr edin, bildirin, mükellef olduğum haller nedir?

Fetwa

Hafis' Dichterzüge, sie bezeichnen
Ausgemachte Wahrheit unauslöschlich,
Aber hie und da auch Kleinigkeiten
Ausserhalb der Grenze des Gesetzes.
Willst du sicher gehn, so musst du wissen
Schlangengift und Theriak zu sondern –
Doch der reinen Wollust edler Handlung
Sich mit frohem Mut zu überlassen,
Und vor solcher, der nur ew'ge Pein folgt,
Mit besonnenem Sinn sich zu verwahren,
Ist gewiss das Beste, um nicht zu fehlen.
Dieses schrieb der arme Ebusuud,
Gott verzeih' ihm seine Sünden alle.

Der Deutsche Dankt

Heiliger Ebusuud, hast's getroffen!
Solche Heil'ge wünschet sich der Dichter;
Denn gerade jene Kleinigkeiten
Ausserhalb der Grenze des Gesetzes
Sind das Erbteil, wo er übermütig,
Selbst im Kummer lustig, sich beweget.
Schlangengift und Theriak muss
Ihm das eine wie das andre scheinen,
Töten wird nicht jenes, dies nicht heilen:
Denn das wahre Leben ist des Handelns
Ew'ge Unschuld, die sich so erweiset,
Dass sie niemand schadet als sich selber.
Und so kann der alte Dichter hoffen,
Dass die Huris ihn im Paradiese
Als verklärten Jüngling wohl empfangen.
Heiliger Ebusuud, hast's getroffen!

FETVÂ

Hâfız'ın, şâirler zincirinin sâbit bir halkası olduğuna
İşâret etmektedir şâirlerin cümlesi.
Lâkin, bazı ufak tefek şeylerde
Taşmış şeriat sınırı hâricine.
Emniyet içinde gitmek istersen, bilmek zorundasın
Yılan zehriyle panzehiri tefrîk etmeyi;
Mübâh olan şehevî hisler, değerli bir amel bile
Müsterih kılan bir cesaretle, başıboş bırakır da
Böylece ebedî azâba dûçar eder insanı. Elbetde ki,
Mümtaz şahsiyetler düşmemek için ma'siyete, karşı
Koyarlardı menhiyyâta, hatırdan çıkartmadıkları hassasiyetle
Bu fetvâyı yazdı biçare Ebussuud,
Allah, onun bütün günahlarını affetsin.

ALMAN'IN TEŞEKKÜRÜ

Aziz Ebussuud, isabet etmişsin bu hükmünde!
Şâir de kendi için, buna benzer bir fetvâ diler.
Doğrusu, şeriat hâricine taşan bu ufak tefek şeyler,
Bizzat gam-kasavet içindeyken, şen şakrak
Neşesinden kabına sığamayan şâirin
Mirasından düşen paydır hisseme.
Yılan zehriyle panzehiri tefrîk etmedeki keyfiyet
Diğerlerine karşı nasılsa, ona da tanınmalı aynısı;
Şunlar öldürmez, bu, derde devâ değildir, şifâ vermez,
O halde bu meselenin can damarı
Sübut bulan ma'sûmiyyetdir. Ma'sûmiyyetine de
Bir başkası değil, kişi bizzat kendi zarar verir
İhtiyar şâir, kendisinin Cennet'de
Hüriler tarafından, rûhen yükselmiş
Bir genç olarak kabulünü ümit etmektedir.
Aziz Ebussuud, isâbet etmissin bu hükmünde!

Fetwa

Der Mufti las des Misrî Gedichte
Eins nach dem andern, alle zusammen,
Und wohlbedächtig warf sie in die Flammen,
Das schöngeschriebne Buch, es ging zunichte

"Verbrannt sei jeder" sprach der hohe Richter,
"Wer spricht und glaubt wie Misrî – er allein
Sei ausgenommen von des Feuers Pein
Denn Allah gab die Gabe jedem Dichter.
Missbraucht er sie im Wandel seiner Sünden,
So seh' er zu, mit Gott sich abzufinden.

Unbegrenzt

Dass du nicht enden kannst, das macht dich gross,
Und dass du nie beginnst, das ist dein Los.
Dein Lied ist drehend wie das Sterngewölbe,
Anfang und Ende immerfort dasselbe,
Und was die Mitte bringt, ist offenbar
Das, was zu Ende bleibt und anfangs war.

Du bist der Freuden echte Dichterquelle,
Und ungezählt entfliesst dir Well' auf Welle.
Zum Küssen stets bereiter Mund,
Ein Brustgesang, der lieblich fliesset,
Zum Trinken stets gereizter Schlund,
Ein gutes Herz, das sich ergiesset.

Und mag die ganze Welt versinken,
Hafis, mit dir, mit dir allein
Will ich wetteifern! Lust und Pein
Sei uns, den Zwillingen, gemein!
Wie du zu lieben und zu trinken,
Das soll mein Stolz, mein Leben sein.

Nun töne Lied mit eignem Feuer!
Denn du bist älter, du bist neuer.

Fetvâ

Mısrî'nin neşidelerini, birbiri ardısıra
Okur Müftü, inceden inceye düşünür,
Sonra, hepsini birden atar ateşe
Güzelim kitab berhevâ olur gider.

"Her biri yanmış olmalı" der, Kazasker
"Kim, Mısrî gibi inanır, inancını anlatırsa,
O, sadece kendi nefsini ateş azâbından korumuş olur.
Çünki Allah, her şâire kabiliyet vermişdir;
Şâir de bu kabiliyeti bazen ma'siyet yolunda kullanır,
Sonra da Allah'ın affını kazanmaya çalışır."

Sınırsız

Bitiremeyişin, senin büyüklüğündür.
Hiç başlamayışın, kaderin.
Şiirin, yıldızlı gökkubbe gibi dönmekde.
Bidayetle, nihayet hep aynı,
Ortanın getirdiği ise besbelli.
Sonda olan başta da var.

Sen, hâlis şiir kaynağının sürüru, sevincisin,
Şiirlerin hadsiz hudutsuz, dalga dalga yayılarak akar,
Seni öpmek için, dünden hazırdır duduklar;
Sînenden fışkıran lâtif nağmeleri
Cezbeye gelmiş bu hançere daima içine çekmekde.
Coşmuş bir gönülden de hayır dökülür.

İsterse batsın cümle âlem,
Seninle Hâfız, sadece seninle
Girmek isterim müsâbakaya! Tasada ve kıvançda
İkiz kardeş olalım!
Senin aşkın, senin içdiğin
Benim gururum, benim hayatımdır.

Şimdi benim nağmelerim çınlamakda ise de,
Sen daha eskisin, sen daha yenisin.

Nachbildung

In deine Reimart hoff' ich mich zu finden,
Das Wiederholen soll mir auch gefallen,
Erst werd' ich Sinn, sodann auch Worte finden;
Zum zweitenmal soll mir kein Klang erschallen,
Er müsste denn besondern Sinn begründen,
Wie du's vermagst begünstigter vor allen.

Denn wie ein Funke fähig zu entzünden
Die Kaiserstadt, wenn Flammen grimmig wallen,
Sich winderzeugend, glühn von eignen Winden,
Er, schon erloschen, schwand zu Sternenhallen:
So schlang's von dir sich fort mit ew'gen Gluten,
Ein deutsches Herz von frischem zu ermuten.

Zugemessne Rhythmen reizen freilich,
Das Talent erfreut sich wohl darin;
Doch wie schnelle widern sie abscheulich,
Hohle Masken ohne Blut und Sinn.
Selbst der Geist erscheint sich nicht erfreulich,
Wenn er nicht, auf neue Form bedacht,
Jener toten Form ein Ende macht.

Taklid

Umarım senin şiir üslûbunda kendimi bulurum;
Nakaratdan elbet ben de hoşlanırım,
Evvelâ mânâ, sonra kelâm-ı kibarı bulmalıyım. lâkin
Şiirde aksetmesin bana asla nefret ve kin.
Ama, seni himâye eden zâtın üzerinde varken nüfuzun
Zaten yerine getirilmiş demekdir o tuhaf arzun.

Kendine has estirdiğin o rüzgâr
Coşdurabilecekse, parlatabilecekse eğer ateşi.
Tek bir kıvılcımın dahi yeter, pây-ı tahtı tutuşturmaya!
Gerçi, senin o kıvılcımın feri çokdan söndü gitti ya
Yıldızların yanında. Bir Alman, taptaze bir gayret ve şevk
Aşılamak uğruna, senden daha ileri atıldı yüreğindeki kor ateşiyle.

Vezin ve âhengi büyüler elbet, ona ne şüphe Mayasındaki
İstidada bakılırsa, hüsn-i hal erbabından olduğu âşikâr;
Mâmafih yine de çok çabuk nefret uyandırır
İçi boş, kansız-cansız maskeler.
Gönül ferahlatan nükte, gökden zembille inmez yere,
Eğer o, yeni tarzı hesaba katmaz, tefekkür etmezse
Şu cansız mostralıklar gibi, onun da sonu gelecekdir elbetde

Offenbar Geheimnis

Sie haben dich, heiliger Hafis,
Die mystische Zunge genannt,
Und haben, die Wortgelehrten,
Den Wert des Worts nicht erkannt.

Mystisch heissest du ihnen,
Weil sie Närrisches bei dir denken
Und ihren unlautern Wein
In deinem Namen verschenken.

Du aber bist mystisch rein
Weil sie dich nicht verstehn,
Der du, ohne fromm zu sein, selig bist!
Das wollen sie dir nicht zugestehn.

Wink

Und doch haben sie recht, die ich schelte:
Denn dass ein Wort nicht einfach gelte,
Dass müsste sich wohl von selbst verstehn.
Das Wort ist ein Fächer! Zwischen den Stäben
Blicken ein Paar schöne Augen hervor.
Der Fächer ist nur ein lieblicher Flor,
Er verdeckt mir zwar das Gesicht,
Aber das Mädchen verbirgt er nicht,
Weil das Schönste, was sie besitzt,
Das Auge, mir ins Auge blitzt.

Açıklanabilen Sır

Aziz Hâfız, senin lisan-ı hâl'den
Olduğunu ikrar etdiler
Kelâmcılar, fakat kibar-ı kelâmın
Kıymetini takdir edemediler.

Onlar, sende çılgınlık vehmederler, bundan ötürü
Sen de dersin onlara: "ham, kaba softalar";
Üstelik onlar, yalancı, tortulu şarabı
Vebâlini senin boynuna dolayarak sunarlar.

Oysa sen, nezâfet sahibi bir sûfîsin. Ama onların
Nazarında, vecibelerini ifâ etmeden saadete ermişsin;
İşte onlar, senin haline akıl-sır erdiremediklerinden
Senin saadetini sana lâyık görmezler.

İmâ

Aslında, o azarladıklarım da haklı!
Zirâ, avam dilinde yazılmamış kelâm-ı kibarın
Geniş kitleye şâmil olmadığı anlaşılmalıydı.
Kelime bir yelpazedir! İncecik çubukları arasından
Bir çift şahane göz, nazar atfeder;
Yelpaze sevimli bir yaşmak gibidir,
Yüzü gizlemiş olsa bile
Kızı gizlemez, çünki
O şahâne gözleri
Gözlerimde parıldıyor.

An Hafis

Was alle wollen, weisst du schon
Und hast es wohl verstanden:
Denn Sehnsucht hält, von Staub zu Thron,
Uns all' in strengen Banden.

Es tut so weh, so wohl hernach,
Wer sträubte sich dagegen?
Und wenn den Hals der eine brach,
Der andre bleibt verwegen.

Verzeihe, Meister, wie du weisst,
Dass ich mich oft vermesse,
Wenn sie das Auge nach sich reisst,
Die wandelnde Zypresse.

Wie Wurzelfasern schleicht ihr Fuss
Und buhlet mit dem Boden;
Wie leicht Gewölk verschmilzt ihr Gruss,
Wie Ost-Gekos' ihr Odem.

Das alles drängt uns ahndevoll,
Wo Lock' an Locke kräuselt,
In brauner Fülle ringelnd schwoll,
So dann im Winde säuselt.

Nun öffnet sich die Stirne klar,
Dein Herz damit zu glätten,
Vernimmst ein Lied so froh und wahr,
Den Geist darin zu betten.

Und wenn die Lippen sich dabei
Aufs niedlichste bewegen,
Sie machen dich auf einmal frei,
In Fesseln dich zu legen.

HÂFIZ'A

Arzetmeye ne hâcet, sen zâten haşin
Ruhlu güruhun mayasını bilirsin;
Yeter çektiğimiz bu cahiller arasında
Hasretimiz yükseliyor ferşden arşa.

Çekilen bunca ızdırap varken ortada
Kim kalkar da karşı çıkar, derim, bu hayra?
Muzır çok, farz et birinin boynu kırılsa,
Hemen bir başkası kalkar çıkar karşına.

O âheste âheste salınan selvi
Malûmundur, nasıl çeker kendine bu gözleri,
Mazur gör, hoş gör üstâd
Gösterdiğim cür'eti.

Kök filizleri, bir o selvinin ayağına dolanır
Bir bu toprakla nevâzişde bulunur;
Bulut kümeleri onun selâmıyla kaynaşır,
Onun kasideleri Şark muhabbetini andırır.

Kahverengi, gümrah saçlar kabarır dalga dalga
Sonra da fısıldaşır rüzgârla. Bizim de efkâr basar
Gönlümüze, o saçlar gibi kabarır dalga dalga,
Lâkin fısıldaşacak dost yok, çöreklenir içimizde.

Senin ise yüzün ak, alnın açık şimdi
Eerahlatmak için gönlünü,
Yatıştırmak için ruhunu
Dinlersin bir şiiri, samimi ve neşeli.

O dudaklar, en sevimli bir edayla
Kımıldarsa şâyet, bil ki,
Görülmez zincirlere vurulmuş yatarken sen
Bir defalığına azad etmek içindir seni.

Der Atem will nicht mehr zurück,
Die Seel' zur Seele flichend,
Gerüche winden sich durchs Glück,
Unsichtbar wolkig ziehend.

Doch wenn es allgewaltig brennt,
Dann greifst du nach der Schale:
Der Schenke läuft, der Schenke kömmt
Zum erst- und zweiten Male.

Sein Auge blitzt, sein Herz erbebt,
Er hofft auf deine Lehren,
Dich, wenn der Wein den Geist erhebt,
Im höchsten Sinn zu hören.

Im öffnet sich der Welten Raum,
Im Innern Heil und Orden,
Es schwillt die Brust, es bräunt der Flaum,
Er ist ein Jüngling worden.

Und wenn dir kein Geheimnis blieb,
Was Herz und Welt enthalte,
Dem Denker winkst du treu und lieb,
Dass sich der Sinn entfalte.

Auch dass vom Throne Fürstenhort
Sich nicht für uns verliere,
Gibst du dem Schach ein gutes Wort
Und gibst es dem Vesire.

Das alles kennst und singst du heut
Und singst es morgen eben:
So trägt uns freundlich dein Geleit
Durchs rauhe, milde Leben.

Gönül gönüle kavuşunca, buram buram
Râyihalar yayılır bu saadet arasından,
Âh, bir daha geri gelmez o demler
Belirsiz bulut misâli gelir geçer.

İçin yanıp kavruldukça
Uzatırken kâseye elini,
Sâki koşar, sâki seğirtir
Gelir bir defa, iki defa,

Gözleri parlar, yüreği çarpar
Belli ki, hikmetli sözlerini umar,
Şarabın aklı, ruhu yükseltdiği anda
Büyük bir hassasiyetle kulak verir sana.

Ona engin bir âlemin perdesi açılır,
Tüyleri ürperir, göğsü genişler,
İç dünyasında halâs, nizam bulur
Ve o, bir genç adam olur.

Kalb ve dünya âlemindeki sırlar sana
Meçhul değil ki, Terakkî yolunun
Sevgi ve sadakatden geçdiğini işâret
Edersin bu fikir çilekeşine. Âmennâ.

Ama sen, sade bu işâretle kalma,
Hazine-i hümâyundan bizim uğrumuzda
Altın sarf edilmemişdir. Şâh ile Vezir'e
Bunu da anlat ikna edecek bir sözle.

Hepsini tanırsın ve bugün nağmeler söylersin,
Şüphesiz aynı nağmeleri yarın da söyleyeceksin;
Dostca rehberliğin, bizi cahillerin arasından
Çıkarır, merhamet dolu hayata iletir.

AŞK BAHSİ

BUCH DER LIEBE USCHK NAMEH

Sage mir,
Was mein Herz begehrt?
Mein Herz ist bei dir;
Halt es wert.

Bil bakalım!
Gönlüm neye teşnedir?
Kıymetini bil,
Benim gönlüm sendedir

Musterbilder

Hör' und bewahre
Sechs Liebespaare.
Wortbild entzündet, Liebe schürt zu:
Rustan und Rodawu.
Unbekannte sind sich nah':
Jussuph und Sulcika.
Liebe, nicht Liebesgewinn:
Ferhad und Schirin.
Nur für einander da:
Medschnun und Leila.
Liebend im Alter sah
Dschemil auf Botcinah.
Süsse Liebeslaune,
Salomo und die Braune!
Hast du sie wohl vermerkt,
Bist im Lieben gestärkt.

Noch Ein Paar

Ja, Lieben ist ein gross Verdienst!
Wer findet schöneren Gewinst? –
Du wirst nicht mächtig, wirst nicht reich,
Jedoch den grössten Helden gleich.
Man wird, so gut wie vom Propheten,
Von **Wamik** *und* **Asra** *reden. –*
Nicht reden wird man, wird sie nennen:
Die Namen müssen alle kennen.
Was sie getan, was sie geübt,
Das weiss kein Mensch! Dass sie geliebt,
Das wissen wir. Genug gesagt,
Wenn man nach Wamik und Asra fragt.

Örnek Çiftler

Dinle ve öğren
  Aşkın altı çiftini.
Kelimelerle tasvîri aşk ateşini körükler:
  Rüstem ile Ruyinten.
Bilmeden birbirine yakınlaşan:
  Yusuf ile Züleyhâ.
Karşılığı olmaz her aşkın:
  Eerhat ile Şirin.
Sadece birbirleri için yaşayan:
  Leylâ ile Mecnun.
Ömrün sonbaharında aşkı tanıyan:
  Cemil ile Botaynah.
Aşkda tatlı heves:
  Süleyman ile Belkıs.
Sen bunları iyi belle
  Aşkında cana can kat!

Bir Çift Daha

Evet, sevmek büyük bir meziyetdir!
Bundan daha âlâ kazancı olan var mıdır?
Daha nüfuzlu, daha zengin olmazsın
Amma velâkin, en büyük kahramanlara benzersin.
Nebîlerden nasıl hayırla bahsedilirse
Vâmık ile Azra'dan da öyle söz edilir.
Sadece ismini anmakla kalmamalı!
İsimlerini zâten cümle alem bilir;
Ne yapdılar, neyin talim-terbiyesini icra etdiler.
Hiç kimse bilmez sevip sevildiklerini,
Ama biz biliriz. Vâmık ile Azra'dan
Sual edildiğinde, yeteri kadar bahsederiz.

Lesebuch

Wunderlichstes Buch der Bücher
Ist das Buch der Liebe;
Aufmerksam hab' ich's gelesen:
Wenig Blätter Freuden,
Ganze Hefte Leiden;
Einen Abschnitt macht die Trennung.
Wiedersehn – ein klein Kapitel,
Fragmentarisch! Bände Kummers,
Mit Erklärungen verlängert,
Endlos, ohne Mass.
O Nisami! – doch am Ende
Hast den rechten Weg gefunden;
Unauflösliches, wer löst es?
Liebende sich wieder findend.

Ja, die Augen waren's, ja, der Mund,
Die mir blickten, die mich küssten.
Hüfte schmal, der Leib so rund
Wie zu Paradieses Lüsten.
War sie da ? Wo ist sie hin?
Ja! sie war's, sie hat's gegeben,
Hat gegeben sich im Fliehn
Und gefesselt all mein Leben.

Kırâat Kitabı

Kitabların en hârikası
Aşkın kitabıdır.
Ben onu dikkatle okudum:
Birkaç sayfa sevinç,
Formalarca acı,
Bir bölümcü ayrılık,
Buluşma, küçük bir bölümcük.
Fragman tarzı, cildler dolusu dert,
Açıklamalarla uzatılmış,
Sonu yok ve ölçüsüz.
Ey Nizâmi! En sonunda
Doğru yolu buldun.
Kâbil-i mümkün olmayanı kim halleder?
Âşıklar tekrar buluşurlar.

Evet, bana ışıl ışıl bakan gözler,
Beni öpen dudaklardı bunlar!
İnce bel ve yuvarlak hatlarıyla
Sanki cennet hazzına can atmışdık.
Burada değil miydi o? Nereye gitdi?
Evet o idi ! Bana bahşetdi
Yaptığı kaçamakda kendini verdi!
Aklımı aldı, zihnimi çeldi

GEWARNT

Auch in Locken hab' ich mich
Gar zu gern verfangen,
Und so, Hafis, wär's wie dir
Deinem Freund ergangen.

Aber Zöpfe flechten sie
Nun aus langen Haaren,
Unterm Helme fechten sie,
Wie wir wohl erfahren.

Wer sich aber wohl besann,
Lässt sich so nicht zwingen:
Schwere Ketten fürchtet man,
Rennt in leichte Schlingen.

VERSUNKEN

Voll Locken kraus ein Haupt so rund! –
Und darf ich dann in solchen reichen Haaren
Mit vollen Händen hin und wider fahren,
Da fühl' ich mich von Herzensgrund gesund.
Und küss' ich Stirne, Bogen, Auge, Mund,
Dann bin ich frisch und immer wieder wund.
Der fünfgezackte Kamm, wo sollt' er stocken?
Er kehrt schon wieder zu den Locken.
Das Ohr versagt sich nicht dem Spiel,
Hier ist nicht Fleisch, hier ist nicht Haut,
So zart zum Scherz, so liebeviel!
Doch wie man auf dem Köpfchen kraut,
Man wird in solchen reichen Haaren
Für ewig auf und nieder fahren.
So hast du, Hafis, auch getan,
Wir fangen es von vornen an.

İKÂZ

Buklelerine de doğrusu
Seve seve esir oldum.
Hâfız, her ne olmuşsa sana
Aynısı geldi dostunun başına.

Zamanemiz kadınları uzun saçlarını örer,
Başlarında miğferi andıran şapkalar
Âdeta nefer gibi çarpışırlar,
Bir nev'i tecrübe ediniriz biz de bundan.

Ağır prangalarla korkutup,
Kelepçeye razı etmek isterler;
Tahrike kapılmadan düşünürse insan
Esârete asla düşmez.

DALGIN

Buklelerle sarmaş dolaş sevimli bir baş!
Ellerimi bu başın üstünde gezdirmeye,
Gümrah saçları okşamaya hakkım var.
Okşarken, kalbimde esenlik âlameti duyarım,
Öperim alnını, yay gibi kaşları, gözleri ve ağzı
Derken, dinçleşirim sonra yine yaralı...
Beş dişli tarak nerede durdu, tutuldu?
Bak, yine buklelere yöneldi bile.
Et değil deri değil kulak da vazgeçmez
Bu oyundan, nihayet onun da canı, hissi var;
Muhabbet, şefkat dolu bir oyun bu,
Buna emsal gümrah saçları olan
Bir başçağız okşandığı an
Mütemâdiyen havalanır, sonra yatışır.
Hâfız, eminim sen de böyle yapmışsındır,
Bizler henüz başlardayız.

BEDENKLICH

Soll ich von Smaragden reden,
Die dein Finger niedlich zeigt ?
Manchmal ist ein Wort vonnöten,
Oft ist's besser, dass man schweigt.

Also sag' ich, dass die Farbe
Grün und augerquicklich sei!
Sage nicht, dass Schmerz und Narbe
Zu befürchten nah dabei.

Immerhin ! du magst es lesen!
Warum übst du solche Macht!
"So gefährlich ist dein Wesen
Als erquicklich der Smaragd.

Liebchen, ach ! im starren Bande
Zwängen sich die freien Lieder;
Die im reinen Himmelslande
Munter flogen hin und wider.
Allem ist die Zeit verderblich,
Sie erhalten sich allein!
Jede Zeile soll unsterblich,
Ewig wie die Liebe sein.

MÜTEREDDİT

Zümrütden bahsetsem, bilmem ki nasıl olur?
Fakat onlar senin ince parmaklarında arz-ı endam ediyor.
Kimi zaman bir söz gerekse bile
Sükût etmek çok defa hayırlıdır.

O halde, göze iksir gibi gelen
Yeşil renkden olsun bâhsedeyim!
Sen de bu meyanda yara, sızı
Endişesinden söz etme.

Ne de olsa okumayı seversin,
Peki niçin böyle iktidar nümayişi yaparsın!
Zümrüt nasıl bir iksir gibiyse, görene
Senin varlığın da bir felâketdir, bilene.

Ah kuzum, sevdiceğim ! Demir çemberlerin, zincirlerin
Arasından geçmek isterken, sıkışıp kalan hür nağmeler
Tertemiz Cennet'de cıvıl cıvıl
Uçuşurlar, bir oraya bir buraya.
Zaman herşeyi eskitir, öğütür,
Sadece nağmeler kendini korur!
Her bir mısra ölümsüz olmalı
Aynen aşkın ebediyeti gibi.

Schlechter Trost

Mitternachts weint' und schluchzt' ich,
Weil ich dein entbehrte.
Da kamen Nachtgespenster,
Und ich schämte mich.
"Nachtgespenster", sagt' ich,
"Schluchzend und weinend
Findet ihr mich, dem ihr sonst
Schlafendem vorüberzogt.
Grosse Güter vermiss' ich.
Denkt nicht schlimmer von mir,
Den ihr sonst weise nanntet,
Grosses Übel betrifft ihn!" –
Und die Nachtgespenster
Mit langen Gesichtern
Zogen vorbei,
Ob ich weise oder törig,
Völlig unbekümmert.

Genügsam

"Wie irrig wähnest du:
Aus Liebe gehöre das Mädchen dir zu.
Das könnte mich nun gar nicht freuen,
Sie versteht sich auf Schmeicheleien.

Dichter

Ich bin zufrieden, dass ich's habe!
Mir diene zur Entschuldigung:
Liebe ist freiwillige Gabe,
Schmeichelei Huldigung.

Züğürt Teselliси

Senin yokluğunu hissetdim de
Geceyarısı zâri zâri ağladım.
O dem üşüşdüler üstüme ifritler, ecinniler,
Utandım, mahcub oldum;
"Ey ifritler, hortlaklar" dedim ağlayarak,
Hıçkırarak "yataklarında mışıl mışıl uyuyan
Diğer kişilere ilişmediniz de, bula bula
Muhteşem servetinin yokluğuyla kavrulan
Bencileyin garibi mi buldunuz!
Benden daha berbat gelmez mi aklınıza!
Vaktiyle bilge namını verdiğiniz
O koca başbelâsının başına çökseniz ya!" –
İster akıllı olayım, isterse zır deli,
Ya da tamamiyle
Kalendermeşrep biri;
Uzun yüzlü hortlaklar
Savulup gitdiler önümden.

Kanâatkâr

"Nasıl da yanlış zanda bulunursun.
"Ayol kızın gönlü sendedir,
Üstelik o cilvenin, işvenin erbâbıdır;
Lâkin, artık beni hoşnut edemez.

Şâir

Ben, bana ait olanla kanâat ederim!
Senin bu özrün ise bana hizmet yerine geçer.
Aşk; cilvelenmek, işve yapmak değildir,
Bilâkis aşk, hürmetdir, sadâkatdir.

GRUSS

O wie selig ward mir!
Im Lande wandl' ich,
Wo Hudhud über den Weg läuft.
Des alten Meeres Muscheln
Im Stein sucht' ich die versteinten;
Hudhud lief einher,
Die Krone entfaltend;
Stolzierte, neckischer Art,
Über das Tote scherzend,
Der Lebend'ge.
"Hudhud" sagt' ich, "fürwahr!
Ein schöner Vogel bist du.
Eile doch, Wiedehopf!
Eile, der Geliebten
Zu verkünden, dass ich ihr
Ewig angehöre.
Hast du doch auch
Zwischen Salomo
Und Sabas Königin
Ehemals den Kuppler gemacht!"

ERGEBUNG

"Du vergehst und bist so freundlich,
Verzehrst dich und singst so schön?"

Dichter

Die Liebe behandelt mich feindlich!
Da will ich gern gestehn,
Ich singe mit schwerem Herzen.
Sieh doch einmal die Kerzen,
Sie leuchten, indem sie vergehn.

Eine Stelle suchte der Liebe Schmerz,
Wo es recht wüst und einsam wäre;
Da fand er denn mein ödes Herz
Und nistete sich in das leere

SELÂM

Bu ülkede gezmek, dolaşmak
Hem de Hüdhüd'ün koşuşduğu yollarda
Ne büyük mutluluk veriyor bana!
Taşların içinde ararken ben
Güngörmüş denizin fosilleşmiş midyelerini,
Hüdhüd de bu tarafa geliyor,
Taç gibi açmış da ibiğini,
Muzip bir edayla, çalım satarak
Pürhayat, dipdiri
Ölümle eğlenircesine...
"Hüdhüd" dedim, "billâhi!
Sen yahşi bir kuşsun, hem ne yahşi,
Haydi acele et ey çavuşkuşu,
Çabuk ol ey dost,
Ebediyyen ona ait olduğumu
Haber ver, ilân et!
Sen zaten, bir zamanlar
Sultan Süleyman ile
Sabâ Melikesi Belkıs
Arasında çöpçatanlık yapmış birisin.

TESLİMİYET

"Çok hamiyetperversin, lâkin eriyip gidiyorsun,
Güzel şiirler söylersin ama, kendini heder ediyorsun.

Şâir

Aşk bana çok garazkârdır!
Bunu alenen itiraf ederim,
Neşideler söylerim yanık gönülle;
Fakat sen de, şu mumlara bir bak!
Işık saçıyorlar kendileri yanarak.

Aşk ızdırabı, bir yer aramış kendine.
Sanki çok haklıymış, muvafıkmış gibi
Şıp diye geldi çöreklendi
Benim ıssız, virân olan gönlüme.

Unvermeidlich

Wer kann gebieten den Vögeln,
Still zu sein auf der Flur?
Und wer verbieten zu zappeln
Den Schafen unter der Schur?

Stell' ich mich wohl ungebärdig,
Wenn mir die Wolle kraust?
Nein! Die Ungebärden entzwingt mir
Der Scherer, der mich zerzaust.

Wer will mir wehren zu singen
Nach Lust zum Himmel hinan,
Den Wolken zu vertrauen,
Wie lieb sie mir's angetan?

Geheimes

Über meines Liebchens Äugeln
Stehn verwundert alle Leute;
Ich, der Wissende, dagegen
Weiss recht gut, was das bedeute.

Denn es heisst: ich liebe diesen
Und nicht etwa den und jenen.
Lasset nur; ihr guten Leute,
Euer Wundern, euer Sehnen!

Ja, mit ungeheuren Mächten
Blicket sie wohl in die Runde;
Doch sie sucht nur zu verkünden
Ihm die nächste süsse Stunde.

Mukadder Olan

Kimmiş, kırlardaki kuşların cıvıl cıvıl
Ötüşmelerine yasak koyabilecek olan?
Hani kimmiş, yünleri kırkılan koyunları
Deprenmekden menedebilecek olan?

Acep, o talimli rezillerin haline bürünsem
O yünler karşımda kıvrım kıvrım büzülecek mi sanki?
O kırkıcılar beni hırpalasa, beni örselese de.
Salyası akmış kuduzların saldırısı vız gelir bana.

Sâhi kimmiş, beni rağbetle semaya doğru
Nağmeler söylemekden menedebilecek olan?
İtimada, tevekküle şâyan bulutlar
Bana lütfunu yağdırmadı mı?

Mahrem

Benim sevgilimin şöyle bir göz ucuyla bakması
Cümle âlemi hayretlere düşürür;
Neye işâretdir onun bakması âlimlerin nezdinde
Ben bilirim bunu, malûmdur bendenize.

Ey ahâli dinleyin, bunun mânası şudur:
Keşke mâni olmasanız, keşke itiraz etmeseniz,
Emin olun, sizin hasretini çekdiğiniz
Falanca, filânca değil, benim meftun olduğumdur.

Evet! Muazzam kudreti, saltanatıyla
Gâliba bu muhite bakıyor,
İnanın, istikbaldeki tatlı saatleri
Müjdeleyecek kişiyi araştırıyor.

GEHEIMSTES

"Wir sind emsig, nachzuspüren,
Wir, die Anekdotenjäger;
Wer dein Liebchen sei und ob du
Nicht auch habest viele Schwäger.

Denn dass du verliebt bist, sehn wir;
Mögen dir es gerne gönnen;
Doch dass Liebchen so dich liebe,
Werden wir nicht glauben können.

Ungehindert, liebe Herren,
Sucht sie auf! nur hört das Eine:
Ihr erschrecket, wenn sie dasteht!
Ist sie fort, ihr kost dem Scheine

Wisset ihr, wie ***Schehab-eddin***
Sich auf ***Arafat*** *entmantelt;*
Niemand haltet ihr für töricht,
Der in seinem Sinne handelt.

Wenn vor deines Kaisers Throne
Oder vor der Vielgeliebten
Je dein Name wird gesprochen,
Sei es dir zu höchstem Lohne.

Darum war's der höchste Jammer,
Als einst ***Medschnun*** *sterbend wollte,*
Dass vor ***Leila*** *seinen Namen*
Man forthin nicht nennen sollte.

Daha Mahrem

"Kimmiş senin sevgilin, var mıymış yok muymuş
Bir sürü kaymbirâderin? Doğrusu biz
Dedikodu kumkumaları çok çalışkan, pek gayretliyiz
Hep iz arayıp, sır soruştururuz.

Yâhû, senin gönlünü kaptırdığının farkındayız
Hadi hadi gözümüz yok, kıskanmıyoruz,
Amma velâkin, o sevdiceğinin
Seni sevdiğine imkânı yok inanmıyoruz.

Arâzı olmayan muhterem beyler, efendiler
O, sadece birinin haberini almış ziyarete geliyor;
O, size lütfediyor Durun! Urkütmeyin beyler, ayıpdır
Eylemeyin! Vebâli sizin boynunuza eyvâh, işte gidiyor.

Şehâbetdin, Arafat'da ihrama
Büründüğü zaman hiç kimse onda
Delilik vehmetmedi, o kendi inancını
Eiiliyâta geçirdi. Keşke bilmiş olsanız...

Hükümdarın divânında,
Veya çok sevilenin huzurunda
Her defasında adının anılması, unutmam
En büyük mükâfat olmalı senin nazarında.

Bir zamanlar Mecnûn, yürekler acısı
Haline rağmen, ölüm döşeğinde
Dilemiş ki, ismi bundan böyle
Anılmasın Leylâ'dan önce.

MURÂKABE BAHSİ

BUCH DER BETRACHTUNGEN - TEFKIR NAMEH

Höre den Rat, den die Leier tönt;
Doch er nutzet nur, wenn du fähig bist.
Das glücklichste Wort, es wird verhöhnt,
Wenn der Hörer ein Schiefohr ist.

"Was tönt denn die Leier?" Sie tönet laut:
Die schönste, das ist nicht die beste Braut;
Doch wenn wir dich unter uns zählen sollen,
So musst du das Schönste, das Beste wollen.

FÜNF DINGE

Fünf Dinge bringen fünfe nicht hervor,
Du, dieser Lehre öffne du dein Ohr:
Der stolzen Brust wird Freundschaft nicht entsprossen,
Unhöflich sind der Niedrigkeit Genossen;
Ein Bösewicht gelangt zu keiner Grösse;
Der Neidische erbarmt sich nicht der Blösse;
Der Lügner hofft vergeblich Treu' und Glauben,
Das halte fest und niemand lass dir's rauben.

FÜNF ANDERE

Was verkürzt mir die Zeit ?
Tätigkeit!
Was macht sie unerträglich lang?
Müssiggang!
Was bringt in Schulden?
Harren und Dulden!
Was macht Gewinnen?
Nicht lange besinnen!
Was bringt zu Ehren?
Sich wehren!

Kulak ver rebapdan çıkan nasihate
Ferâset sahibiysen, fayda eder o sana.
En hayırlı kelâmla dahi alay edilir
Eğer dinleyen, kalbi eğri biri ise.

"Ne tınlıyor rebapda?" yüksek sesle:
En güzel olmak, en iyi gelin olmak değildir;
Seni içimizden biri saymak gerekliyse
En güzelini, en iyisi iste.

Beş Şey

Şu beş şey, beş şeyi husûle getirmez;
Sen şu nasihate kulak ver:
Kibirli gönülde dostluk yeşermez;
Aşağılık kimsede nezâket olmaz;
Habis ruhlu asla büyüklüğe erişemez;
Haset insan, gariplere merhamet etmez;
Yalancıdan sadakat beklemek beyhûdedir;
Sıkı sarıl bu nasihate, kimsenin çalmasına fırsat verme.

Diğer Beş Şey

Zamanı kısaltan nedir?
  İş-güç!
Onu dayanılmaz kılan nedir?
  Âvârelik!
Ya borca sokan şey?
  Ümit ve müsâmaha!
Kazanmayı ne sağlar?
  Uzun boylu düşünmemek!
İnsana şeref kazandıran nedir?
  Kendini müdâfaa!

Lieblich ist des Mädchens Blick, der winket,
Trinkers Blick ist lieblich, ch' er trinket,
Gruss des Herren, der befehlen konnte,
Sonnenschein im Herbst, der dich besonnte.
Lieblicher als alles dieses habe
Stets vor Augen, wie sich kleiner Gabe
Dürft'ge Hand so hübsch entgegen dränget,
Zierlich dankbar, was du reichst, empfänget.
Welch ein Blick! ein Gruss! ein sprechend Streben!
Schau' es recht, und du wirst immer geben.

Und was im ***Pend-Nameh*** *steht,*
Ist dir aus der Brust geschrieben:
Jeden, dem du selber gibst,
Wirst du wie dich selber lieben.
Reiche froh den Pfennig hin,
Häufe nicht ein Goldvermächtnis,
Eile freudig vorzuziehn
Gegenwart vor dem Gedächtnis.

Reitest du bei einem Schmied vorbei,
Weisst nicht, wann er dein Pferd beschlägt;
Siehst du eine Hütte im Felde frei,
Weisst nicht, ob sie dir ein Liebchen hegt;
Einem Jüngling begegnest du, schön und kühn,
Er überwindet dich künftig oder du ihn.
Am sichersten kannst du vom Rebstock sagen,
Er werde für dich was Gutes tragen.
So bist du denn der Welt empfohlen,
Das übrige will ich nicht wiederholen.

Çok tatlıdır genç kızın göz kırpan bakışı,
Sarhoşun da kafayı çekmeden önceki bakışı hoşdur,
Hükmeden beyefendinin verdiği selâm
Sonbaharda seni aydınlatan güneş ışığıdır sanki;
Bütün bunların hepsinden daha da güzel olanı ise
Yanına gelen fakirin, öylesine hoş bir ısrarla açarak
Uzatdığı ele, artık her neyse, uzatdığın küçük
Bir hediyeye, kibarca hayır dua ile mukâbele etmesi,
Bakışı, selâmı, yârenlik etme gayretidir.
Gör bak! Doğrusu sen de ihsandan haz duyacaksın.

Pend-Nameh'de ne varsa, hepsi
Yürekden çağlamış, yazılmışdır.
Nafakasını verdiğin her fakiri
Seveceksin, kendi nefsini sevdiğin gibi.
Gönül rızasıyla ver sadakanı!
Miras bırakmak için istif etme altınları,
Aklına gelince sakın erteleme
Acele et yoksulu sevindirmeye.

Atla geçip giderken bir nalbantın önünden
Bilemezsin nalbantın, atını ne zaman nallayacağını;
Kırda boş bir kulübe gördüğünde, bilemezsin
İçinde sevgiliyi barındırıp barındıramayacağını;
Yakışıklı, cesur bir delikanlıya rastladığında
Bilinmez artık, sen mi yenersin onu, yoksa o mu seni.
Fakat, asma dalından en emin bir şekilde bahsedebilirsin,
Bilsen onda ne iyilikler olduğunu.
Dünyada öyle şeyler tavsiye etdin ki,
Edilmeyip arda kalanı tekrarlamak istemem.

Den Gruss des Unbekannten ehre ja!
Er sei dir wert als alten Freundes Gruss,
Nach wenig Worten sagt ihr Lebewohl!
Zum Osten du, er westwärts, Pfad an Pfad –
Kreuzt euer Weg nach vielen Jahren drauf
Sich unerwartet, ruft ihr freudig aus:
"Er ist es! ja, da war's!" als hätte nicht
So manche Tagefahrt zu Land und See,
So manche Sonnenkehr sich drein gelegt.
Nun tauschet War' um Ware, teilt Gewinn!
Ein alt Vertrauen wirke neuen Bund –
Der erste Gruss ist viele tausend wert,
Drum grüsse freundlich jeden, der begrüsst.

Haben sie von deinen Fehlen
Immer viel erzählt,
Und, fürwahr sie zu erzählen,
Vielfach sich gequält.
Hätten sie von deinem Guten
Freundlich dir erzählt,
Mit verständig treuen Winken,
Wie man Bessres wählt;
O gewiss! das Allerbeste
Blieb mir nicht verhehlt,
Das fürwahr nur wenig Gäste
In der Klause zählt,
Nun als Schüler mich, zu kommen,
Endlich auserwählt,
Und mich lehrt der Busse Frommen,
Wenn der Mensch gefehlt.

Hiç tanımadığın, haysiyetli birinin selâmı
Eski bir tanıdığın selâmından daha muteber olmalı,
Biraz hoşbeş eder, sonra dersiniz: "Haydi uğurlar ola!"
Sen doğuya, o batıya yol alırken patikadan patikaya,
Nice yıllardan sonra, hiç umulmadık bir yerde
Kesişir yollarınız, haykırırsınız bir ağızdan neşeyle:
"Evet o! o burada işte!" Nice diyarlara
Gidilmemiş sanki, seyahat edilmemiş denizlerde,
Sanki güneş doğup batmamışdır nice kere!
İşte şimdi de mallar takas, kazanç taksim edilir.
Duyulan ilk itimad yeni bir râbıta icra eder.
İlk selâm binlerce defa değerlidir,
Selâm verene mutlaka mukâbele edilmelidir.

Senin hatalarından
Tekrar tekrar bahsederler daima,
Bahsederken bir hayli de yorulurlar;
Oysa hatasız kul olmaz, tam bir hakkaniyetle
Anlatsalardı ya, hiç değilse birazcık da faziletinden
Sana karşı dürüstlüğü bırakmadan elden,
İnsâniyet namına en doğrusu yapılmış olurdu;
Böylece de en doğru sözlü olanı
Saklı gizli kalmazdı bana.
Şüphesiz faziletim, hünerim de birkaç misafirin
Bulunduğu mahfilde tâdat edilir.
İnsanoğlu yanılıp hata işlediğinde, duyduğu nedâmet
Faydalı bir ders yerine geçer.
Öyleyse siz, şimdi beni bir tilmîz sıfatıyla
Kabul edin de, hatalarımı düzelterek
Seçkinler safına ulaşayım ben de.

Märkte reizen dich zum Kauf;
Doch das Wissen blühet auf.
Wer im stillen um sich schaut,
Lernet, wie die Lieb' erbaut.
Bist du Tag und Nacht beflissen,
Viel zu hören, viel zu wissen,
Horch an einer andern Türe,
Wie zu wissen sich gebühre.
Soll das Rechte zu dir ein,
Fühl' in Gott was Rechts zu sein:
Wer von reiner Lieb' entbrannt,
Wird vom lieben Gott erkannt.

Wie ich so ehrlich war,
Hab' ich gefehlt,
Und habe jahrelang
Mich durchgequält;
Ich galt und galt auch nicht,
Was sollt' es heissen?
Nun wollt' ich Schelm sein,
Tät mich befleissen;
Das wollt' mir gar nicht ein,
Musst' mich zerreissen.
Da dacht' ich: ehrlich sein
Ist doch das Beste,
War es nur kümmerlich,
So steht es feste.

Çarşı-pazar seni alışverişe meyletdirir,
Bu arada malûmatın da artar.
Sükûnetle şöyle bir etrafına bakdı mı insan
Aşkın nasıl hayat verdiğini anlar.
Daha fazlasını dinlemek, daha fazla bilmek istersen
Diğer farklı kapılara da kulak vermeli
Çalışmalısın gece gündüz canla başla;
Ancak vâkıf olursun bu suretle bilgiye,
Bir vecibedir çünki senin üzerinde
Allah'ın hükümranlığında var olmayı hissetmek.
Ulvi aşkla yanıp tutuşan
Yüce Rabb'inden kabul görür.

Şu dürüstlüğüm, namusum
Hem de beni senelerce
Hırpalatdırıp taciz etdiren
Bir aykırılıkdır bende.
Takdir edemedim, takdir de görmedim
Acaba, bunun sırrı nedir?
Madem ki öyle! nüktedan olmak istedim ben de,
Sarfetdim gayretimi hep bu yönde.
Hiçbir şey istemedim nefsim için
Lâkin, kendimi daha fazla harap etmeyeyim, diye
Düşündüm şöyle kendi kendime:
Şeref ve namus en büyük faziletdir,
Her ne kadar fakirlik getirse bile
Israr et bu fikrinde!

Frage nicht, durch welche Pforte
Du in Gottes Stadt gekommen,
Sondern bleib am stillen Orte,
Wo du einmal Platz genommen.

Schaue dann umher nach Weisen
Und nach Mächtigen, die befehlen;
Jene werden unterweisen,
Diese Tat und Kräfte stählen.

Wenn du nützlich und gelassen
So dem Staate treu geblieben,
Wisse! niemand wird dich hassen,
Und dich werden viele lieben.

Und der Fürst erkennt die Treue,
Sie erhält die Tat lebendig;
Dann bewährt sich auch das Neue
Nächst dem Alten erst beständig.

Woher ich kam? Es ist noch eine Frage,
Mein Weg hierher; der ist mir kaum bewusst,
Heut nun und hier am himmelfrohen Tage
Begegnen sich wie Freunde Schmerz und Lust.
O süsses Glück, wenn beide sich vereinen!
Einsam, wer möchte lachen, möchte weinen

Es geht eins nach dem andern hin,
Und auch wohl vor dem andern;
Drum lasst uns rasch und brav und kühn
Die Lebenswege wandern.
Es hält dich auf, mit Seitenblick
Der Blumen viel zu lesen;
Doch hält nichts grimmiger zurück,
Als wenn du falsch gewesen.

Sorma Allah'ın arzına
Hangi kapıdan geldiğini, bilâkis
Rahat dur, nasılsa bir şans eseri
Vazife aldığın o yerde, kes sesini.

Sonra bir göz gezdir bilginlere
Bir de iktidar, güç sahiplerine;
Şu âlimler ders verir, ilim öğretir
Bu faaliyetiyle iktidar gücünü çelikleşdirir.

Faydalı ve sâkin olur
Devlete sâdık kalırsan,
Bil ki! hiç kimse senden nefret etmez
Bir çoğu da seni sever.

Prens de farkeder vefâkârı, zirâ
Vefâ duygusu müessirdir icraata;
Selef ve halef nezdinde dirayet gösteren
Yüzünün akıyla berdevam olur işinde.

Nereden gelmişim? Al işte bir soru daha!
Yolumun buraya nasıl düştüğünü ben bile bilmem halâ!
Feleğin göz-gönül açan şu günlerinde, kimbilir ne hikmetle
Neşe ile keder, sanki iki hısım, karşılaşıyor birbiriyle.
Âh, bir uzlaşsalar, ne hoş saadet olurdu yekdiğeriyle,
İnsanlardan uzakken, tek başına kim güler, kim ağlar?

İki kapılı bir han, kimi gelir kimi gider
Birbiri ardısıra;
Biz çalışkan, namuslu ve cesurları da
Kader dolaşdırır çeşitli hayat yollarında.
Sen çiçekler dererken, hırsla, kinle bakar nâmertler
Sırf sana hasetlerinden çıkartırlar çeşit çeşit engeller,
Yine de dinmez gayzları, varlığın sanki bir hataymış gibi
Tevkif etmek ister seni, zorbalıkda en ileri gideni.

Behandelt die Frauen mit Nachsicht!
Aus krummer Rippe ward sie erschaffen,
Gott konnte sie nicht ganz grade machen.
Willst du sie biegen, sie bricht.
Lässt du sie ruhig, sie wird noch krümmer;
Du guter Adam, was ist denn schlimmer?–
Behandelt die Frauen mit Nachsicht:
Est ist nicht gut, dass euch eine Rippe bricht.

Das Leben ist ein schlechter Spass,
Dem fehlt's an Dies, dem fehlt's an Das,
Der will nicht wenig, der zuviel,
Und Kann und Glück kommt auch ins Spiel.
Und hat sich's Unglück drein gelegt,
Jeder, wie er nicht wollte, trägt.
Bis endlich Erben mit Behagen
Herrn Kannnicht-Willnicht weiter tragen.

Das Leben ist ein Gänsespiel:
Je mehr man vorwärts gehet,
Je früher kommt man an das Ziel,
Wo niemand gerne stehet.

Man sagt, die Gänse wären dumm,
O glaubt mir nicht den Leuten:
Denn eine sieht einmal sich 'rum,
Mich rückwärts zu bedeuten.

Ganz anders ist's in dieser Welt,
Wo alles vorwärts drücket,
Wenn einer stolpert oder fällt,
Keine Seele rückwärts blicket.

Kadınları hoşgörüyle karşılayın!
Eğri bir kaburga kemiğinden yaratılmışdır o,
Allah onu tamamen dosdoğru halketmedi;
Sen onu düzeltmeğe kalkarsan, kırılır,
Serbest bırakırsan daha da eğrilir.
Ey Âdem! Kötü olan nedir?
Kadınları hoşgörüyle karşılayın,
Bir kaburga kemiğinizin kırılması iyi olmasa gerek.

Dünya hayatı bir eğlence ve oyundan ibaretdir!
Biri şuna muhtaçdır, biri buna,
Biri aza râzı olmaz, diğeri çoğa;
Dirâyet ve şans da gelir katılır oyuna,
Oyun içinde kazâ vârid olunca, son nefesini
Tüketen efendi, nakledemediği cânım mallarını
Gönlü zerre kadar rıza göstermese de
Sonunda bırakır vârislerine.

Hayat bir kaz oyunudur:
İnsan ne kadar ileriye giderse
O kadar erken varır, hiç kimsenin
Durmakdan hoşlanmadığı hedefe.

Derler ki, kazlar çok sersem olurlarmış,
Bana değil, bunu söyleyen halka inanın.
Meğer biri, benim gerici olduğumu
İşaret etmek için kaz gibi etrafına bakınırmış.

Bu dünyadakiler de bir başkadır vesselâm!
Herkes ilericiliğe o kadar can atar ki,
Şâyet, biri tökezleyip düşse yere
Hiçbiri dönüp bakmaz geriye.

"Die Jahre nahmen dir, du sagst, so vieles:
Die eigentliche Lust des Sinnenspieles,
Erinnerung des allerliebsten Tandes
Von gestern, weit- und breiten Landes
Durchschweifen frommt nicht mehr; selbst nicht von oben
Der Ehren anerkannte Zier, das Loben,
Erfreulich sonst. Aus eignem Tun Behagen
Quillt nicht mehr auf, dir fehlt ein dreistes Wagen!
Nun wüsst' ich nicht, was dir Besondres bliebe?"

Mir bleibt genug! Es bleibt Idee und Liebe!

Vor den Wissenden sich stellen,
Sicher ist's in allen Fällen!
Wenn du lange dich gequälet,
Weiss er gleich, wo dir es fehlet;
Auch auf Beifall darfst du hoffen,
Denn er weiss, wo du's getroffen.

Freigebiger wird betrogen,
Geizhafter ausgesogen,
Verständiger irrgeleitet,
Vernünftiger leer geweitet,
Der Harte wird umgangen,
Der Gimpel wird gefangen.
Beherrsche diese Lüge,
Betrogener betrüge!

"Senin şu virdettiklerinin çoğunu yıllar elinden aldı,
Ne o mazide kalan şen şatır günlerin hatırası
Ne de karış karış dolaşmak vatanı, kâremez artık!
Oyunun içyüzündeki asıl hazza rağbet, namus ve
Şerefin meşhur ziyneti, kendi kendini övmek değil
Yukarıdan takdir görmekdir! Senin o kendine has
Neşe saçan hareketlerinden de artık huzur doğmuyor;
Aman ne gam! Nasılsa sana âmâde bu koşulu araba!
Bilmez miyim sanki, sende şimdi ne tuhaf haller olduğunu?"

Varsın olsun, bana yeter! Geride kalan aşk ve ideal!

Âlimlere karşı gelmek, zâhir
Her hâl ü kârda itibar kaybetdirir!
Uzun zamandır yanıldıysan eğer,
O senin neye muhtaç olduğunu bilir.
Takdir, tahsin beklersen
O, seni nerede bulacağını bilir.

Âlicenâb kişi dolandırılır,
Hasis olan, kaynakları kurutur,
Ferâset sahibi, idarede yol şaşırır.
Akıl, izân sahibi, dalar teferruata,
Vicdansızla ülfet peydâ edilir,
Budala, faka basar avlanır.
Hüküm sürüyor katmerli yalanlar
Aldatılan kişi, var sen de aldat!

Wer befehlen kann, wird loben,
Und er wird auch wieder schelten,
Und dass muss dir, treuer Diener,
Eines wie das andre gelten.

Denn er lobt wohl das Geringe,
Schilt auch, wo er sollte loben;
Aber bleibst du guter Dinge,
Wird er dich zuletzt erproben.

Und so haltet's auch, ihr Hohen,
Gegen Gott wie der Geringe,
Tut und leidet, wie sich's findet,
Bleibt nur immer guter Dinge.

An Schach Sedschan Und Seinesgleichen

Durch allen Schall und Klang
Der Transoxanen
Erkühnt sich unser Sang
Auf deine Bahnen!
Uns ist für gar nichts bang,
In dir lebendig,
Dein Leben daure lang,
Dein Reich beständig!

Emreden kişi takdir, kezâ
Tekdir de edebilir;
Sadâkatli bendeler için mer'i
Olan, sana da şâmildir.

Gerçi o, işleri alabildiğine över,
Takdir etmesi gereken yerde tekdir eder;
Ancak, ısrarla öne sürdüğün faydalı işleri
Eninde sonunda tatbik eder.

Allah'a karşı kimi zaman isyanda bulunur,
Sonra pişman olur, hak olana uyarsa
Allah, hatayı bağışlar, yükseltir onları
Ne olursa olsun güzel işler kalıcıdır.

Şâh Şü'ca Ve Benzerlerine

Mâvera-ün nehir'den alır ilhamını
Bütün bu savı, bu sadâ,
Marşımız teşvik eder
Senin yolunda gitmeye,
Hiç müteredditi değiliz bu yolda
Senin gibi dinç, senin gibi diriyiz,
Ömrün uzun, saltanatın
Daim olsun ey Şâh Şü'ca.

Höchste Gunst

Ungezähmt, so wie ich war;
Hab' ich einen Herrn gefunden,
Und gezähmt nach manchem Jahr
Eine Herrin auch gefunden.
Da sie Prüfung nicht gespart,
Haben sie mich treu gefunden,
Und mit Sorgfalt mich bewahrt
Als den Schatz, den sie gefunden.
Niemand diente zweien Herrn,
Der dabei sein Glück gefunden;
Herr und Herrin sehn es gern,
Dass sie beide mich gefunden,
Und mir leuchtet Glück und Stern,
Da ich beide sie gefunden.

Büyük Tevecc̈uh

Tıpkı kendim gibi başıboş
Bir beyefendi,
Birkaç sene sonra da
Bir hanımefendi buldum.
Tetkîk, tahkîk nedir, hesaba katmadıklarından
Beni pek sadakatli buldular,
Sanki hazine bulmuş gibi
Binbir ihtimamla koruduluar.
İki efendiye hizmet etmeyen hiç kimsenin
Şansı yâver gitmez, bahtı açılmaz!
Hanımefendi ile beyefendi farkına vardılar
Ki, beni bulduklarına çok memnunlar.
İkisini bulduğum bu yerde
Benim de bahtım açıldı, yıldızım parladı.

Ferdusi
spricht

"O Welt! Wie schamlos und boshaft du bist!
Du nährst und erziehest und tötest zugleich.
Nur wer von Allah begünstiget ist,
Der nährt sich, erzieht sich, lebendig und reich.

Was heisst denn Reichtum? – Eine wärmende Sonne,
Geniesst sie der Bettler, wie wir sie geniessen!
Es möge doch keinen der Reichen verdriessen
Des Bettlers im Eigensinn selige Wonne.

Dschelal-eddin Rumi
spricht

Verweilst du in der Welt, sie flieht als Traum,
Du reisest, ein Geschick bestimmt den Raum;
Nicht Hitze, Kälte nicht vermagst du fest zu halten,
Und was dir blüht, sogleich wird es veralten.

Suleika
spricht

Der Spiegel sagt mir; ich bin schön!
Ihr sagt: zu altern sei auch mein Geschick.
Vor Gott muss alles ewig stehn,
In mir liebt Ihn, für diesen Augenblick.

Firdevsî
der ki,

"Ey dünya! Ne kadar utanmaz ve şerirsin!
Besliyor, eğitiyor ve hem de öldürüyorsun.
Sadece, Allah'ın himâye etdiği kişi
Kendini doyurur, yetiştirir, hayat ve zenginlikdir onun işi.

Nedir zenginlik? Bizlerin olduğu gibi
Dilencilerin de nâil olduğu ısıtıcı bir güneş;
Zirâ, dilencinin ruhundaki haz
Hiçbir zenginin camm sıkmaz.

Mevlâna Celâleddin Rûmî
der ki,

Dünyada bulunman senin için bir rüya gibidir,
Yolculuğu sen yaparsın, nereye olduğunu kader çizer;
Sıcak ve soğuk üzerinde tasarruf sahibi değilsin,
Çiçeklenen her şey hemen solacakdır.

Züleyhâ
der ki,

Ayna bana, benim güzel olduğumu,
Siz ise, ihtiyarlığın da kader olduğunu söylüyorsunuz.
Allah nezdinde herşey ebedîdir,
Öyleyse ben şu anda Rabb'ime âşığım.

HİDDET - İNFİAL BAHSİ

BUCH DES UNMUTS - RENDSCH NAMEH

"Wo hast du das genommen?
Wie konnt' es zu dir kommen?
Wie aus dem Lebensplunder
Erwarbst du diesen Zunder,
Der Funken letzte Gluten
Von frischem zu ermuten?"

Euch mög' es nicht bedünkeln,
Es sei gemeines Fünkeln;
Auf ungemessner Ferne,
Im Ozean der Sterne,
Mich hatt' ich nicht verloren,
Ich war wie neu geboren.

Von weisser Schafe Wogen
Die Hügel überzogen,
Umsorgt von ernsten Hirten,
Die gern und schmal bewirten,
So ruhig-liebe Leute,
Dass jeder mich erfreute.

In schauerlichen Nächten,
Bedrohet von Gefechten,
Das Stöhnen der Kamele
Durchdrang das Ohr, die Seele,
Und derer, die sie führen,
Einbildung und Stolzieren.

Und immer ging es weiter,
Und immer ward es breiter,
Und unser ganzes Ziehen,
Es schien ein ewig Fliehen,
Blau, hinter Wüst' und Heere,
Der Streif erlogner Meere.

"Nereden aldın bunu?
Nasıl geçdi eline?
Üstü küllenmiş korlardan
Yeni bir ateş parlatmak için mi
Aradın bu çerağı, hayatın
Yabana atılmışları arasından.

Siz de o parıltıların, alelâde
Işıltılar olduğu zehabına kapılmışdınız değil mi;
Oysa ben, ölçüye, hesaba gelmeyen uzaklıkda
Yıldızlar okyanusunda
Yeniden doğmuş gibiydim,
Kaybetmedim kendimi.

Tepelerin üstünü kaplamış
Dalga dalga ak koyunlar,
Birkaç lokmalık rızkını severek ikram ediyor,
Pervâne oluyor ağırbaşlı çobanlar;
Halkın bu cana yakın hali
Beni pek çok sevindirdi.

Dehşet dolu gecelerde, develerin
Kulakları, yürekleri delen o iniltisi
Korkuturken insanı harbden-darbden;
Âh, o develeri güdenler
Kibre, hülyaya bürünmüş serâpa
Azametle gidiyorlar seraba.

Üstelik sefere devam edildi,
Üstelik ordu daha da genişledi,
Bizim tam tekmil sürüklenişimiz
Görünen o ki, bir ebedi fırar.
Çünki çölde, ordunun önünde mavi deniz gibi
Dalga dalga seraplar çağlar.

Keinen Reimer wird man finden,
Der sich nicht den besten hielte,
Keinen Fiedler, der nicht lieber
Eigne Melodieen spielte.

Und ich konnte sie nicht tadeln;
Wenn wir andern Ehre geben,
Müssen wir uns selbst entadeln;
Lebt man denn, wenn andre leben?

Und so fand ich's denn auch juste
In gewissen Antichambern,
Wo man nicht zu sondern wusste
Mäusedreck von Koriandern.

Das Gewesne wollte hassen
Solche rüstige neue Besen,
Diese dann nicht gelten lassen,
Was sonst Besen war gewesen.

Und wo sich die Völker trennen
Gegenseitig im Verachten,
Keins von beiden wird bekennen,
Dass sie nach demselben trachten.

Und das grobe Selbstempfinden
Haben Leute hart gescholten,
Die am wenigsten verwinden,
Wenn die andern was gegolten.

Şâir taslakları
En kârlı kulpa yapışmadan edemez,
Kendi melodilerini iyi icra edemeyen
Hiçbir kemankeş gönle hoş gelmez.

Doğrusu ya, onlar kınamaya bile değmezdi,
Kendi asâletimizden sıyrılmış olurduk
Onların seviyesine inmiş olsak.
Onların sürdüğü ömre hayat mı denir?

Gerçekden daha demin, Mâbeyn-i Hümâyun'da
Rastladım o malûm maskaralara,
Rezene tohumlarıyla fare pisliklerini, imkân yok
Birbirinden ayırt etmek kâbil değildi orada.

Mabeynde arz-ı endam edenler, bir kaşık suda
Boğmak istediler asra uymak isteyenleri;
Bu kartoloşlar varken, asrîlere asla itibar edilmemeli
İllâ da bu kağşamış bunakların hükmü sürmeliymiş!

Orada birbirini tahkîr eden güruh
İkiye ayrılsaydı, iki gurubdan ne biri, ne diğeri
Aynı şeyi elde etmeye çalışdıklarını
Zinhar! kabul ve itiraf etmezdi.

Terbiyeden yoksun, nefsâni telâkkilerine dayanan
Taş yürekliler, bütün halkı ağır hakaretle azarladılar;
Âh, onlar bunu yine nefsine yedirir, hazmederler
Seçkin zümreden hiç değilse zerre kadar güleryüz görseler.

Befindet sich einer heiter und gut,
Gleich will ihn der Nachbar peinigen;
Solang der Tüchtige lebt und tut,
Möchten sie ihn gerne steinigen.
Ist er hinterher aber tot,
Gleich sammeln sie grosse Spenden,
Zu Ehren seiner Lebensnot
Ein Denkmal zu vollenden;
Doch ihren Vorteil sollte dann
Die Menge wohl ermessen:
Gescheiter wär's, den guten Mann
Auf immerdar vergessen.

Şâyet birinin keyfi ve kazancı yerindeyse
Hemen başlar komşusu onu taciz etmeye;
Bu akıllı, istidatlı kişiyi, çalışdığı, yaşadığı müddetce
Seve seve taşa tutmak, parçalamak isterler.
Öldükden sonra da, bu birbirine benzer
Kişiler, bir araya gelirler, o adamın yaşarken
Hâcet duyduğu, yâni büyük ihsanları olan hürmeti
Sayar dökerler ortaya, devasa bir anıt gibi.
Öldükden sonra bunların bir faydası var mıdır?
Sonra insanlar, galiba şöyle mülâhazada bulunurlar:
Bu iyi adam biraz daha zeki olsaydı
Ebediyyen nisyana terkedilirdi.

Übermacht, ihr könnt es spüren,
Ist nicht aus der Welt zu bannen;
Mir gefällt zu konversieren
Mit Gescheiten, mit Tyrannen.

Da die dummen Eingeengten
Immerfort am stärksten pochten
Und die Halben, die Beschränkten
Gar zu gern uns unterjochten,

Hab' ich mich für frei erkläret
Von den Narren, von den Weisen,
Diese bleiben ungestöret,
Jene möchten sich zerreissen.

Denken, in Gewalt und Liebe
Müssten wir zuletzt uns gatten,
Machen mir die Sonne trübe
Und erhitzen mir den Schatten.

Hafis auch und Ulrich Hutten
Mussten ganz bestimmt sich rüsten
Gegen braun' und blaue Kutten;
Meine gehn wie andre Christen.

"Aber nenn' uns doch die Feinde!"
Niemand soll sie unterscheiden:
Denn ich hab' in der Gemeinde
Schon genug daran zu leiden.

Hâkim gücü dünyadan yok etmenin
Mümkün olmadığını bir anlayabilseydiniz!
Arsız ve müstebitlere bir çift kelâm söylemek
Doğrusu bendenize pek makbule geçer pek.

Sanmışdımz ki, ey tâlimli reziller, beyinsiz başlar
Saltanatınız ilelebed olacak pâyidar
Yoksa bu zanla mı, bizi güle oynaya
Boyunduruğa vurmuşdunuz, hey gidi dangalaklar.

Zincirinden boşanmış delilere, dahi allâmelere
İzah etdim, bence esâretin zerrece hükmü yokdur, diye;
Bunlar taciz edilmeden hür yaşamak,
Şunlar da herşeyi parçalamak, doğramak isterler.

Güneşimi karartıp, gölgemi kızıştıranlar
Dinleyin, iktidar ile sevginin, en sonunda
Mecburuz biz terkîbini yapmaya!
Hele bir düşünseniz, hele bir akıl etseniz!

Kezâ Hâfız ile Ulrich Hutten bile
Kahverengi ve mavi kisvelilere
Açıkca tavır almışlardı.
Benim hal ve gidişatım farklı hıristiyanlar gibidir.

Amma velâkin, bizi ille de hasım gibi gösterirler
Ve hiç kimse de temyiz yoluna gitmez.
Yâhû, ben bu cemaate mensup olmanın cezasını
Zâten eskiden beri çeken biriyim.

Wenn du auf dem Guten ruhst,
Nimmer werd' ich's tadeln,
Wenn du gar das Gute tust,
Sieh, das soll dich adeln!
Hast du aber deinen Zaun
Um dein Gut gezogen,
Leb' ich frei und lebe traun
Keineswegs betrogen.

Denn die Menschen, sie sind gut,
Würden besser bleiben,
Sollte nicht, wie's einer tut,
Auch der andre treiben.
Auf dem Weg- da ist's ein Wort,
Niemand wird's verdammen:
Wollen wir an Einen Ort,
Nun! wir gehn zusammen.

Vieles wird sich da und hie
Uns entgegenstellen.
In der Liebe mag man nie
Helfer und Gesellen;
Geld und Ehre hätte man
Gern allein zur Spende;
Und der Wein, der treue Mann,
Der entzweit am Ende.

Hat doch über solches Zeug
Hafis auch gesprochen,
Über manchen dummen Streich
Sich den Kopf zerbrochen,
Und ich seh' nicht, was es frommt,
Aus der Welt zu laufen,
Magst du, wenn's zum Schlimmsten kommt,
Auch einmal dich raufen.

Eğer güveniyorsan çiftliğine
Seni tenkit etmem asla!
Acaba diyorum, malı işlesen
Gör bak! nasıl asâlet verir sana.
Senin parmaklığın. halbuki
Çevirseydi çiftliği
Ben de hür yaşardım billâhi
İhanete uğramadan yaşardın sen de.

Gerçi insanlar fıtraten iyidirler,
İyilikleri de devam eder giderdi
Lâkin, içlerinden biri diğerlerini
Tahrik ve teşvik etmeseydi.
Bir darb-ı mesel vardır bu hususda
Hiç kimsenin reddedemeyeceği:
"Varacaksak bir yere
Ancâ beraber, kanca beraber.

Ötede beride pek çok kişi
Bize karşı koyacaklar.
Sevdada, muhabbetde
Yâr, ağyâr, dost aranmaz.
Para, pul, namus, şeref
Hibe ve bağışla elde edilseydi,
Şarapla vefâkâr adamın
Sonuçda arası açılırdı.

Bazıları da aptalca entrikalar üzerine
Bir hayli kafa yormuş, plân kurmuş;
Tarih şahit, bunda hiç selâmet yokmuş.
İster miydin, dünyadan göçüp gidenlerin
Arasından en azgınları, en vahşîleri
Çıksın da ortaya, boğuşsun seninle
Gırtlak gırtlağa. Hâfız da buna emsal
Mayası bozuklardan sözetmiş durmuş.

Als wenn das auf Namen ruhte,
Was sich schweigend nur entfaltet!
Lieb' ich doch das schöne Gute,
Wie es sich aus Gott gestaltet.

Jemand lieb' ich, das ist nötig;
Niemand hass' ich; soll ich hassen,
Auch dazu bin ich erbötig,
Hasse gleich in ganzen Massen.

Willst sie aber näher kennen,
Sich aufs Rechte, sich aufs Schlechte;
Was sie ganz fürtrefflich nennen,
Ist wahrscheinlich nicht das Rechte.

Denn das Rechte zu ergreifen,
Muss man aus dem Grunde leben,
Und salbadrisch auszuschweifen
Dünket mich ein seicht Bestreben.

Wohl! Herr Knitterer er kann sich
Mit Zersplitterer vereinen,
Und Verwitterer als dann sich
Allenfalls der Beste scheinen!

Dass nur immer in Erneuung
Jeder täglich Neues höre,
Und zugleich auch die Zerstreuung
Jeden in sich selbst zerstöre.

Dies der Landsmann wünscht und liebet,
Mag er deutsch, mag teutsch sich schreiben,
Liedchen aber heimlich piepet:
"Also war es und wird bleiben

Güya isim değiştirmekle hallolacak bir meseleymiş gibi
Sükût ederek gösteriyor elindekini!
Allah'ın sûret verdiği
Her güzel varlığı severim,

Lüzumundan dolayı insanoğlunu severim,
Hiç kimseye kin beslemem, nefretimi kazansa da;
Halk kitlesinde mevcut olan nefret duygusundan
Sırf bu yüzden ikrah ederim.

İster misin, o insan kitlesini biraz daha yakından tanımak!
Bir bak şu başdaki idarecilere, dur gitme, bak
Bir de şu inim inim inleyen sefillere. Tam isabet ibreleri
Birbirini gösterir. Akıl, vicdan diyor ki: Bu adalet değildir.

Adalet mekanizmasının tarafgir işleyişi
Ve bu illetle beslendiği apaçık ortadadır;
Sadre şifa olmayan zırvalarla mevzûdan sapmak
Bana öyle geliyor ki, abesle iştigaldir.

Oh ne alâ memleket! Karıştıran bey, vuran savaşan beyle
Anlaşabilir. Zaman ve hava tesirinden
Ufalanıp dağılan bey, icabı halinde
En cafcaflı parıltılarını etrafa yayabilir.

Bu ıslahat, bu reform tantanasıyla
Her gün bir asrîliğin kabul edilmesi bir yana,
Aynı zamanda insanı içten içe mahveden
Garâbetin, soytarılığın olduğu da vâkıa.

İster Alman diye yazılsınlar, isterse Cermen
İki türlüsüne de râzıdır, sever köylüler;
Oysa şöyle gizli bir mırıltı vardır dudaklarda:
"Islahat lâfı bir masalmış, herşey eski tas eski hamammış.

Medschnun heisst – ich will nicht sagen,
Dass es grad' ein Toller heisse;
Doch ihr müsst mich nicht verklagen,
Dass ich mich als Medschnun preise.

Wenn die Brust, die redlich volle,
Sich entladet, euch zu retten,
Ruft ihr nicht: "Das ist der Tolle!
Holet Stricke, schaffet Ketten!"

Und wenn ihr zuletzt in Fesseln
Seht die Klügeren verschmachten,
Sengt es euch wie Feuernesseln,
Das vergebens zu betrachten.

Hab' ich euch denn je geraten,
Wie ihr Kriege führen solltet?
Schalt ich euch, nach euren Taten,
Wenn ihr Friede schliessen wolltet?

Und so hab' ich auch den Fischer
Ruhig sehen Netze werfen,
Brauchte dem gewandten Tischer
Winkelmass nicht einzuschärfen.

Aber ihr wollt besser wissen,
Was ich weiss, der ich bedachte.
Was Natur für mich beflissen,
Schon zu meinem Eigen machte.

Fühlt ihr auch dergleichen Stärke?
Nun, so fördert eure Sachen!
Seht ihr aber meine Werke,
Lernet erst: so wollt' er's machen

Lûgatde manâsı nedir Mecnûn'un?
Divânelikde bir mertebe olduğunu söylemem ben onun.
Beni dava etmeyecek olsanız: fahrederim, övünürüm
Dinleyin, işitin ben bir mecnûnum.

Vefâyla, ihlâsla dopdolu olan bu sîne
Harcarsa kendini, sizlerin ermesi için felâha,
Haykırmayın şöyle: "Aa! Bu bir deli!
Getirin urganları, çıkartın zincirleri!:"

Prangaya, zincirlere vurulunca da, seyredin
Bakalım, nasıl helâk olurmuş ferâset sahibi;
Kimbilir biraz yakar da ısırgan otu misali
Bu fedakârlık, düşünmeye sevkeder belki sizleri.

Size vurun, alın, dedim de
Savaşa ben mi kışkırtdım?
Siz sulh akdetmek istediniz de
Sizi sulhden ben mi caydırdım?

Gördüm ki, balıkcı dahi
Sessiz sadâsız atar ağını;
İşinin ehli marangoza, gönyeyi
Tavsiye etmek, abesle iştigal.

Sizler daha iyi bilirsiniz ki;
Dikkate şâyan bulduğum tabiat
Bana lûtfetdi, içini dökdü,
Ünsiyet peydâ etdim onun diline.

Davanıza faydası dokunan, buna
Emsal bir güç var mıdır sizde?
Oysa, şöyle bir bakın benim eserlerime
Belki kafanız alır yapmak istediklerimi.

Wanderers Gemütsruhe

Übers Niederträchtige
Niemand sich beklage;
Denn es ist das Mächtige,
Was man dir auch sage

In dem Schlechten waltet es
Sich zu Hochgewinne,
Und mit Rechtem schaltet es
Ganz nach seinem Sinne.

Wandrer! – Gegen solche Not
Wolltest du dich sträuben?
Wirbelwind und trocknen Kot,
Lass sie drehn und stäuben.

Wer wird von der Welt verlangen,
Was sie selbst vermisst und träumet,
Rückwärts oder seitwärts blickend
Stets den Tag des Tags versäumet?
Ihr Bemühn, ihr guter Wille
Hinkt nur nach dem raschen Leben,
Und was du vor Jahren brauchtest,
Möchte sie dir heute geben.

Sich selbst zu loben, ist ein Fehler;
Doch jeder tut's, der etwas Gutes tut;
Und ist er dann in Worten kein Verhehler,
Das Gute bleibt doch immer gut.

Lasst doch, ihr Narren, doch die Freude
Dem Weisen, der sich weise hält,
Dass er, ein Narr wie ihr, vergeude
Den abgeschmackten Dank der Welt.

Yolcunun Metâneti

Her yeri sarmış olan bu habâsetden dolayı
Hiç kimse sızlanıp yakınmasın!
Hakezâ seni de istilâ eden
Bu habis güç değil mi zaten.

Bu kesîf ahlâk buhranı içinde,
Ruhundaki sâfiyeti koruyan kimse
Yaradılışında var olan adâlet ölçüsüyle
Hizmet eder, büyük fayda sağlayan vazifesinde.

Herşeyin kökünü kurutan kazurat, pislik,
Kopartdıkları fırtına, ortalığı katarken toza dumana
Melânetlerini hemen uyduruverirler o mel'unlar kitabına.
Ey yolcu! Sabreder misin bunca derde, sefâlete!

Dünyayı isteyen, onun
Yokluğunu hisseder ve hayale kapılır.
Bakınırken sağa, sola ve ardına
Giderek, günlerin gününü ihmal eder.
Onun verdiği zahmet, sizin güzel niyetleriniz
Su gibi geçen ömre nazaran ağır aksak yürür;
Üstelik kader yıllar önce muhtaç olduğun şeyi
Sana bugün vermek ister.

Kendi kendini methetmek bir ayıpdır.
Hem bunu birtakım lâkırdıyla gizleyen de yokken
Birazcık iyi iş yapan herkes bu ayıbı işler.
Oysa iyilik daima iyilik olarak kalır.

Ey divâneler, bırakın artık zevki, eğlenceyi,
Aynen sizler gibi bir deli,
Kendini âlim zannedenlere
Yağdırıyor cicili bicili sözleri.

Glaubst du denn: von Mund zu Ohr
Sei ein redlicher Gewinst?
Überlieferung, o du Tor,
Ist auch wohl ein Hirngespinst!

Nun geht erst das Urteil an.
Dich vermag aus Glaubensketten
Der Verstand allein zu retten,
Dem du schon Verzicht getan.

Und wer franzet oder britet,
Italienert oder teutschet,
Einer will nur wie der andre,
Was die Eigenliebe heischet.

Denn es ist kein Anerkennen,
Weder vieler noch des Einen,
Wenn es nicht am Tage fördert,
Wo man selbst was möchte scheinen.

Morgen habe denn das Rechte
Seine Freunde wohlgesinnet,
Wenn nur heute noch das Schlechte
Vollen Platz und Gunst gewinnet.

Wer nicht von dreitausend Jahren
Sich weiss Rechenschaft zu geben,
Bleib im Dunkeln unerfahren,
Mag von Tag zu Tage leben.

Gerçekden inanıyor musun, sadece ağızdan çıkmış
Bir lâfdan ibaret olan bu kazancın doğruluğuna?
Kendinden menkul bu rivâyet, ey budala
Ham hayaldir başdan sona.

Halbuki, önce mürâcaat etmesi gerekirdi!
Sen zâten onun lehine eskiden beri
Feragat edersin. O da bu nüfûzunu
Kullandı, aklınca kurtulmak için.

Fransız veya İngiliz,
İtalyan veya Alman, her kim ise
Biri de aynen diğerleri gibi
İzzet-i nefsine yakışanı ister.

Artık bu, ne bir kişi ne de kâhir ekseriyetin
Tensip edeceği bir iş olmakdan çıkmışdır.
Bugün fırsat verilmez, teşvik edilmezse
Kişi kendini nerede, nasıl ispat edecekdir!

Bugün, bütün mevkîi, makamı doldurmuş olan
Kepazeler, haksız yere ihsana nâil olmuşsa da
Bu hak, yarın hüsn-ü niyet sahibi, mert
Arkadaşlarını mutlaka bulacakmış.

Üçbin yılın hesabını
Kendine vermeyi bilmeyen kimse
Zulmet ve cehâlet içinde kalır,
Gününü gün etmeye çalışır.

Sonst, wenn man den heiligen Koran zitierte,
Nannte man die Sure, den Vers dazu,
Und jeder Moslem, wie sich's gebührte,
Fühlte sein Gewissen in Respekt und Ruh'
Die neuen Derwische wissen's nicht besser,
Sie schwatzen das Alte, das Neue dazu.
Die Verwirrung wird täglich grösser,
O heiliger Koran! O ewige Ruh'!

Der Prophet
spricht

Ärgert's jemand, dass es Gott gefallen
Mahomet zu gönnen Schutz und Glück,
An den stärksten Balken seiner Hallen
Da befestig' er den derben Strick,
Knüpfe sich daran! das hält und trägt;
Er wird fühlen, dass sein Zorn sich legt.

Timur
spricht

Was? Ihr missbilliget den kräftigen Sturm
Des Übermuts, verlogne Pfaffen!
Hätt' Allah mich bestimmt zum Wurm,
So hätt' er mich als Wurm geschaffen.

Vaktiyle tilâvet edilen Kur'an-ı Kerîm
Sûre ve âyet olarak tavsif edildi.
Müslümanlar da bu kitaba hakkıyla lâyık olmaya çalışınca
Vicdanımda hürmet, huzur ve sükûnu hissetdi.
Yeni dervîşân pek vâkıf olmadıklarından meseleye
Çene çalar dururlarken "bu cedîd, bu kadîm" diye
Şaşkınlık ve telâş da hergün giderek büyür.
Neredesin ey yüce Kur'an! Neredesin ey sermedî saadet!

Peygamber
der ki,

Allah'ın Muhammed'e yardım
Etmeyeceğini sanan kimse
Şimdi, öfkesini gidermek için
Evinin balkonuna sıkıca bir ip bağlasın da
Kendi kendini assın, bakalım
Öfkelendiği şeyi giderebilecek mi?

Timur
der ki,

Yalancı papazlar! Siz, benim arsızlığımın
Savletini tasvip etmezsiniz, değil mi?
Allah, benim solucan olmamı dileseydi
Beni solucan olarak yaratırdı.

HİKMET - BAHSİ

BUCH DER SPRÜCHE HIKMET NAMEH

Talismane werd' ich in dem Buch zerstreuen,
Das bewirkt ein Gleichgewicht.
Wer mit gläubiger Nadel sticht,
Überall soll gutes Wort ihn freuen.

Vom heut'gen Tag, von heut'ger Nacht
Verlange nichts,
Als was die gestrigen gebracht.

Wer geboren in bös'sten Tagen,
Dem werden selbst die bösen behagen

Wie etwas sei leicht,
Weiss, der es erfunden und der es erreicht.

Das Meer flutet immer,
Das Land behält es nimmer.

Was wird mir jede Stunde so bang? –
Das Leben ist kurz, der Tag ist lang.
Und immer sehnt sich fort das Herz,
Ich weiss nicht recht, ob himmelwärts;
Fort aber will es hin und hin,
Und möchte vor sich selber fliehn.
Und fliegt es an der Liebsten Brust,
Da ruht's im Himmel unbewusst;
Der Lebestrudel reisst es fort,
Und immer hängt's an Einem Ort,
Was es gewollt, was es verlor;
Es bleibt zuletzt sein eigner Tor.

Bir denge meydana getirmek niyetiyle
Tılsımları serpiştireceğim bu bahise
Gergefini inançla işleyen kimse
Taltif edilir güzel sözlerle her yerde.

Bugünden ve bugünün gecesinden
Değil,
Dünün getirmiş olduklarından iste.

Kötü günde doğan kimse
Değer verir şirretliğe.

Bir parça kolaylık sağlanmışsa
Bilin ki, iş başarılmış, maksada erilmişdir.

Mütemâdiyen kabaran denizi
Kara parçası zaptedemez.

Niçin her saat içim sıkılıyor?
Hayat kısa, gün uzun.
Gönlüm hep uzaklaşmak istiyor,
Bilmem, acaba gökyüzüne doğru mu;
Iraklara, hep ıraklara kaçıp gitmek
Evet, kendinden kaçmak istiyor gönlüm.
İşte! yükseliyor en lûtufkâr sîneye
Orada huzura kavuşur, hayatın
Girdâbından kurtulur, âzâdedir herşeyden,
Bir mekânda yerleşir ebediyyen.
Nihayet kazanç ve kayıp hânesinde
Geriye kalan ise kendi enayiliğidir.

Prüft das Geschick dich, weiss es wohl warum:
Es wünschte dich enthaltsam! Folge stumm!

Noch ist es Tag, da rühre sich der Mann,
Die Nacht tritt ein, wo niemand wirken kann.

Was machst du an der Welt? sie ist schon gemacht,
Der Herr der Schöpfung hat alles bedacht.
Dein Los ist gefallen, verfolge die Weise,
Der Weg ist begonnen, vollende die Reise:
Denn Sorgen und Kummer verändern es nicht,
Sie schleudern dich ewig aus gleichem Gewicht.

Wenn der schwer Gedrückte klagt,
Hülfe, Hoffnung sei versagt,
Bleibet heilsam fort und fort
Immer noch ein freundlich Wort.

"Wie ungeschickt habt ihr euch benommen,
Da euch das Glück ins Haus gekommen!"
Das Mädchen hat's nicht übelgenommen.
Und ist noch ein paarmal wiedergekommen.

Mein Erbteil wie herrlich, weit und breit!
Die Zeit ist mein Besitz, mein Acker ist die Zeit.

Gutes tu rein aus des Guten Liebe!
Das überliefre deinem Blut;
Und wenn's den Kindern nicht verbliebe,
Den Enkeln kommt es doch zugut.

Kader seni imtihan ediyor, hoş sebebini de o bilir;
Mutedil olman arzulanmakda! Ona göre sessiz ol!

Gündüz, insanın maişetini kazanmak,
Gece de istirahatini yapma vaktidir.

Dünyada ne yapmak istiyorsan onların hepsi yapıldı,
Kâinatın Rabb'i takdir buyurdu herşeyi.
Çizilmişdir kaderin, râm ol ona,
Yola girdin yolculuğu tamamla!
Zirâ, elem ve tasa onu değiştiremez
Seni onlar muvâzeneli olarak kaderine bırakırlar.

Darda kalmış biri yakındığı vakit
Yardım et! Ümitden mahrum kalmasın,
Çünki, güleryüzle söylenen bir kelime
Bazen şifa olur çâresizlere.

"Ne kadar da beceriksiz, pısırıkmışsınız,
Üstelik kısmet tâ ayağınıza kadar gelmişken!"
Neyse ki, kız gücenmedi, incinmedi
Bir kaç kez daha geldi.

Benim mirasım ne kadar mükemmel!
Benim servetim zaman, benim tarlam zaman.

Aşkla, şevkle iyilik yap, hayır işle!
Bu hasletini tevdî et ahfâdına, nesline,
Çocukların sahip çıkmasalar bile
Faydası dokunur torunlarına.

Enweri sagt's, ein Herrlichster der Männer;
Des tiefsten Herzens, höchsten Hauptes Kenner
Dir frommt an jedem Ort, zu jeder Zeit
Geradheit, Urteil und Verträglichkeit.

Was klagst du über Feinde?
Sollten solche je werden Freunde,
Denen das Wesen, wie du bist,
Im stillen ein ewiger Vorwurf ist?

Dümmer ist nichts zu ertragen,
Als wenn Dumme sagen den Weisen:
Dass sie sich in grossen Tagen
Sollten bescheidentlich erweisen.

Wenn Gott so schlechter Nachbar wäre,
Als ich bin und als du bist,
Wir hätten beide wenig Ehre;
Der lässt einen jeden, wie er ist.

Gesteht's! die Dichter des Orients
Sind grösser als wir des Okzidents.
Worin wir sie aber völlig erreichen,
Das ist im Hass auf unsresgleichen.

Überall will jeder obenauf sein,
Wie's eben in der Welt so geht.
Jeder sollte freilich grob sein.
Aber nur in dem, was er versteht.

Verschon' uns Gott mit deinem Grimme!
Zaunkönige gewinnen Stimme

Âdemoğullarının en mükemmeli, en cesuru
Ve âlimlerin seyyidinden şöyle rivayet ediyor Enveri:
"Her ne mekânda ve zamanda olursan ol
Doğruluk, kanâat ve sulhden ayrılma!"

Muârızlarından niye şikâyet edersin ki böyle,
Yoksa, onlar da yâranın gibi mi olmalıydı? Söyle!
Halbuki onların karakteri tıpkı sana benziyor,
Sulh içindeyken bile sen gibi sitem, tekdir ediyor.

Birkaç ahmak, budala, mühim günlerde
Bilgelerin mütevâzi olmaları
Gerektiğinden bahsedesilermiş!
Eh, daha ahmaklarına da tahammül edilmez doğrusu.

Hâşâ Tanrı, senin veya benim gibi
Geçimsiz bir komşu olsaydı,
Her birimizi kendi haline bırakır
Sonra ikimizin de haysiyeti beş paralık olurdu.

İtiraf edin! Şark'ın şâirleri
Biz Batı'nınkilerden daha büyükdür.
Onlara erişdiğimiz nokta ise,
Bizim gibilere duyduğumuz kindir.

Dünyadaki gidişata bakılırsa,
Herkes, her hususda en üstün olmak ister.
Ancak şu var ki, başkalarına karşı
Aklı erdiği nisbetde nezaketsiz tavır sergiler.

Bizi gazabından muhafaza eyle Allah'ım!
Bülbüle değer kazandıran sesi sadâsıdır.

Will der Neid sich doch zerreissen,
Lass ihn seinen Hunger speisen.

Sich im Respekt zu erhalten,
Muss man recht borstig sein.
Alles jagt man mit Falken,
Nur nicht das wilde Schwein.

Was hilft's dem Pfaffenorden,
Der mir den Weg verrannt?
Was nicht gerade erfasst worden,
Wird auch schief nicht erkannt.

Einen Helden mit Lust preisen und nennen
Wird jeder, der selbst als Kühner stritt.
Des Menschen Wert kann niemand erkennen,
Der nicht selbst Hitze und Kälte litt.

Gutes tu rein aus des Guten Liebe,
Was du tust, verbleibt dir nicht;
Und wenn es auch dir verbliebe,
Bleibt es deinen Kindern nicht.

Soll man dich nicht aufs schmählichste berauben,
Verbirg dein Gold, dein Weggehn, deinen Glauben.

Wie kommt's dass man an jedem Orte
So viel Gutes, so viel Dummes hört?
Die Jüngsten wiederholen der Ältesten Worte
Und glauben, dass es ihnen angehört.

Haset, insanı içten içe kemirir.
Bırak onu, tamahkârlığı kendi kendini yesin.

Kendine saygı gösterilmesini isteyen kimse
Gerçekden sert kıllı olmak zorunda,
Çünki, şahinle herşey avlanabilir ama
Yaban domuzları asla!

Beni bir yığın kâideye boğdukdan sonra
Papaz rütbelerinin ne hayrı dokunur?
Hakkıyla idrak edilemeyen hususlarda
Tabii ki, yanlış teşhise varılır.

Meydanlarda kahraman olarak çarpışan kişi ancak
Gözüpek cengâveri aşkla şevkle metheder;
Soğuk ile sıcağın acısını çekmeyen kimse
İnsanın kıymetini takdir edemez.

O sevgili cânım mallarından hayra harca,
Derleyip topladıkların kalmaz yanında.
Sana kalmış olsa bile
Kalmaz çocuklarına.

Rezil olarak soyulmak istemiyorsan
Altınını, gidişini, inancını sakla.

Hem nice güzel, faydalı, hem de câhilâne işlere
İtibar edildiği, heryerde olagelen bir hal midir acaba?
En gençleri en kocamışların lâkırdısını tekrar eder
Üstelik onlardan duyduklarına itimat eder.

Lass dich nur in keiner Zeit
Zum Widerspruch verleiten,
Weise fallen in Unwissenheit,
Wenn sie mit Unwissenden streiten.

"Warum ist Wahrheit fern und weit?
Birgt sich hinab in tiefste Gründe?"

Niemand versteht zur rechten Zeit! –
Wenn man zur rechten Zeit verstünde,
So wäre Wahrheit nah und breit,
Und wäre lieblich und gelinde.

Was willst du untersuchen,
Wohin die Milde fliesst.
Ins Wasser wirf deine Kuchen,
Wer weiss, wer sie geniesst.

Als ich einmal eine Spinne erschlagen,
Dacht' ich, ob ich das wohl gesollt?
Hat Gott ihr doch wie mir gewollt
Einen Anteil an diesen Tagen!

"Dunkel ist die Nacht, bei Gott ist Licht.
Warum hat er uns nicht auch so zugericht?"

Welch eine bunte Gemeinde!
An Gottes Tisch sitzen Freund' und Feinde.

Ihr nennt mich einen kargen Mann;
Gebt mir, was ich verprassen kann.

Muhalefet yapmak için
Şeytana aldanma.
Câhillerle tartışırken
Âlimler de cehâlete kapılır.

Hakikat niçin bu kadar çok uzakda?
Çok derin hikmetde mi gizli?

Hiç kimse bir şeyi anında kavrayamaz!
Şâyet, tam vaktinde idrak etmiş olsaydı,
Hakikat daha yakın ve şümullü,
Hem daha mütedil ve mülâyim olurdu.

Lûtfetdiklerinin nereye gitdiğini
Tahkik etmek mi istersin?
Öyleyse pastanı at suya
Kimbilir kim rızıklanacak onunla.

Bir defasında bir örümcek öldürdüğümde,
Düşündüm, acaba buna hakkım var mıydı?
Cenab-ı Hakk bana olduğu gibi ona da
Bugünlerden nasibini almasını takdir etmişdi.

"Gece zulmetdir, nur ise Allah nezdindedir.
Öyleyse Rabb'im bize niye kâfi gelmesin?"

Allah'ın sofrasında dost ile düşman
İşte öyle karışık bir cemaat oturur.

Beni cimri adam diye tavsif ediyorsunuz
Öyleyse, bana israf edebileceğim şeyi veriniz.

Soll ich dir die Gegend zeigen,
Musst du erst das Dach besteigen.

Wer schweigt, hat wenig zu sorgen;
Der Mensch bleibt unter der Zunge verborgen.

Ein Herre mit zwei Gesind,
Er wird nicht wohl gepflegt.
Ein Haus, worin zwei Weiber sind,
Es wird nicht rein gefegt.

Ihr lieben Leute, bleibt dabei
Und sagt nur "Autos epha!"
Was sagt ihr lange Mann und Weib?
Adam, so heisst's, und Eva.

Wofür ich Allah höchlich danke?
Dass er Leiden und Wissen getrennt.
Verzweifeln müsste jeder Kranke,
Das Übel kennend, wie der Arzt es kennt.

Närrisch, dass jeder in seinem Falle
Seine besondere Meinung preist!
*Wenn **Islam** Gott ergeben heisst,*
Im Islam leben und sterben wir alle.

Wer auf die Welt kommt, baut ein neues Haus,
Er geht und lässt es einem zweiten,
Der wird sich's anders zubereiten,
Und niemand baut es aus.

Ben sana hedef göstersem
Sen evvelâ dama çıkarsın.

Sükût eden adamın endişesi azdır,
İnsan dilinin altında gizlidir.

İki uşaklı bir efendi
İyi hizmet görmez.
İki kadınlı bir ev
İyi süpürülmez.

Sizin uzun zamandır, kadın ve erkek
Diye bahsetdiğiniz, Âdem ile Havva'dır.
Ey sevgili ahâli, berdevam olun şu sözde:
"Allah kendisi böyle buyurmuşdu!"

Allah'a neden yerden göğe kadar şükrederim?
Acı çekmekle hikmeti birbirinden ayırdığı için;
Derdini doktorun bildiği gibi bilse
Düşmesi gerekirdi her hastanın çaresizliğe.

Çılgınlıkdır, herkesin her hususda
Şahsî görüşünü övmesi!
Eğer İslam, teslim olmak demekse Allah'a
Öyleyse, hepimiz yaşayıp ölmekdeyiz İslâm'da.

Dünyaya gelen herkes yeni bir mesken inşâ eder,
O göçüp gider derken, ev ikinci bir şahsa kalır;
O da kendine bir başka mesken kurar
Ve hiç kimse mevcudu tekâmül etdirmez.

Wer in mein Haus tritt, der kann schelten,
Was ich liess viele Jahre gelten;
Vor der Tür aber müsst' er passen,
Wenn ich ihn nicht wollte gelten lassen.

Herr; lass dir gefallen
Dieses kleine Haus,
Grössre kann man bauen,
Mehr kommt nicht heraus.

Du bist auf immer geborgen,
Das nimmt dir niemand wieder:
Zwei Freunde, ohne Sorgen,
Weinbecher, Büchlein Lieder.

"Was brachte Lokman nicht hervor,
Den man den garst'gen hiess!"
Die Süssigkeit liegt nicht im Rohr,
Der Zucker, der ist süss.

Herrlich ist der Orient
Übers Mittelmeer gedrungen;
Nur wer Hafis liebt und kennt,
Weiss, was Calderon gesungen.

"Was schmückst du die eine Hand denn nun
Weit mehr, als ihr gebührte?"
Was sollte denn die linke tun,
Wenn sie die rechte nicht zierte?

Evime gelen kişi, benim yıllardır değer verdiğim
Nesneleri belki nâhoş bulabilir.
Ben onu hoş görecek miyim bakalım?
Daha kapının önündeyken ayağını denk almalı.

Efendi, bu küçük meskene
Rıza göster,
Daha büyüğü yapılabilir ama
Elden gelen bu kadar.

Sen ilelebed esenlikdesin,
Kötülüğü dokunmayan iki dost:
Şarap kadehi ile şiir kitabçığı.
Hiç kimse bunları senden cebren alamaz.

"Çirkinlik denen şeyi
Lokman ihdas etmedi!"
Kamışda tat olmaz
Tatlı olan şekerdir.

Akdeniz'in üzerine doğru
Uzanan Şark ne muhteşemdir;
Hâfız'ı seven ve tanıyan
Calderon şarkılarını bilendir.

"Yâhû, daha çok yakışdığından mıdır nedir,
Sol elini yüzüklerle süsler durursun?"
Eğer, sağ el tezyin etmeseydi
Sol el kendi kendine ne yapabilirdi?

Wenn man auch nach Mekka triebe
Christus Esel, würd' er nicht
Dadurch besser abgericht,
Sondern stets ein Esel bliebe.

Getretner Quark
Wird breit, nicht stark.

Schlägst du ihn aber mit Gewalt
In feste Form, er nimmt Gestalt.
Dergleichen Steine wirst du kennen,
Europäer Pisé sie nennen.

Betrübt euch nicht, ihr guten Seelen!
Denn wer nicht fehlt, weiss wohl, wenn andre fehlen;
Allein wer fehlt, der ist erst recht daran,
Er weiss nun deutlich, wie sie wohl getan.

"Du hast gar vielen nicht gedankt,
Die dir so manches Gute gegeben!"
Darüber bin ich nicht erkrankt,
Ihre Gaben mir im Herzen leben.

Guten Ruf musst du dir machen,
Unterscheiden wohl die Sachen;
Wer was weiter will, verdirbt.

Die Flut der Leidenschaft, sie stürmt vergebens
Ans unbezwungne feste Land. –
Sie wirft poetische Perlen an den Strand,
Und das ist schon Gewinn des Lebens.

İsa'nın merkebi dahi
Mekke'ye sürülmüş olsa
Daha iyi terbiye edilmiş olmaz,
Bilâkis yine eşek olarak kalırdı.

Bozulmuş Quark
Katı değil, cıvık.

Fakat onu kuvvetlice karar, çarpar
Sabit bir kalıba koyarsan, şekil alır;
Avrupalı'nın buna emsal şeylere
Kerpiç adını verdiğini bilirsin.

Vicdan sahibi kişiler üzülmesinler!
Suça yanaşmayan kimseler farkediyordur mücrimleri;
Hataya düşen kişi, hele hele işlediği suçdan sonra
Açık seçik bilir o mücrimlerin ne haltlar işlediğini.

Sana ihsan etdikleri bunca mal-mülke karşı
Hiç de gereği kadar teşekkür etmedin!
Bu hususda ben hiç rahatsız değilim,
Hediyeleri bütün içtenliğimle kabul etdim.

Namuslu olman gerekir! Gerçi hemen farkedilir
İnsanın gidişatı, hali! Ehil olmadığı yüksek bir
Mevkii isteyen, bütün maslahatı fesada verir.

Beyhûde yere coşkunluk fırtınası estirir
Bu şevksiz, gayretsiz, leş kesilmiş vatanda,
Üstelik ömrünün kazancı olan
Şâirane incileri saçar savurur kıyılara.

Vertrauter

Du hast so manche Bitte gewährt,
Und wenn sie dir auch schädlich war;
Der gute Mann da hat wenig begehrt,
Dabei hat es doch keine Gefahr

Vesir

Der gute Mann hat wenig begehrt,
Und hätt' ich's ihm sogleich gewährt,
Er auf der Stelle verloren war.

Schlimm ist es, wie doch wohl geschieht,
Wenn Wahrheit sich nach dem Irrtum zieht;
Das ist auch manchmal ihr Behagen,
Wer wird so schöne Frau befragen?
Herr Irrtum, wollt' er an Wahrheit sich schliessen.
Das sollte Frau Wahrheit bass verdriessen.

Wisse, dass mir sehr missfällt,
Wenn so viele singen und reden!
Wer treibt die Dichtkunst aus der Welt?
Die Poeten!

Sadık Dost

Sen bazı ricaların için çok ısrar etdin
Hem de sana zararı dokunduğu halde;
İyi bir adam, hiçbir riski olmasa bile
Bu kadar tamahkâr olmaz.

Vezir

Vasfı iyi olan adam azla yetinir,
Şâyet, kabul etmiş olsaydım onun ricasını
O makamı lüzumsuz yere işgal etmiş olacakdı.

Eğer hakikat, bâtıla geçit verirse
Muhakkak ki, vahim hadiseler vuku'bulur.
Batıl bey; hakikati peşisıra takip etmek ister
Bu da hakikat hanımın canını sıkar.
Bazen hakikatin verdiği bir ağız tadı, huzur vardır,
Kim, o güzel hanıma danışacak, fikrini soracakdır?

Bilesin ki, şundan hiç hoşlanmıyorum,
Pek çoğu şarkı söylüyor ve nutuk çekiyor!
Dünyadan şiir sanatını kim midir kovan?
Şâirlerdir!

TİMUR BAHSİ

BUCH DES TIMUR TIMUR NAMEH

Der Winter Und Timur

So umgab sie nun der Winter
Mit gewalt'gem Grimme. Streuend
Seinen Eishauch zwischen alle,
Hetzt' er die verschiednen Winde
Widerwärtig auf sie ein.
Über sie gab er Gewaltkraft
Seinen frostgespitzten Stürmen,
Stieg in Timurs Rat hernieder;
Schrie ihn drohend an und sprach so:
"Leise, langsam, Unglücksel'ger;
Wandle, du Tyrann des Unrechts;
Sollen länger noch die Herzen
Sengen, brennen deinen Flammen?
Bist du der verdammten Geister
Einer; wohl! ich bin der andre.
Du bist Greis, ich auch, erstarren
Machen wir so Land als Menschen.
Mars! Du bist's! ich bin Saturnus,
Übeltätige Gestirne,
Im Verein die schrecklichsten.
Tötest du die Seele, kältest
Du den Luftkreis: meine Lüfte
Sind noch kälter, als du sein kannst.
Quälen deine wilden Heere
Gläubige mit tausend Martern:
Wohl, in meinen Tagen soll sich,
Geb' es Gott! was Schlimmres finden.
Und bei Gott! Dir schenk' ich nichts.
Hör' es Gott, was ich dir biete!
Ja bei Gott' von Todeskälte
Nicht, o Greis, verteid'gen soll dich
Breite Kohlenglut vom Herde
Keine Flamme des Dezembers.

Kış Ve Timur

Kış bütün şiddetiyle çöktü ordunun üzerine.
Şimdi hükümran yâ, kol geziyor
Buz gibi rüzgârları her yerde;
Her cihetden candan bezdiren
Fırtınaları salar ordunun üstüne.
Dondurucu soğuğu olan kasırgalarıyla
Çarpa çarpa Timur'un meclisine,
Gösterdi üzerlerindeki hâkim gücünü
Ve tehditkâr bir ifadeyle haykırdı şöyle:
"Kes sesini, ağır ol ey uğursuz mel'un,
Bu haksız zulmünden de vazgeç!
Etrafa verdiğin ateşden yanıp kavrulsun mu
Bu canlar halâ yanıp yıkılsın mı?
Sen zulmün dehâlarından birisin, doğru!
Ben de dığeriyim. Sen kocamışsın,
Ben de ihtiyarım. Taş yığını haline getiriyoruz
Şu ülkeleri, üstelik de sen insan sıfatıyla.
Merih! evet sen Merih'sin, ben Zühal!
İki câni gezegen,
Varlıkların en dehşet saçanları!
Gerçi sen, nice canları öldürürsün, çevrede
Buz gibi hava estirirsin. Lâkin benim estirdiğim
Senin estirebildiğinden çok daha soğuk olur.
Azgın, kana susamış askerlerin işkence yapar
İnanç sahiplerine, hem de binlerce çeşidiyle;
Hüküm sürdüğüm şu günlerde düçar olurlar
İnşaallah! yaptıklarından bin beterine!
Vallahi Billâhi! Seni asla affetmeyeceğim,
Allah şahidim olsun ki, sana takdim edeceğim
Yegâne şey, öldürücü soğuklardan başkası olmayacak!
Kocamış herif, seni Aralık ayının ateşi değil
Ocakdan yayılan kömür ateşi
Koruyabilecekse benden korusun bakalım!"

An Suleika

Dir mit Wohlgeruch zu kosen,
Deine Freuden zu erhöhn,
Knospend müssen tausend Rosen
Erst in Gluten untergehn.

Um ein Fläschchen zu besitzen,
Das den Ruch auf ewig hält,
Schlank wie deine Fingerspitzen,
Da bedarf es einer Welt.

Einer Welt von Lebenstrieben,
Die in ihrer Fülle Drang
Ahndeten schon Bulbuls Lieben,
Seelenregenden Gesang.

Sollte jene Qual uns quälen,
Da sie unsre Lust vermehrt?
Hat nicht Myriaden Seelen
Timurs Herrschaft aufgezehrt?

ZÜLEYHÂ'YA

Seni güzel rayihâlarla okşamak,
Ziyadeleşdirmek için neşeni,
Binlerce tomurcuk gül açmalı
Alev alev yanıp, dökmeli içini.

Dünyanın da muhtaç olduğu
Parmak uçların gibi zarif,
Kokusu ebedî kalan
Bir şişeciğin olması için.

Hayatın sevk-i tabiîsiyle şiddetlenen arzular,
Daha dünyada iken, aşkdan
İntikamını aldırmış bülbüle,
Kalbi yerinden oynatan nağmeleriyle.

Sevinç ve hazzımızın artması için
Herbir cefa bize azap mı vermeli?
Katledilen binlerce masum canın
Timur'un saltanatını yok etdiği gibi.

ZÜLEYHÂ BAHSİ

BUCH SULEIKA SULEIKA NAMEH

Ich gedachte in der Nacht,
Dass ich den Mond sähe im Schlaf;
Als ich aber erwachte,
Ging unvermutet die Sonne auf.

Hilâli görmeyi dilemişken
Gece rüyamda;
Uyandım, bir de bakdım
Heyhât! Güneş çokdan doğmuşdu

Einladung

Musst nicht vor dem Tage fliehen:
Denn der Tag, den du ereilest,
Ist nicht besser als der heut'ge;
Aber wenn du froh verweilest,
Wo ich mir die Welt beseit'ge,
Um die Welt an mich zu ziehen,
Bist du gleich mit mir geborgen:
Heut ist heut, morgen morgen,
Und was folgt und was vergangen,
Reisst nicht hin und bleibt nicht hangen.
Bleibe du, mein Allerliebstes;
Denn du bringst es, und du gibst es.

Dass Suleika von Jussuph entzückt war:
Ist keine Kunst;
Er war jung, Jugend hat Gunst,
Er war schön, sie sagen zum Entzücken,
Schön war sie, konnten einander beglücken.
Aber dass du, die so lange mir erharrt war;
Feurige Jugendblicke mir schickst,
Jetzt mich liebst, mich später beglückst,
Das sollen meine Lieder preisen,
Sollst mir ewig Suleika heissen.

DÂVET

Kaçamazsın devr-i dâim eden günden
Öyleyse yetişip kazansan günü
Evlâ değil midir bugünkünden.
Eğer, müsterih olacaksan bununla
Kendi istikametime sürüklemek için,
Neredeyse tasfiyeye girişirdim şu feleği;
Sen de o dem kalırdın selâmetde benimle.
Bugün bugündür, yarın da yarın,
Peşpeşe gelerek maziye karışıp gidenler
Meftun etmiyor, dikkat toplamıyor üzerinde.
Geçip gitme dur! Gözümün nûru
Nihayet lütfeden sen, mahrum bırakan sensin.

Züleyhâ'yı câzibesi altına almak
Yusuf'un marifeti değildir;
O gençdi, gençliğe zâten tevecc'üh vardır,
Güzeldi, güzeli temâşa etmenin haz verdiğinden bahsederler;
Züleyhâ da bir dilberdi, birbirlerini mesut ederlerdi.
Uzun zamandır hasretini çekdiğim sen,
Ateşli genç bakışlarını bana gönderir de
Beni şimdi sever sonra sevindirirsin.
Benim manzumelerim seni medh ü senâ etmeli,
Senin ismin de benim için daima Züleyhâ olmalı.

Da du nun Suleika heissest,
Sollt' ich auch benamset sein
Wenn du deinen Geliebten preisest,
Hatem! das soll der Name sein.
Nur dass man mich daran erkennet,
Keine Anmassung soll es sein:
Wer sich St.-Georgen-Ritter nennet,
Denkt nicht gleich Sankt Georg zu sein.
Nicht Hatem Thai, nicht der alles Gebende
Kann ich in meiner Armut sein;
Hatem Zograi nicht, der reichlichst Lebende
Von allen Dichtern, möcht' ich sein.
Aber beide doch im Auge zu haben,
Es wird nicht ganz verwerflich sein:
Zu nehmen, zu geben des Glückes Gaben,
Wird immer ein gross Vergnügen sein.
Sich liebend aneinander zu laben,
Wird Paradieses Wonne sein.

Hatem

Nicht Gelegenheit macht Diebe,
Sie ist selbst der grösste Dieb;
Denn sie stahl den Rest der Liebe,
Die mir noch im Herzen blieb.

Dir hat sie ihn übergeben,
Meines Lebens Vollgewinn,
Dass ich nun, verarmt, mein Leben
Nur von dir gewärtig bin.

Doch ich fühle schon Erbarmen
Im Karfunkel deines Blicks
Und erfreu' in deinen Armen
Mich erneuerten Geschicks.

Bundan sonra sen Züleyhâ'sın,
Ben hangi ismi alayım,
Şâyet, mükâfatlandıracaksan aşığını
Benim ismim de Hâtem olmalı.
Kendine Şövalye Sen Georg ismini veren, nasıl ki,
Şövalye Georg olarak görmezse kendini;
Benim de bu isimle tanınıp anılmam
Hiç de haksız bir talep değil.
Bütün cömert insanlar Hâtem-i Tâî değilse,
Saltanat sürenler de Hâtem-i Zograi değildir.
Kendime göre zarûret içinde olabilirim,
Şâirlerin de hepsini severim,
Lâkin, bu ikisini nazar-ı dikkate almak
Hiç redde şâyan olmayacak.
Mutluluk nimetlerini vermek ve almak
Daima büyük bir haz olacakdır;
Sevişerek ferahlamak
Cennet'in ebedî hazzı olacakdır.

Hâtem

Kişiyi fırsatlar hırsız yapmaz,
Bizzat kendisi büyük hırsızdır.
Kalbimde halâ var olan aşkın
Arta kalanını o çaldı çünki.

Sonra da teslim etdi sana
Hayatımın yüklü kazancını,
Artık, ben fakîrin dirimi canı
Senden beklediğidir.

Yâkut gibi bakışlarından
Şimdiden şefkat hissetmekdeyim.
Kollarındayken gönlüm şâdoluyor,
Kısmetimde gençleşmek varmış.

Suleika

Hochbeglückt in deiner Liebe,
Schelt' ich nicht Gelegenheit;
Ward sie auch an dir zum Diebe,
Wie mich solch ein Raub erfreut!

Und wozu denn auch berauben?
Gib dich mir aus freier Wahl;
Gar zu gerne möcht' ich glauben –
Ja, ich bin's die dich bestahl.

Was so willig du gegeben,
Bringt dir herrlichen Gewinn,
Meine Ruh' mein reiches Leben
Geb' ich freudig, nimm es hin!

Scherze nicht! Nichts von Verarmen!
Macht uns nicht die Liebe reich?
Halt' ich dich in meinen Armen,
Jedem Glück ist meines gleich.

Der Liebende wird nicht irre gehn,
Wär's um ihn her auch noch so trübe.
Sollten Leila und Medschnun auferstehn,
Von mir erführen sie den Weg der Liebe

Ist's möglich, dass ich Liebchen dich kose,
Vernehme der göttlichen Stimme Schall!
Unmöglich scheint immer die Rose,
Unbegreiflich die Nachtigall.

Züleyhâ

İştiyakla benden yağmaladığı gibi,
Senden de yağmalayan
Fırsatları tekdir edemem,
Senin aşkınla ben bahtiyarım.

Hem ne maksatla gasp etdi peki?
Severek teslim et bana kendini;
İnan, beni sevdiğine inanmak istiyorum,
Evet, çaldım seni ve fırsatları, inkâr etmiyorum!

İnat etme, uysal ol!
Rahat yüzü gösterir, servetimi veririm,
Fevkalâde menfaatler temin ederim sana,
Ne olur yüzün gülsün, mûti ol artık bana!

Şaka yapmıyorum! Hiç önemli değil fakirlik!
Bizi zengin eden aşk değil midir?
Sen kollarımdayken duyduğum saadet
Her şansa, her kısmete bedeldir

Aşkın seyri bozulmuş bile olsa,
Aşıklar bundan sonra yollarını şaşırmayacaklar!
Kalksın da Leylâ ile Mecnûn yattıkları yerden
Aşkın yolunu yordamını öğrensinler benden.

Sevgilim, seni okşarken
İlâhi bir sadâ duyuyorum.
Gül hep imkansız görünür,
Bülbül ise akıl almaz

Suleika

Als ich auf dem Euphrat schiffte,
Streifte sich der goldne Ring
Fingerab in Wasserklüfte,
Den ich jüngst von dir empfing.

Also träumt' ich. Morgenröte
Blitzt' ins Auge durch den Baum,
Sag', Poete, sag', Prophete!
Was bedeutet dieser Traum?

Hatem

Dies zu deuten, bin erbötig!
Hab' ich dir nicht oft erzählt,
Wie der Doge von Venedig
Mit dem Meere sich vermählt?

So von deinen Fingergliedern
Fiel der Ring dem Euphrat zu.
Ach, zu tausend Himmelsliedern,
Süsser Traum, begeisterst du!

Mich, der von den Indostanen
Streifte bis Damaskus hin,
Um mit neuen Karawanen
Bis ans Rote Meer zu ziehn,

Mich vermählst du deinem Flusse,
Der Terrasse, diesem Hain,
Hier soll bis zum letzten Kusse
Dir mein Geist gewidmet sein.

Züleyhâ

Gençliğimde senden aldığım
Altın yüzük, seyahat ederken Fırat'da
Sıyrılarak parmağımdan
Kapılıp gitdi anafora.

Seher vakti gördüğüm bu rüyada,
Gözlerime vuruyordu ışık huzmeleri ağaçlar arasından.
Söyle ey peygamber, söyle ey şâir
Bu rüyanın tabiri nedir?

Hâtem

Âmâdeyim rüyanı tâbir etmeğe.
Venedik Dükası'nın denizle
Nasıl evlendiğini
Tekrar tekrar anlatmadım mı ben sana?

Yüzük sıyrılarak düşmüş parmağından
Fırat'a öyle,
Âh! Binlerce semavî nağmeyle
Bu tatlı rüya insanı gaşyetmekde.

Hindistan'dan Şam'a kadar
Yollar uzanmakda bana,
Yepyeni kervanlarla
Kızıl Deniz'e kadar ulaşmakda.

Sen de beni evlendiriyorsun bu koruluk,
Bu yamaçlar, bu Fırat'la.
Son bûseye kadar ruhum
Hasredilmiş olacakdır sana.

Kenne wohl der Männer Blicke,
Einer sagt: "Ich liebe, leide!
Ich begehre, ja verzweifle!"
Und was sonst ist, kennt ein Mädchen.
Alles das kann mir nicht helfen,
Alles das kann mich nicht rühren;
Aber, Hatem, deine Blicke
Geben erst dem Tage Glanz.
Denn sie sagen: "Die gefällt mir;
Wie mir sonst nichts mag gefallen.
Seh' ich Rosen, seh' ich Lilien,
Aller Gärten Zier und Ehre,
So Zypressen, Myrten, Veilchen,
Aufgeregt zum Schmuck der Erde;
Und geschmückt ist sie ein Wunder;
Mit Erstaunen uns umfangend,
Uns erquickend, heilend, segnend,
Dass wir uns gesundet fühlen,
Wieder gern erkranken möchten.
Da erblicktest du Suleika
Und gesundetest erkrankend,
Und erkranktetest gesundend,
Lächeltest und sahst herüber;
Wie du nie der Welt gelächelt.
Und Suleika fühlt des Blickes
Ew'ge Rede: "Die gefällt mir,
Wie mir sonst nichts mag gefallen.

İyi tanırım erkeklerin bakışlarını.
Biri der: "Seviyorum, içim yanıyor!
Me'yûsum, muzdaribim, gönlüm seni istiyor!"
Mâzisi nedir ki, bir genç kızın, ne tanır?
Cümlesi hayır etmez bana,
Cümlesi ferahlığa erdirmez beni.
Oysa sen Hâtem! Sendeki bakışlar
Günün en parlak ziyasını bahşeder;
Bakışların der ki: "Ondan haz duyduğum gibi
Haz duymuyorum hiçbir şeyden."
Temaşa etmekteyim gülleri, zambakları
Bütün bağ-bahçe, şan, şöhret, ziynet içinde
Bu selvi ağaçları, bu mersin ve menekşeler
Yeryüzünün mücevherâtıdır, insanı cüş û huruşa getiren,
Tezyin edilmiş bu harika, kuşatarak bizi
Hayran bırakır kendine. Canımıza can katar şifa ve
Bereket saçarak. Kendimizde âfiyet hissetdiğimizde
Tekrar isteriz gönül hoşluğuyla hastalanmayı.
İşte, sen de bunu görsen yâ Züleyhâ!
Şifaya kavuşsan hastalanarak,
Hastalansan şifa bularak.
Dünyada hiç kimsenin gülümsemediği şekilde
Tebessümle baksan herşeye
Evet! Bu cihetin farkına vardın galiba.
Ve Züleyhâ nasibini alır bu manzaradan.
Sermedî hitab: "Ondan haz duyduğum gibi
Haz duymuyorum hiçbir şeyden.

Gingo Biloba

Dieses Baums Blatt, der von Osten
Meinem Garten anvertraut,
Gibt geheimen Sinn zu kosten,
Wie's den Wissenden erbaut.

Ist es ***ein*** *lebendig Wesen,*
Das sich in sich selbst getrennt?
Sind es zwei, die sich erlesen,
Dass man sie als ***eines*** *kennt?*

Solche Frage zu erwidern,
Fand ich wohl den rechten Sinn;
Fühlst du nicht an meinen Liedern,
Dass ich eins und doppelt bin?

Suleika

Sag', du hast wohl viel gedichtet,
Hin und her dein Lied gerichtet,
Schöne Schrift von deiner Hand,
Prachtgebunden, goldgerändet,
Bis auf Punkt und Strich vollendet,
Zierlich lockend, manchen Band?
Stets, wo du sie hingewendet,
War's gewiss ein Liebespfand?

Hatem

Ja, von mächtig holden Blicken,
Wie von lächelndem Entzücken
Und von Zähnen blendend klar,
Wimpernpfeilen, Lockenschlangen,
Hals und Busen reizumhangen
Tausendfältige Gefahr!
Denke nun, wie von so langem
Prophezeit Suleika war

Gingo Biloba

Doğu'dan emânet bırakıldı
Bu ağacın yaprağı benim bahçeme.
İcap ettiğinde verir
Âlimlerin hoşlandığı gizli mânâyı.

Hayy olan tek Varlık
Taksim eder mi bizzat kendini?
İki seçkin güzîdenin
Vâkî midir Bir olarak tanındığı?

Buna benzer suallere cevap vermede
Buldum galiba en muvâfık yolu,
Hissetmiyor musun benim şiirlerimde
Bir ve çift olduğumu?

Züleyhâ

İkrar et, çok güzel şiirler yazdığını!
Sağa, sola hitab ediyor nazmın,
Zarif elyazınla yazdığın manzumelerin
Etrafına çekilmiş yaldızlı çerçeveyle noktasına,
Virgülüne varıncaya kadar kusursuz, fevkalâde.
Hele, insanı cezbeden bazı sahifeler var ki,
Büyük teveccüh göstermenden anladım
Muhakkak onlarda aşkın teminâtı vardı.

Hâtem

Evet doğru! Mehâbetli, şirin bakışların,
Neşe saçan mütebessim çehren,
Pırıl pırıl parlayan inci gibi dişler,
Ok gibi kirpikler, yılan gibi zülüfler,
Sînene bürüdüğün efsunkâr pelerin ve şallar
Binlerce âfet, binlerce tehlikedir!
Artık sen, var bir de
Peygamber çağının Züleyhâ'sını kıyas eyle!

Suleika

Die Sonne kommt! Ein Prachterscheinen!
Der Sichelmond umklammert sie.
Wer konnte solch ein Paar vereinen?
Dies Rätsel, wie erklärt sich's? Wie?

Hatem

Der Sultan konnt' es, er vermählte
Das allerhöchste Weltenpaar;
Um zu bezeichnen Auserwählte,
Die Tapfersten der treuen Schar

Auch sei's ein Bild von unsrer Wonne!
Schon sch' ich wieder mich und dich,
Du nennst mich, Liebchen, deine Sonne,
Komm, süsser Mond, umklammre mich!

Komm, Liebchen, komm! Umwinde mir die Mütze!
Aus deiner Hand nur ist der Tulbend schön.
Hat Abbas doch, auf Irans höchstem Sitze,
Sein Haupt nicht zierlicher umwinden sehn!

Ein Tulbend war das Band, das Alexandern
In Schleifen schön vom Haupte fiel
Und allen Folgeherrschern, jenen andern,
Als Königszierde wohlgefiel.

Ein Tulbend ist's, der unsern Kaiser schmücket,
Sie nennen's Krone. Name geht wohl hin!
Juwel und Perle! sei das Aug' entzücket!
Der schönste Schmuck ist stets der Musselin.

Und diesen hier, ganz rein und silberstreifig,
Umwinde, Liebchen, um die Stirn umher.
Was ist denn Hoheit? Mir ist sie geläufig!
Du schaust mich an, ich bin so gross als er.

Züleyhâ

İhtişamla zuhûr eden güneş gelir,
Hilâl de ona sıkıca sarılır.
Kim, buna mümâsil bir çift meydana getirebilir?
Nasıldır bu muammanın izâhı, nasıl?

Hâtem

Sadâkatli insan kitlesi içinde bulunan
Mümtaz yiğitleri nitelemek için
Sultan muktedirdir onları evlendirmeye,
Bunlar Sultan'ın emriyle kâinatın çifti olur.

İster misin bu sonsuz saadetimiz resmedilsin
Tekrar tekrar görmek için seni ve kendimi;
Senin güneşindir bu, gel canım hilâlim
Gel, sıkıca sar güneşini.

Gel dilberim gel! Sar dola fesime
Sadece senin elinle sarılan tülbend zarifdir.
İran Şâhı Abbas, sahipken muazzam mülke
Hiç de hoş görülmezdi başı.

Büyük İskender ve diğer hükümdar silsilesinin
Heybet veren hükümdarlık zîyneti
Tülbentden yapılan sarıklır,
Bir ucu başdan sarkar, kıvrımlarıyla güzeldir.

Taç olarak zikredilse de gerçi
Gözleri büyüleyen cevâhir ve inci,
Hükümdarları süsleyen en muhteşem mücevher
Tülbentden yapılmış bir sarıklır.

Nezih, gümüşî kıvrımlarıyla
Sar, dola dilberim sarığı başıma.
O halde nedir ulviyet? O malûmdur bana;
Dikkatle bir nazar et, ben ondan heybetliyim!

Nur wenig ist's, was ich verlange,
Weil eben alles mir gefällt,
Und dieses wenige, wie lange,
Gibt mir gefällig schon die Welt!

Oft sitz' ich heiter in der Schenke
Und heiter im beschränkten Haus;
Allein sobald ich dein gedenke,
Dehnt sich mein Geist erobern aus.

Dir sollten Timurs Reiche dienen,
Gehorchen sein gebietend Heer;
Badakschan zollte dir Rubinen,
Türkise das Hyrkanische Meer.

Getrocknet honigsüsse Früchte
Von Bochara, dem Sonnenland,
Und tausend liebliche Gedichte
Auf Seidenblatt von Samarkand.

Da solltest du mit Freude lesen,
Was ich von Ormus dir verschrieb,
Und wie das ganze Handelswesen
Sich nur bewegte dir zulieb;

Wie in dem Lande der Brahmanen
Viel tausend Finger sich bemüht,
Dass alle Pracht der Indostanen
Für dich auf Woll und Seide blüht;

Ja, zu Verherrlichung der Lieben,
Giessbäche Soumelpours durchwühlt,
Aus Erde, Grus, Gerill, Geschieben
Dir Diamanten ausgespült;

Umûmiyetle haz duyduğumdan her bir nesneden
Pek az şeyin hasretini çekerim.
Bana dünyada lûtfedilen bu nâdir şeyler
Acaba daha ne kadar sürer?

Ekseriya neşeyle otururum meyhânede
Evet ya, şen şâduman o mahdud evde,
Sonra tek başıma kaldığımda seni yâdetmek
Ferahlandırıyor gönlümü alabildiğine.

Timur bütün saltanatıyla hizmet eder,
Hükümran ordusu da mûti olurken sana,
Böylece zuhûr eder Bedahşan'ın yâkutları,
Hazar Denizi'nde firuzeler.

Şark diyarı Buhâra'nın
Bal gibi tatlı kurutulmuş meyvaları,
Semerkant'ın ipek sahifeleri üzerine yazılmış
Binlerce lâtif şiirler,

Ticârî işlerin tekmili
Şevke getirirdi seni.
Sana Hürmüz'den yazdıklarımı da
Zevk duyarak okurdun orada.

Sa'y ü gayret sarfeden
Brahmanlar ülkesi Hindistan'ın
Yün ve ipekler içindeki ihtişamı
Çiçek çiçek açardı sana.

Soumelpour derelerinin altını üstüne getirdiği
Toprak, kum ve çakılların arasından
Süzülerek, yıkanırdı elmaslar sana.
İşte böyledir muhabbetin mükâfatı.

Wie Taucherschar verwegner Männer
Der Perle Schatz dem Golf entriss,
Darauf ein Divan scharfer Kenner
Sie dir zu reihen sich befliss;

Wenn nun Bassora noch das Letzte,
Gewürz und Weihrauch, beigetan,
Bringt alles, was die Welt ergetzte,
Die Karawane dir heran.

Doch alle diese Kaisergüter
Verwirrten doch zuletzt den Blick;
Und wahrhaft liebende Gemüter
Eins nur im andern fühlt sein Glück.

Hätt' ich irgend wohl Bedenken,
Balch, Bochara, Samarkand,
Süsses Liebchen, dir zu schenken,
Dieser Städte Rausch und Tand?

Aber frag' einmal den Kaiser;
Ob er dir die Städte gibt ?
Er ist herrlicher und weiser;
Doch er weiss nicht, wie man liebt.

Herrscher; zu dergleichen Gaben
Nimmermehr bestimmst du dich !
Solch ein Mädchen muss man haben
Und ein Bettler sein wie ich.

Nasıl ki, gözüpek, cesur dalgıçlar
Koparıp alırsa körfezin sînesindeki incileri,
Sana da tertip etmek için bir Divân'ı
Canla başla çalışır erbâbı.

Geride kalan Basra dahi
Bahârât ve buhurla katılır kervana,
Dünyanın lezzet veren her maddesini
Getirir kervanlar yakınına.

İmparatorluğun bütün bu malı mülkü
Nihayet insanın aklını alırken başından,
Sadece biri gerçek saâdeti hisseder,
Diğer muhabbetli gönüllerin içinden.

Herhangi bir endişeden dolayı
Belh, Buhâra, Semerkant
Ve bu şehirlerin süsünü, şa'şaâsını
Sana hediye mi etmeliydim ey dildâre?

Fakat, hükümdara da bir sor bakalım,
Sana bu şehirleri verir mi, vermez mi?
O, mükemmel bir hakîmdir,
Lâkin bilmez aşkın ne olduğunu.

Hükümdarın hazinesinde senin hayal
Dahi edemeyeceğin hediyelikler bulunur!
Buna emsal bir kıza sahip olan insan da
Olsa olsa, ancak benim gibi bir dilenci olur.

Die schön geschriebenen,
Herrlich umgüldeten
Belächeltest du,
Die anmasslichen Blätter,
Verziehst mein Prahlen
Von deiner Lieb' und meinem
Durch dich glücklichen Gelingen,
Verziehst anmutigem Selbstlob.

Selbstlob! Nur dem Neide stinkt's,
Wohlgeruch Freunden
Und eignem Schmack!

Freude des Daseins ist gross,
Grösser die Freud' am Dasein,
Wenn du, Suleika,
Mich überschwenglich beglückst,
Deine Leidenschaft mir zuwiſst,
Als wär's ein Ball,
Dass ich ihn fange,
Dir zurückwerfe
Mein gewidmetes Ich;
Das ist ein Augenblick!
Und dann reisst mich von dir
Bald der Franke, bald der Armenier.

Aber Tage währt's,
Jahre dauert's, dass ich neu erschaffe
Tausendfältig deiner Verschwendungen Fülle,
Auftrösle die bunte Schnur meines Glücks,
Geklöppelt tausendfadig
Von dir, o Suleika.

Hier nun dagegen
Dichtrische Perlen,
Die mir deiner Leidenschaft
Gewaltige Brandung
Warf an des Lebens

Güzel güzel yazdığım,
Yaldızla da cedvellediğim
Medâr-ı iftiharım olan sahifelerimin
Karşısında kurnaz edayla güldün önce,
Sonra başını sonuna getirdin, birkaç tane de
Kelime değiştirerek kendine maletdin.
Kısmetini açan bu kurnazlıkdan dolayı
Çalım satarak kendi kendini över durursun.

Kendi kendini övmek, pis pis haset kokar,
Güzel kokuya âşina olanlar
Kendine ait olanı iyi tanırlar!

Âlem-i Ekber'in şetâreti muhteşemdir!
Âlem-i Ekber'in bir cüz'ü olmakdan duyulan lezzet
Daha muhteşemdir. Züleyhâ, eğer sen
Beni bitmez tükenmez saâdete garkeden
İhtirasını, heyecanını
Bir topmuş gibi atsan bana,
Yakaladığım gibi
Yine geri atardım da
Sana hasretdiğim bütün varlığım
O vakit ayrılıp kopardı senden
Hem de bir lahzâda!
Sonra da kâh Doğu'ya, kâh Batı'ya.

Günler peşpeşe geçer, yıllar ard arda
Sürer gider. Hayata yeniden başladığımda
Senin saçıp savurduğunun bin misli,
Bahtımın rengârenk, binlerce ipliği
Bir dantelâ gibi örülürse,
İşte bu senin eserin olacakdır ey Züleyhâ.

Köpürmüş dalgalar
Hayatın ıssız kalan sahiline vurur
Saçılır inci taneleri misâli sular.
Bu vesile ile benim de
Burada şâirane inci dizilerini

Verödeten Strand aus.
Mit spitzen Fingern
Zierlich gelesen,
Durchreiht mit juwelenem
Goldschmuck,
Nimm sie an deinen Hals,
An deinen Busen!
Die Regentropfen Allahs,
Gereift in bescheidener Muschel.

Lieb' um Liebe, Stund' um Stunde,
Wort um Wort und Blick um Blick;
Kuss um Kuss, vom treusten Munde,
Hauch um Hauch und Glück um Glück
So am Abend, so am Morgen!
Doch du fühlst an meinen Liedern
Immer noch geheime Sorgen;
Jussuphs Reize möcht' ich borgen,
Deine Schönheit zu erwidern.

Saçmak, sana olan ihtirasımdandır.
Zarif bir edayla
Parmak uçlarınla derleyip toplayarak,
Dizdiğin incileri,
Altın ziynetleri
Tak boynuna
Ve göğsüne!
Yağmur damlasım Allah kemâle erdirir
Basit bir midyenin içinde.

Sevdadan sevdaya, zamandan zamana,
Sözden söze, bakışdan bakışa;
Vefakâr dudakla bûseden bûseye,
Nefes nefese saâdetden saâdete.
Böylece gece ve gündüz
Hissedersin, benim şiirlerimde
Daima gizli kalan sıkıntı ve kederi.
Hüsn-i cemâline mukabelede bulunmak için
Ödünç almak isterdim Yusuf'un cazibesini.

Sulcika

Volk und Knecht und Überwinder;
Sie gestehn, zu jeder Zeit,
Höchstes Glück der Erdenkinder
Sei nur die Persönlichkeit.

Jedes Leben sei zu führen,
Wenn man sich nicht selbst vermisst;
Alles könne man verlieren,
Wenn man bliebe, was man ist.

Hatem

Kann wohl sein! so wird gemeinet;
Doch ich bin auf andrer Spur:
Alles Erdenglück vereinet
Find' ich in Sulcika nur.

Wie sie sich an mich verschwendet,
Bin ich mir ein wertes Ich;
Hätte sie sich weggewendet,
Augenblicks verlör' ich mich.

Nun mit Hatem wär's zu Ende;
Doch schon hab' ich umgelost:
Ich verkörpre mich behende
In den Holden, den sie kost.

Wollte, wo nicht gar ein Rabbi,
Das will mir so recht nicht ein,
Doch Ferdusi, Motanabbi,
Allenfalls der Kaiser sein.

Züleyhâ

Halk, köle ve efendi
Her zaman kabul ederler ki;
İnsanoğlunun en büyük saâdeti
Yalnızca şahsiyetdir.

Her türlü hayat sürdürülebilir
Eğer, insan kendini kaybetmezse.
Herşey kaybedilebilir
Eğer, insan olduğu yerde kalırsa.

Hâtem

Mümkündür! Öyle zannedilebilir.
Lâkin ben, başka izin peşindeyim.
Yeryüzünün bütün kısmet ve saâdetinin
Terkîbini, sadece Züleyhâ'da buluyorum.

O, kendini harcadıkca bana
Benim varlığım bir kıymet bulur.
Yüz çevirmiş olsaydı benden,
Anında telef olur giderdim hemen.

Hâtem'le nihayet bulmuş olsaydı,
Kur'a ile çekerdim kısmetimi elbetde;
Dâhilerin içinde onun iltifatına mazhar olup,
Ben, bir başka "ben" olur kavuşurdum cismime.

Hiçbir ruhbanın olmadığı yerde de
Kral olmak gerekseydi,
Bu, benim değil, Firdevsî ve Mütenebbî'nin
Hakkı olmalıydı herhalde.

Hatem

Wie des Goldschmieds Basarlädchen
Vielgefaßt geschliffne Lichter;
So umgeben hübsche Mädchen
Den beinah ergrauten Dichter.

Mädchen

Singst du schon Suleika wieder!
Diese können wir nicht leiden,
Nicht um dich – um deine Lieder
Wollen, müssen wir sie neiden.

Denn wenn sie auch garstig wäre,
Machst du sie zum schönsten Wesen,
Und so haben wir von Dschemil
Und Boteinah viel gelesen.

Aber eben weil wir hübsch sind,
Möchten wir auch gern gemalt sein,
Und wenn du es billig machest,
Sollst du auch recht hübsch bezahlt sein.

Hatem

Bräunchen komm! es wird schon gehen;
Zöpfe, Kämme, gross' und kleine,
Zieren Köpfchens nette Reine,
Wie die Kuppel ziert Moscheen.

Du, Blondinchen, bist so zierlich,
Aller Weis' und Weg' so nette,
Man gedenkt nicht ungebührlich
Alsogleich der Minarette.

Du dahinten hast der Augen
Zweierlei, du kannst die beiden
Einzeln nach Belieben brauchen;
Doch ich sollte dich vermeiden.

Hâtem

Kuyumcunun çarşıdaki dükkâncığında
Saçları ağarmış ihtiyar şâirin,
Sarardı etrafını güzel kızlar,
Rengârenk işlenmiş elmaslar gibi.

Kızlar

Yine Züleyhâ'yı mı terennüm etmekdesin şarkılarında!
Katlanamayız biz buna asla!
Kıskandığımız için Züleyhâ'yı
İstemiyoruz, ne seni, ne şarkılarını!

Çirkin bir yaratık da olmuş olsaydı,
Güzelliğin timsali yapardın yine sen onu.
Benzerini çok okuduk, Cemil'in
Botaynah için düzdüğü nağmelerinden.

Kusursuz güzeller olduğumuzdan,
Severek isterdik tasvîr edilmeyi, elbet biz de,
Pek de harcıâlem bulduysan eğer,
Makbul saydığın güzelliği bağışla bize.

Hâtem

Pekâla olur! Esmer güzeli gel!
Kurdele ve büyük, küçük taraklarla
Süsleyiniz sevimli başınızı
Camileri süsleyen kubbeler gibi.

Sen küçük sarışın, epey de zîynetlisin!
Bütün hikmet ve usul, öyle hoş, öyle zarîf
Senin, minareyi andırdığını söylemek
Hiç de uygunsuz bir lâf değil!

Hey sen, arkadaki âhu gözlü
Eğer, takdir görmek istersen âlemden
Şuh bakışlarını düzelt!
Yoksa sakınmam gerek kendimi senden.

Leichtgedrückt der Augenlider
Eines, die den Stern bewhelmen,
Deutet auf den Schelm der Schelmen,
Doch das andre schaut so bieder.

Dies, wenn jen's verwundend angelt,
Heilend, nährend wird sich's weisen.
Niemand kann ich glücklich preisen,
Der des Doppelblicks ermangelt.

Und so könnt' ich alle loben,
Und so könnt' ich alle lieben:
Denn so wie ich euch erhoben,
War die Herrin mit beschrieben.

Mädchen

Dichter will so gerne Knecht sein,
Weil die Herrschaft draus entspringet,
Doch vor allem sollt' ihm recht sein,
Wenn das Liebchen selber singet.

Ist sie denn des Liedes mächtig,
Wie's auf unsern Lippen waltet?
Denn es macht sie gar verdächtig,
Dass sie im Verborgnen schaltet.

Hatem

Nun, wer weiss, was sie erfüllet!
Kennt ihr solcher Tiefe Grund?
Selbstgefühltes Lied entquillet,
Selbstgedichtetes dem Mund.

Von euch Dichterinnen allen
Ist ihr eben keine gleich:
Denn sie singt, mir zu gefallen,
Und ihr singt und liebt nur euch.

Biri, yıldızların üzerine gökkubbeyi örtmüş de,
Latîfe üzerine latîfeyi sezdirmekde.
Bir başkası da, hafîfce kısarak gözkapaklarını
Hulûs-i kalb ve hüsn-i niyetle âlemi seyretmekde.

Eğer yakalıyorsa musîbete dûçar ederek,
Varlığını da beyan ediyor, şifa ve rızık vererek.
İnce idrak sahibi olmayan hiç kimseden
Ben sitâyişle bahsedemem.

Keşke herkesi övebilseydim,
Keşke herkesi sevebilseydim:
Sultan'ın vasfetdiği gibi
Sizi medhetdim.

Kızlar

Nüfûz ve saltanatdan kaçınarak
Nasıl da istiyor şâir severek kul olmayı,
Şayet, dildâresi söylemiş olsaydı
Münasip olurdu diyelim, böyle yapması.

İlâhinin kudreti almışsa hükmü altına,
Bizim sözümüzün ne tesiri olur ona?
Mahremiyet içinde onu
Sevk ve idâre etdiği aşikâr.

Hâtem

Kimbilir, kimin maksadı yerini buluyor!
Kendi hislerimin nağmesidir bu fışkıran,
Kendi şiirlerimdir bu ağzımdan dökülen.
Bilir misiniz buna benzer bir sebeb-i hikmet?

Bülbül gibi şakımasından haz duyacağım
Biri yok mudur? Şâirelerinizin içinde
Ona denk olacak biri.
Nağmelerinizle muhabbetiniz daim olsun.

Mädchen

Merken wohl, du hast uns eine
Jener Huris vorgeheuchelt!
Mag schon sein! wenn es nur keine
Sich auf dieser Erde schmeichelt.

Hatem

Locken, haltet mich gefangen
In dem Kreise des Gesichts!
Euch geliebten braunen Schlangen
Zu erwidern hab' ich nichts.

Nur dies Herz, es ist von Dauer;
Schwillt in jugendlichstem Flor;
Unter Schnee und Nebelschauer
Rast ein Ätna dir hervor.

Du beschämst wie Morgenröte
Jener Gipfel ernste Wand,
Und noch einmal fühlet Hatem
Frühlingshauch und Sommerbrand.

Schenke, her! Noch eine Flasche!
Diesen Becher bring' ich ihr!
Findet sie ein Häufchen Asche,
Sagt sie: "Der verbrannte mir."

Suleika

Nimmer will ich dich verlieren!
Liebe gibt der Liebe Kraft.
Magst du meine Jugend zieren
Mit gewalt'ger Leidenschaft.

Ach! wie schmeichelt's meinem Triebe,
Wenn man meinen Dichter preist:
Denn das Leben ist die Liebe,
Und des Lebens Leben Geist

Kızlar

Olabilir! Farkına vardın galiba,
İçimizde birinin. Şunlar da kendini
Hûri sanan riyakârlar. Hiç kimse olmasaydı bile
Şu yeryüzü dile gelir, tatlı tatlı dil dökerdi.

Hâtem

Cemalini çevreleyen
Zülüflerin etti beni esîr.
Yılan gibi saç örgülerine
Gücüm yok mukabele etmeye.

Yağan karın, sağnakların altında da olsam,
Gençliğin burcu burcu feyziyle
Var olduğu müddetçe, kabaran bu kalbim
Püskürür aşkını Etna Yanardağı gibi.

Mağrur sarp kayalar, her bir dağın zirvesi,
Yaz sıcağı, ilkbahar esintisi
Hissederken Hâtem'in duygularını
Nasıl da kızarırsın utancından, şafak kızılı gibi.

Hey Sâki! Buraya bir şişe daha!
Bu kadehi götüreyim ben ona!
Bir avuç kül bulduğunda
Cânânım der ki:" O yanmışdı bana."

Züleyhâ

Benim geçliğimi sen süsledin
Şiddetli aşk ve heyecanla.
Kaybetmek istemem seni asla!
Aşk aşka kuvvet verir daima.

Eğer, medhedilen benim şâirimse,
Ah, bu benim hislerimi nasıl da okşamakda,
Öyleyse hayat, sevgidir, aşkdır,
Hayatın hayatı ise ruhdur, candır.

Lass deinen süssen Rubinenmund
Zudringlichkeiten nicht verfluchen;
Was hat Liebesschmerz andern Grund,
Als seine Heilung zu suchen?

Bist du von deiner Geliebten getrennt
Wie orient vom Okzident,
Das Herz durch alle Wüste rennt;
Es gibt sich überall selbst das Geleit,
Für Liebende ist Bagdad nicht weit.

Mag sie sich immer ergänzen
Eure brüchige Welt in sich!
Diese klaren Augen, sie glänzen,
Dieses Herz, es schlägt für mich!

O dass der Sinnen doch so viele sind!
Verwirrung bringen sie ins Glück herein.
Wenn ich dich sehe, wünsch' ich taub zu sein,
Wenn ich dich höre, blind.

Auch in der Ferne dir so nah!
Und unerwartet kommt die Qual.
Da hör' ich wieder dich einmal,
Auf einmal bist du wieder da!

Yâkut gibi kırmızı, sevimli dudaklarınla
O candan bezdiren bedduanı etme!
Aşk ızdırabının diğer illetlerine
Devâ diye bulunan ne?

Sen de mi yârinden ayrı düşdün
Doğu ile Batı gibi,
Kalbim hep çöllerde koşuyor,
Sevene Bağdat uzak değildir. Dünyanın her
Yerinde, insan kendi kendine kılavuzdur.

Sizin şu çerden çöpten dünyanız
Tekrar tekrar kendini doldurmak ister,
Bu parlak gözler ışık saçar
Ve bu yürek benim için çarpar!

Her kafadan ayrı bir sesin çıktığı şu hengâmede
Halkı refaha erdirmek mümkün olsa keşke!
Seni gördüğümde sağır olmayı,
Sesini duyduğum zaman da kör olmayı isterdim.

Gurbetdeyken bile, sana öylesine yakınken
Hiç umulmadık bir felâket geldi başıma.
Vaktiyle sesini işittiğim yerde
Evet, o yerde olsan yine!

Wie sollt' ich heiter bleiben
Entfernt [illegible] Lust und Licht
Nun aber will ich schreiben,
Und trinken mag ich nicht

Wo [illegible] mich an sich lockte,
Wo Rede nicht im Brauch,
Und wie die Zunge stockte,
So stockt die Feder auch.

Nur zu! geliebter Schenke,
Den Becher fülle still!
Ich sage nur: Gedenke!
Schon weiss man, was ich will.

Wenn ich dein gedenke,
Fragt mich gleich der Schenke:
"Herr, warum so still?
Da von deinen Lehren
Immer weiter hören
Saki gerne will."

Wenn ich mich vergesse
Unter der Zypresse,
Hält er nichts davon.
Und im stillen Kreise
Bin ich doch so weise,
Klug wie Salomonn.

Nurdan, günden mahrumken
Nasıl sâkin olurum ben?
İçmekten artık ikrah ediyorum,
Fakat, yazmak, içimi dökmek istiyorum.

Eğer, kendine hayran bırakmışsa beni,
Örf-âdet dahilinde olmadığındandır hitâbı.
Nutku tutulduğu an
Divani de tutulur.

Haydi bakalım! Ey hatırnaz Sâki
Yavaşça doldur kadehi!
Sadece hatıralardan bahsedeceğim
Daha önce bilinenlerden istediğim şeyi.

Melûl, mahzun hâtırana dalıp gidince,
Derhal gelir, sorar sâki
"Beyim, niçin böyle durgunsun?
Senin şu hikmetli sözlerinin
Devamını dinlemeyi
Cân u gönülden arzu eder bu sâki."

Selvi ağaçlarının dibinde
Vecde geldiğim zaman,
Hiç akıl-sır erdiremez bu halime.
Huzur dolu, sâkin bir muhitte
Öyle bir hakîmimdir ki,
Tıpkı hikmet sahibi Süleyman gibi.

Buch Suleika

Ich möchte dieses Buch wohl gern zusammenschürzen,
Dass es den andern wäre gleich geschnürt.
Allein wie willst du Wort und Blatt verkürzen,
Wenn Liebeswahnsinn dich ins Weite führt?

An vollen Büschelzweigen,
Geliebte, sieh nur hin!
Lass dir die Früchte zeigen,
Umschalet stachlig grün.

Sie hängen längst geballet,
Still, unbekannt mit sich,
Ein Ast, der schaukelnd wallet,
Wiegt sie geduldiglich.

Doch immer reift von innen
Und schwillt der braune Kern,
Er möchte Luft gewinnen
Und säh' die Sonne gern.

Die Schale platzt, und nieder
Macht er sich freudig los;
So fallen meine Lieder
Gehäuft in deinen Schoss.

Züleyhâ Bahsi

Hâtime çekmek isterdim gerçi bu bahse,
Diğerlerine mutâbık kalsın diye;
Amma velâkin aşk, divâne edip enginlere daldırdıysa seni,
Nasıl kısaltabilirsin sözü, sahifeyi?

Bütün dallar, salkımlarla dopdolu,
Hele bir bak ey nigârım!
Yeşil, dikenli kabuklarını soy da
Meyvalarını gör bakalım.

O salkımlar çoktan beri sarkar dururlar
Sessizce, bilmeden birbirlerini;
Dalın biri galeyana gelip, başlayınca sallanmaya
Onu dengede tutar uysal olanları.

Meyva daima içinden olgunlaşır,
Kahverengi çekirdek şişer
Ve sonra teneffüs etmek ister havayı
Güneşi de görmek için can atar.

Derken, kabuğunu çatlatarak
Sevinçle bırakır kendini aşağıya.
Benim nağmelerim de öyle işte,
Yığılırlar kucağına.

Suleika

An des lust'gen Brunnens Rund,
Der in Wasserfäden spielt,
Wusst' ich nicht, was fest mich hielt;
Doch du war von deiner Hand
Meine Chiffer leis gezogen,
Nieder blickt' ich, dir gewogen.

Hier, um Ende des Kanals
Der gereihten Hauptallee,
Blick' ich wieder in die Höh'
Und du seh' ich abermals
Meine Lettern fein gezogen:
Bleibe! bleibe mir gewogen!

Hatem

Möge Wasser, springend, wallend,
Die Zypressen dir gestehn:
Von Suleika zu Suleika
Ist mein Kommen und mein Gehn.

Züleyhâ

Şırıl şırıl akan pınarın kenarında
Beni sımsıkı tutan şey ne, bilmezdim.
Aşağıya ip gibi uzayıp giden suya
Dikkatle baktım. Meğer, senin selvi kabuklarına
Yazmış olduğun rümûzum, suyun içinde
Oynaşırken, usulca çekermiş beni kendine.

Kanalın sonundaki
Hıyâbânda durdum
Bir daha baktım dikkatle semaya,
O esnada farkettim ki,
Remzim, zarafetle çekilmiş Arş'a.
Dur! Dur, lûtfeyle bana.

Hâtem

İsterdim ki, sana şahitlik etsinler
Selvi ağaçları, dalgalanan, rakseden su,
Gidiş ve gelişimin sadece
Züleyhâ'dan Züleyhâ'ya olduğunu.

Suleika

Kaum dass ich dich wieder habe,
Dich mit Kuss und Liedern labe,
Bist du still in dich gekehret;
Was beengt und drückt und störet?

Hatem

Ach, Suleika, soll ich' s sagen?
Statt zu loben, möcht ich klagen!
Sangest sonst nur meine Lieder;
Immer neu und immer wieder.

Sollte wohl auch diese loben,
Doch sie sind nur eingeschoben;
Nicht von Hafis, nicht Nisami,
Nicht Saadi, nicht von Dschami.

Kenn' ich doch der Väter Menge,
Silb' um Silbe, Klang um Klänge,
Im Gedächtnis unverloren;
Diese da sind neugeboren.

Gestern wurden sie gedichtet.
Sag'! hast du dich neu verpflichtet?
Hauchest d so froh-verwegen
Fremden Atem mir entgegen,

Der dich ebenso belebet,
Ebenso in Liebe schwebet,
Lockend, ladend zum Vereine,
So harmonisch als der meine?

Züleyhâ

Hatırla, binbir zahmetle sana sahip olunca
Bûse ve şarkılarla can katardım canına. Oysa
Şimdi ne ses var, ne nefes, içine kapanıp gittin sen.
Söyle nedir içini daraltan, nedir seni tacîz eden?

Hâtem

Bilmem ki Züleyhâ, sana nasıl söylenir,
Övmek değil, şikâyet edesim gelir!
Sen yalnız benim nağmelerimi terennüm
Ediyorsun, her dem bir başka ezgiyle

Halbuki sadece Hâfız, Nizâmî,
Sa'di ve Câmî değil,
Araya sonradan katılanlar da
Sitâyişle anılmaya değer.

Ecdâdın çoğunu tanırım
Hecceleriyle, sadâlarıyla,
Hafızamda uğratmadan nisyâna.
İşte onlar, burada yeniden doğdular.

Ve dün nazma çekildiler. İtiraf et!
Daha yakında taahhüd etmedin miydi
O yabancı nefesleri karşımda estirmeyi
Hem pervasız hem neşeli. Ée hani?

Onlar seni, hem aşk yolunda dolaştırır,
Hem teşvîk eder getirirler gayrete;
İmrendirir, dâvet ederler birliğe-beraberliğe
Benimkiyle beraber âhenk içinde.

Suleika

War Hatem lange doch entfernt,
Das Mädchen hatte was gelernt,
Von ihm war sie so schön gelobt,
Da hat die Trennung sich erprobt,
Wohl, dass sie dir nicht fremde scheinen;
Sie sind Suleikas, sind die deinen!

***Behramgur**, sagt man, hat den Reim erfunden,*
Er sprach entzückt aus reiner Seele Drang;
***Dilaram** schnell, die Freundin seiner Stunden,*
Erwiderte mit gleichem Wort und Klang.

Und so, Geliebte, warst du mir beschieden,
Des Reims zu finden holden Lustgebrauch,
Dass auch Behramgur ich, den Sassaniden,
Nicht mehr beneiden darf: mir ward es auch.

Hast mir dies Buch geweckt, du hast's gegeben;
Denn was ich froh, aus vollem Herzen, sprach,
Das klang zurück aus deinem holden Leben,
Wie Blick dem Blick, so Reim dem Reime nach.

Nun tön' es fort zu dir, auch aus der Ferne
Das Wort erreicht, und schwände Ton und Schall.
Ist's nicht der Mantel noch gesäter Sterne?
Ist's nicht der Liebe hochverklärtes All?

Züleyhâ

Hâtem uzun bir süre gurbet ellerde kalmış,
Kız da öğrenmiş ki birşeyler
Ondan sitâyişle bahsetmiş,
Bu vesileyle hicran denenmiş.
Umarım o sana meçhul değildir,
Onlar Züleyhâ'nın, onlar senindir.

Rivâyet edilir ki; Behrâm-gûr icad etmiş kafiyeyi.
Arkadaşı Dilârâ ile yârenlik ederken, saffetli gönlünden
Fışkırmış kelimeler. Dilâra'nın da dilinin ucuna
Geliverirmiş ona denk sözler, hem de hiç düşünmeden.

Ey sevgili, güzel bir âdet haline gelen bu kâfiye, daha
Icad edilirken, hisseme düşen payı sen takdir etmişdin;
Ben de Sasaniler'in Behrâm-gûr'u gibi olduğumdan
Artık ona haset etmeyeyim, bana edildiği gibi.

Bana verdiğin bu kitapla zihnimi açtın, o halde
İçi içine sığmayan gönlümden taşarak, beni şâdeden şey
Senin şu cana can katan gayretinin aks-i sadâsıdır.
Aynen bakışın bakışa, kâfiyenin kâfiyeye uyması gibi.

Mâdem ki, sana uzaklardan bile çınlayarak geliyor,
Varsın kısalmış olsun ses sadâ! Nasıl olsa kelimeler
Ulaştırır maksada. Gökyüzü hâlâ yıldızlarla dolu değil mi?
Kâinata ulvî güzellik kazandıran aşk değil mi?

Deinem Blick mich zu bequemen,
Deinem Munde, deiner Brust,
Deine Stimme zu vernehmen,
War die letzt' und erste Lust.

Gestern, ach, war sie die letzte,
Dann verlosch mir Leucht' und Feuer,
Jeder Scherz, der mich ergetzte,
Wird nun schuldenschwer und teuer.

Eh' es Allah nicht gefällt,
Uns aufs neue zu vereinen,
Gibt mir Sonne, Mond und Welt
Nur Gelegenheit zum Weinen.

Bakışına, dudağına, kalbine
İster istemez kaptırdım kendimi,
Sesini duymak
İlk ve son dileğimdi.

Âh, dün söndü gitti,
İçimde yanan son meş'ale ve feri,
Beni eğlendiren her bir oyunun
Ağır ve pahalı olacaktır bedeli.

Allah'ın rızası olmadan
İmkân yoktur bir araya gelmemize;
Güneş, ay ve dünya, sadece
Bir sebepdir zârî zârî ağlamaya.

Suleika

Was bedeutet die Bewegung?
Bringt der Ost mir frohe Kunde?
Seiner Schwingen frische Regung
Kühlt des Herzens tiefe Wunde.

Kosend spielt er mit dem Staube,
Jagt ihn auf in leichten Wölkchen,
Treibt zu sichern Rebenlaube
Der insekten frohes Völkchen.

Lindert sanft der Sonne Glühen,
Kühlt auch mir die heissen Wangen,
Küsst die Reben noch im Fliehen,
Die auf Feld und Hügel prangen.

Und mir bringt sein leises Flüstern
Von dem Freunde tausend Grüsse;
Eh' noch diese Hügel düstern,
Grüssen mich wohl tausend Küsse.

Und so kannst du weiterziehen!
Diene Freunden und Betrübten.
Dort, wo hohe Mauern glühen,
Find' ich bald den Vielgeliebten.

Ach, die wahre Herzenskunde,
Liebeshauch, erfrischtes Leben
Wird mir nur aus seinem Munde,
Wird mir nur sein Atem geben.

Züleyhâ

Neye delâletdir bu heyecan acaba?
Müjde mi getirmekde yoksa bana bâd-ı saba!
Gelen bu temiz esinti
Derin gönül yâresini serinletiyor.

Ah işte! Toprak zerrelerini okşayıp, oynaşarak
Bulut kümeciklerinin düşmüş peşine,
Asma çardaklarında vızıldaşan bir yığın böceği
Katmış da önüne, tozutup duruyor besbelli.

Güneşin harâreti hafifledikçe
Kızarmış yanaklarım da serinlemekde;
Kucaklıyor birbirini, rüzgârdan çekinen asma dalları
Parıldayan kırlar ve tepelerde.

İncecikten fısıldayarak getirir bana
Dostlarımdan binlerce selâmı,
Tepelere karanlık çökmeden henüz
Selâmlıyor beni, binlerce tatlı bûseyle.

Hadi tamam! Devam edebilirsin yoluna,
Yardım et! Mahzunlara, dostlara;
Yüksek surların olduğu yerde, heyecanla
Bekleyen mâşukumu bulurum hemen ben de.

Âh müşfik gönül postacısı,
Aşkın nefhası, taptaze hayat
Sadece, onun ağzından çıkan
Tatlı nefesle bahşedilir bana.

Hochbild

Die Sonne, Helios der Griechen,
Fährt prächtig auf den Himmelsbahn,
Gewiss, das Weltall zu besiegen,
Blickt er umher, hinab, hinan.

Er sieht die schönste Göttin weinen,
Die Wolkentochter, Himmelskind,
Ihr scheint er nur allein zu scheinen;
Für alle heitre Räume blind,

Versenkt er sich in Schmerz und Schauer;
Und häufiger quillt ihr Tränenguss;
Er sendet Lust in ihre Trauer
Und jeder Perle Kuss auf Kuss.

Nun fühlt sie tief des Blicks Gewalten,
Und unverwandt schaut sie hinauf;
Die Perlen wollen sich gestalten:
Denn jede nahm sein Bildnis auf.

Und so, umkränzt von Farb' und Bogen,
Erheitert leuchtet ihr Gesicht,
Entgegen kommt er ihr gezogen;
Doch er, doch ach! erreicht sie nicht.

So, nach des Schicksals hartem Lose,
Weichst du mir, Lieblichste, davon;
Und wär' ich Helios der Grosse,
Was nützte mir der Wagenthron?

Tafsîlî Mecaz

Yunanlılar'ın Apollon'u olan güneş
Haşmetle seyrederken gökyüzünde,
Belli ki, râm etmek için kâinatı kendine
Bir aşağı bir yukarı bakınır durur çevresine.

Derken, bulutların kızı, gökyüzü çocuğu
Güzel tanrıçanın ağladığını görür;
Bulutsuz, açık fezada birden donuklaşır,
Bütün şuasını sadece tanrıçaya saçar.

Yazık, sağnak misali boşanıyordu tanrıçada gözyaşları,
Kendi boğulmuşken nice derde, çileye, aldırmadı
Apollon kendi derdine, tanrıçanın kederini dağıttı;
İnci gibi gözyaşları düştü bûselerin üstüne.

Zaman geçti, saltanat sevgisi bürüdü gözünü,
Gurur geldi tanrıçaya, dostça bakmaz oldu gökyüzüne;
İnciler buna isyan ettiler, şekle girmek istediler,
İstisnasız hepsi Apollon'un şekline büründüler.

Şimdi rengârenk çelenkler, süslenmiş tâk-ı zafer
Güldürür tanrıçanın yüzünü. Bir vakitler mahremi
Olan Apollon, onu karşılamak ister; Yaranlakçı takımı
Çoktan sarmış etrafını, heyhât! Yanına bile yaklaşamaz.

Şu kem talihe bakın ki, dışlanmak oldu kısmeti,
Büyük Apollon olsaydım eğer, taht-ı revân
Kazandırır mıydı bana bir değer, o zaman da
Uzaklaşır mıydın, bırakıp gider miydin beni ey nigâr?

Nachklang

Es klingt so prächtig, wenn der Dichter
Der Sonne bald, dem Kaiser sich vergleicht;
Doch er verbirgt die traurigen Gesichter,
Wenn er in düstern Nächten schleicht.

Von Wolken streifenhaft befangen,
Versank zu Nacht des Himmels reinstes Blau;
Vermagert bleich sind meine Wangen
Und meine Herzenstränen grau.

Lass mich nicht so der Nacht, dem Schmerze,
Du Allerliebstes, du mein Mondgesicht!
O, du mein Phosphor, meine Kerze,
Du meine Sonne, du mein Licht!

AKS-I SADÂ

Eğer şâir, kralla ardından da güneşle
Kıyaslarsa kendini ihtişamlı sözlerle,
Karanlık, kasvetli gecelerde üzerine çöken
Kederli, mahzun halini gizler elbette.

Berrak, masmavi semada, küme küme hapsedilmiş
Sıkılgan bulutlar, gömüldü gecenin zifirî karanlığına.
Zayıflamış, sararıp solmuş yanaklarım
Ve işte yüreğime akıttığım külrengi gözyaşlarım.

Bırakma beni böyle gecelerde, ızdırap, elem içinde!
Şirinim, sevgililerin sevgilisi, mehlikam,
Ey benim fosforum, sönmeyen mumum,
Sensin benim güneşim, benim nûrum.

Suleika

Ach, um deine feuchten Schwingen,
West, wie sehr ich dich beneide:
Denn du kannst ihm Kunde bringen,
Was ich in der Trennung leide!

Die Bewegung deiner Flügel
Weckt im Busen stilles Sehnen;
Blumen, Augen, Wald und Hügel
Stehn bei deinem Hauch in Tränen.

Doch dein mildes sanftes Wehen
Kühlt die wunden Augenlider;
Ach, für Leid müsst' ich vergehen,
Hofft' ich nicht, zu sehn ihn wieder.

Eile denn zu meinem Lieben,
Spreche sanft zu seinem Herzen;
Doch vermeid' ihn zu betrüben,
Und verbirg ihm meine Schmerzen.

Sag' ihm aber; sag's bescheiden:
Seine Liebe sei mein Leben,
Freudiges Gefühl von beiden
Wird mir seine Nähe geben.

Züleyhâ

Ne kadar kıskanırım ey seher yeli
Islak kıpırdanışını.
Sen iletirsin sevdiğime,
Hicrandan çektiğim elemi.

Kanatlarının hazîn uçuşu
Mahzun bir hasret çökertir kalbe,
Gözyaşlarıyla ıslanır çiçekler, bakışlar,
Dağlar, tepeler ılık nefesinde

Tatlı esintinle serinler
Bîtab düşmüş gözler,
Onu görme ümidim olmasaydı
Öldürmüşdü çoktan beni bu keder.

Koş, yetiş peşinden, bul sevdiğimi,
Fısılda gönlüne en latîf şeyi;
Söyleyip de uğrunda çektiğim elemi
Asla dağıtma neşesini.

Hürmetle de ki ona:
Aşkıdır bana hayat veren,
Müşterek sevincimiz
Yaklaşdırır onu bana.

Wiederfinden

Ist es möglich! Stern der Sterne,
Drück' ich wieder dich ans Herz!
Ach, was ist die Nacht der Ferne
Für ein Abgrund, für ein Schmerz!
Ja, du bist es! meiner Freuden
Süsser, lieber Widerpart;
Eingedenk vergangner Leiden,
Schaudr' ich vor der Gegenwart.

Als die Welt im tiefsten Grunde
Lag an Gottes ew'ger Brust,
Ordnet' er die erste Stunde
Mit erhabner Schöpfungslust,
Und er sprach das Wort: 'Es werde!'
Da erklang ein schmerzlich Ach!
Als das All mit Machtgebärde
In die Wirklichkeiten brach.

Auf tat sich das Licht: So trennte
Scheu sich Finsternis von ihm,
Und sogleich die Elemente
Scheidend auseinander flichn.
Rasch, in wilden, wüsten Träumen
Jedes nach der Weite rang,
Starr, in ungemessnen Räumen,
Ohne Sehnsucht, ohne Klang.

Stumm war alles, still und öde,
Einsam Gott zum erstenmal!
Da erschuf er Morgenröte,
Die erbarmte sich der Qual;
Sie entwickelte dem Trüben
Ein erklingend Farbenspiel,
Und nun konnte wieder lieben,
Was erst auseinander fiel.

Vuslat

Bu mümkün mü! Yıldızların yıldızı
Yine bağrıma basıyorum seni!
Bir uçuruma, bir felâkete nisbetle
Nedir ki, uzaklığın gecesi!
Öyleyse, sensin benim sürürum, hazzım
Sevimli, aziz hasmım.
Şimdi bile tüylerimi ürpertir
Hatırladığım an mazideki felâket.

Allah münezzehken herşeyden,
Sermedî indinde çok derin bir hikmetle,
Şu dünyayı halketmeyi diledi;
Nizama koydu ilk anda
Ve yarattı "Ol!" ilâhî emriyle.
O an duyuldu hazin bir 'Âh!' sesi,
Hiç yokken bu âlemler
Gerçek bir vücud buldu.

Nûra gark oldu semâvât ü zemîn
Zulmet, nûrun ardında kaldı.
Daha göz açıp kapamadan, bütün unsurlar
Taksim olunarak birbirinden ayrıldılar;
Bir rüya gibi hadsiz hudutsuz, herc ü merc içinde,
Her biri ayrı mertebe ve mesâfede
Salâbetle durdu, fezânın derinliklerinde,
Hasret duymadan, âhenksiz, sessiz sadâsız.

Yokdu ins ü cin, her yer ıssız ve sâkin,
Cenab-ı Hakk vardı sadece ezelde!
Değil mi ki, hiç yoktan varetmişdi şafağı
Merhamet etti duyduğu ızdıraptan dokayı,
Bulanık halinden sıyrıldı şafak O'nun inâyetiyle,
Ne ilâhî ihtişam, hemen bir renk cümbüşü aksetti;
Bunun üzerine şafak, aşkı tekrar duyabildi
Birbirlerinden ayrı düştükleri andaki gibi.

Und mit eiligem Bestreben
Sucht sich, was sich angehört,
Und zu ungemessnem Leben
Ist Gefühl und Blick gekehrt.
Sei's Ergreifen, sei es Raffen,
Wenn es nur sich fasst und hält!
Allah braucht nicht mehr zu schaffen,
Wir erschaffen seine Welt.

So, mit morgenroten Flügeln,
Riss es mich an deinen Mund,
Und die Nacht mit tausend Siegeln
Kräftigt sternenhell den Bund.
Beide sind wir auf der Erde
Musterhaft in Freud' und Qual,
Und ein zweites Wort: Es werde!
Trennt uns nicht zum zweitenmal.

Acelecî bir dikkat ve ihtimamla aradı
Can kulağıyla dinlediği şeyi;
Kabına sığamayan bir canla, hassasiyet ve
Keskin nazarla, döndü durdu sağa, sola.
Şâyet havsalası alıyorsa, verdiği ahde vefâ
Gösterecekse; fırsatı ganimet bilip yapacağını yapsın.
Allah muhtaç değildir yaratmaya.
Biz O'nun yarattığı dünyayı imar ederiz.

Böylece şafak kızıl kanatlarıyla
Beni uçurdu sana geldik dudak dudağa;
Gece binlerce yıldız mührüyle
Parıltı, kuvvet katdı beraberliğimize.
İkimiz şu yeryüzünde tasada ve kıvançda
Mükemmel bir nümüne olalım,
İkinci bir "Ol!" emri
İkinci defa ayırmasın bizi!

Vollmondnacht

Herrin, sag' was heisst das Flüstern?
Was bewegt dir leis die Lippen?
Lispelst immer vor dich hin,
Lieblicher als Weines Nippen!
Denkst du deinen Mundgeschwistern
Noch ein Pärchen herzuziehen?

"Ich will küssen! Küssen! sagt' ich.

Schau! Im zweifelhaften Dunkel
Glühen blühend alle Zweige,
Nieder spielet Stern auf Stern;
Und smaragden durchs Gesträuche
Tausendfältiger Karfunkel;
Doch dein Geist ist allem fern.

"Ich will küssen! Küssen! sagt' ich.

Dein Geliebter, fern, erprobet
Gleicherweis' im Sauersüssen,
Fühlt ein unglücksel'ges Glück.
Euch im Vollmond zu begrüssen,
Habt ihr heilig angelobet,
Dieses ist der Augenblick.

"Ich will küssen! Küssen! sag' ich.

Dolunay Gecesi

Fısıl fısıl konuşmak da neyin nesidir? Söyle hele!
Hanımefendi, ne gördün de mırıldanırsın öyle?
Durmadan öne eğilip peltek peltek mırıldanmanı
Seyretmek, inan daha eğlenceli bâde içmekden!
Dedikodu yapmak için, arar mısın kendine
Arkadaş olsun diye bir çift dudak?

"Öpmek istiyorum, dedim. Öpmek!"

Bak! Kasvet dolu gecelerde bile
Kızarmış çiçeklerle yüklü bütün dallar;
Sanki üstümüzde cıvıl cıvıl oynaşıyor yıldızlar;
Fundalıklar arasında zümrüt misâli
Binlerce ateş böceği.
Lâkin, senin gönlün bu güzelliklerden ne anlar?

"Öpmek istiyorum, dedim. Öpmek!"

Senin sevdiğin kezâ biraz neşe, biraz keder içinde
Hissederken buruk bir mutluluk
Tecrübe kazanmakda böylelikle yâdellerde.
Kutsal bilerek söz vermişdiniz
Dolunayda selâmlaşmaya,
İşte, dem bu demdir, haydi davransanıza!

"Öpmek istiyorum, diyorum. Öpmek!"

Geheimschrift

Lasst euch, o Diplomaten,
Recht angelegen sein,
Und eure Potentaten
Beratet rein und fein!
Geheimer Chiffern Sendung
Beschäftige die Welt,
Bis endlich jede Wendung
Sich selbst ins gleiche stellt.

Mir von der Herrin süsse
Die Chiffer ist zur Hand,
Woran ich schon geniesse,
Weil sie die Kunst erfand.
Es ist die Liebesfülle
Im lieblichsten Revier,
Der holde, treue Wille
Wie zwischen mir und ihr.

Von abertausend Blüten
Ist es ein bunter Strauss,
Von englischen Gemüten
Ein vollbewohntes Haus;
Von buntesten Gefiedern
Der Himmel übersät,
Ein klingend Meer von Liedern,
Geruchvoll überweht.

Ist unbedingten Strebens
Geheime Doppelschrift,
Die in das Mark des Lebens
Wie Pfeil um Pfeile trifft.
Was ich euch offenbaret,
Wer längst ein frommer Brauch,
Und wenn ihr es gewahret,
So schweigt und nutzt es auch.

Şifre

Ey diplomatlar, adalet tesis etmeyi
Bir vazife edinmişdiniz güya kendinize
Hükümdarlarınız da verdi telkinâtı
Nazikâne, halisâne!
Mahrem şifrelerin sağa sola gönderilmesi
Meşgul etdi, oyaladı cümle âlemi,
Buna rağmen, her bir inkılâbınız
Döndü yine eski haline.

Tatlı bir hanımefendinin
Mahâretle icad etdiği,
Şimdi bile zevkle okuduğum
Şifresi geçdi geçenlerde elime.
Muhabbet dolu bu şifrenin
En sevimli yeri
Mâsum ve sadâkat dolu niyetiydi;
O da ikimizin arasında sır oldu kaldı.

Binlerce çiçekden derlenmiş
Rengârenk bir demet,
Melek huylu kişilerle dolu
Bir yuva,
Gökyüzünü kaplayan
Birbirinden değişik kuştüyleri,
Güzel rayihâları getirirken
Nağmelerle çınlayan deniz;

Hiç şüphesiz, mutlak hedefe varmanın
Mahrem bir çift ibaresidir bu yukarıdakiler;
Onlar ki, okları hayatın özüne
Tam onikiden isâbet etdirir.
Farketdiniz mi bilmem, size izhar etdiklerim
Nice zamandan beri faydası görülegelen âdetlerdir!
Siz isterse bunu gözardı edin,
İsterse nazar-ı dikkate alın, istifâde edin

Abglanz

Ein Spiegel, er ist mir geworden,
Ich sehe so gerne hinein,
Als hinge des Kaisers Orden
An mir mit Doppelschein;
Nicht etwa selbstgefällig
Such' ich mich überall;
Ich bin so gerne gesellig,
Und das ist hier der Fall.

Wenn ich nun vorm Spiegel stehe
Im stillen Witwerhaus,
Gleich guckt, eh' ich mich versehe,
Das Liebchen mit heraus.
Schnell kehr' ich mich um, und wieder
Verschwand sie, die ich sah;
Dann blick' ich in meine Lieder;
Gleich ist sie wieder da.

Die schreib' ich immer schöner
Und mehr nach meinem Sinn,
Trotz Krittler und Verhöhner;
Zu täglichem Gewinn.
Ihr Bild in reichen Schranken
Verherrlichet sich nur;
In goldnen Rosenranken
Und Rähmchen von Lasur.

Akıs

Ne vakit madalyalarıyla görmüş olsam kralı
Hemen gelir aklıma iki ışık kaynağı,
Hâ bir de sâhi, onun madalyalı hali
Beni, bana gösteren bir ayna olur sanki;
Yoksa ben miyim, clev aynasında gören kendini
Diye, inceden inceye tedkîk ederim kendimi.
Halbuki benim ne münis, hoşsohbet biri olduğum
Samimiyetle itiraf edilegelen bir durum.

Sükûta gömülmüş dullar evinde
Aynanın önüne dikildiğimde, bir göz atar
Küçük dilber. Kendi işlerim dururken henüz,
Bu daha mühimdir, cler, çıkardık dışarıya;
Bir koşu gidip geldikden sonra, gözden
Kaybolurdu gördüğüm kadın. Bilâhare ben
Şiirlerime atf-ı nazar ederken
Yanımda beliriverir birden.

Tenkidi ve başkasıyla alay etmeyi
Kendine meslek edinenlere hiç aldırmam!
Meşrebime, maksadıma tercüman olan şiirlerin
Daha muhteşemlerini yazarken ben, her geçen gün
Kazancım gitdikce artar, artar gün-be-gün.
Zengin dolabın içindeki yaldızlı gül
Fidanları işlenmiş, cilâlı, minik çerçevedeki
Resmi, medh edip durmakda kendi kendini.

Sadi ibn

Wie mit innigstem Behagen,
Lieb, empfind' ich deinen Sinn!
Liebevoll du scheinst zu sagen:
Dass ich ihm zur Seite bin.

Dass er ewig mein gedenket,
Seiner Liebe Seligkeit
Immerdar der Fernen schenket,
Die ein Leben ihm geweiht.

Ja, mein Herz, es ist der Spiegel,
Freund, worin du dich erblickst;
Diese Brust, wo deine Siegel
Kuss auf Kuss hereingedrückt.

Süsses Dichten, lautre Wahrheit
Fesselt mich in Sympathie!
Rein verkörpert Liebesklarheit
Im Gewand der Poesie.

Züleyhâ

Gönülden çağlayıp gelen maksadını
Nağmelerinden anlarım ben!
Aşkla, şevkle parlıyorsun meşkederken
Nağmelerin yanında ben varken.

O, ebedî olanı düşündüğünden daima,
Rahmetine nail olmak aşkına
Hep uzaklara arzetdi nağmelerini
Nağmeleri de ona îlahî hayatı bahşettirdi.

Evet arkadaş! Benim bu kalbim,
İçinde kendini gördüğün bir aynadır;
Bu sîne, bu göğüs; bûse üstüne
Buse mührünün basıldığı yerdir.

Güzel şiirler, tahrîfâtdan âzâde
Olan hakikat, efsunlar beni sempatiyle,
Aşk sarahatle tecessüm etdirir kendini
Şiir urbası içinde.

Lass den Weltenspiegel Alexandern;
Denn was zeigt er? Da und dort
Stille Völker, die er mit den andern
Zwingend rütteln möchte fort und fort.

Du! nicht weiter, nicht zu Fremdem strebe!
Singe mir, die du dir eigen sangst.
Denke, dass ich liebe, dass ich lebe,
Denke, dass du mich bezwangst.

Die Welt durchaus ist lieblich anzuschauen,
Vorzüglich aber schön die Welt der Dichter;
Auf bunten, hellen oder silbergrauen
Gefilden, Tag und Nacht erglänzen Lichter.
Heut ist mir alles herrlich; wenn's nur bliebe!
Ich sehe heut durchs Augenglas der Liebe

Bırak dünya aynasını Büyük İskender'e!
Ne teşhir ediyor sanki o? Ötede beride
Sessiz sâkin milletleri, cebren birbirleriyle
Tutuşturmanın usullerinden başka.

Sen! Artık yabancıya da yaklaşma!
Kendine has bestelerini bana söyle,
Düşün, senin için yaşadığımı, seni sevdiğimi,
Düşün, kalbimi nasıl fetheylediğini.

Dünya temâşası başlıbaşına bir güzellik,
Şâirlerin dünyası lâkin, daha başka bir güzellik;
O ne renkler yâ Rab, açık ya da kurşûni tonlar,
Bütün diyarlarda gece gündüz ışıklar parlar
Aşkın gözüyle görmekdeyim bugün cümle âlemi, galiba
Bu yüzden herşey harikulâde. Keşke hep öyle kalsa!

In tausend Formen magst du dich verstecken,
Doch, Allerliebste, gleich erkenn' ich dich;
Du magst mit Zauberschleiern dich bedecken,
Algegenwärtige, gleich erkenn' ich dich.

An der Zypresse reinstem, jungem Streben,
Allschöngewachsne, gleich erkenn' ich dich;
In des Kanales reinem Wellenleben,
Allschmeichelhafte, wohl erkenn' ich dich.

Wenn steigend sich der Wasserstrahl entfaltet,
Allspielende, wie froh erkenn' ich dich;
Wenn Wolke sich gestaltend umgestaltet,
Allmannigfaltige, dort erkenn' ich dich.

An des geblümten Schleiers Wiesenteppich,
Allbuntbesternte, schön erkenn' ich dich;
Und greift umher ein tausendarm'ger Eppich,
O Allumklammernde, da kenn' ich dich.

Wenn am Gebirg der Morgen sich entzündet,
Gleich, Allerheiternde, begrüss' ich dich;
Dann über mir der Himmel rein sich ründet,
Allherzerweiternde, dann atm' ich dich.

Was ich mit äusserm Sinn, mit innerm kenne,
Du Allbelehrende, kenn' ich durch dich;
Und wenn ich Allahs Namenhundert nenne,
Mit jedem klingt ein Name nach für dich.

Varlığını binlerce şekilde izhâr edebilirsin,
Ey nûr-ı Huclâ hemen tanırım seni.
Zâtı'nı sırlarla setretsen de,
Her yerde Hâzır ve Nâzır olan, hemen tanırım seni.

Selvi ağaçlarının doruklarında tertemiz, taptaze bir iştiyak
Ey Azamet sahibi, hemen tanırım seni.
Su arklarının rakseden berrak dalgalarında
Ey Letâfet sahibi, huşû içinde tanırım seni.

Yükselerek fışkıran suyun dağılmasında
Kâinâtın âhengini vareden, nasıl da vecd ile tanırım seni.
Bulutların şekilden şekile çevrilmesinde
Kâinatda sonsuzluğu vaz'eden, hemen tanırım seni.

Arzın çiçek çiçek işlenmiş çayır halısında
Semâyı ışıl ışıl yıldızlarla donatan, hazza dalarak tanırım seni.
Her yere dal-budak salan arsız sarmaşık gibi, zaclegânların
etrafı yağmaladığında
Ey Mâlik-el Mülk, oracla hemen tanırım seni.

Sıradağlarda şafak söktüğünde
Ey gönülleri ferahlatan, senâ ile kıyama dururum sana.
Üstümde gökyüzü ağardığında
Kalbleri mutmain eden, o dem nefesle çekerim içime seni.

İç ve dış duygularımla varlığını sezdiğim
Herşeyi tenvîr eden, seni, senin delâletinle tanırım.
Ben Allah'ın yüz ismini yâdetdiğimde
Her bir isim seni bana hatırlatıyor.

SÂKİ BAHSİ

DAS SCHENKENBUCH SAKI NAMEH

Ja, in der Schenke hab' ich auch gesessen,
Mir ward wie andern zugemessen,
Sie schwatzten, schrieen, händelten von heut,
So froh und traurig, wie's der Tag gebeut;
Ich aber sass, im Innersten erfreut,
An meine Liebste dacht' ich – wie sie liebt?
Das weiss ich nicht; was aber mich bedrängt!
Ich liebe sie, wie es ein Busen gibt,
Der treu sich ***einer*** *gab und knechtisch hängt.*
Wo war das Pergament, der Griffel wo,
Die alles fassten? – doch so war's! ja so!

Sitz' ich allein,
Wo kann ich besser sein?
Meinen Wein
Trink' ich allein,
Niemand setzt mir Schranken,
Ich hab' so meine eignen Gedanken.

So weit bracht' es Muley, der Dieb,
Dass er trunken schöne Lettern schrieb.

Ob der Koran von Ewigkeit sei?
Darnach frag' ich nicht!
Ob der Koran geschaffen sei?
Dass weiss ich nicht!
Dass er das Buch der Bücher sei,
Glaub' ich aus Mosleminenpflicht.
Dass aber der Wein von Ewigkeit sei,
Daran zweifl' ich nicht.
Oder dass er vor den Engeln schaffen sei,
Ist vielleicht auch kein Gedicht.
Der Trinkende, wie es auch immer sei,
Blickt Gott frischer ins Angesicht.

Evet, diğerleriyle beraber bana da
Tahsis etmiş olduğunuz yere oturdum meyhânede;
Günden bahsetdiler, yârenlik etdiler, âh u zâr eylediler
Hem neşeli, hem kederli. Tıpkı günün, zulmetden nûra,
Nûrdan zulmete deveran etmesi gibi. Yine de oturdum
Derûnî bir hazla. Aceb nasıl sever? diye yârimi düşündüm.
Lâkin bilmiyorum, cenderedeymişim gibi beni sıkan ne?
Ben severken onu yüreğimi verircesine,
Birisi kendini verdi kul-köle oldu sadâkatle.
Nerede parşömen! Neredeydi arduvaz kalem!
Yoksa herşeyi mi aldı? Evet ya öyle! Aynen öyle!

Halvet köşesinde oturuyor,
Şarabımı
Yalnız içiyorum.
Bundan daha iyisini nerde bulurum?
Hiç kimse bana mânia çıkatmıyor,
Kendi fikrimle başbaşa kalıyorum.

Molla, uzaklardan öyle bir şey getirdi ki,
Hırsız mest oldu, onun zarif harflerini yazdı.

Kur'an ezelî mi, değil mi?
Ben onu araştırmıyorum!
Kur'an yaratılmış mıdır?
Bunu da bilmiyorum!
O'nun, kitabların kitabı olduğuna
Müslümanlık icabı inanıyorum.
Oysa şüphe etmiyorum şarabın ezelîyetinden,
Melekler dahi yaratılmamışdı Allahu a'lem,
İhtimal, şiir sanatı bile yoktu;
Elest Bezmi'nde sarhoş olanların
Ter ü tâze cemâline
"Basar" sıfatıyla bakar Cenâb-ı Hakk.

Trunken müssen wir alle sein!
Jugend ist Trunkenheit ohne Wein;
Trinkt sich das Alter wieder zu Jugend,
So ist es wundervolle Tugend.
Für Sorgen sorgt das liebe Leben,
Und Sorgenbrecher sind die Reben.

Da wird nicht mehr nachgefragt!
Wein ist ernstlich untersagt.
Soll den doch getrunken sein,
Trinke nur vom besten Wein;
Doppelt wärest du ein Ketzer
In Verdammnis um den Krätzer.

Solang man nüchtern ist,
Gefällt das Schlechte;
Wie man getrunken hat,
Weiss man das Rechte;
Nur ist das Übermass
Auch gleich zuhanden;
Hafis, o lehre mich,
Wie du's verstanden!

Denn meine Meinung ist
Nicht übertrieben:
Wenn man nicht trinken kann,
Soll man nicht lieben;
Doch sollt ihr Trinker euch
Nicht besser dünken,
Wenn man nicht lieben kann,
Soll man nicht trinken.

Bizler hepimiz sarhoşuz demekdir!
Çünki, gençlik zâten içmeden sarhoş olmak demekdir,
Pir-i fâniler ise içince gençleşir,
Bu da tamamen mucizevî bir meziyetdir.
Şu güzelim hayatı, efkâra boğan şeylere karşı
Teselli kaynağıdır asma dalları.

Mütemâdiyen sorulmasın artık!
Şarap kat'iyetle yasakdır.
İllâ da içmen gerekirse,
Bâri makbul olanını iç,
Yoksa iki kat fâsık olur
Boylarsın Cehennem'i ekşi şarap yüzünden.

Kişi temkinli olduğu müddetce
Değersiz nesneyi bile beğenir;
Sarhoş olduğu vakit,
Hakkaniyet gözetir;
Bunlar sadece feyzden taşarak
İlk anda eline geçenlerdir.
Yâ Hâfız, nasıl idrak etdiysen
Bana da öylesini öğret!

Benim hiç de mübalâğa olmayan
Kanaatime göre:
Kişi, eğer içemiyorsa
Sevmemeli!
Kişi, eğer sevemiyorsa
İçmemeli!
Aşk şarabından sermest olanlar, âh sâhi yâ!
Hiç üstün gelir mi siz ayıklara?

Suleika

Warum du nur oft so unhold bist?

Hatem

Du weisst, dass der Leib ein Kerker ist;
Die Seele hat man hinein betrogen;
Da hat sie nicht freie Ellebogen.
Will sie sich da- und dorthin retten,
Schnürt man den Kerker selbst in Ketten,
Da ist das Liebchen doppelt gefährdet,
Deshalb sie sich oft so seltsam gebärdet.

Wenn der Körper ein Kerker ist,
Warum nur der Kerker so durstig ist?
Seele befindet sich wohl darinnen
Und bliebe gern vergnügt bei Sinnen;
Nun aber soll eine Flasche Wein,
Frisch eine nach der andern herein.
Seele will's nicht länger ertragen,
Sie an der Türe in Stücke schlagen.

Dem Kellner

Setze mir nicht, du Grobian,
Mir den Krug so derb vor die Nase!
Wer mir Wein bringt, sehe mich freundlich an,
Sonst trübt sich der Eifer im Glase.

Dem Schenken

Du zierlicher Knabe, du komm herein,
Was stehst du denn da auf der Schwelle?
Du sollst mir künftig der Schenke sein,
Jeder Wein ist schmackhaft und helle.

Zülcyhâ

Ne sebepden ekseriyâ hasmane bir tavırdasın?

Hâtem

Sen de bilirsin ki, vücud bir zindandır,
Ruhu aldatıp içine koymuşlar;
Hiçbir hareket hürriyeti yoktur burada,
Kurtulmak ister, çırpınır durur ordan oraya.
Lâkin, zindanın bizzat kendisi zincirlere vurulmuşsa
Bundan ötürü sevgili iki kat tehlikeye mâruz kalır,
Bu sebepden o acaib tavrı takınır.

Eğer, vücud bir zindan ise
Peki, bu zindan niye böylesine suya teşne?
Ruh, vücud içinde olmakdan çok mu hoşnut kaldı ki,
Ayrılmadı ordan, kendi rızasıyla tefekküre daldı.
Hele bak sen şu işe,
Birbiri ardısıra şarap şişeleri gelse
Ruh hiç tahammül eedemez habise,
Daha kapıdayken parçalar, sokmaz içeriye.

Garson'a

Behey hödük, oturma yambaşıma!
Testiyi de burnumun dibine,hoyratca koyma!
Mey sunan bana bakmalı nezâketle,
Aksi takdirde o mey bulanır kadehinde.

Sâki'ye

Sen, zarâfet timsâli çocuk, niçin öyle eşikde
Dikilip durursun? Buyur gel içeriye!
Müstakbel sâkim olmayı kabul edersen,
Sunacağın her şarap leziz ve berrak olur, içene.

Schenke
spricht

Du, mit deinen braunen Locken,
Geh mir weg, verschmitzte Dirne!
Schenk' ich meinem Herrn zu Danke,
Nun, so küsst er mir die Stirne.

Aber du, ich wollte wetten,
Bist mir nicht damit zufrieden,
Deine Wangen, deine Brüste
Werden meinen Freund ermüden.

Glaubst du wohl mich zu betrügen,
Dass du jetzt verschämt entweichest?
Auf der Schwelle will ich liegen
Und erwachen, wenn du schleichest.

Sie haben wegen der Trunkenheit
Vielfältig uns verklagt,
Und haben von unsrer Trunkenheit
Lange nicht genug gesagt.
Gewöhnlich der Betrunkenheit
Erliegt man, bis es tagt;
Doch hat mich meine Betrunkenheit
In der Nacht umher gejagt.
Es ist die Liebestrunkenheit,
Die mich erbärmlich plagt,
Von Tag zu Nacht, von Nacht zu Tag
In meinem Herzen zagt.
Dem Herzen, das in Trunkenheit
Der Lieder schwillt und ragt,
Dass keine nüchterne Trunkenheit
Sich gleich zu heben wagt.
Lieb-, Lied- und Weines Trunkenheit,
Ob's nachtet oder tagt,
Die gottlichste Betrunkenheit,
Die mich entzückt und plagt.

Sâki
der ki,

Hey sen! Kumral zülüflü
Fettan kahbe, çekil yolumdan!
Beni alnımdan öpen
Efendime şükran borcum var.

Fakat, bahse girerim ki,
Benimle kanaat etmezsin sen.
Sendeki şu göğüsler, bu yanaklar
Arkadaşımı bir hayli yoracaklar.

Sanki mahcub olmuş gibi dışarı sıvışarak
Beni aldatacağını zannediyorsun herhalde;
Eşikde yatacağım, yılan gibi sinsice
Sokulduğun vakit, uyanmak için.

Sarhoşluğumuz hasebiyle
Türlü türlü dava açtılar bize;
Üstelik sarhoşluğumuzun mahiyetinden
Yeterince bahsetmediler bile.
Alelâde âdi sarhoşluklardan, kişi sadece
Nefsine mağlûb olur gün doğuncaya kadar.
Amma velâkin, benim sarhoşluğum
Gece yarılarında beni dört bir yana koşturur.
Bu öyle bir aşk sarhoşluğudur ki,
Beni inletir, acınacak hâle getirir.
Sabahdan akşama, akşamdan sabaha dek
Sermest olan gönlümde
Coşarken, taşarken şiirler
Ruhumda da uyanır garib bir heyecan.
Temkini elden bırakmayan sarhoş
Aleniyete dökülmez, tehlikeye atmaz kendini.
Aşk, şiir ve şarap sarhoşluğu
İster gece olsun isterse gündüz,
İşte bu ilâhî sarhoşluk
Beni gaşyetdi, beni inletdi.

Du kleiner Schelm du!
Dass ich mir bewusst sei,
Darauf kommt es überall an.
Und so erfreu' ich mich
Auch deiner Gegenwart,
Du Allerliebster,
Obgleich betrunken.

Was in der Schenke waren heute
Am frühsten Morgen für Tumulte!
Der Wirt und Mädchen! Fackeln, Leute!
Was gab's für Händel, für Insulte!
Die Flöte klang, die Trommel scholl!
Es war ein wüstes Wesen –
Doch bin ich, Lust und Liebe voll,
Auch selbst dabei gewesen.

Dass ich von Sitte nichts gelernt,
Darüber tadelt mich ein jeder;
Doch bleib' ich weislich weit entfernt
Vom Streit der Schulen und Katheder.

Schenke

Welch ein Zustand! Herr, so späte
Schleichst du heut aus deiner Kammer;
Perser nennen's Bidamag buden,
Deutsche sagen Katzenjammer.

Dichter

Lass mich jetzt, geliebter Knabe,
Mir will nicht die Welt gefallen,
Nicht der Schein, der Duft der Rose,
Nicht der Sang der Nachtigallen.

Seni küçük yumurcak seni!
Anladığıma göre
Demek şâyi' olmuş heryerde.
Ey cânların cânı
Senin nezdinde
Makbul olan sarhoşlukdan
Sıhhat buluyorum.

Bu sabahın köründe
Bir vâveyla koptu meyhânede!
Meyhaneci ile genç kız! Ellerinde fenerlerle ahali!
Ne uğruna bu kavga-döğüş, neye mukabil bu hakaret!
Ney hazîn hazîn inlerken, defler de feryâda başlamışdı.
Hani orada perişan olmuş bir mahluk vardı,
İştiyak ve muhabbetle dolu, işte o bendim,
Hakikaten bendeniz de oradaydım.

Örf ve âdetlerden hiçbir şey öğrenemediğimden
Dolayı, herbiri serzenişde bulundu.
İyi ki mezheblerin ihtilâfmdan ve tedris kürsüsünden
Tamamen uzak duruyorum, ihtiyata binaen.

Sâki

Efendim, bu ne hal böyle! Bugün o kadar geç vakitde
Odanızdan sessizce süzülüp gidişinize
Acemler, divânelik,
Almanlar da mahmurluk adını verirler.

Şâir

Beni şimdi bırak sevgili evlât!
Dünya beni hoşnut etmiyor;
Gülün kokusu ışık değildir,
Bülbüller de şarkı değil.

Schenke

Eben das will ich behandeln,
Und ich denk' es soll mir klecken,
Hier! geniess die frischen Mandeln,
Und der Wein wird wieder schmecken.

Dann will ich auf der Terrasse
Dich mit frischen Lüften tränken;
Wie ich dich ins Auge fasse,
Gibst du einen Kuss dem Schenken.

Schau! die Welt ist keine Höhle,
Immer reich an Brut und Nestern,
Rosenduft und Rosenöle;
Bulbul auch, sie singt wie gestern.

Sâki

Esasen ben de senin bu haline çare bulmak istiyorum!
Zannederim bunda da muvaffak olurum;
Hele şu tazecik bademlerin tadına bir bak,
Bâdeler de yine lezzet bulacak.

Sonra da, tertemiz havayı terasda sana
Teneffüs etdirmek isterim kana kana.
Gözlerinden okuduğum kadarıyla
Sâki'ye de bir öpücük verirsin.

Şöyle bir bak! Dünya hiç de boşlukdan ibaret değil!
Her zaman zengin, öbek öbek han hânumandan yana,
Gül kokuları, gül yağları,
Bülbüller dahi inan, dünkü gibi şakımada.

Jene garstige Vettel,
Die buhlerische,
Welt heisst man sie,
Mich hat sie betrogen
Wie die übrigen alle.
Glaube nahm sie mir weg,
Dann die Hoffnung,
Nun wollte sie
An die Liebe,
Da riss ich aus.
Den geretteten Schatz
Für ewig zu sichern,
Teilt' ich ihn weislich
Zwischen Suleika und Saki.
Jedes der beiden
Beeifert sich um die Wette,
Höhere Zinsen zu entrichten.
Und ich bin reicher als je:
Den Glauben hab' ich wieder!
An ihre Liebe den Glauben;
Er, im Becher, gewährt mir
Herrliches Gefühl der Gegenwart;
Was will da die Hoffnung!

Şu çirkin, cilvekâr,
Kart cadının
Dünya demişler adına.
Diğerlerini olduğu gibi,
Beni de aldatdı.
Önce inancımı çekip aldı,
Sonra da bütün ümidimi;
Şimdi ise,
İçimden söküp çıkardığım
Aşkımı ister.
Kurtardığım hazineyi
Ebediyete mukabil, emniyet altına almak için
İhtiyat ve basiretle taksim etdim
Züleyhâ ile Sâki arasında.
Her ikisi de,
Daha yüksek nemâ ödemeye
Bahse girişir, gelirler gayrete,
Böylece daha zengin olurum her ahvâl ü zeminde.
Yine iman sahibiyim,
İnancım var onun aşkına,
O, bana katında kadehle bahşeder
Fevkalâde hisleri,
Daha ne isteyeyim ki!

Schenke

Heute hast du gut gegessen,
Doch du hast noch mehr getrunken;
Was du bei dem Mahl vergessen,
Ist in diesen Napf gesunken.

Sieh, das nennen wir ein Schwänchen,
Wie's dem satten Gast gelüstet;
Dieses bring' ich meinem Schwane,
Der sich auf den Wellen brüstet.

Doch vom Singschwan will man wissen,
Dass er sich zu Grabe läutet;
Lass mich jedes Lied vermissen,
Wenn es auf dein Ende deutet.

Schenke

Nennen dich den grossen Dichter;
Wenn dich auf dem Markte zeigest;
Gerne hör' ich, wenn du singest,
Und ich horche, wenn du schweigest.

Doch ich liebe dich noch lieber;
Wenn du küssest zum Erinnern;
Denn die Worte gehn vorüber;
Und der Kuss, der bleibt im Innern.

Reim auf Reim will was bedeuten,
Besser ist es viel zu denken.
Singe du den andern Leuten
Und verstumme mit dem Schenken.

Sâki

Bugün iyi yemek yedin,
Ziyadesiyle de içdin;
Ziyafet esnasında zihninden çıkardığın şey
Bu kâsenin içine düşdü.

Biz bunu, kuğucuk olarak tâbir ederiz. Kuğucuğun
Karnı doymuş misafirimize nasıl göz diktiğini
Bir gör hele! Bunu, dalgaların üstünde
Kurumlanarak yüzen kuğuma götüreyim en iyisi.

Kuğunun ötmesi, ölüm çanlarının
Çalacağına işaret sayılır bizde,
Eğer bu ötüş, senin ölümüne alâmetse,
Her neşiden yokluğunu hissetdirecek bana, desene.

Sâki

Edebiyat âleminde şöyle bir arz-ı endam etdin,
Kendine şâir-i âzam dedirtdin.
Derin bir hazla dinlerim seni, nağmelerini okuduğun zaman,
Ve hem kulağım da kirişde olur sükût etdiğin zaman.

Hatıra niyetiyle beni öpersen,
Tabiî, seni daha çok severim;
Zirâ, kelimeler gelir geçer
Lâkin öpücük yüreğe siner.

Kâfiye üstüne kâfiye neyi imâ eder,
En alâsı çokca tefekkür etmekdir.
Sen şâir ahaliye neşideler oku,
Sâki'yle beraberken sükût et.

Dichter

Schenke, komm! Noch einen Becher!

Schenke

Herr, du hast genug getrunken;
Nennen dich den wilden Zecher!

Dichter

Sahst du je, dass ich gesunken?

Schenke

Mahomet verbietet's.

Dichter

Liebchen!
Hört es niemand, will dir's sagen.

Schenke

Wenn du einmal gerne redest,
Brauch' ich gar nicht viel zu fragen.

Dichter

Horch! wir andern Musulmannen
Nüchtern sollen wir gebückt sein,
Er, in seinem heil'gen Eifer,
Möchte gern allein verrückt sein.

Şâir

Hey sâki sun, bir batmanlık kadeh daha!

Sâki

Beyim yeter artık, epey içtin,
Ele avuca sığmaz ayyaş, diyorlar sana!

Şâir

Benim hiç yığılıp kaldığımı gördün mü sen?

Sâki

Hz. Muhammed'dir onu nehyeden.

Şâir

Camm!
Hiç kimse duymasın, sırrımı sana açmak istiyorum.

Sâki

Bir defa rızayla söz etmek istediğin
Hususa dair, başka sual sormam gerekmez.

Şâir

Öyleyse dinle! Biz diğer müslümanların
Eğilip bükülmesi lâzımdır ihtiyata binaen
O, ilâhi aşkın ateşiyle nasıl yanar yakılır,
Nasıl deli divânedir, oysa bilsen.

Saki

Denk', o Herr! wenn du getrunken,
Sprüht um dich des Feuers Glast!
Prasselnd blitzen tausend Funken,
Und du weisst nicht, wo es fasst.

Mönche seh' ich in den Ecken,
Wenn du auf die Tafel schlägst,
Die sich gleisnerisch verstecken,
Wenn dein Herz du offen trägst.

Sag' mir nur, warum die Jugend,
Noch von keinem Fehler frei,
So ermangelnd jeder Tugend,
Klüger als das Alter sei.

Alles weisst du, was der Himmel,
Alles, was die Erde trägt.
Und verbirgst nicht das Gewimmel,
Wie sich's dir im Busen regt.

Hatem

Eben drum, geliebter Knabe,
Bleibe jung und bleibe klug;
Dichten zwar ist Himmelsgabe,
Doch im Erdenleben Trug.

Erst sich im Geheimnis wiegen,
Dann verplaudern früh und spat!
Dichter ist umsonst verschwiegen,
Dichten selbst ist schon Verrat.

Sâki

Âh beyim, şöyle bir düşün! İçdiğin zaman
O aşk ateşinin kıvılcımları sıçrayıp yayılır etrafına
Sonra çatırdayarak parıldar binlerce şerâre,
İşte o zaman bilmezsin alevler neyi sarmış nerede.

Faraza, bir tahtaya çarpmış olsan kazara,
Âh o papazlar, pusuya yatdıkları her köşe bucakdan
Hemen uzatırlar başlarını. Bilirim mertsin, yiğitsin,
Ama o mürâîler de ne sinsidir, bilirsin.

Yalnız söyle bana, gençlik ne sebepden dolayı
Hatadan sâlim olmazlar;
Yaşlılardan daha akıllıyken
Niçin birçok meziyete muhtaçdırlar.

Gökyüzü ile yeryüzünde olanların
Bir çoğunu bilirsin. Üstelik vâkıf olduğun
Binlerce malûmatı gizlemezsin,
Sînende hâsıl olanları gizlediğin gibi.

Hâtem

Evet, aynen demin söylediğim gibi evlât!
Zincle ol, ihtiyatdan ayrılma!
Şiir yazmak gerçi bir Allah vergisi ise de,
O da dünya hayatının bir eğlencesidir neticede.

Gençlik, sırları önce bir ölçsün, tartsın
Sonra er ya da geç, açıkça ele versin!
Aslında şâir de beyhûde yere ketûmdur,
Çünkü şiir gammazdır, sırlarını fâş eder durur.

Sommernacht

Dichter

Niedergangen ist die Sonne,
Doch im Westen glänzt es immer;
Wissen möcht' ich wohl, wie lange
Dauert noch der goldne Schimmer?

Schenke

Willst du, Herr, so will ich bleiben,
Warten ausser diesen Zelten;
Ist die Nacht des Schimmers Herrin,
Komm' ich gleich, es dir zu melden.

Denn ich weiss, du liebst, das Droben,
Das Unendliche zu schauen,
Wenn sie sich einander loben,
Jene Feuer in dem Blauen.

Und das hellste will nur sagen:
Jetzo glänz' ich meiner Stelle;
Wollte Gott euch mehr betagen,
Glänztet ihr wie ich so helle.

Denn vor Gott ist alles herrlich,
Eben weil er ist der Beste;
Und so schläft nun aller Vogel
In dem gross- und kleinen Neste.

Einer sitzt auch wohl gestängelt
Auf den Ästen der Zypresse,
Wo der laue Wind ihn gängelt,
Bis zu Taues luft'ger Nässe.

Solches hast du mich gelehret,
Oder etwas auch dergleichen;
Was ich je dir abgehöret,
Wird dem Herzen nicht entweichen.

Yaz Gecesi

Şâir

Ufukda güneş nerdeyse batdı batıyor, ne var ki
Çehresi Batı'da hâlâ pırıl pırıl yanıyor;
Bilmek isterdim doğrusu, acaba
Daha ne kadar sürer bu altın parıltısı?

Sâki

Cânım efendim, istersen ben dışarıda kalayım,
Çadırları kollayayım. Bu parıltıyı karartmaya
Bakalım, hanımefendi mi kast edecekdir,
Tez vakitde gelir, sana haber veririm.

Bilmez miyim sanki, sonsuzluğuna bakarak
Öbür âlemi özlediğini;
O âlemdekilerin birbirleriyle iftihar etdiği,
Masmavi semadaki şu ateş parçasının halinden belli.

İçlerinde en parlak olanı: "Ben menzilimde parlıyorum,
Allah daha fazla nurlu günler ihsan etsin,
Sizler de parlayın benim gibi ışıl ışıl;
Demekden ibaretdir, bizim birbirimize sözlerimiz" der.

Allah nezdinde her şey mükemmeldir,
Çünki, Zâtı bütün noksanlıklardan münezzehdir.
Şu anda bütün kuşlar uykuda
İrili ufaklı yuvalarında.

Biri de, dost yok yuva yok, kimbilir belki de
Bir selvi dalından yontulmuş, rüzgârın hafifce
Salladığı bir sırığa tutunur kalır üçra bir yerde,
Şebnemden sırılsıklam oluncaya dek.

Bilmem nasıl bir erkân-ı usulse bu,
Beni de bu üslûpla eğitdin.
Senden dinlediğim nasihatlar
Kalbimden asla çıkmayacaklar.

Eule will ich deinetwegen
Kauzen hier auf der Terrasse,
Bis ich erst des Nordgestirnes
Zwillingswendung wohl erpasse.

Und da wird es Mitternacht sein,
Wo du oft zu früh ermunterst,
Und dann wird es eine Pracht sein,
Wenn das All mit mir bewunderst.

Dichter

Zwar in diesem Duft und Garten
Tönet Bulbul ganze Nächte;
Doch du könntest lange warten,
Bis die Nacht so viel vermöchte

Denn in dieser Zeit der Flora,
Wie das Griechenvolk sie nennet,
Die Strohwitwe, die Aurora
Ist in Hesperus entbrennet.

Sieh dich um! sie kommt! wie schnelle!
Über Blumenfelds Gelänge! –
Hüben hell und drüben helle,
Ja, die Nacht kommt ins Gedränge.

Und auf roten leichten Sohlen
Ihn, der mit der Sonn' entlaufen,
Eilt sie irrig einzuholen;
Fühlst du nicht ein Liebeschnaufen?

Geh nur, lieblichster der Söhne,
Tief ins Innre, schliess die Türen;
Denn sie möchte deine Schöne
Als den Hesperus entführen.

Sen iste yeter, terasda baykuş gibi
Siner, pusar, Kutup Yıldızı,
Büyük Ayı, Küçük Ayı ve buna benzer
Yıldız kümeleri görününceye kadar beklerim.

Vakit hemen hemen geceyarısım buluyor;
Sabahın erken saatlerinde uyandığın o yerde,
Az sonra haşmetli tablo zuhûr edince
Meftûn olacaksın şu cihana benimle beraber sen de.

Şâir

Gerçi bahçede güzel kokular içinde
Şakıdı ise de bülbüller bütün gece,
Sen de sabaha kadar bekleyebilseydin âh keşke,
Erişecekdin nice esrârengiz ahvâle.

Nebatatın çiçeklenip meyvaya durduğu bu vakitde,
Yunan halkının Aurora ismini verdiği
Şafak var ya, âh bir görmeliydin sen de
Nasıl yanıp tutuşuyordu Zühre'ye.

Bir bak hele! Nasıl da süratle geliyor!
Çiçek dolu tarlaları bir bir aşıyor!
Bak, yolun her iki tarafında ışık, nûr
Demek ki, sıkıntı geceleyin ayyûka çıkıyor.

Güneşle kaçan Zühre'yi arkasından yetişip
Yakalamaya azimli. Kızıl adımlarla koşuyor,
Aceleci telâşla eli ayağı dolaşıyor.
Hissetmez misin bunda bir aşk nefesi?

Evlâtların en hatırnazı, durma!
Kapıları sürgüle, sadece ruhun derinliğine ulaş!
Şafak, Zühre'yi nasıl zorla kaçırdıysa
Senin güzelliğini de almak ister, şerle zorla.

Der Schenke
(schläfrig)

So hab' ich endlich von dir erharrt:
In allen Elementen Gottes Gegenwart.
Wie du mir das so lieblich gibst!
Am lieblichsten aber, dass du liebst.

Hatem

Der schläft recht süss und hat ein Recht zu schlafen.
Du guter Knabe! hast mir eingeschenkt,
Vom Freund und Lehrer, ohne Zwang und Strafen,
So jung vernommen, wie der Alte denkt.
Nun aber kommt Gesundheit holder Fülle
Dir in die Glieder, dass du dich erneust.
Ich trinke noch, bin aber stille, stille,
Damit du mich erwachend nicht erfreust.

Sâki
(mahmûr halde)

Bütün unsurlarda Allah'ın varlığı mevcutdur.
Senin vasıtanla topladım dikkatimi bu ilâhi gerçekde,
Doğrudur. Öyle tatlı aşıladın ki bu üslûbu bana,
Bundaki esbâb-ı mûcibe senin şefkat dolu muhabbetindi galiba.

Hâtem

Uykuya daldı, eh tabiî ya, uyumak onun hakkı. Sen, hayırlı
Evlât! Açık konuştun benimle, riyâdan, safsatadan uzak,
Dostlukla başladık, tedrisata vardık, baskı yok, ceza yok.
Sen ki, henüz gençken farketmişsin varlığın gâyesini,
Sen ki, tefekküre dalıyorsun kâmil bir insan gibi;
Esenlik duyarsın artık ruhun derinliğinde, âzâların dinçleşir;
Senin halin gerçi beni uyarsa da, teselliden nasibim yok,
Hâlâ içiyorum kimsesiz ve sessiz sessiz.

TEMSİL BAHSİ

BUCH DER PARABELN MATHAL NAMEH

Vom Himmel sank in wilder Meere Schauer
Ein Tropfe bangend, grässlich schlug die Flut,
Doch lohnte Gott bescheidnen Glaubensmut
Und gab dem Tropfen Kraft und Dauer.
Ihn schloss die stille Muschel ein.
Und nun, zu ew'gem Ruhm und Lohne,
Die Perle glänzt an unsers Kaisers Krone
Mit holdem Blick und mildem Schein.

Bulbuls Nachtlied durch die Schauer
Drang zu Allahs lichtem Throne,
Und dem Wohlgesang zu Lohne
Sperrt' er sie in goldnen Bauer.
Dieser sind des Menschen Glieder.
Zwar sie fühlet sich beschränket;
Doch wenn sie es recht bedenket,
Singt das Seelchen immer wieder.

WUNDERGLAUBE

Zerbrach einmal eine schöne Schal'
Und wollte schier verzweifeln;
Unart und Übereil' zumal
Wünscht' ich zu allen Teufeln.
Erst rast' ich aus, dann weint' ich weich
Beim traurigen Scherbelesen;
Das jammerte Gott, er schuf es gleich
So ganz als wie es gewesen.

Denizin med halinde, gökden
Bir damla damladı, korkarak vahşî denize.
Allah, o damlaya metânet
Ve sebat bahşederek yüceltdi,
Midye onu sessizce bağrına basdı;
Şimdi o, ebedî şöhret ve mükâfatla
Bir inci olarak hükümdarlarımızın tacında
Zarif bakış ve müşfik görüntüsüyle parlıyor.

Bülbülün ürpertili gece niyazı
Ulaşdı Allah'ın nurlu Arş'ına;
İnsan da, bu esenlik nağmelerine, üstelik hem de
Mükâfat maksadıyla, hapsetdi bülbülleri altın kafese.
Doğrudur, bülbül kafesde mahsur hisseder kendini.
Fakat bu kafesler, insanın âzâsıdır âdeta,
O bir damlacık yürek, mütemâdiyen
Cıvıl cıvıl öterken iyi hesap etmeliydi bunu.

Mucize

Bir zamanlar güzel bir kâse kırılmışdı,
Bayağı me'yûs oldum, kara kara düşündüm
Yakışıksız bir hareket ve telâşla
İstimdât eyledim iblisin ordusundan.
Bereket hemen zihnimi toparladım, zârî zârî ağladım;
Mahzun bir halde toplarken kırıklarını
Bu figana, sızlanmaya karşı Allah, sanki hiç
Kırılmamış gibi o an eski halinde yaratdı.

Die Perle, die der Muschel entrann,
Die schönste, hochgeboren,
Zum Juwelier, dem guten Mann,
Sprach sie: "Ich bin verloren!
Durchbohrst du mich, mein schönes All
Es ist sogleich zerrüttet,
Mit Schwestern muss ich, Fall für Fall,
Zu schlechten sein gekättet.

"Ich denke jetzt nur an Gewinn,
Du musst es mir verzeihen:
Denn wenn ich hier nicht grausam bin,
Wie soll die Schnur sich reihen?"

Ich sah mit Staunen und Vergnügen
Eine Pfauenfeder im Koran liegen:
Willkommen an dem heil'gen Platz,
Der Erdgebilde höchster Schatz!
An dir, wie an des Himmels Sternen,
Ist Gottes Grösse im Kleinen zu lernen,
Dass er, der Welten überblickt,
Sein Auge hier hat aufgedrückt,
Und so den leichten Flaum geschmückt,
Dass Könige kaum unternahmen,
Die Pracht des Vogels nachzuahmen.
Bescheiden freue dich des Ruhms,
So bist du wert des Heiligtums.

Midyeden çıkan incilerin
En güzeli, en asili
İyi bir adam olan kuyumcuya
Demiş ki: "Ben zayi'oldum, yitirdim kendimi
Sen ise, sırf diğer incilerle aynı halde
Âdi bir kordona dizilmem için
Kalbimi deliyorsun, benim güzel dünyamı
Bir çırpıda harap ediyorsun.

"Ben sadece kazancımı düşünürüm,
Haklısın ama, beni bağışlaman gerek;
Ben merhamet edersem eğer,
Bu kordona ne dizilecek?

Hayretle ve biraz da zevk duyarak görmüşdüm
Kur'an içinde duran tâvuskuşu tüyünü;
Yeryüzünde oluşan kıymetli hazine
Hoşgeldin bu mukaddes yere!
Âlemleri ihâta eden Allah'ın azameti
Küçük nesnelerde de idrak edilir;
Gökyüzü nasıl yıldızlarla bezenmişse
Sende de damga gibi basılmış sikkeler mevcut.
Hem de incecik tüylerle öyle bir dekor yapılmış ki,
Doğrusu, krallar sendeki bu görkemin
Ancak pek azını taklid edebilirdi.
Mütevâzi şöhretinden memnunsun
Bu mukaddes yere sen lâyıksın!

Ein Kaiser hatte zwei Kassiere,
Einen zum Nehmen, einen zum Spenden;
Diesem fiel's nur so aus den Händen,
Jener wusste nicht, woher zu nehmen.
Der Spendende starb; der Herrscher wusste nicht gleich,
Wem das Geberamt sei anzuvertrauen,
Und wie man kaum tät um sich schauen,
So war der Nehmer unendlich reich;
Man wusste kaum vor Gold zu leben,
Weil man ***einen*** *Tag nichts ausgegeben.*
Da ward nun erst dem Kaiser klar,
Was schuld an allem Unheil war.
Den Zufall wusst' er wohl zu schätzen,
Nie wieder die Stelle zu besetzen.

Zum Kessel sprach der neue Topf:
"Was hast du einen schwarzen Bauch!"
"Das ist bei uns nun Küchegebrauch.
Herbei, herbei, du glatter Tropf,
Bald wird dein Stolz sich mindern.
Behält der Henkel ein klar Gesicht,
Darob erhebe du dich nicht,
Besich nur deinen Hintern.

Alle Menschen, gross und klein,
Spinnen sich ein Gewebe fein,
Wo sie mit ihrer Scheren Spitzen
Gar zierlich in der Mitte sitzen.
Wenn nun darein ein Besen fährt,
Sagen sie, es sei unerhört,
Man habe den grössten Palast zerstört.

Bir kralın iki haznedârı varmış,
Biri tahsil eder toplarken, diğeri dağıtırmış;
Bahşiş verenin elinden para su gibi akarken
Öteki nereden para tahsil edeceğini şaşırırmış.
Derken, para dağıtan ölmüş. Kral itâ âmirliğini
Kime tevdî edeceğine hemen karar verememiş.
Bu kısacık zamanda bir de bakmışlar
Hadsiz hesapsız zenginliğe ulaşmış tahsildar.
Altınlarla nasıl yaşanacağı bilinememiş
Zirâ, bir gün altın sarfedilmemiş.
Ancak o vakit, bu zarar ziyanın sebebi
Krala ayân beyan belli olmuş.
Kral bunu, umulmadık bir şans kabul etmiş olmalı ki,
Bu memuriyete bir daha hiç kimseyi tayin etmemiş.

Yeni tencere, kazana demiş ki:
"Ne kadar da kara gövden var!"
"Bu karalık bizdeki mutfak ateşindendir,
Buraya gel buraya, seni parlak budala
Biraz sonra sadece kulpunda ışıltı kaldığında
Bu kibrin nasıl da hemen kırılacak,
Bundan dolayı böbürlenme de
Önce şöyle bir dibine bak!"

Bütün insanlar, büyük ve küçük
Örümcek gibi, narin bir ağ örerler kendilerine,
Sonra da kıskaçların tam ortasında
Otururlar mağrur bir edayla;
Derken, ağın içine bir süpürge daldığı vakit,
Bu çok fena bir iş
En muazzam köşk harap edildi, derler.

Vom Himmel steigend Jesus bracht'
Des Evangeliums ewige Schrift,
Den Jüngern las er sie Tag und Nacht;
Ein göttlich Wort, es wirkt und trifft.
Er stieg zurück, nahm's wieder mit;
Sie aber hatten's gut gefühlt,
Und jeder schrieb, so Schritt vor Schritt,
Wie er's in seinem Sinn behielt,
Verschieden. Es hat nichts zu bedeuten:
Sie hatten nicht gleiche Fähigkeiten;
Doch damit können sich die Christen
Bis zu dem Jüngsten Tage fristen.

Es Ist Gut

Bei Mondenschein im Paradies
Fand Jehovah im Schlafe tief
Adam versunken, legte leis
Zur Seit' ein Evchen, das auch entschlief.
Da lagen nun, in Erdeschranken,
Gottes zwei lieblichste Gedanken. –
"Gutt!!!" rief er sich zum Meisterlohn.
Er ging sogar nicht gern davon.

Kein Wunder, dass es uns berückt,
Wenn Auge frisch in Auge blickt,
Als hätten wir's so weit gebracht,
Bei dem zu sein, der uns gedacht.
Und ruft er uns, wohlan, es sei!
Nur; das beding' ich, alle zwei.
Dich halten dieser Arme Schranken,
Liebster von allen Gottesgedanken.

İsâ, semâvî kitablardan olan
İncil'in ezelî yazısını
Havarilere gece gündüz okumuş,
Göğe çekilirken de yanında götürmüşdü.
İlâhî kelâm tesir etmiş, içlerine işlemiş,
Havariler ulvî duygularla dolmuşlardı.
Onların hepsi aynı liyakata sahip değildi,
Lâkin, zor zahmet de olsa kıyamet gününe kadar
İstediler ki, kendilerini idare edebilsin hıristiyanlar;
Bu niyetle, her biri zihninde zaptetdiğini
Birbirinden farklı yazmaya girişdi; Yazılanlar
Mütenâkızdır birbirine, delâlet etmez hiçbir şeye.

İyi Olan

Cennet'de ayışığı altında
Âdem derin uykudayken,
Allah, hemen yanıbaşında
Havva'cığı varetmişdi, o da derin uykudaydı.
Allah'ın en sevimli iki eseri, sonra
Geldiler şu fânî dünyaya yerleşdiler.
"İyi!!!" diye seslendi halife kendi mükâfatına
Ve oradan ayrılmayı gönlü hiç istemedi.

Hangi harika bizi, parıldayan bakışlarla
Gözgöze geldiğimiz andaki gibi büyüleyebildi,
Hatırla, tâ uzaklardan gelirken yeryüzüne
Biz refakat etmişdik bizi düşünen Âdem'e;
Ben eş ederim bütün çiftleri birbirine,
Siz de eş olun birbirinize, diye seslenmişdi hatta bize
Bu kollar sarar seni, korur seni
Yaratılmışların en sevimlisi.

PERSLER BAHSİ

BUCH DES PARSEN PARSI NAMEH

Vermächtnis Altpersischen Glaubens

Welch Vermächtnis, Brüder, sollt' euch kommen
Von dem Scheidenden, dem armen Frommen,
Den ihr Jüngeren geduldig nährtet,
Seine letzten Tage pflegend ehrtet?

Wenn wir oft gesehn den König reiten,
Gold an ihm und Gold an allen Seiten,
Edelstein' auf ihn und seine Grossen
Ausgesät wie dichte Hagelschlossen,

Habt ihr jemals ihn darum beneidet?
Und nicht herrlicher den Blick geweidet,
Wenn die Sonne sich auf Morgenflügeln
Darnawends unzähligen Gipfelhügeln

Bogenhaft hervorhob? Wer enthielte
Sich des Blicks dahin? Ich fühlte, fühlte
Tausendmal, in so viel Lebenstagen,
Mich mit ihr, der kommenden, getragen,

Gott auf seinem Throne zu erkennen,
Ihn den Herrn des Lebensquells zu nennen,
Jenes hohen Anblicks wert zu handeln
Und ihn seinem Lichte fortzuwandeln.

Aber stieg der Eeuerkreis vollendet,
Stand ich als in Finsternis geblendet,
Schlug den Busen, die erfrischten Glieder
Warf ich, Stirn voran, zur Erde nieder.

Und nun sei ein heiliges Vermächtnis
Brüderlichem Wollen und Gedächtnis:
Schwerer Dienste tägliche Bewahrung,
Sonst bedarf es keiner Offenbarung.

Eski Pers İnancından Kalan Miras

Yâhû birader, size nasıl bir vasiyet ulaşdı ki,
Siz gençler, civanlar, o zavallı miskinleri
Müsamahayla beslediniz, ömrünün son demlerinde bile
İzzet-i ikramınızı muhafaza etdiniz?

Atla geçer giderken biz görürdük kisrayı,
Sağı solu, her bir yanı altınlarla bezeli,
Üstünde başında mücevher, inci
Sanki saçılmış iri dolu taneleri.

Bu şatafatından ötürü hiç kıskandınız mı kisrayı?
Güneş, Demâvend sıradağlarının şark cenahındaki
Sivri doruklarında, bir tâk-ı zafer misâli
Kurulup şualarını yaydığında, bu ihtişâmı

Hayran bırakmaz mıydı sizleri? İçinde his taşıyan
Hangi kalb bu manzaraya lâkayd kalabildi?
Bütün zerrelerimde ben hissetdim, ben duydum ki,
Âlemlerin Rabb'i istilâ etmişdir kevn ü mekânı,

Şu cihan sahnesinde O, iktidar sahibi kılar dilediğini;
Bize düşen, bu ulvî manzaranın kadri kıymetini bilmek
Ve O'nun nûrunda ilerlemek. Ömrümün geçen birçok
Deminde hissetdiklerim, beni onunla istikbâle taşıdı.

Fakat o da ne, büyüdü, şahlandı ateş çemberi
Kamaşdı gözlerim, görmez oldu hiçbir şeyi;
Canlandı uzuvlarım, çarpmaya başladı yürek
Kapandım secdeye hemen ürpererek.

Kutsal vasiyetde meğer şunlarmış yazılı olan:
Olursa kardeşce yaşama arzusu, ibret alınırsa mâziden,
Zahmete katlanılır, hizmete sabır gösterilirse
Lüzum kalmaz vahy-i ilâhiye.

Regt ein Neugeborner fromme Hände,
Dass man ihn sogleich zur Sonne wende,
Tauche Leib und Geist im Feuerbade!
Fühlen wird es jeden Morgens Gnade.

Dem Lebendigen übergebt die Toten,
Selbst die Tiere deckt mit Schutt und Boden,
Und, so weit sich eure Kraft erstrecket,
Was euch unrein dünkt, es sei bedecket.

Grabet euer Feld ins zierlich Reine,
Dass die Sonne gern den Fleiss bescheine;
Wenn ihr Bäume pflanzt, so sei's in Reihen,
Denn sie lässt Geordnetes gedeihen.

Auch dem Wasser darf es in Kanälen
Nie am Laufe, nie an Reine fehlen;
Wie euch Senderud aus Bergrevieren
Rein entspringt, soll er sich rein verlieren.

Sanften Fall des Wassers nicht zu schwächen,
Sorgt, die Gräben fleissig auszustechen;
Rohr und Binse, Molch und Salamander:
Ungeschöpfe, tilgt sie miteinander!

Habt ihr Erd' und Wasser so im Reinen,
Wird die Sonne gern durch Lüfte scheinen,
Wo sie, ihrer würdig aufgenommen,
Leben wirkt, dem Leben Heil und Frommen.

Ihr, von Müh' zu Mühe so gepeinigt,
Seid getrost, nun ist das All gereinigt,
Und nun darf der Mensch als Priester wagen,
Gottes Gleichnis aus dem Stein zu schlagen.

Hemen uzatır yeni doğan mâsum ellerini
Güneşe çevrildiğinde. Ruhu ve bedeni
Takdis edilir ateşgedenin hararetinde
Duyulacakmış böylece her sabahın rahmeti.

Ölüler emânetdir dirilere, hatta hayvanlar dahi
Yerde süprüntüyle örterler birbirlerini;
Sizi örten şeyler pislik gibi gelse de
O gücünüz var ya, yayılır tâ uzak ellere.

Toprak değil gergef işlemişsiniz sanki, pırıl pırıl
Tarlalar. Güneş de bu emek karşısında parıl parıl
Parıldar. Muhtemel, sıra sıra dikilmişdir ağaçlarınız
Çünki, nizam içinde dikilenler gelişir fâsılasız.

Şu kanallardaki suyunuzun ne güzergâhında,
Ne duruluğunda olmasın hiç bir hata;
Dağların arasından berrak bir halde çıkıp da
Sonra sâfiyetini kaybeden Zinderund ırmağındaki gibi.

İtina edin su arklarını iyi kazmaya! Hani şu muzır
Mahlûkatdan kamışlarla, hasır otları, su kelerleriyle
Semenderler var ya, ortada mâkul hiçbir sebep yokken
Suyunuzun düzgün akışını bozarlar, birbirleriyle boğuşurken.

Ne mutlu size, toprağınız tertemiz, suyunuz berrak,
Baksanıza, güneş de havayı severek ışıtacak;
Çalışkanlığınız yükseltdi sizi, gıpta edilecek seviyeye
Mâlûm, çalışkanlık refaha erdirir, olur hayra vesile.

Sizler zorlukdan zorluğa koşarken yoruldunuz,
Dünyanın şerden arınmasıyla ancak teselli buldunuz;
Değil mi ki, yeryüzünün halifesi kılınmış insan, öyleyse şimdi
Hâk ile yeksân etmeli taşlardan mamul tanrı heykellerini.

Wo die Flamme brennt, erkennet freudig,
Hell ist Nacht, und Glieder sind geschmeidig,
An des Herdes raschen Feuerkräften
Reift das Rohe Tier- und Pflanzensäften.

Schleppt ihr Holz herbei, so tut's mit Wonne,
Denn ihr tragt den Samen ird'scher Sonne;
Pflückt ihr Pambch, mögt ihr traulich sagen:
Diese wird als Docht das Heil'ge tragen.

Werdet ihr in jeder Lampe Brennen
Fromm den Abglanz höhern Lichts erkennen,
Soll euch nie ein Missgeschick verwehren,
Gottes Thron am Morgen zu verehren.

Das ist unsers Daseins Kaisersiegel,
Uns und Engeln reiner Gottesspiegel,
Und was nur am Lob des Höchsten stammelt,
Ist in Kreis' um Kreise dort versammelt.

Will dem Ufer Senderuds entsagen,
Auf zum Darnawend die Flügel schlagen,
Wie sie tagt, ihr freudig zu begegnen
Und von dorther ewig euch zu segnen.

Ateşin yandığı yerde neşve belirir,
Geceler gündüze döner, oynar nesiller;
Ortadaki ateşin hararetinden
Hayvanlar, bitkiler özsularıyla pişer.

Çeke çeke getirirsiniz dağdan kütükleri, büyük bir hazla,
Söner çünki fânî güneşiniz, eğer o kütükler olmasa;
Ne söylersiniz öyle şen-şatır pamuk toplarken birbirinize
O pamuklar fitil mi olacak dediniz, mukaddes lâmbanıza;

Sizin bu lâmbaların tümünün verdiği ışık sanki nedir,
Görün de seherin ruhundan taşıp döküleni, anlayın ışık nedir;
Kaplayınca âfâkı selsebil ışık, dalga dalga nûr
Vurun engelleri, tebcîl edin Hudâ'yı, nûrun Hâlık'ı O'dur.

Bu, bizim varlığımız üstündeki hükümranlık mührüdür,
Safvetli âyinesi olan melekler ve bizler
Halka halka cem'olup, âlemlerin Rabb'ine
Hamd ü senâlar ederken diller tutulur

Zinderud ırmağı kıyısını terkeder
Demâvend dağı üstünde kanat çırpar melekler,
Yüce Divân'da celse açıldığında, sizinle yüzyüze
Gelmek, ebediyyen hayır dua etmek isterler.

Wenn der Mensch die Erde schätzet,
Weil die Sonne sie bescheinet,
An der Rebe sich ergetzet,
Die dem scharfen Messer weinet,
Da sie fühlt, dass ihre Säfte,
Wohlgekocht, die Welt erquickend,
Werden regsam vielen Kräften,
Aber mehreren erstickend –
Weiss er das der Glut zu danken,
Die das alles lässt gedeihen:
Wird Betrunkner stammelnd wanken,
Mässiger wird sich singend freuen.

Eğer insan, güneşin aydınlatdığı dünyanın
Kıymetini takdir edecek liyâkatda olsaydı;
Zevk aldığı asma dallarının, dünyayı
Serinleten suyunu, yalnız keskin bıçak
Karşısında ağlayarak, sızlayarak
Döktüğünü anlardı. Bundan hisse kaparak,
Damarında kuruyan daha pek çok kaynağı
Aktif hale koymaya çâre araştırırdı.
Fakat onun kavlince, şükürler olsun var ya sıcaklık,
Bütün varlık harekete geçer onun sayesinde artık.
Körkütük sarhoşda dil dolaşır, ayak sendeler,
İtidalden şaşmayanlar nağmelerle coşarlar.

CENNET BAHSİ

BUCH DES PARADIESES CHULD NAMEH

VORSCHMACK

Der rechte Moslem spricht vom Paradiese,
Als wenn er selbst allda gewesen wäre,
Er glaubt dem Koran, wie es der verhiesse,
Hierauf begründet sich die reine Lehre.

Doch der Prophet, Verfasser jenes Buches,
Weiss unsre Mängel droben auszuwittern,
Und sieht, dass trotz dem Donner seines Fluches
Die Zweifel oft den Glauben uns verbittern.

Deshalb entsendet er den ewigen Räumen
Ein Jugendmuster, alles zu verjüngen;
Sie schwebt heran und fesselt ohne Säumen
Um meinen Hals die allerliebsten Schlingen.

Auf meinem Schoss, an meinem Herzen halt' ich
Das Himmelswesen, mag nichts weiter wissen;
Und glaube nun ans Paradies gewaltig,
Denn ewig möcht' ich sie so treulich küssen.

İLK LEZZET

Hakiki müslüman, Cennet'den öyle söz eder ki;
Sanki kendisi orada bulunmuşdur.
Kur'an, onu nasıl tasvîr ederse öyle inanır
Islâm'ın temeli, bu esas üzerine kurulmuşdur.

Bu kitabın müellifi Peygamber'dir,
O, kusurlarımızın tezehhür etmesini bilendir.
Görülüyor ki, gökgürültüsü onun tel'inidir.
O kitab, endişeli imanı yasaklayandır.

Bundan dolayı o, ebedî yere yollar
Herkesi gençleşdirerek;
O huri uçarak gelir, zînetiyle cezbeder,
En şirini boynuma sarılır.

Ağuşumda, kalbimde onu taşırım,
Semavî yaratık fazlasını bilmek istemez.
Cennet'e imanım kat kat artdı.
Huriyi ebediyyen sadakatle öpmek istiyorum.

Berechtigte Männer

Nach der Schlacht von Bedr, unterm Sternenhimmel

Mahomet
spricht

Seine Toten mag der Feind betrauern:
Denn sie liegen ohne Wiederkehren;
Unsre Brüder sollt ihr nicht bedauern:
Denn sie wandeln über jenen Sphären.

Die Planeten haben alle sieben
Die metallnen Tore weit getan,
Und schon klopfen die verklärten Lieben
Paradieses Pforten kühnlich an.

Finden, ungehofft und überglücklich,
Herrlichkeiten, die mein Flug berührt,
Als das Wunderpferd mich augenblicklich
Durch die Himmel alle durchgeführt.

Weisheitsbaum an Baum zypressenragend
Heben Äpfel goldner Zierd' empor;
Lebensbäume, breite Schatten schlagend,
Decken Blumensitz und Kräuterflor.

Und nun bringt ein süsser Wind von Osten
Hergeführt die Himmelsmädchenschar;
Mit den Augen fängst du an zu kosten,
Schon der Anblick sättigt ganz und gar.

Forschend stehn sie, was du unternahmest?
Grosse Plane? fährlich blutigen Strauss?
Dass du Held seist, sehn sie, weil du kamest;
Welch ein Held du seist? sie forschen's aus.

Cennet'i Hakeden Erkekler

Bedir Gazası'ndan sonra mehtaplı bir gecede
Hz. Muhammed şöyle konuşur:

Muhammed

Düşman kendi ölülerine üzülsün,
Onlar, dönüşü olmayan yere, ebedî hüsrana gittiler.
Kardeşlerimiz için endişeye lüzum yok,
Çünki onlar, şehitlik mertebesine erdiler.

Yedikat gökler
Kapılarını açtılar,
Etrafa nûrânî ışıklar saçtılar,
Kahramanlar Cennet kapısı önüne geldiler.

Ummadıkları güzellikleri bulduklarını
Mi'rac'ım esnasında
Temaşa eyledim bahtiyarlıklarını
Her bir kapıdan girerken içeri.

Hikmet ağacı boğum boğum olmuş,
Elmalar altından süslere boğulmuş;
Hayat ağacı alabildiğine gölgelemekle etrafı
Her yer yemyeşil, yemyeşil vâdi çiçeklerle bezenmiş.

Doğu'dan esip gelen tatlı bir rüzgâr
Hûrileri getirir.
Onları görür görmez zevke dalar,
Bu manzaraya büsbütün doyarsın.

Ne yapmışsan, araştırmaya tâbî tutarlar:
Büyük sorgu: "Kanlı buketin nerede?
Buraya geldiğine göre kahraman olduğun aşikâr
Lâkin, nasıl bir kahramansın" bilmek için sorarlar.

Und sie sehn es bald an deiner Wunden,
Die sich selbst ein Ehrendenkmal schreibt.
Glück und Hoheit, alles ist verschwunden,
Nur die Wunde für den Glauben bleibt.

Führen zu Kiosken dich und Lauben,
Säulenreich von buntem Lichtgestein,
Und zum edlen Saft verklärter Trauben
Laden sie mit Nippen freundlich ein.

Jüngling! mehr als Jüngling bist willkommen!
Alle sind wie alle licht und klar;
Hast du eine dir ans Herz genommen,
Herrin, Freundin ist sie deiner Schar.

Doch die allertrefflichste gefällt sich
Keineswegs in solchen Herrlichkeiten,
Heiter, neidlos, redlich unterhält dich
Von den mannigfalt'gen andrer Trefflichkeiten.

Eine führt dich zu der andern Schmause,
Den sich jede äusserst ausersinnt.
Viele Frauen hast und Ruh' im Hause,
Wert, dass man darob das Paradies gewinnt.

Und so schicke dich in diesen Frieden:
Denn du kannst ihn weiter nicht vertauschen;
Solche Mädchen werden nicht ermüden,
Solche Weine werden nicht berauschen.

Und so war das wenige zu melden,
Wie der sel'ge Musulman sich brüstet:
Paradies der Männer; Glaubenshelden,
Ist hiemit vollkommen ausgerüstet.

Şehâdetini ispatlayan yegâne şahit
Gül gibi yaralarını görürler.
Şan-şöhret hepsi yok olur gider,
Sadece iman yarası bâkî kalır.

Rengârenk sütunlar arasından
Götürürler seni köşklere ve çardaklara
Önce Kevser şarabından tatdırırlar,
Sonra da kafur olan kadehden içirirler.

"Ey genç! Gençden de dinç, hoşgeldin!
Hepimiz ışıkdan daha parlak ve şeffafız,
Artık birine kapdırınca gönlünü
Onların hepsi senin nasibin olur.

Hiç şüphesiz böyle saltanat içinde
En lâtifi hoşuna gider,
Haset etmeden neşe ve hoşsohbetle
Seni diğer ihtişama garkederler.

Biri, seni başka bir ziyafete götürür,
Oranın nimetlerini tarif etmek mümkün değil.
Huzur bulduğun o yerde hanımların olur,
Dünyadaki iyi amellerine karşılık Cennet'i kazanırsın.

Sonsuz huzur ve sükûna kavuşur,
Bu hayatı hiçbir şeye değişmez, seversin.
Böyle kızlar müslümana aslâ yorgunluk vermez,
Böyle şaraplar kat'iyyen baş ağrıtmaz, sarhoş etmez.

Pek az kimse talip oluyor
Mesut müslümanın övündüğü Cennet'e,
Cennet, din kahramanlarının yeridir,
Orada herşey onlar için hazırlanmışdır.

Auserwählte Frauen

Frauen sollen nichts verlieren,
Reiner Treue ziemt zu hoffen;
Doch wir wissen nur von vieren,
Die alldort schon eingetroffen.

Erst Suleika, Erdensonne,
Gegen Jussuph ganz Begierde,
Nun, des Paradieses Wonne,
Glänzt sie, der Entsagung Zierde.

Dann die Allgebenedeite,
Die den Heiden Heil geboren,
Und getäuscht, in bittrem Leide,
Sah den Sohn am Kreuz verloren.

Mahoms Gattin auch, sie baute
Wohlfahrt ihm und Herrlichkeiten,
Und empfahl bei Lebenszeiten
***Einen** Gott und **eine** Traute*

Kommt Eatima dann, die Holde,
Tochter, Gattin sonder Fehle,
Englisch allerreinste Seele
In dem Leib von Honiggolde

Diese finden wir alldorten;
Und wer Frauenlob gepriesen,
Der verdient an ewigen Orten
Lustzuwandeln wohl mit diesen.

MÜSTESNÂ HANIMLAR

Hanımlar da bir şey kaybetmiş değiller,
Temiz, sadakatli olanlara Cennet yakışır.
Biz, bunların dördünü zâten biliyoruz.
Cennet'de onlara heryerde rastlanır.

Evvelâ, dünya güneşi Züleyhâ,
Şan ve şerefden vazgeçerek
Yusuf'a meyleden Züleyhâ
Şimdi Cennet'in hazzını tadıyor.

Herkesin takdis etdiği,
Fundalıkda doğum yapıp necat bulan,
Oğlunu çarmıhda görünce de
Acılar içinde kıvranan Meryem.

Hem de Muhammed'in hanımı, Peygamber'e
Saâdet ve şân u şöhretler bahşeden,
Ömür boyu var ve bir olan Allah'a inanan
Pek aziz ve sevgili Hatice.

Sonra kıymetli kerimesi
Kızı, kusursuz zevce,
Bal sarısı narin vücudlu
Temiz, melek kalbli Fatıma.

Kim dünyada hanım sever hoş ederse,
O kimse ebedî hayatı kazanır.
İşte onları orada buluruz,
Onlarla birlikde zevk ü sefâ içinde oluruz.

Einlass

Huri

Heute steh' ich meine Wache
Vor des Paradieses Tor;
Weiss nicht grade, wie ich's mache,
Kommst mir so verdächtig vor!

Ob du unsern Mosleminen
Auch recht eigentlich verwandt?
Ob dein Kämpfen, dein Verdienen
Dich ans Paradies gesandt?

Zählst du dich zu jenen Helden?
Zeige deine Wunden an,
Die mir Rühmliches vermelden,
Und ich führe dich heran.

Dichter

Nicht so vieles Federlesen!
Lass mich immer nur herein:
Denn ich bin ein Mensch gewesen,
Und das heisst ein Kämpfer sein.

Schärfe deine kräft'gen Blicke!
Hier! - durchschaue diese Brust,
Sieh der Lebenswunden Tücke,
Sieh der Liebeswunden Lust.

Und doch sang ich gläubigerweise:
Dass mir die Geliebte treu,
Dass die Welt, wie sie auch kreise,
Liebevoll und dankbar sei.

Cennet'e Kabul

Hûri

Bugün nöbetçiyim
Cennet kapısı önünde.
Nasıl ifade edeyim bilemiyorum,
Şüpheli gelmekdesin sen bana.

Bizim müslümanlardan mısın?
Akrabalığın var mı onlarla?
Yapdığın cihad, işlediğin amel
Yeter mi Cennet'e girmene?

Şan ve şeref sahibi
Bir kahraman mı saymakdasın kendini,
Öyleyse göster yaralarını
Sevkedeyim içeri seni.

Şâir

Haketmeden girmiyorum,
İçeriye girmeme müsade et.
Sadece bir insanım,
Bu da mücahidim demekdir.

Nazarını keskinleşdir,
Buraya göğsüme bak da
Hileli hayat darbelerini,
Sevinçli aşk yaralarını gör.

Sevgilinin bana olan sadakatini
İnancım gereği terennüm etdim;
Etrafımı çevreleyen şu dünyada
Muhabbete müteşekkir olmak için çalışdım.

Mit den Trefflichsten zusammen
Wirkt' ich, bis ich mir erlangt,
Dass mein Nam' in Liebesflammen
Von den schönsten Herzen prangt.

Nein! du wählst nicht den Geringern;
Gib die Hand! dass Tag für Tag
Ich an deinen zarten Fingern
Ewigkeiten zählen mag.

Anklang

Huri

Draussen am Orte,
Wo ich dich zuerst sprach,
Wacht' ich oft an der Pforte,
Dem Gebote nach.
Da hört' ich ein wunderlich Gesäusel,
Ein Ton- und Silbengekräusel,
Das wollte herein;
Niemand aber liess sich sehen,
Da verklang es klein, zu klein;
Es klang aber fast wie deine Lieder;
Das erinnr' ich mich wieder.

Dichter

Ewig Geliebte! wie zart
Erinnerst du dich deines Trauten!
Was auch, in irdischer Luft und Art,
Für Töne lauten,
Die wollen alle herauf;
Viele verklingen da unten zuhauf;
Andre mit Geistes Flug und Lauf,
Wie das Flügelpferd des Propheten,
Steigen empor und flöten
Draussen an dem Tor.

Çok iyilerle beraber
Gayeme ulaşıncaya kadar çalışdım.
Aşk ateşiyle yanıp tutuşup
En güzel kalblerde parladım.

Hayır! Kusuru olanı seçmiyorsun,
Elini ver de günlerce
Senin narin parmaklarını
Ebediyyen sayıp durayım.

MUVAFAKAT

Hûri

Seninle ilk konuşduğum yerde,
Dışarıda o muhitde;
Emre itaat edip de
Nöbet tutduğum mahalde
Müthiş bir ses duydum,
Balçık ve gümüş kıvrımlarıyla:
Girmek istiyordu içeri birisi,
Lâkin, görmedim etrafda kimseyi.
Ses tedricen kaybolup gitdi,
Tıpkı senin şiirinin usulü gibiydi.
Onu tekrar hatırladım şimdi.

Şâir

Ebedî sevgili! Kendine sadakatli olanı
Hatırlaman, ne incelik böyle!
Hem de dünyevî hava atmosferinde.
Balçıklar içinde çınlayan bu seslerin
Hepsi yukarıya yükselmek ister;
Aşağıda toplu halde bulunanlar
İse, ruhlarla uçar, ruhlarla koşarlar
Tıpkı Peygamber'in Burak'ı gibi.
Dışarıda, kapı önümdeki ince sesler
Tekrar yükseliyor semaya doğru.

Kommt deinen Gespielen so etwas vor;
So sollen sie's freundlich vermerken,
Das Echo lieblich verstärken,
Dass es wieder hinunter halle,
Und sollen achthaben,
Dass in jedem Falle,
Wenn er kommt, seine Gaben
Jedem zugute kommen;
Das wird beiden Welten frommen.

Sie mögen's ihm freundlich lohnen,
Auf liebliche Weise fügsam,
Sie lassen ihn mit sich wohnen:
Alle Guten sind genügsam.

Du aber bist mir beschieden,
Dich lass' ich nicht aus dem ewigen Frieden;
Auf die Wache sollst du nicht ziehn,
Schick' eine ledige Schwester dahin.

Dichter

Deine Liebe, dein Kuss mich entzückt!
Geheimnisse mag ich nicht erfragen;
Doch sag' mir, ob du an irdischen Tagen
Jemals teilgenommen?
Mir ist es oft so vorgekommen,
Ich wollt' es beschwören, ich wollt' es beweisen,
Du hast einmal Suleika geheissen.

Huri

Wir sind aus den Elementen geschaffen,
Aus Wasser, Feuer, Erd' und Luft
Unmittelbar; und irdischer Duft
Ist unserm Wesen ganz zuwider.
Wir steigen nie zu euch hernieder;

Mütemâdiyen zuhûr eden oyunlarını
Dostça kaydetmek gerekir,
Muvafakat sevgiyle pekişir.
Tekrar muhabbet nüzul eder,
Ona dikkat etmek zarûridir.
Her hâlukârda
İhsanlarıyla gelirler,
Kime faydaları dokunursa
İki cihanda iftihar edilir onlarla.

Kahramanı dostça mükâfatlandırıyorlar
Aşk usûlüyle, yumuşak başlı, uysal;
Kendileriyle oturmasını sağlıyorlar insanın
Zaten bütün iyiler kanaatkârdırlar.

Sen benimle iktifa edeceksin!
Ebedî mutluluktan dışarı gidemezsin,
Nöbete gitmek zorunda da değilsin
Oraya bakire birini yolla, olup bitsen.

Şâir

Sevgin, öpüşün mestetdi beni!
Sır sormayı sevmem;
Lâkin, söyler misin bana,
Sen hiç fâni dünyada bulundun mu?
Bana öyle geliyor ki,
Hatta yemin bile ederim, '
Bir zamanlar Züleyhâ idi ismin.

Hûri

Biz doğrudan doğruya
Su, ateş, toprak ve hava
Unsurlarından yaratıldık ama,
Cismimiz dünyevî değildir.
Biz aşağıya inmeyiz;

Doch wenn ihr kommt bei uns zu ruhn,
Da haben wir genug zu tun.

Denn, siehst du, wie die Gläubigen kamen,
Von dem Propheten so wohl empfohlen,
Besitz vom Paradiese nahmen,
Da waren wir, wie er befohlen,
So liebenswürdig, so scharmant,
Wie uns die Engel selbst nicht gekannt.

Allein der erste, zweite, dritte,
Die hatten vorher eine Favorite,
Gegen uns waren's garstige Dinger;
Sie aber hielten uns doch geringer,
Wir waren reizend, geistig, munter;
Die Moslems wollten wieder hinunter.

Nun war uns himmlisch Hochgebornen
Ein solch Betragen ganz zuwider;
Wir aufgewiegelten Verschwornen
Besannen uns schon hin und wieder;
Als der Prophet durch alle Himmel fuhr,
Da passten wir auf seine Spur;
Rückkehrend hatt' er sich's nicht versehn,
Das Flügelpferd, es musste stehn.

Da hatten wir ihn in der Mitte! –
Freundlich ernst, nach Prophetensitte,
Wurden wir kürzlich von ihm beschieden;
Wir aber waren sehr unzufrieden.
Denn seine Zwecke zu erreichen
Sollten wir eben alles lenken,
So wie ihr dächtet, sollten wir denken,
Wir sollten euren Liebchen gleichen.

Eğer, bize istirahate gelirseniz
O zaman size hizmet ederiz.

Peygamber'in tavsiye etdiklerini,
Görürsün müminlerin nasıl geldiklerini
Cennet'de sahip olduklarının arasında,
Biz de müjdelenmişdik onlara.
Lütufkâr, elsunkâr güleryüzümüzle
Melekler bile imrendi bize.

Sadece birinci, ikinci, üçüncü
Onların önceden vardı favorisi,
Bize karşı çirkin işleri de vardı
Onlar bize az değer verirlerdi.
Biz ise, rûhen yükselmiş, neşeli ve cazibeli
Müslümanlara, tekrar aşağıya inmek istemişdik.

Biz semavî yüce yaratıklar
Böyle bir yekûnun tam tersine
Yemin tahrikine kapılmışdık,
Hemen Peygamber'in Mi'rac'ını hatırladık,
O, her semadan girerken içeri
Dikkatli davranıp durduk izi üzeri,
Dönüşünde kaçırmadı gözden bizleri
Burak da mecbur durdu, zoraki.

Biz, onu ortamıza almışdık!
Peygamber örfüne göre, ciddî ve dostça
Tarafından kısaca süzüldük,
Fakat, biraz da huzursuzduk.
Çünki, onun hoşuna gitmek için,
Azamî gayret içinde olmalı idik.
Düşündüklerimizi siz de düşünürsünüz,
Bizler, sevgililerinizin benzerleriyiz.

Unsere Eigenliebe ging verloren,
Die Mädchen krauten hinter den Ohren,
Doch, dachten wir, im ewigen Leben
Muss man sich eben in alles ergeben.

Nun sieht ein jeder, was er sah,
Und ihm geschieht, was ihm geschah.
Wir sind die Blonden, wir sind die Braunen,
Wir haben Grillen und haben Launen,
Ja, wohl auch manchmal eine Flause,
Ein jeder denkt, er sei zu Hause,
Und wir darüber sind frisch und froh,
Dass sie meinen, es wäre so.

Du aber bist von freiem Humor;
Ich komme dir paradiesisch vor;
Du gibst dem Blick, dem Kuss die Ehre,
Und wenn ich auch nicht Suleika wäre.
Doch da sie gar zu lieblich war,
So glich sie mir wohl auf ein Haar.

Dichter

Du blendest mich mit Himmelsklarheit,
Es sei nun Täuschung oder Wahrheit,
Genug, ich bewundre dich vor allen.
Um ihre Pflicht nicht zu versäumen,
Um einem Deutschen zu gefallen,
Spricht eine Huri in Knittelreimen.

Huri

Ja, reim' auch du nur unverdrossen,
Wie es dir aus der Seele steigt!
Wir paradiesische Genossen
Sind Wort- und Taten reinen Sinns geneigt.
Die Tiere, weisst du, sind nicht ausgeschlossen,
Die sich gehorsam, die sich treu erzeigt.
Ein derbes Wort kann Huri nicht verdriessen;
Wir fühlen, was vom Herzen spricht,

Kendi sevgimiz aniden zâil oldu,
Kızlar kulaklarına çiçekler takdı.
Lâkin, ebedi hayatda
Herşeyin teslimiyetini düşündük.

Ona her ne vâkî olduysa,
Herkes onun gördüğünü görür.
Biz sarışın ve esmerler
Hem mutluyuz, hem de neşeli,
Bazen tatlı bir nazımız var.
Herkes evinde olduğunu düşünür,
İşte bundan dolayı, taptaze ve pürneşe
Daima böyle kalmanızı dileriz.

Fakat, sen hür bir rindsin,
Onun için sana Cennetlik gibi geliyorum;
Yoksa bakışını, öpüşünü, şânını verir miydin?
Eğer ben Züleyhâ olmamış olsaydım.
Burada saçımın teline denk olan
Her şey son derece şirindir.

Şâir

İlâhî şeffaflığınla gözlerimi kamaştırıyorsun
Gerçek ya da hayal, yalnız sana meftûnum.
Vazifesinde kusur etmemek
Ve bir Alman'ın hoşuna gitmek için,
Hûrilerden biri, dört vurgulu hecesi olan
Kafiyeli mısralarla konuşur.

Hûri

Evet, sen de temiz ahlâkınla
Kalbden geldiği gibi yükseliyorsun!
Biz Cennet ehlinin temiz manâlı
Söz ve amellerine meyletdiğin gibi;
Bilirsin, hayvanlar da güzel sözden anlar,
Onlar da itaat ve sadâkatini gösterir.
Kem söz hûriyi üzmeye yetmez,
Biz hissetdiklerimizi kalbden söyleriz.

Und was aus frischer Quelle bricht,
Das darf im Paradiese fliessen.

Huri

Wieder einen Finger schlägst du mir ein!
Weisst du denn, wieviel Äonen
Wir vertraut schon zusammen wohnen?

Dichter

Nein! – Will's auch nicht wissen. Nein!
Mannigfaltiger frischer Genuss,
Ewig bräutlich keuscher Kuss!–
Wenn jeder Augenblick mich durchschauert,
Was soll ich fragen, wie lang es gedauert!

Huri

Abwesend bist denn doch auch einmal,
Ich merk' es wohl, ohne Mass und Zahl.
Hast in dem Weltall nicht verzagt,
An Gottes Tiefen dich gewagt;
Nun sei der Liebsten auch gewärtig!
Hast du nicht schon das Liedchen fertig?
Wie klang es draussen an dem Tor?
Wie klingt's? – Ich will nicht stärker in dich dringen,
Sing mir die Lieder an Suleika vor
Denn weiter wirst du's doch im Paradies nicht bringen.

Taptaze kaynakdan ne derlendiğini,
Cennet'de neyin nereye akdığını biliriz.

Hûri

Tekrar elimi sıkarak muvafakat ediyorsun bana,
Sen de bilirsin ki, bizler sonsuza kadar
Beraber olacağız, bundan emin olabilirsin.

Şâir

Hayır! – Bilmek istemiyorum, hayır!
Çok çeşitli yeni zevkler,
Ebedî gelin gibi iffetli öpücük!–
Her an tüylerimi ürpertiyor.
Bunun ne kadar devam edeceğini niye sorayım?

Hûri

Artık sen de buradasın,
Sonsuzluğuna dikkat ediyorum.
Kelâm ilmine koyuldun,
Kâinatda mahrum kalmadın,
Şimdi sevdiğinle berabersin.
Kapı önünde okuduğun
Şiirciğini hâlâ ikmal etmedin.mi?
Nasıldı? diyerek, seni sıkmak istemem,
Züleyhâ için okuduğun şarkıların
Devamını Cennet'e getiremiyeceksin.

Begünstigte Tiere

Vier Tieren auch verheissen war,
Ins Paradies zu kommen,
Dort leben sie das ew'ge Jahr
Mit Heiligen und Frommen.

Den Vortritt hier ein Esel hat,
Er kommt mit muntern Schritten:
Denn Jesus zur Prophetenstadt
Auf ihm ist eingeritten.

Halb schüchtern kommt ein Wolf sodann,
Dem Mahomet befohlen:
"Lass dieses Schaf dem armen Mann,
Dem Reichen magst du's holen.

Nun, immer wedelnd, munter, brav,
Mit seinem Herrn, dem braven,
Das Hündlein, das den Siebenschlaf
So treulich mitgeschlafen.

Abuherriras Katze hier
Knurrt um den Herrn und schmeichelt:
Denn immer ist's ein heilig Tier,
Das der Prophet gestreichelt.

Kismetli Hayvanlar

Cennet'e girmeyi
Hakeden dört hayvan,
Âbid ve zâhidlerle
Ebedî olarak orada yaşarlar.

Önceliği bir eşek almakda
O, sevimli adımlarla geliyor,
Sırtında büyük Peygamberi
Peygamberler şehrine taşıyor.

Sonra çekingen bir kurt,
Ona, Peygamber emretdi:
"Bırak, zavallı adamın koyununu!
Git, zenginlinkini al" dediği.

Kuyruğunu sallayan, neşeli ve uslu,
Efendileriyle sessiz ve sakin,
Büyük bir sadâkatle uyuyan
Ashâb-ı Kehf'in köpeği.

Ebû Hureyre'nin kedisi,
Efendisinin etrafında mırıldanan, sürtünen
Peygamber'in sırtını sıvazladığı,
Mübarek bir hayvan.

Höheres Und Höchstes

Dass wir solche Dinge lehren,
Möge man uns nicht bestrafen:
Wie das alles zu erklären,
Dürft ihr euer Tiefstes fragen.

Und so werdet ihr vernehmen,
Dass der Mensch, mit sich zufrieden,
Gern sein Ich gerettet sähe,
So da droben wie hienieden.

Und mein liebes Ich bedürfte
Mancherlei Bequemlichkeiten,
Freuden, wie ich hier sie schlürfte,
Wünscht' ich auch für ew'ge Zeiten.

So gefallen schöne Gärten,
Blum' und Frucht und hübsche Kinder,
Die uns allen hier gefielen,
Auch verjüngtem Geist nicht minder

Und so möcht' ich alle Freunde,
Jung und alt, in ***eins*** *versammeln,*
Gar zu gern in deutscher Sprache
Paradiesesworte stammeln.

Doch man horcht nun Dialekten,
Wie sich Mensch und Engel kosen,
Der Grammatik, der versteckten,
Deklinierend Mohn und Rosen.

Mag man ferner auch in Blicken
Sich rhetorisch gern ergehen
Und zu himmlischem Entzücken
Ohne Klang und Ton erhöhen.

Yüceden Yüceye

Böyle şeyleri öğretdiğimiz için,
Cezaya çarpturılmayız inşâallah;
Sorularınızı çözebilesiniz diye
Herşeyi açıklamakda fayda var.

Alınır ifadeler yüce divânda,
Öğrenir insan, mükâfat ve mücâzâtını.
Hele kurtuluş haberi gelirse,
Ebedî saadete gir emri verilirse

Bana verilenler arasında rahatlıklar,
Bazı sevdiklerim de mevcut.
Zevkine vardığım bu nimetlerin
Ebedî hayatda da ihsanını dilerim

Hoşa giden güzel bahçeler,
Çiçekler, meyvalar ve latif gençler,
Velhasıl dünyada zevk aldığımız herşey!
Elbetde, daha azı ihsan edilmez gençleşen ruha.

Dostlarımın genç, ihtiyar
Hepsinin toplanmasını istiyorum,
Cennet kelimelerinin rekaketi olmasın diye
Onları Almanca ifade ediyorum.

Şimdi şivelere kulak verin,
Melek ile insan nasıl konuşur?
Tasrif edilen gramerde
Afyon ile gül saklıdır.

Uzağı görebilse insan,
Memnuniyetle girer Cennet'e,
Sessiz sedasız erişir
Onun sonsuz hazzına.

Ton und Klang jedoch entwindet
Sich dem Worte selbstverständlich,
Und entschiedener empfindet
Der Verklärte sich unendlich.

Ist somit dem Fünf der Sinne
Vorgesehn im Paradiese,
Sicher ist es, ich gewinne
Einen Sinn für alle diese.

Und nun dring' ich allerorten
Leichter durch die ewigen Kreise,
Die durchdrungen sind vom Worte
Gottes rein-lebendigerweise.

Ungehemmt mit heissem Triebe
Lässt sich da kein Ende finden,
Bis im Anschaun ewiger Liebe
Wir verschweben, wir verschwinden.

İnsandan ses sedâ alınınca,
Kendiliğinden anlaşılır kelimeler.
Nûraniliğin sonsuzluğu
Hissedilir tam mânâsıyla.

Böylece Cennet'de beş duyu
Bahşedilip verilir insana.
İşin gerçeği ise, ben bütün
Hepsi için bir tane kazanıyorum.

Şimdi her yere daha
Kolay giriyorum.
Allah kelâmının sâfiyet ve canlılığı
Vasıtasıyla ebedî Cennet'i hakediyorum.

Tereddüt etmeksizin sıcacık bir
Sevk-i tabii ile sonsuzu buluyor,
Ta ki, ebedî aşkla Cemâlullah'ı görüp,
O'nda eriyor, sırrolup gidiyoruz.

Siebenschläfer

Sechs Begünstigte des Hofes
Fliehen vor des Kaisers Grimme,
Der als Gott sich lässt verehren,
Doch als Gott sich nicht bewähret;
Denn ihn hindert eine Fliege,
Guter Bissen sich zu freuen.
Seine Diener scheuchen wedelnd,
Nicht verjagen sie die Fliege
Sie umschwärmt ihn, sticht und irret
Und verwirrt die ganze Tafel,
Kehret wieder wie des hämischen
Fliegengottes Abgesandter.

"Nun, so sagen sich die Knaben,
"Sollt' ein Flieglein Gott verhindern?
Sollt' ein Gott auch trinken, speisen,
Wie wir andern? Nein, der Eine,
Der die Sonn' erschuf, den Mond auch,
Und der Sterne Glut uns wölbte,
Dieser ist's, wir flichn!" – Die zarten
Leicht beschuht-, beputzten Knaben
Nimmt ein Schäfer auf, verbirgt sie
Und sich selbst in Felsenhöhle.
Schäfershund, er will nicht weichen
Weggescheucht, den Fuss zerschmettert,
Drängt er sich an seinen Herren
Und gesellt sich zum Verborgnen,
Zu den Lieblingen des Schlafes.

Und der Fürst, dem sie entflohen,
Liebentrüstet, sinnt auf Strafen,
Weiset ab so Schwert als Feuer,
In die Höhle sie mit Ziegeln
Und mit Kalk sie lässt vermauern.

Yedi Uyuyan (Ashab-ı Kehf)

Sarayın altı kısmetlisi
Hükümdarın zulmünden kaçar
Öyle hükümdar ki, kendini ilâh sanır
Nasıl ilâhsa! Kendini korumakdan aciz
Çünki, bir sinek onu etmekde taciz,
Sineğin ısırmasından korunmakdan aciz.
Hademeler kralı korumak için gayretde,
Sineği yakalayamadıkları için kaldılar hayretde.
Sinek hücum eder, ısırır, şaşırtır kralı,
Bununla da kalmaz, karıştırır sarayı,
Tekrar hücuma geçmek için hızla geri döner
Böylece Rabb'inden aldığı emri ifâ eder.

"Nasıl olur?" derler, bu gençler
"İlâhın hakkından bir sinek geliyor!
Hem ilâh yer-ıcer mi? Asla?
Onun bizden hiç farkı yok mu? Ayı, güneşi yaratan,
Yıldızlarla donatan bir Allah dır melce'imiz.
O'nun aşkına kaçalım bu zalim hükümdardan"
Deyip, sarayı ve şehri terkederler.
Nur yüzlü gençleri bir çoban alır,
Götürür mağaraya, kendi de onlarla kalır
Çobanın köpeği onlardan ayrılmak bilmez,
Ayağı da yaralanır kovulurken, sokulur
Sahibine, kalmak isterim, der gibi,
Onlar da yankarına kabul ederler köpeği.
Böylece köpek, mağara ehline olur arkadaş,
Onlarla uykuya dalar, olur yoldaş.

Kral ise, onları yakın takibe alır,
Bulduktan sonra cezalandırmaya kararlıdır.
Korkar mağaraya giremez, kılıcına da güvenemez.
Mağaranın girişini tuğlalarla ördürür,
Etrafını da taşlarla doldurtur.

Aber jene schlafen immer,
Und der Engel, ihr Beschützer,
Sagt vor Gottes Thron berichtend:
"So zur Rechten, so zur Linken
Hab' ich immer sie gewendet,
Dass die schönen jungen Glieder
Nicht des Moders Qualm verletze.
Spalten riss ich in die Felsen,
Dass die Sonne steigend, sinkend
Junge Wangen frisch erneute.
Und so liegen sie beseligt.
Auch, auf heilen Vorderpfoten,
Schläft des Hündlein süssen Schlummers.

Jahre fliehen, Jahre kommen,
Wachen endlich auf die Knaben,
Und die Mauer, die vermorschte,
Altershalben ist gefallen.
Und Jamblika sagt, der Schöne,
Ausgebildete vor allen,
Als der Schäfer fürchtend zaudert:
"Lauf' ich hin! und hol' euch Speise,
Leben wag' ich und das Goldstück!" –

Ephesus, gar manches Jahr schon,
Ehrt die Lehre des Propheten
Jesus. (Friede sei dem Guten!)

Und er lief, da war der Tore
Wart' und Turn und alles anders.
Doch zum nächsten Bäckerladen
Wandt' er sich nach Brot in Eile. –
"Schelm!" so rief der Bäcker, "hast du,
Jüngling, einen Schatz gefunden!
Gib mir, dich verrät das Goldstück,
*Mir die Hälfte zum Versöhnen!"

Onlar uykuya dalmışlardı çokdan,
Koruyucuları melek, gönderilmiş Hakk'dan,
Gelin! Gerisini dinleyelim Kur'an'dan:
"Biz onları, sağlarına ve sollarına
Döndürür olduk yanlarına,
Böylece düzgün, diri azâlarının
Çürümesine izin vermedik;
Bir de duvarlara delikler deldik,
Güneşin doğuş ve batışında
Taze tutduk yüzlerini,
İhsan içinde buldular kendilerini.
Ön ayakları üstünde uyuyordu köpecik,
Lâtif, ninnili bir uyku, hafifcecik.

Seneler geçdi, su gibi akdı,
Nihayet gençler uykudan kalkdı.
Bu arada duvarlar da çürümüş,
Yer yer yıkılmış, hem de dökülmüşdü.
Hepsinden bilgili, yakışıklı olan
Yemliha'ya yaklaşdı ve
Dedi ki, müteredddid çoban:
"Bana altınlarınızdan veriniz de,
Çabucak yiyecek birşeyler getireyim size!"

Efes yıllardır huzurluydu,
Kurtulmuşdu elinden sefihin,
Hükmü sürmekteydi büyük Peygamber Mesih'in.

Ve çoban koşdu, işte yaklaşdı şehre!
Hayret! Kapılar, kuleler ve bekçiler yabancıydı!
Hemen en yakın fırına koşdu, işi aceleydi,
Olup bitenlerin farkına varacak halde değildi.
"Şakacı!" diye bağırdı fırıncı,
"Yoksa, bir define mi buldun delikanlı!
Eğer, başım girmesin dersen, derde
Paylaşalım defineyi, gel seninle!!"

Und sie hadern. – Vor den König
Kommt der Handel; auch der König
Will nur teilen wie der Bäcker.

Nun betätigt sich das Wunder
Nach und nach aus hundert Zeichen.
An dem selbsterbauten Palast
Weiss er sich sein Recht zu sichern.
Denn ein Pfeiler durchgegraben
Führt zu scharfbenamsten Schätzen.
Gleich versammeln sich Geschlechter,
Ihre Sippschaft zu beweisen.
Und als Urvater prangend
Steht Jamblikas Jugendfülle.
Wie von Ahnherrn hört er sprechen
Hier von seinem Sohn und Enkeln.
Der Urenkel Schar umgibt ihn,
Als ein Volk von tapfern Männern,
Ihn, den jüngsten, zu verehren.
Und ein Merkmal übers andre
Dringt sich auf, Beweis vollendend;
Sich und den Gefährten hat er
Die Persönlichkeit bestätigt.

Nun zur Höhle kehrt er wieder,
Volk und König ihn geleiten. –
Nicht zum König, nicht zum Volke
Kehrt der Auserwählte wieder
Denn die Sieben, die von lang her –
Achte waren's mit dem Hunde –
Sich von aller Welt gesondert,
Gabriels geheim Vermögen
Hat, gemäss dem Willen Gottes,
Sie dem Paradies geeignet,
Und die Höhle schien vermauert.

Nifak girer araya, gelirler kralın önüne
Hayret! Kralın niyeti de ciddi.
Bölüşmek ister defineyi, tıpkı firinci gibi.

Mucize vuzûha kavuşmakda
Yüzlerce işaretden sonra,
Sarayda bulunan bunca alâmet
Yüzyıllar öncesine ediyor delâlet.
Akrabalığı isbatlamak için,
Soykütüğü konur ortaya, açılır
Hayret! Kralın geldiği soy, Yemliha'ya dayanır.
Yemliha ve arkadaşlarına olanlar ise
Yüzyıllardır dolaşmaktadır dilden dile
Gelmişdir haberleri tâ bugünlere
Toplanır şehrin bütün ahalisi.
Herkes sevinç içinde derler ki
"Götür bizi onlara, ey genç!
Çıkmış bu kahramanlar içimizden işte
Bu gençlerin neslindeniz, ne mutlu bize
Gözler önüne serilen manzara, delildir delil üstüne
Neşeden coşmuş insanlar, çıkmış birbiri üstüne
Ortalarında kalan genç, hayretler içinde,
Tasdik ediyor şerefi, şahsiyetinde

O, tekrar mağaraya geri döner,
Halk ve kral da onu takip eder.
Mustesna şahıs kaybolur gözler önünde
Diğerleri de gider mağaranın önüne.
Onlar yedi kişidir,
Köpekleriyle sekiz.
Herşeyden, herkesden uzakda,
Cebrail'in gizlediği yerde
Cenâb-ı Allah'ın emri geldi:
"Cennet'ime girsin Ashab-ı Kehf" dendi.
Ve mağara duvarla çevrildi

Gute Nacht!

Nun, so legt euch, liebe Lieder,
An den Busen meinem Volke!
Und in einer Moschuswolke
Hüte Gabriel die Glieder
Des Ermüdeten gefällig;
Dass er frisch und wohlerhalten,
Froh, wie immer, gern gesellig,
Möge Felsenklüfte spalten,
Um des Paradieses Weiten
Mit Heroen aller Zeiten
Im Genusse zu durchschreiten;
Wo das Schöne, stets das Neue,
Immer wächst nach allen Seiten,
Dass die Unzahl sich erfreue.
Ja, das Hündlein gar; das treue,
Darf die Herren hinbegleiten.

İyi Geceler

Böylece ey güzel şiirler
Milletimin sînesinde yatın!
Sizi misk ü anber bulutunda
Muhafaza etsin Cebrail.
Yorgunlar sizden zevk alsın,
Saâdetle coşsun,
Gençleşip, iyilik bulsun,
İnsan her an neşeli olsun,
Dilerim ayrılıklar son bulsun.
Cennet'in uzaklığına
Büyüklerle yol bulunsun.
Güzel olan daima yenidir,
Her tarafa yayılır
Nâmütenâhi sevinçler.
Evet, bu sadık köpecik
Efendilerine refakat etsin

METRÛKÂTDAN SÂHİFELER

AUS DEM NACHLASS

Wer sich selbst und andre kennt,
Wird auch hier erkennen:
Orient und Okzident
Sind nicht mehr zu trennen.

Sinnig zwischen beiden Welten
Sich zu wiegen, lass' ich gelten;
Also zwischen Ost und Westen
Sich bewegen sei zum Besten!

Hafis, dir sich gleich zu stellen,
Welch ein Wahn!
Rauscht doch wohl auf Meeres Wellen
Rasch ein Schiff hinan,
Fühlet seine Segel schwellen,
Wandelt kühn und stolz;
Will's der Ozean zerschellen,
Schwimmt es, morsches Holz.
Dir in Liedern, leichten, schnellen,
Wallet kühle Flut,
Siedet auf zu Feuerwellen;
Mich verschlingt die Glut.
Doch mir will ein Dünkel schwellen,
Der mir Kühnheit gibt.
Hab' doch auch im sonnenhellen
Land gelebt, geliebt!

Nefsini ve başkalarını tanıyan kişi
Şunu idrak edecek ki;
Şark ile Garb
Artık ayrılmayacak.

Her iki dünya arasında, maharetle
Salınmak hoş gelir bana,
Yani Doğu ile Batı arasında
Gezinmek en evlâ, en alâ.

Ey Hâfız, sana denk şâir olmak hevesi
Ne boş hülyâdır!
Denizin ortasında hışırtıyla
Hızlı hızlı giden bir gemi
Hissederken yukarıda şişkin yelkenlerini
Seyreder durur dalgalar arasında
Cüretkâr, biraz da kibirli;
Derken, koca derya onu hurdahâş edince
Çürük odun misâli yüzer suyun üstünde.
Külfetsiz, sür'atle şiirlerinden
Ruhu dinlendiren bir serinlik fışkırır,
Dalga dalga uzanan alevleri pusturur;
Hararetle okumuş olsam da gerçi şiirlerini
Cesaret gelir bazen, gurur kaplar içimi.
Günlük güneşlik vatanı sevdim,
Gerçekden vatanda yaşadım!

Mich nach- und umzubilden, misszubilden
Versuchen sie seit vollen fünfzig Jahren;
Ich dächte doch, da konntest du erfahren,
Was an dir sei in Vaterlandsgefilden.
Du hast getollt zu deiner Zeit mit wilden
Dämonisch genialen jungen Scharen,
Dann sachte schlossest du von Jahr zu Jahren
Dich näher an die Weisen, Göttlich-Milden.

Sollt' ich nicht ein Gleichnis brauchen,
Wie es mir beliebt?
Da uns Gott des Lebens Gleichnis
In der Mücke gibt.

Sollt' ich nicht ein Gleichnis brauchen,
Wie es mir beliebt?
Da mir Gott in Liebchens Augen
Sich im Gleichnis gibt.

Tam elli yıldan beri uğraşırlar, didinirler
Beni taklit, beni tağyir, beni ifsad etmeye;
Keşke araştırmış olsaydım o vakitler
Anavatanda çevirdiğin dolaplar ne menem şeyler.
Hani bir zamanlar neydi o, haşarı, şeytânî gençleri
Takarak arkana, vermişdin ortalığı velveleye;
Bilâhere, ihtiyata binaen von verdiğin işlediğin melânete
Sûreti hakdan gözükdün, lütufkâr havasına büründün.

Bir benzetme yapmalı değil miydim
Âdetim vechile?
Çünki, Allah bize
Sivrisinekde misâl verdi.

Bir benzetme yapmalı değil miydim
Âdetim vechile?
Çünki, Allah bana sevgilinin gözlerinde
Kendi örneğini verdi.

Süsses Kind, die Perlenreihen,
Wie ich irgend nur vermochte,
Wollte traulich dir verleihen,
Als der Liebe Lampendochte.

Und nun kommst du, hast ein Zeichen
Drangehängt, das unter allen
Den Abraxas seinesgleichen
Mir am schlechtsten will gefallen.

Diese ganz moderne Narrheit
Magst du mir nach Schiras bringen!
Soll ich wohl in seiner Starrheit
Hölzchen quer auf Hölzchen singen?

Abraham, den Herrn der Sterne
Hat er sich zum Ahn erlesen;
Moses ist in wüster Ferne
*Durch den **einen** gross gewesen.*

David, auch durch viel Gebrechen,
Ja Verbrechen durch gewandelt,
Wusste doch sich loszusprechen:
*"**Einem** hab' ich recht gehandelt.*

Jesus fühlte rein und dachte
*Nur den **einen** Gott im stillen;*
Wer ihn selbst zum Gotte machte,
Kränkte seinen heil'gen Willen.

Und so muss das Rechte scheinen,
Was auch Mahomet gelungen;
*Nur durch den Begriff des **einen***
Hat er alle Welt bezwungen.

Olsaydı herhangi bir selâhiyetim,
Ey inci dizisi tatlı çocuk
Gönül rahatlığıyla teslim ederdim
Aşk meş'alesini sana.

Üstüne takdığın alâmetler içindeki
Şu hamâile benzeyen şey dahi,
Emin ol, şimdi sen gelirken
Hoşuma gitmeye başladı.

Bu zamâne böyle, evet pervâsızsın! Söyle
Bana Şiraz'ı tekmilen getirmek mi dilersin!
Şiirler mi söyleyeyim onun salâbetinde, üstüste
Yığılmış odunların üstünde? Öyleyse dinle:

İbrahim, yıldızların efendisini
Kendine ilah seçti,
İssız çölde Musa
Bir Allah'la büyük oldu.

Dâvud pek çok kusurluydu,
Evet o, cürmüyle dolaşdı,
Bir olan Allah'a hakkıyla bağlanıp
Beraat edeceğini anladı.

İsâ, bütün saflığıyla duyuyor,
Kâinatın ilâhı bir tek diyordu;
Onu ilâhlaşdıran her kişi
En kutlu hislerini yaralıyordu.

Gerçek aydınlanmalı artık!
Muhammed'in başardığı gibi,
Yalnız Allah bir tek diyerek
O, bütün dünyayı fethetdi.

Wenn du aber dennoch Huld'gung
Diesem leid'gen Ding verlangest,
Diene mir es zur Entschuld'gung,
Dass du nicht alleine prangest. –

Doch allein! – Da viele Frauen
Salomonis ihn verkehrten,
Götter betend anzuschauen,
Wie die Närrinnen verehrten.

Isis' Horn, Anubis' Rachen
Boten sie dem Judenstolze,
Mir willst du zum Gotte machen
Solch ein Jammerbild am Holze!

Und ich will nicht besser scheinen,
Als es sich mit mir eräugnet,
Salomo verschwur den seinen,
Meinen Gott hab' ich verleugnet.

Lass die Renegatenbürde
Mich in diesem Kuss verschmerzen:
Denn ein Vitzliputzli würde
Talisman an ***deinem*** *Herzen.*

Bu zorlu davaya talip olur da
Yine arz-ı ta'zim edersen,
Yalnız başına tebellür etme
Yardım et bana af dilenmede.

İşte sadece o kadınlar
Süleyman'ın zihnini çeldiler,
Sapık kadınların putlara
Nasıl tapındıklarını gösterdiler.

İsis'in boynuzuyla, Anubis'in ağzı
Sembolize eder yahudi kibrini;
Allah'a karşı kalkdın da, ey gâfil ey nâdan
Merhamet timsali mi yontmak istedin bana odundan!

İstemem olduğumdan daha üstün görünmek!
Ne var ki, gözümün önünde bir an canlandı
Süleyman'ın "Rabb'im reddetdim bütün putları"
Diyerek, sâdır olan zelleye tevbe etdiği.

Bırak, Bezm-i Elest'de verdikleri ahde vefâ
Göstermeyen o mücrimleri. Göğsündeki nazarlık
Viçli-Puçli remzi olsaydı, belki birazcık
Teselli arardım öpücükde.

Lasst mich weinen! umschränkt von Nacht,
In unendlicher Wüste.
Kamele ruhn, die Treiber desgleichen,
Rechnend still wacht der Armenier;
Ich aber, neben ihm, berechne die Meilen,
Die mich von Suleika trennen, wiederhole
Die wegeverlängernden ärgerlichen Krümmungen.
Lasst mich weinen! das ist keine Schande.
Weinende Männer sind gut.
Weinte doch Achill um seine Briseis!
Xerxes beweinte das unerschlagene Heer;
Über den selbstgemordeten Liebling
Alexander weinte.
Lasst mich weinen! Tränen beleben den Staub.
Schon grunelt's.

Und warum sendet
Der Reiterhauptmann
Nicht seine Boten
Von Tag zu Tage?
Hat er doch Pferde,
Versteht die Schrift.

Er schreibt ja Talik,
Auch Neski weiss er
Zierlich zu schreiben
Auf Seidenblätter.
An seiner Stelle
Sei mir die Schrift.

Die Kranke will nicht,
Will nicht genesen
Vom süssen Leiden,
Sie, an der Kunde
Von ihrem Liebsten
Gesundend, krankt.

Bırakın beni ağlıyayım! Uçsuz bucaksız çölde,
Gecenin zifirî karanlığında, yere çökmüş halde.
Develerle, uyuyan devecileri
Sinsi sinsi sayarken, gözetlerken ermeni,
Onun yanıbaşında duran ben, hesaplarım
Beni Züleyhâ'dan ayıran mesafeyi, mil mil
Yolları uzatan virajları sayarım, tek tek;
Bırakın beni ağlıyayım! Bu, ayıp değil, acziyet hiç değildir
Ağlayan erkekler vicdan sahibidir.
Achill de ağlamışdı Brisei için!
Yenilmeyen ordusuna gözyaşları dökmüşdü Kerkes,
İntihar eden sevdiğine
Ağıtlar yakmışdı Iskender;
Bırakın beni ağlıyayım! Toprağı dirilten gözyaşıdır,
Toprak ancak böyle yeşermişdir.

Günler geçip gidiyor,
Aceb, niçin göndermez ki
Süvari yüzbaşısı
Habercilerini;
Atları da var halbuki
Nâmeden de anlar.

Evet, Talik hattıyla yazar,
Nesih de bilir,
İpek kâğıt üstüne
İnciler gibi meşkeder.
Âh, benim yazım olacakdı
Onunkinin ayarında.

Hasta istemez,
İstemez tatlı ızdırabından
Kurtulmayı,
O sadece haber bekler
Çok sevdiği azizinin
Şifâ veren derdinden.

Nicht mehr auf Seidenblatt
Schreib' ich symmetrische Reime;
Nicht mehr fass' ich sie
In goldne Ranken;
Dem Staub, dem beweglichen, eingezeichnet
Überweht sie der Wind, aber die Kraft besteht,
Bis zum Mittelpunkt der Erde
Dem Boden angebannt.
Und der Wandrer wird kommen,
Der Liebende. Betritt er
Diese Stelle, ihm zuckt's
Durch alle Glieder.
"Hier! vor mir liebte der Liebende.
War es Medschnun, der zarte?
Ferhad, der kräftige? Dschemil, der dauernde?
Oder von jenen tausend
Glücklich-Unglücklichen einer?
Er liebte! Ich liebe wie er,
Ich ahnd' ihn!"

Suleika, du aber ruhst
Auf dem zarten Polster,
Das ich dir bereitet und geschmückt.
Auch dir zuckt's aufweckend durch die Glieder.
"Er ist, der mich ruft, Hatem.
Auch ich rufe dir, o Hatem! Hatem!"

Bundan sonra yazmam artık
İpek sahifeye, simetrik kafiyeli
Şiirler. Etrafına da çekmem artık
Altın yaldızlı cedveller.
Toprağa yazılmış zâten, yazılacak âşıklar
O bağrı yanık, vefâlı toprak, yerin yedi kat
Dibine çakıldı da, yine boyun eğmedi, kendini
Üfürmek, savurmak isteyen haşin yele direndi.
Derken, günün birinde gelince yolcu
Çıktı âşıklar makamına. Lâkin neydi bu
İnledi bütün uzuvları, sarsıldı ruhu;
Dedi: "İşte burada! Sevenler, sevilenler,
Bu, nezâket timsali Mecnûn değil mi?
Ya bu, dağları delen Ferhâd, şu da, aşkında
Sadâkat gösteren Cemil değil mi?
Talihli ya da talihsiz şu binlerce
Âşıkdan biri de o değil mi?
Sezer gibiyim kim olduğunu,
Evet o sevdi! Ben de seviyorum o gibi!"

Ey Züleyhâ, kuştüyü yataklarda
Yatar, dinlenirken sen,
Ben hazırladım, süsledim bunu senin için,
Senin de canlanır azâların ürperir ruhun.
"Hâtem! Evet, Hâtem'di bana seslenen,
Cevap ver bana Hâtem! Hâtem!"

SONSÖZ

"Hicret" şiiri ile başlayan Divân, görüldüğü gibi Doğu'ya yabancı gelmeyen tasvirler ve motiflerle örülmüş, şâir de fikrî plânda Batı'dan Doğu'ya hicret etmişdir.

Divân ilk defa 1819'da neşredilmiş, ilâveler yapılarak 1827 yılında ikinci defa basılmışdır. Oniki bahisden oluşan Divân'ın metrûkat kısmındakiler ise, şâirin ömrü kifayet etmediği için ikmal edemediği şiirlerdir Ölümünden sonra, Divân araştırmacıları tarafından derlenerek "Metrûkatdan Sâhifeler (=Aus dem Nachlass)" başlığı altında Divân sonuna eklenmişdir. Tercümeye dahil etmediğimiz daha pek çok metruk şiir vardır. Doğu-Batı Divânı'nın aslında, nazım haricinde "Tetebbu ve Haşiyeler (=Noten und Abhandlungen)" isimli bir de nesir kısmı vardır ki, isminden de anlaşıldığı üzere bu, Goethe'nin Divân'la ilgili açıklamalarından ibaretdir.

Şark dünyasının hemen hemen bütün divân şairleri tarafından ele alınan en önemli mevzûu Allah (C.C.)'ın Varlığı ve Birliği'dir. Goethe'nin de Kur'an-ı Kerim ve Hadis-i Şerifler ışığı altında kendi fikirlerini geliştirerek, Divân'daki pek çok şiirinde, birbirinden değişik üslûp ve tonda "Vahdâniyet" inancını dile getirmiş olduğu görülür.

Bu meşhur eserinde büyük bir canlılık ve vukufla, İslâm diyarının içine nüfuz etdiği görülen şâir, esasen Doğu'yu yakînen görmemiş, tanımamışdır. Kendisine, Doğu'nun tanıtıl-

masında batılı müsteşrik ve seyyahların rolü büyükdür. Gerek telif, gerekse Şark mahreçli kaynaklardan yapdıkları tercümeler vasıtasıyla, bu büyük mütefekkire İslâm Dini ve İslâm Dünyası'nı tanıtan bilginlerden bazıları şunlardır: Joseph von Hammer-Purgstall, Georg Sale, François Henri Turpin, Johann von Rehbinder, Karl Ernst Oelsner, Adam Olearius, Barthélemy d'Herbelot, Sir John Malcolm, Adrian Reland, Jean de Chardin, Jean Baptiste Tavernier, Heinrich Friedrich Diez.

Tercüme veya telif her ne ise, bu müsteşrik ve bilginlerin eserleri, başda Kur'an-ı Kerîm tercümesi ve Hz. Muhammed (S.A.V.)'in hayatına, Osmanlı İmparatorluğu'nun devlet ve (eyalet) şehir idaresine, şarkın tarihi, örf-âdeti ve edebiyatına taalluk eden eserlerdir.

Bu tercümenin arka kapağında iki sahife şeklinde yeralan tasvir -Goethe'nin bizzat nezaret ederek hazırladığı- Doğu-Batı Divânı'nın orijinal kapak kompozisyonudur. Aziz milletimizin kıymetli evlatlarına bu önemli eseri sunmakla kendi-mizi bahtiyar hissediyoruz.

Ey Hâfız, incilerini iyi sakla
Duydum ki, yaman bir kalpazan varmış şehirde
Haber alırsa, incilerini çalar hâ...

Güzel güzel yazdığım,
Yaldızla da cedvellediğim
Medâr-ı iftiharım olan sahifelerimin
Karşısında kurnaz edayla güldün önce,
Sonra başını sonuna getirdin, birkaç tane de
Kelime değiştirerek kendine maletdin.
Kısmetini açan bu kurnazlıkdan dolayı
Çalım satarak kendi kendini över durursun.

Hâfız ile Goethe'nin Divânları'ndan iktibas etdiğimiz bu mısralarla veda ederken diyoruz ki, bu, Doğu-Batı Divânı'nın ilk türkçe tercümesidir. Ancak, Alman Dili ve Edebiyatı ile alâkası olmayan bazı kalpazanlar tarafından, birkaç kelime değiştirivermek suretiyle, peşpeşe Goethe Divânı tercümeleri çıkarsa piyasaya, bunu, sevinilmesi mi, yoksa üzülünmesi gereken bir durumun tezahürü olarak mı kabul etmek lazım?

Eğer herkes kendi vazifesiyle meşgul olur, tahsilini yapdığı sahada iş başarmaya kalkışırsa, muhakkak ki, kördüğüm haline gelmiş pek çok mesele kolayca çözülür.

DİVÂN'DA GEÇEN İSİMLER

-A-

Âb-ı hayat: İçeni ölümsüzlüğe kavuşturduğuna inanılan efsanevi su. Edebiyatta âb-ı hayât'la ilgili zengin motifler teşekkül etmiştir. İçenin, ebedî hayata kavuşması, ihtiyarsa gençleşmesi, hastaysa iyileşmesi gibi genel telakkilerin dışında, âb-ı hayât, vahdet sırrına ermektir.

Achill: Homer'in "İlias Destanı"ndaki erkek kahraman.

Âdem ile Havva: Semavî kitaplara göre ilk insan ve ilk peygamber Hz.Âdem (A.S) ve eşi Hz. Havva'dır. Kur'an-ı Kerim'de öncelikle Hz. Âdem'in önemsiz bir maddle olan topraktan yaratılarak bedeni ve ruhî yönleriyle tam ve kâmil bir insan haline gelinceye kadar geçirdiği safhadan söz edilir ve bu suretle Allah (C.C.) ın üstünlüğü vurgulanmış olur. İkinci olarak Âdem'in varlık türleri arasındaki mevkiinin yüksekliğine işaret edilir. Bu âyetlerde hem Âdem'in hem de onun soyunun, yeryüzünün halifeleri olduğuna dikkat çekilir.

Anubis: Köpek kafalı olarak tasvir edilmiş eski bir Mısır tanrısı.

Apollon: Yunan mitolojisinde güneş tanrısı.

Arafat: Arabistan yarımadasındaki Mekke şehrinin 21 km. doğusunda, Taif dağ yolu üzerinde hacıların Kurban Bayramı'nın arafe günü toplandıkları tepe ve bunun eteğindeki ova. Tepenin diğer bir adı Cebel-ür Rahme (Rahmet Dağı)dır.

Ashab-ı Kehf: Bir mağarada 300 küsur yıl uyuduktan sonra

tekrar uyandıkları Kur'an-ı Kerîm'de haber verilen genç arkadaş grubudur. "Ashab-ı Kehf" kıssasının anlatıldığı "Kehf Suresi"nin 9-26.âyetlerinde bildirildiğine göre, putperest bir kavmin içinde Allah-u Zülcelâl'in Varlığına ve Birliğine iman eden birkaç genç, bu inançlarını kralın karşısında açıkça dile getirip putperestliğe karşı çıkmışlar, zorla din değiştirmekten kurtulmak için bir mağaraya sığınmışlar ve orada köpekleriyle beraber derin bir uykuya dalmışlardı. Onların mağarada kalış süresi hakkında Kur'an'da şöyle ifade vardır: "Onlar, mağaralarında 300 yıl kaldılar, dokuz yıl da ilave ettiler." Uyandıktan sonra mağarada ancak bir gün uyuduklarını zanneden gençler rivâyete göre, içlerinden birini gümüş bir para vererek yiyecek almak üzere şehre gönderirler. Bu vesileyle şehirde onların durumuna muttali olanlar, Allah'ın vaadinin hak olduğuna ve kıyametin mutlaka geleceğine kesin olarak inanırlar ve mağaranın bulunduğu yere bir mescid yapmaya karar verirler.

Aurora: Yunan mitolojisinde şafak ilâhesi.

-B-

Bağdat: Islâm dünyasının önemli ve tarihî bir ilim, ticaret ve kültür merkezlerinden biri olan Bağdat, Irak hudutları dahilinde, Dicle nehrinin her iki yakasında yer alan bir şehirdir. VIII. yüzyılda Abbasi halifesi Ebu Ca'fer el-Mansûr tarafından hilâfet merkezi olarak kurulmuştur. Güzel bahçeleri, şahane sarayları, hanları, hamamları, hastahaneleri, kütüphaneleri, medreseleri ve muhteşem dekorasyonlarıyla milletlerarası düzeyde büyük bir medeniyet şehri olan Bağdat en görkemli devrini IX-X.yüzyıllarında yaşamıştır. 1065-1067 yılları arasında 200.000 Dinar harcanarak bir külliye halinde inşa edilen "Bağdat Nizamiye Medresesi" Islâm tarihinde ilk çekirdek üniversiteyi oluşturduğu gibi Avrupa'da kurulan üniversitelere de örnek olmuştur.

Basra: Bağdat'ın 420 km. güneydoğusunda Dicle ile Fırat nehirlerinin birleştiği noktanın 50 km. güneybatısında yeralan

şehrin kurucusu Hz.Ömer'dir. Stratejik önemi dolayısıyla hızla büyüyen Basra, Kanuni Sultan Süleyman'ın 1534 yılında Bağdat'ı almasıyla Osmanlı Devleti'nin hakimiyeti altına girmiştir. Osmanlılar devrinde gerek ticaret gerek ziraat yönünden çok hareketli bir şehir haline gilmiştir. Basra Körfezi ve Şattülarap yoluyla Akdeniz limanlarına ulaşan yolun üzerinde bulunması, şehrin önemi ve nüfusunu daha da artırmıştır. İstanbul, İzmir, Halep, Şam ve Avrupalı tüccarların önemli bir ticaret merkezi olmuştur. 1563 yılında Basra'dan geçen Venedik'li tüccar Ceasar Frederick, Basra'nın Hürmüz'le yapılan baharat ticaretinin merkezlerinden biri olduğunu bildirmektedir.

Bedahşan: Afgan Türkistanı olarak da anılan Bedahşan, Kuzeydoğu Afganistan'da bir idarî bölgedir. Yeraltı kaynakları yönünden çok zengindir, yeraltı kaynaklarından olan lâl ve lacivertaşı çok eski zamanlardan beri değerlendirilmektedir. Klasik Türk ve İran edebiyatında altından sonra adına en sık rastlanan kıymetli madenlerden biri olan lâlin dünyada en meşhur cinsi, Bedahşan şehrine nisbetle, edebî eserlerde daha ziyade "lâl-i Bedahşan" şeklinde geçer, çok değişik renk tonuna sahiptir.

Behrâm-ı Gûr: Sâsani hükümdarı I.Yezdicerd'in oğlu ve halefidir. 420-438 yılları arasında saltanat sürmüştür. Yaban merkebi (gûr) avına düşkün oluşundan dolayı Behrâm-ı Gür adıyla tanınan hükümdarın Arapça ve Farsça yazılmış güzel şiirleri vardır. Hayatı, eğlenceleri Firdevsî'nin "Şehname"sinde geçer.

Belh: Afganistan'ın kuzeyinde miladdan önce kurulmuş bir şehirdir. Çok geniş bir alana yayılmış olan harabelerden, Belh'in eskiden görkemli bir şehir olduğu anlaşılmaktadır. İslâm kültür ve medeniyet tarihinde önemli bir yeri olan bu şehirde, İslâmi ilimler, tıp ve coğrafya alanında birçok âlim yetişmiştir. Büyük İslâm mütefekkiri Mevlâna Celâleddin-i Rûmi'nin babası ulemadan Bahâeddin Veled bunlardan biridir.

Bermekîler Devri: Abbasiler Devri'nde başta vezirlik olmak üzere çeşitli makamlarda görev yapan bir sülaledir. İran'lı tarihçilerin kaydettikleri rivayetlere göre Bermekîler'in ilk ataları, Sâsani Devleti'nin ilk zamanlarından itibaren vezir olmuşlar ve bu görevleri babadan oğula geçerek asırlarca sürmüştür.

Bezm-i Elest: Cenâb-ı Allah'la, yaratılışları sırasında insanlar arasında yapılan ahd ü misâk için kullanılan bir tabirdir. Farsça'da "sohbet meclisi" manasına gelen "Bezm" kelimesiyle Arapça'da "ben değil miyim" manasında çekimli bir fiil olan "Elestü"den oluşan "Bezm-i Elest" terkîbi, "Ben sizin Rabb'iniz değil miyim" hitabının yapıldığı ve ruhların da "evet" diye cevap verdikleri meclis anlamını ifade eder. Bu tabirdeki "Elest" kelimesi A'raf Suresi'nin 172. âyetinden alınmıştır. Allah (C.C.)'la insanlar arasında vuku bulan bu sözleşmeye "mîsak" "kâl u belâ" "Bezm-i ezel" isimleri de verilmiştir. Bunlardan en çok kullanılanı özellikle Osmanlı dinî-tasavvufî edebiyatında meşhur olan "Bezm-i Elest" terkîbidir. Kur'an-ı Kerîm'in bazı âyetlerinde de aynı konuya dair açık veya dolaylı ifadeler vardır. Klasik Şark-İslam edebiyatlarındaki yaygın anlayışa göre âşıklar sevgililerine "Elest bezmi"nde âşık olmuşlardır. Elest günündeki ruhlar meclisinde âşık, uyanık olduğunu, sevgilisini ilk defa orada gördüğünü ve görür görmez hemen âşık olduğunu söyler. Bu aşkın o günden beri sürüp geldiğini, aşk şarabının kendisine o gün içirildiğini ve cömertliğin o gün takdir edildiğini belirten âşık, sevgilinin en büyük âşığının da kendisi olduğunu imâ eder.

Briseis: Homer'in "İlias Destanı"daki kadın kahraman.

Buhara: Mâverâ-ün nehir'de tarihî bir şehirdir. Bugün, Özbekistan Cumhuriyeti sınırları içinde bulunmaktadır. Şehir en parlak dönemini Samâniler devrinde yaşamıştır.

Burak: Mi'rac gecesinde Hz.Muhammed (A.S.)'ı taşıdığı rivâyet edilen binektir. "Burak" parıldamak, şimşek çakmak ma-

nasına gelen Arapça "Berk" kelimesinden türetilmiş olup, renginin saf ve parlak oluşu veya çok hızlı hareket edişi sebebiyle bu adı almıştır.

Büyük İskender: Makedonya'lı II.Philippos ve Epir kralının kızı Olympios'un oğlu olan İskender M.Ö. 356-323 yılları arasında yaşamıştır. Henüz 20 yaşına gelmeden Makedonya kralı olmuş, 12 yıl boyunca tek bir savaş bile kaybetmeden Yunanistan, Anadolu, İran, Suriye, Mısır, ve Hindistan'a hükmetmiştir.

Büyük İskender'in aynası: Büyük İskender Mısır'ı zaptettikten sonra deniz kıyısında İskenderiye şehrini yaptırmış ve oraya komutanlarından birisini bırakmıştı. Oradaki hakîmlerden Belinas, Hermis ve Valines bir ayna yapmışlar, yüksek bir yere koymuşlar. Bu aynada, oraya gelmek üzere olan gemiler daha bir aylık yoldayken görünürmüş. Bir başka rivâyete göre de aynayı Aristo yapmış. Bu ayna aynı zamanda düşmanların bütün plân ve sırlarını gösterirmiş. (İskender aynasının, İskenderiye önündeki deniz feneri olması ihtimali vardır. Belki o zamanlar, düşmanları korkutmak için bu fenerin tılsımlı olduğu söylenmiş ve bu söz kasten etrafa yayılmıştı.)

-C-

Calderon: İspanyol dram muharriri olan De La Barca Don Pedro Calderon 1600-1681 yılları arasında yaşamıştır.

Câmî: Horasan'ın Câm şehrinde doğan Abdurrahman Câmî 1414-1492 yılları arasında yaşamıştır. Yüze yakın eser vermiş olan bu büyük âlim ve şâir olan zat, Molla Câmî ünvanıyla tanınmıştır. Birinci divânının mukaddimesinde Câm şehrine nisbetle ve Ahmed Nâmekî Câmî'nin hatırasına saygısının bir ifadesi olarak Câmî mahlasını aldığını söyler. Genç yaşta döneminin bütün ilimlerine vâkıf olan Câmî, sadece Mâverâ-ün nehir ve Horasan'da tanınmakla kalmamış, bilakis Hindistan'dan Balkanlar'a kadar uzanan geniş bir alanda sultanların, âlimlerin ve şâirlerin saygısını kazanmıştır. Fars şiirinin enbüyük üstadlarının sonuncusu sayılan Câmî'nin eserlerinin

konusunu tasavvuf, edebiyat ve tabîî ilimler teşkil eder.

Cebrâil: Dört büyük melekten biri olan Cebrâil (A.S.) ilâhî emirleri peygamberlere bildiren vahiy meleğidir. Yahudi ve Hıristiyan kaynaklarında ismi "Gabriel" şeklinde geçer.

Cehennem: Kur'an-ı Kerîm'in yetmiş yedi âyetinde yeralan Cehennem, herhangi bir sözlük anlamı taşımakdan ziyade, kâfirlerin, münafıkların, zalimlerin, hakka boyun eğmeyenlerin ateşle azap görecekleri yer olarak beyan edilir.

Celâleddin-i Rumî: Büyük bir mütefekkir ve şâir olan Mevlâna Muhammed Celâleddin-i Rumî 1207-1273 yılları arasında yaşamıştır. "Mevlâna" kendisinin lâkabı, "Rumî" mahlasıdır. Babası Bahâeddin Veled, Moğol istilasından bir sene önce ailesiyle beraber Belh'den ayrılarak Konya'ya geldiğinde beş yaşındadır. Mevlâna'nın en mühim eseri, Farsça yazdığı altı cildlik mesnevisidir.

Cemil ile Botaynah: Halife Abdülmelik zamanında yaşadıkları rivâyet edilen âşıklar.

Cennet: Allah'ın Varlığı'na, Birliği'ne inanan, O'na ibadet ve taat edenlerin, ölümden -kıyametin kopmasından- sonra dünyada iken yaptıklarından tek tek hesaba çekilip, Allah'ın fazlı ile ebediyyen kalacakları yerdir Cennet. İnsanın gönlünün çektiği herşeyi elde ettiği türlü güzellik ve nimetlerin bulunduğu Cennet'ten, Kur'an-ı Kerîm'in -müfred, tesniye ve cem'i şekilleriyle- 147 yerinde muhtelif lâfızlarla bahsedilmiştir.

Cupido: Romalılar'ın aşk tanrısı olan Cupido, savaş tanrısı Mars ile aşk tanrıçası Afrodit'in oğludur.

-D-

Dâvud: Hz.Dâvud (A.S.), İsrailoğullarına gönderilen ve kendisine dört büyük kitaptan biri olan Zebur'un verildiği saltanat sahibi bir peygamberdir.

Demâvend Dağları: İran sınırları dahilinde Hazar denizine yakın olan Demâvend Sıradağları'nın en yüksek yeri 5604 metredir.

Dilâra: Sâsani hükümdarı Behrâm-ı Gûr'un şâire arkadaşı.

-E-

Ebussuud: Ebussuud Al'İmadi 1490-1574 yılları arasında yaşamıştır. "Hoca Çelebi" lâkabı ile tanınan Ebussuud Efendi meşhur bir tefsir ve fıkıh âlimi olduğu kadar kuvvetli bir şâirdir ve uzun müddet şeyhülislâmlık makamında bulunmuştur. Türkçe, Farsça ve Arapça lisanlarına çok iyi vâkıf olan Ebussuud Efendi'nin Türkçe yazılmış şiirleri de vardır. "Keşf el-zünûn"da yeralan "Hâfız Divânı" hakkındaki meşhur fetvasında: "Hâfız'ın makalatında çokluk hikem-i zâika ve nüket-i fâikadan nice kelimat vâki olmuşdur..." demiş ve onda şeriata muhalif sözlerin de bulunduğuna işaret ile" mizak-ı sahîhin bir beyti birinden terkedip, sem-i ef'îyi tiryâk-ı nâfi'den..." ayırt etmek olduğunu ileri sürmüştür.
(Keşf el-zünûn 1, Sh.784.)

Efes: Ege Bölgesi'nde kurulmuş eskiçağ şehirlerinin en ünlüsüdür. Şehrin harabeleri İzmir'in Selçuk ilçesinin çok yakınındadır.

Enverî: İran edebiyatının en büyük kaside şâiri Evhadüddin Enverî'nin adı bazı kaynaklarda Muhammed, bazılarında ise Ali olarak gösterilmiştir. "Enverî" mahlası kendisine başkaları tarafından verilen şâirin, tahminen 1189'da Belh'de vefat ettiği rivâyet edilir.

Etna Yanardağı: Avrupa'nın en büyük faal yanardağı kütlesi olan Etna Yanardağı Sicilya adasındadır, en yüksek yeri 3369 metredir.

-F-

Fâtıma: Hz.Fâtıma, Hz.Muhammed (S.A.V.)'in soyunu devam ettiren kızıdır. Resulullah'ın terbiyesiyle yetişen Fâtıma, babasının hem konuşma tarzından yürüyüşüne kadar birçok vasfına, hem de hayâ, edep gibi özelliklerine sahibti. Peygamberimiz, cennetlik kadınların en faziletlilerini saydığı bir hadisinde, önce Hz.Hatice sonra da Hz.Fâtıma, Hz.Meryem ve

Hz.Asiye validelerimizin isimlerini söylemişlerdir. Hz. Fâtıma'nın adı ve vasıfları sık sık anıldığı gibi, bazı edebî eserlere konu teşkil ettiği de görülür.

Ferhâd ile Şirin: Klasik Türk ve İran edebiyatlarında "Ferhâdname, Ferhâd ile Şirin" gibi adlarla geçen meşhur hikayenin kahramanlarıdır. Bir su mühendisi olan Ferhâd, Sâsani hükümdarlarından Hüsrev Perviz'in sarayında çalışırken Hüsrev'in cariyesi Şirin'e aşık olur. Birbirlerini seven iki genç, araya giren engeller yüzünden bir türlü kavuşamaz. Hatta Ferhâd, sevgilisine kavuşmak için Bîsütun dağını deler. Hikayenin değişik varyantlarında konu değişik şekillerle anlatılır. Konuyu başarılı bir şekilde ilk defa kaleme alan şâir Genceli Nizamî'dir.

Fırat: Türkiye topraklarından doğup Irak'ta Dicle nehriyle birleştikten sonra denize ulaşan Fırat nehri Güneybatı Asya'nın en büyük akarsuyudur. Batılı müellifler tarafından "Euphrate" şeklinde kullanılır. Fırat nehrinin tarım alanlarının sulanmasında tarih boyunca hiç eksilmeyen önemine karşılık, ulaşım sistemindeki önemi azalmıştır. Divân edebiyatında birçok ülke ve şehrin yanında çeşitli dağ, göl ve ırmaklar da değişik özellikleriyle doğrudan doğruya veya dolaylı olarak şiirlere konu edilmiştir. Bunlardan biri de Fırat nehridir. Fırat nehri öncelikle "Mi'rac"la ilgili hadislerde zikredilen özellikleriyle Abdülvâsi Çelebi, Ârif, Süleyman Nahîfi gibi birçok şâirin mi'racnâmelerinde yeralmıştır.

Firdevsî: İran'ın milli destanı "Şahnâme" müellifi olan Firdevsî tahminen 940-1025 yılları arasında yaşamıştır. Kaynaklarda ismi Ahmed Hasan olarak geçer, mahlası Firdevsî'dir.

-H-

Hâfız: XIV.asırda İran'da yaşayan hoca Hâfız-ı Şirâzi'nin ismi Muhammed Şemseddin'dir. Kur'an-ı Kerîm'i hıfzetmesi ve memleketi Şiraz'a nisbetiyle "Hâfız-ı Şirâzi" olarak tanınır. Kur'an'ı ondört rivâyete göre okuyan Hâfız bir müderristir. Büyük bir yekûn teşkil eden gazellerine karşı kasideleri bir-

kaç tanedir. Fikirlerindeki kuvvet, görüşlerindeki hususiyet ve rindâne eclasıyla Şark'ın en lirik şairlerinden biri kabul edilmiş, şöhreti daha sağlığındayken Doğu ve Batı'ya yayılmıştır. "Hâfız Divânı" Türkiye'de Mevlâna'nın "Mesnevi'si ile Sa'di-i Şirazi'nin "Bostan ve Gülistan"dan sonra en fazla okunan Farsça metindir.

Hâtem-i Taî: Asıl ismi Abdullah bin Said olan Hâtem-i Taî, İslamiyet öncesi Arabistan yarımadasında yaşayan Tay kabilesinin reisidir. Çocuk yaşlarından itibaren cömertliği ve misafirperverliğiyle tanınan bu zat aynı zamanda şâirdir. Bazı şiirleri derlenerek Londra'da basılmıştır. Hz.Peygamber zamanına yetişmiş ise de bi'setten evvel ölmüştür. Yalnız Arap edebiyatında değil İran ve Türk edebiyatlarında da cömertlik timsali olarak tanınan Hâtem'in efsanevî kişiliği, cömertliği etrafında teşekkül eden menkıbe ve hikayeler Anadolu'da hala yaşamaktadır.

Hâtem-i Zograî: İslamiyet öncesi Arabistan yarımadasında yaşayan bir kabilenin reisi olan Hâtem-i Zograî'nin asıl adı Hassan Zograî'dir ve kendisi şâirdir.

Hatice: Hz.Hatice, Hz.Muhammed (S.A.V.) Efendimizin ilk hanımı olup 556 yılında Mekke'de doğmuştur. Kureyş'in bu zengin, soylu ve dul hanımın Peygamberimizle evlendiği zaman 40 yaşında olduğu, peygamberimizin ise 25 yaşında olduğu rivayet edilir. Hz.Hatice validemiz, Resûl-i Ekrem'e peygamberlik geldikten sonra ilk iman eden kişi olma şerefine ermiş, servetini de onun davası uğrunda harcamaktan asla kaçınmamıştır.

Hazar Denizi: Kafkasya ile Türkistan'ı ayıran çöküntüde oluşmuş içdenizdir.

Hızır: Halk arasında mâruf bir şahsiyetin ismi olarak geçer. Metinlerde Hızır umumiyetle, hayat kaynağını (âb-ı hayât) bulmak için sefere çıkan İskender'in öncübaşısı olarak görünür. Hayat kaynağına yapılan seferin tasvirlerinde İskender ile Hızır ayrı yollar takip eder, Hızır, âb-ı hayât'ı bulur, İsken-

der bulamaz. Hızır'ın yaşadığı devir hakkında çeşitli rivâyetler vardır. Hz.Musa (A.S.) devrinde yaşadığı da belirtilir, Nebi veya bir veli olduğu da rivâyetler arasındadır. Anadolu halkına göre Hızır, darda kalanların yardımına koşan mübarek bir zattır.

Hindistan: Üçgen şeklinde bir yarımada olan Hindistan'ın Hint Okyanusu'na giren bölümünün batısı Umman Denizi, doğusu ise Bengal körfezi ile çevrilidir. Baharat ve mücevherat ticareti eski zamanlardan beri yapılagelmiştir. Halkın büyük çoğunluğu Hindu'dur. Zerdüştler 8.yüzyılda İran'dan göç etmiştir.

Hüdhüd: Hz.Süleyman (A.S.)'a Sabâ Melikesi Belkıs'ı haber veren ve Süleyman peygamberin mektubunu Belkıs'a götüren kuştur. Çavuşkuşu ve ibibik diğer adlarıdır.

Hureyre: Hz. Muhammed (S.A.V.) Efendimizden çok hadis rivâyet etmesiyle tanınan sahabidir. Asıl adının Abdullah veya Abdurrahman olduğu rivâyet edilir. "Ebu Hureyre" bu sahabenin künyesidir. Künyesiyle ilgili en yaygın rivâyet; koyun otlatırken bulduğu kedi yavrularını (Arapça: Hir) (ism-i tasgiri: Hureyre) koruyup beslediği için kendisine "Ebu Hureyre" dendiği şeklindedir. İsmi yerine bu künyeyle anılan sahabi 678 yılında vefat etmiştir.

Hürmüz: İran Körfezi girişinde önemli bir ticaret merkezi olan küçük bir adadır

Hüsn-i hat: "Yazı, çizgi, çığır, yol" gibi manalara gelen "hat" kelimesi terim olarak, Arap yazısını, estetik ölçülere bağlı kalarak güzel bir şekilde yazma sanatı (hüsn-i hat) anlamında kullanılmıştır. Ta'lik, nesih, sülüs hüsn-i hat türleridir.

-İ-

İbrâhim: Peygamberlerin babası olarak amlan Hz.İbrâhim (A.S.)'ın Urfa'da doğduğu en yaygın rivâyettir. Bâbil'in kurucusu Nemrud zamanında yaşamıştır. Allah'a karşı kibir ve isyan ile büyüklük taslayan Nemrud, Tevhid inancını yayan Hz.İbrâhim'i ateşe atarak yaktırmak istemiş, ancak Hz.İb-

râhim, Allah'ın izniyle ateşte yanmakdan kurtulmuştur.
İncil: Dört büyük kitaptan biri olan İncil, Hz.İsâ (A.S.)'a vahiy yoluyla indirilmiştir. Fakat, onun peygamberlik devresinden çok sonra havariler, Hz.İsâ'dan işittiklerinden akıllarında kalanı başkalarına nakletmişler ve bunların nakillerine dayanarak çeşitli İnciller yazılmış ve birbirlerinden farklı yüzlerce İncil ortaya çıkmıştır. Nihayet Hz.İsa'nın doğumundan 325 yıl sonra toplanan bir konsilde, İncillerin sayısı dörde indirilmiştir. Bunlar da birbirine mütenakızdır ve yazarlarının ismiyle anılır. Matta İncili, Markos İncili, Yuhanna İncili, Luka İncili gibi.
İsâ: Hz.İsâ (A.S.) kitap sahibi dört büyük peygamberden biridir. Hz.Musa (A.S.)'dan sonra İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiştir. Kur'an-ı Kerîm'de meziyet ve senâsı geçmektedir.
İsis: Sığır kafalı olarak tasvir edilmiş bir eski Mısır tanrısı.

-K-

Kerkes: I.Darius'un oğlu olan Kerkes M.Ö.519-465 yılları arasında İran'da saltanat sürmüştür.
Kızıldeniz: Arabistan yarımadası ile Afrika kıtası arasında bulunan bir denizdir.
Kisra: Kisra, adaletiyle meşhur eski İran hükümdarı Nuşirevan'ın lâkabıdır.
Kur'an-ı Kerîm: Kur'an-ı Kerîm lâfzı da manası da alemlerin Rabb'i Allah ü Tealâ'dan olan son semavî kitaptır. Allah (C.C.) tarafından son peygamber Hz.Muhammed (S.A.V.)'e vahiy meleği Cebrâil Aleyhisselâm vasıtasıyla, takriben 23 senede peyderpey indirilmiştir. 114 kısa ve uzun sûrelerden oluşan Kur'an'da 6666 âyet vardır. Hz. Peygamber, nazil olan her ayeti -hangi sûreye yazılacağını işaret ederek- vahiy kâtiplerine yazdırmıştır. Âyetler yazıya geçirildiği gibi aynı zamanda sahabeler tarafından ezberlenmiştir. Hz. Peygamber'in vefatından altı ay sonra Hz.Ebubekir'in hilafet devrinde, sahabeden Zeyd bin Sabit başkanlığında kurulun bir heyet tarafın-

dan kitap haline getirilmiştir.

-L-

Leylâ ile Mecnûn: Leylâ ile Mecnûn, Şark Edebiyatının meşhur hikayelerindendir. Zengin bir Arap emirinin oğlu olan Kays, aynı okulda okuduğu Leylâ isminde bir kıza âşık olur, Leylâ da Kays'ı sever, fakat kızın ailesi durumu öğrenince Leylâ'yı okuldan uzaklaştırır. Kays üzüntüsünden çöllere düşer, ismi unutulur ve "Mecnûn" diye anılmağa başlar. Fuzûlî, Genceli Nizamî ve Alişir Nevâî bu hikayeyi nazım olarak kaleme almışlardır.

Lokman: Lokman Hakim, Kur'an-ı Kerîm'de ismi geçen büyük zatlardan biri olup, öğütleri, ahlâkî ve tıbbî sözleri ile tanınmıştır. Hz.Dâvud zamanında yaşadığı rivâyet edilir.

-M-

Mahmud: Mahmud Gaznevi 970-1030 yılları arasında yaşamış büyük Türk hükümdarıdır. Gazne'de tahta çıkmış, Horasan, Herat, Belh, Bust ve Kabil bölgelerinde hakimiyet kurmuştur.

Mâverâ-ün nehir: "Nehrin öte yakası" manasına gelen "Mâverâ-ün nehir" müslüman coğrafyacıların, Ceyhun (Amuderya) nehrinin doğusunda kalan ülkelerin bulunduğu mıntıkaya verdikleri addır. Bu ülkelerin başlıcası Buhara ve Semerkant'dır. Bu coğrafi sahaya batılı coğrafyacılar "Transoxiana" adını vermişlerdir.

Mavors: Mavors, Jüpiter'in oğlu Mars'tır. Romalılar'ın savaş tanrısı olan Mars elinde kılıç veya mızrak bulunan ve bazen de bir elinde kesik bir insan başı tutan yakışıklı bir delikanlı şeklinde tasvir edilir.

Mekke: Arabistan yarımadasında Kızıldeniz'e 100 km. uzaklıkta bulunan Mekke, Kâbe haremi ve zemzem kuyusu etrafında gelişip büyüyen mukaddes bir şehirdir. Ahirzaman peygamberi Hz.Muhammed (S.A.V.) bu şehirde dünyaya gelmiştir.

Merih: Romalılar'ın Mars adını verdikleri Merih savaş tanrısıdır. Zuhal'le kırana girmesine Kırân-ı nahseyn denir, en uğursuz zaman olarak kabul edilir bazı inanışlara göre.

Meryem: Hz.Meryem, Hz.İsâ(A.S.)'ın annesidir. Kur'an-ı Kerîm'de pek çok methedilmiştir.

Mısrî: 17 yüzyıl Türk şâir ve mutasavvıflarındandır. Asıl adı Mahmud olan Niyazî-i Mısrî, Halveti tarikatının Mısriye şubesini kurmuştur. Türkçe ve Arapça yazılmış on ciltten fazla manzum ve mensur eseri vardır.

Mirzâ: Seydî Ahmed Mirzâ XV. yüzyıl şâirlerinden olup, Timur'un (aksak Timur) torunlarından Miranşâh'ın oğludur. Şâhruh zamanında Horasan valiliği yapmışdır. "Ta'aşşuk-nâme" adlı mesnevisinin bilinen tek nüshası Londra British Museum'da bulunmaktadır.

Muhammed: Hâtem-ül enbiyâ Hz.Muhammed (S.A.V.) Efendimiz, Hz.İsâ'nın doğumundan 571 yıl sonra Mekke'de dünyaya teşrif etmiştir. 40 yaşındayken kendisine peygamberlik vazifesi gelmiş, Mekke'de 13 yıl boyunca Islamiyeti tebliğ ettikten sonra, 622 yılında Medine'ye hicret etmiştir. Medine'de de 10 yıl boyunca insanları hak dine davet ettikten sonra risaletini tamamlayarak 632'de ebedî aleme irtihal etmiştir.

Musa: İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilen Hz.Musa (A.S.)'ya dört büyük kitaptan biri olan Tevrat indirilmiştir.

Mütenebbi: Mütenebbi, Arap şâir Ebu Tayyib Ahmed bin el-Huseyn al-Cu'fi'nin lâkabıdır. 915'de Kûfe'de doğan Ebu Tayyib'in küçük yaşda iken şâirliğe olan istidadı kendini göstermiştir. Servet ve iktidara erişmek için şiir sanatını bir vasıta olarak gördüğünden, bilâhare peygamberlik iddiasında bulunmuş, güzel şiirler söyleyerek etrafına da birkaç bedevi toplamış. Hapse atıldıktan sonra yalan söylediğini itiraf ederek af dileyince serbest bırakılmış. Bu macerasından sonra esas ismi yerine Arapça "Nebilik taslayan" manasına gelen "Mütenebbi" lâkabıyla anılmıştır.

-N-

Nizamî: Gence'li Nizamî XII.yüzyıl şâirlerindendir. Bilhassa hamsesiyle meşhurdur.

Nuh: Hz.Nuh (A.S.) Kur'an-ı Kerîm'de adı geçen bir peygamberdir. Peygamber olarak gönderildiği kavmin çoğunluğu zulüm ve sapıklıktan vazgeçmemekte direnince, tufanla helâk edilmiş, yalnız Hz.Nuh ve ona inananlar kurtulmuştur. İnsan nesli Hz.Nuh ve onunla kurtulan az sayıdaki kişiden türediği için Hz.Nuh "İkinci Âdem" olarak da andır.

-P-

Pend-Nâme: İran'lı meşhur şâir Feridedddin Attar'ın mesnevisidir.

-R-

Rüstem ile Ruyinten: İran'lı şâir Firdevsi'nin "Şahnâme" isimli eserinin erkek ve kadın kahramanı.

-S-

Sâ'di: İran'lı büyük şâir Sâ'di-i Şirâzî, Şirâz'da doğmuş 1193-1291 yılları arasında yaşamıştır. En meşhur eserleri "Bostan" ve "Gülistan"dır.

Semerkant: Mâverâ-ün-nehir'de önemli bir şehir olan Semerkant, batı Türkistan'da bir idârî bölgedir. Şehir, tarihte İslâm dünyasının bir medeniyet merkezi olduğu kadar iktisadî sahada da önemini korumuşdur.

Süleyman ile Belkıs: Hz.Süleyman (A.S.), Hz.Dâvud'un oğludur. Babası gibi hem tevhîd dinine davet eden bir peygamber hem de saltanat sahibi olmuş, adaleti, saltanatı, ilim ve hikmeti bütün dünyaya nam salmıştır. Belkıs da, Kur'an-ı Kerîm'de adı zikredilmeksizin tevhîd dinini kabul ettiği bildirilen Sabâ Melikesi Belkıs'dır. Hz. Süleyman, Hüdhüd'ün getirdiği bilgiler üzerine, güneşe tapan Sebeliler'in kadın hükümdarlarına (Belkıs), Hüdhüd vasıtasıyla bir mektup gönderir,

mektupta onları tevhîde davet eder. Mektubu alan Melike, kavminin ileri gelenlerini toplar, Hz. Süleyman'dan "Besmele" ile başlayan ve kendilerini hak dine davet eden çok önemli bir mektup aldığını söyleyerek muhtevası hakkında onlara bilgi verir ve Hz. Süleyman'a açık ve olumlu cevap yerine bazı hediyeler gönderir. Süleyman, Belkıs'ın elçilerini hediyeleriyle beraber geri yollar. Bunun üzerine Belkıs, tevhîd inancını yaymasından dolayı şöhreti zaten her yerde duyulan Hz. Süleyman'ı bizzat görmek ve gerçek bir peygamber olup olmadığını anlamak için büyük bir kafileyle Kudüs'e gelir. Ziyareti sırasında, Hz. Süleyman'a cevabını yalnız kendisinin bildiği sorular sorar, tam ve doğru cevaplar alınca onun peygamberliğine ve Allah'ın Varlığı'na Birliği'ne iman eder. Belkıs, Divan edebiyatında Hz. Süleyman'la ilgili türlü rivâyetlerdeki çeşitli motiflere dayanılarak işlenmiştir. Kıssada adları geçen Hz.Süleyman, veziri Âsaf ve su ararken Belkıs'ın ülkesini bulan Hüdhüd gibi kahramanlarla, Belkıs'ın ülkesi, Sebe tahtı, Hz. Süleyman'ın mührü (hâtem) ve Belkıs'a gönderilen mektup (nâme) kelimeleri arasında değişik ilişkiler kurulmuş ve bu ilişkiler çeşitli telmih, teşbih, tevriye, istiâre ve tenasüplere konu edilmiştir.

-Ş-

Şah Abbas: Şah I. Abbas 1588-1629 yılları arasında saltanat sürmüş bir İran şahıdır. Daimi bir ordu kurmak suretiyle Safevi hanedanını güçlendirmiş, ticaret ve sanatı özendirerek hükümdarlığı sırasında parlak bir dönem yaşanmasını sağlamıştır.

Şah Şü'ca: Hâfız-ı Şirâzî ile çağdaş olan bir İran şahıdır.

Şam: Suriye'nin başşehri olan Şam, Arapça Dımaşk olarak anılır. Eski devirlerde birinci sınıf kültür merkezi olan Şam, tarihte en parlak devrini Selâhaddin Eyyubi'nin hükümdarlık zamanda yaşamıştır.

Şehabeddin: İran'ın Cibal eyaletindeki Suhreverd köyünde

doğan Şehabeddin Suhreverdi 1145-1234 yılları arasında yaşamıştır. Büyük bir âlimdir, Bağdat'ta müderrisken, Hâfız-ı Şirâzî, Suhreverdi'nin derslerini takip etmiştir.

Şeytan: Iblis'ın has ismidir. Kur'an-ı Kerîm'de, ilk insan Hz.Âdem (A.S.)'e kibrinden dolayı secde etmediği için, Allah (C.C)'ın lânetine müstehak olduğu ve Cennet'ten kovulduğu beyan edilir. Bu yüzden Âdemoğlu'na düşmandır, insanları küfre düşürmek için daima vesvese verir, fırsat kollar.

Şirâz: Iran'da Isfahan'ın güneyinde kurulmuş bir şehirdir. Şirâz'ın eski zamanlardan beri elbiselik parlak kumaşları, tül ve ipekleri meşhurdur.

Şövalye Sen Georg: Sen-Georg Tarikatı'nın bir üyesidir. Ejderha ile cenkleşerek öldüren efsanevî bir kimlikle tanınır.

-T-

Timur: 1336-1405 yılları arasında yaşamış bir Moğol hükümdarıdır. Bir savaş esnasında ayağından yaralanarak sakat kaldığından dolayı "Aksak Timur" ya da "Timurlenk" olarak anılır. Zulmüyle şöhret bulan Timur'un ele geçirdiği topraklar doğuda Türkistan'a, güneydoğuda Hindistan içlerine, güneybatıda Irak'a, batıda Kafkasya ve Doğu Anadolu'ya kadar uzanıyordu. Çin'e yönelik bir askerî sefer sırasında hastalanarak ölmüş, 35 ülkeyi işgal ederek kurduğu imparatorluk da ölümünden sonra ancak yüz yıl yaşayabilmiştir.

-U-

Ulrich Hutten: 1488-1523 yılları arasında yaşamış bir alman şâirdir. Roma Katolik Kilisesi'ne karşı girişilen Protestanlık mücadelesinde ön saflarda yer almıştır.

-V-

Vâmık ile Azra: Eski Iran edebiyatında "Vâmık ile Azra" isimli mesnevinin erkek ve kadın kahramanları.

Venedik: Italya'da Adriyatik Denizi'nin kuzeybatı ucunda ta-

rihî ve kültürel zenginlikleriyle ünlü adalar şehridir. Açık denizden küçük adacıklarla ayrılan şehir 120 küçük adacık üzerine kurulmuştur. Şehir içi ulaşım, adalar arasındaki kanallar üzerinde işleyen gondollar ve teknelerle yapılır.

Viçli-Puçli: Kristof Kolomb'un Amerika kıtasını keşfetmesinden önce Amerika yerlilerinin en önemlilerinden olan ve Meksiko'da yaşayan Aztekler'in birçok tanrısı vardı. Viçli-Puçli de bunların savaş tanrısıydı.

-Y-

Yusuf ile Züleyhâ: "Yusuf ile Züleyhâ"ya dair en mufassal malûmat Kur'an-ı Kerîm'in 12. sûresi olan "Yusuf Suresi"nde "ahsen ül kasas" tabiriyle beyan edilen Yusuf kıssasında vardır. Züleyhâ'dan da (ya da Zeliha) -adı zikredilmeksizin- Mısır Azizi'nin karısı şeklinde bahis geçer. Mısır Azizi Kıtfir, Hz.Yusuf'u çocukluk çağındayken köle olarak satın alır. Delikanlılık çağına erişince Aziz'in karısı Züleyhâ, Hz. Yusuf'a âşık olur, ondan murad alabilmek için hileler düzenler. Kadının bütün arzu ve isteklerine karşı çıkan ve efendisi Kıtfir'e ihanet etmeyen Hz.Yusuf (A.S.) sonunda Mısır'a vezir olur. Bu kıssa, Divân edebiyatında birçok mesneviye mevzu teşkil etmiştir.

-Z-

Zinderud Irmağı: İran'da Demavend dağları arasında doğarak İsfahan'a akan bir nehirdir.

Zuhâl: Yunan mitolojisine göre, elinde bazen bir üzüm bıçağı, bazen de orak bulunan bir ihtiyar şeklinde tasvir edilen Zuhâl, kara renkli bir uğursuz olarak kabul edilmiştir. Zuhâl ile Merih'in kıranına "Kıran-ı Nahseyn" denir.

Zühre: İranlılar'ın "Nâhid" Yunanlılar'ın "Afrodit" Romalılar'ın "Venüs" adını verdikleri bu yıldıza çok parlak olduğu için Arapça "parlak, şeffaf" manasına gelen "Zühre" ismi verilmiştir. Edebiyatta musikiyi temsil eder. Hem saz çalar, hem

hanendelik yapar. Saz çalarken, güneşin sema yaptığı görülür. Bu sebeple edebiyatta en çok çeng, saz, musiki ve nağmelerle anılır. Güneş, dünya sultanı, Zühre ise onun sâzende ve hânendesidir.

LÜGATCE

-A-

Âbid: Çok ibâdet eden, zâhid.
Adâlet: Zulüm etmemek, herkese hakkını vermek ve lâyık olduğu muameleyi yapmak.
Âfet: Büyük felâket, belâ, musibet. Mec. Son derece güzel.
Âfiyet: Sağlık, esenlik, sıhhat, selâmet.
Ağyar: Yabancılar, rakipler. Aşığın nazarında, sevgilisi ile görüşenler.
Ahde vefâ: Verilen söze sadakat göstermek.
Ahfâd: Torunlar, evlât çocukları. Yardımcılar.
Âhiret: Bu dünyadan sonra gideceğimiz ebedî âlem. Kıyamet koptuktan sonra bütün insanların devamlı kalacakları yer.
Âhû: Ceylan, karaca. Mec. Gözleri çok güzel olan.
Âh ü zâr: Ağlayıp inleme, feryat etme.
Ahvâl: (Hâl'in çoğulu) Haller, vaziyetler, oluşlar.
Akik: Ekseriya kırmızı renkte olan ve yüzüklere takılan bir cins değerli taş.
Akis: Bir şeyin simetrigi, zıddı, tersi. Çarpma, çarpıp geri dönme.
Alâmet: İz, nişan, belirti.
Âlem-i ekber: En büyük âlem, kâinat, kozmos.
Âlicenâb: Cömert, şerefli, haysiyetli kimse.
Alim: Çok okumuş, bilgin, ilmi yüksek hoca.
Allah u a'lem: Allah (C.C.) daha iyisini bilir, en doğrusunu bilir.
Amel: İş, çalışma, bir vazifeyi yerine getirme. Fiil.

Arâz: İşaretler, alâmetler. Hastalık alâmetleri, kazalar, felaketler,musibetler.
Arş: Kürsü, taht, yüce makam. Allah (C.C.)'ın kudret ve saltanatının tecelli yeri.
Arz-ı endam: Boy bos göstermek, ortaya çıkmak.
Arz-ı ta'zimât: Karşısındakine büyük bir hürmetle takınılan tavır ve hareket.
Asalet: Soysop temizliği. Kendi namına hareket.
Asil: Sağlam, iyice yerleşmiş, edepli, terbiyeli.
Asrî: Zamana uygun, bir devreye ait.
Âsûde: Rahat, huzur içinde, dinç, müsterih, sâkin.
Âşina: Ahbap, bildik, tanıdık, dost. Arif.
Aşk: Aşırı derecede sevgi, candan sevme Tasavvufta, Allah (C.C.)'a karşı duyulan muhabbet.
Âşık: Çok fazla seven, müptela, tutkun. Edebiyatta, âşık daha çok şâirin kendisidir ve mücerret bir güzelliğe âşıktır. Güzelliğin maddi yönü onu ilgilendirmez. Âşık ile zâhid ve ham sofu arasındaki fark budur. Âşık, gece gündüz feryat eden, ağlayan, inleyen, yanıp yakılan, cevr çeken bir kişidir.
Ateşgede: Mecusilerin tapındıkları yer.
Avam: Bütün herkes, kaba ve cahil halk, ayak takımı. İlmi irfanı olmayan cahil halk yığını.
Âyet: Kimsenin inkâr edemeyeceği açık delil, inşan, alâmet. Kur'an-ı Kerîm'deki her bir cümle.
Ayyuk: Samanyolunun daima sağ tarafında olan, çok parlak ve uzak bir yıldızın ismi. Mec. Semanın en yüksek yeri.
Azâb: Dünyada işlenen suç ve kabahate karşılık olarak ahirette çekilecek ceza, eziyet, büyük sıkıntı, şiddetli elem.
Âzâde: Hür, serbest, salim, müberra, kayıtsız.
Azamet: Büyüklük. Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğü.
Aziz: Muhterem, izzetli, sîreti temiz, dost.

-B-

Bâb-ı âli: Yüksek kapı.

Bad-ı sabâ: Gündoğusundan esen hafif ve lâtif rüzgar. Edebiyatta daha çok koku ile olan taşıma, dağıtma ve yaymaya dayanan sıkı münasebeti ve sevgilinin saçlarıyla olan ilişkisi bakımından işlenir. Sabâ, bağ-bostan, güllük-gülistanlıkta dolaşır. Goncayı açıp gül haline getirmek, selviyi yeşilliklerle donatmak, lâleye kırmızı rengi vermek, nergisin gözünü açmak onun görevidir.
Bahis: Bir mevzu hakkında tafsilâtlı açıklama, bölüm. Bir şey hakkında etraflıca söz söyleyip hakikati araştırma.
Balçık: Yapışkan, koyu kıvamlı çamur, özlü toprak.
Basar: Görme duygusu, kalble hissetme, kalb gözü. Kelâm ilminde: Kendi şanına lâyık bir vechile Cenab-ı Hakk'ın görme sıfatıdır. Kâinatta hiçbir şey onun görmesinden hariçte kalamaz.
Basiret: Hakikati kalbiyle hissedip anlama. Kalpte, eşyanın hakikatlerini bilen kuvve-i kudsiye, feraset.
Bâtıl: Hak ve doğru olmayan, yalan, hakikate aykırı, hurafe.
Bende: Bağlanmış olan, köle, esir, hizmetçi, hizmetkâr.
Bencileyin: Benim gibi.
Beraat: Bir dava sonucunda temiz ve ilişiksiz çıkma. Aklık.
Beste: Şarkının makam ve ahengi. Bağlanmış, bitiştirilmiş.
Beyhûde: Boş yere, nafile, çaresiz.
Beynelmilel: Milletlerarası, ülkeler çapında.
Brahman: Hint halk sınıfının en başta geleni.
Buhur: Güzel kokulu maddelerin dumanı, tütsü.
Bûse: öpme, öpücük.
Bülbül: Edebiyatta en çok işlenen kuştur. Sevgiliye olan hayranlığını güzel nağmelerle ifade eden, ağlayan, inleyen bir âşığı temsil eder. Bülbül daha çok seher vakti veya sabahleyin öter. Goncanın açılışı, bülbülün nağme ve feryatları ile olmaktadır.

-C-

Câhil: Tecrübesiz, bilgisiz, gafil. Allah'ı unutmuş olan.

Cânan: Sevgili, gönül vermiş, maşuka, güzel, cemal sahibi.
Cedîd: Yeni, kullanılmamış, pek az zamandan beri bilinen veya mevcut olan.
Cehalet: Bilmezlik, nadanlık, ilimden ve her nevi müsbet malûmattan habersiz olmak.
Celse: Bir defa akdi meclis etmek. Bir meclis veya mahkeme heyetinin toplanmasından, tatile kadar olan müzakere müddeti.
Cemaat: Topluluk, bir yerde toplanmış insanlar, takım, bölük. Bir mezhebe tâbi bir heyet teşkil eden ahali. Aralarındaki münasebetleri din, örf ve âdetlere göre tanzim eden, akrabalık, komşuluk gibi rabıtalarla birbirlerine bağlı insan topluluğu.
Cemal: Yüz güzelliği, ferîteki güzellik. Cenab-ı Hakk'ın lütuf ve ihsanı ile tecellisi.
Cemalullah: Allah (C.C.)'ın cemali.
Cermen: Alman halkından olan kimselere verilen ad.
Cihad: Düşman ile muharebe. İlim ve imanla, sözle, fiille, mal ve canla bütün kuvvetini sarfetmek. Din için çalışmak.
Cûş u huruş: Kaynayıp taşma. Neşe ve ahenk.
Cürm: (Cürüm) kabahat, kusur, hata, isyan. Günah. Kanun hilâfına hareket etmek.
Cüz: Kısım, parça. Kur'an-ı Kerîm'in otuzda biri parçası.

-D-

Dâhi: Dehâ sahibi, son derece zeki, anlayışlı ve uyanık. Zekâ, fetânet ve hikmet sahibi.
Dalâlet: İman ve İslâmiyet'ten ayrılmak, azmak. Hak ve hakikatten sapmak, Allah'a isyankâr olmak.
Darb-ı mesel: Misal olarak söylenen meşhur söz. Bir hadiseye binaen söylenen hikmetli söz.
Delâlet: Delli olmak, yol göstermek, kılavuzluk. Doğru yolu bulmakta insanlara yardım etmek.
Dem: Nefes, soluk, an, vakit, saat, zaman.

Derûni: Gönülden, içden.
Dervîşân: (Dervîş'in çoğulu) Dervîşler. Allah rızası için tevazû ve fakirliği kabul eden veya bir tarikata bağlı olan kimseler.
Devâsâ: Çok büyük, heybetli, gösterişli.
Dilber: Gönül alan, kalbi çeken, güzel.
Dildâre: Kalbi hükmü altında tutan, sevgi, mâşuk.
Dirâyet: Zekâ, bilgi, kavrayış. Temkin ve tecrübeye dayanan akıl.
Divân: Şâirlerin şiirlerinin toplandığı kitap. Büyük meclis, idarî işleri yürüten bilgili, nüfuzlu kimselerin toplandıkları yer.
Divâne: Deli, aklı başında olmayan, mecnûn.
Divân-ı hümâyun: Halkın dava ve şikâyetlerinin dinlenip hallolunduğu, devlet işlerinin görüldüğü hükümdar ve kral huzuru.
Divit: Yazı yazmak için kullanılan kamış kalem ve bu kalemle mürekkep hokkasını bir arada tutan mahfaza.
Düçar: Yakalanmış, tutulmuş, olmuş, giriftar olmuş.

-E-

Ebedî: Sonsuza ve ebediyete mensup, zevali olmayan, sermedî, sonu olmayan.
Ecdâd: (Cedd'in çoğulu) Dedeler, atalar.
Ecinni: Cin taifesinden.
Edeb: Terbiye, güzel ahlak, hayâ. Kavlen, fiilen insanlara lütuf ile muamele etmek.
Efkâr: Fikirler, düşünceler.
Efsunkâr: Büyüleyen, sihirleyen, efsunlayan.
Ejder: Büyük canavar.
Entrika: Bir çıkar sağlamak veya birine zarar vermek maksadıyla hazırlanan düzen, hile, dalavere, desise.
Erkân-ı usul: Esas usulüne göre, yerinde, uygun muamele.
Esbâb-ı mucibe: Gerektiren sebepler, icap eden sebepler.

Evlâ: Daha uygun, daha lâyık, üstün.
Ezelî: Devamlı var olup varlığının başlangıcı olmayan.

-F-

Fahr etmek: Övünmek, gururlanmak, şeref saymak.
Fâni: Ölümlü, muvakkat, gelip geçici, daimi olmayan.
Faraza: Farz edelim ki, diyelim ki, ola ki, meselâ.
Farz: Allah'ın, işlenmesi kat'i olarak lüzumlu ve terki günah olan emirleri.
Fâsık: Allah'ın emirlerini tanımayan sapkın, günahkâr.
Fazilet: İnsanda iyilik etmeye ve kötülüklerden çekinmeye olan devamlı ve değişmez istidat, güzel vasıf. İnsanın yaradılışındaki iyilik, iyi huy, erdem.
Felâh: Kurtuluş, selâmet, saadet. Hayır ve nimetlerde refah.
Felek: Gökyüzü, sema; dünya, alem. Talih, baht.
Fer: Parlaklık, aydınlık, ışık, nur, ziya, kuvvet, iktidar, şevket.
Ferâset: Anlayışlılık, ileri görüş, çabuk seziş.
Fettan: Fitne ve fesada teşvik eden, kötülük yapan, ayartan.
Fetvâ: Bir hadise, bir muamele hakkındaki şer'i hükmü ehli olanın haber vermesi ve o hükme dâir verilen malûmat, bilgi.
Fıtraten: Yaradılıştan, fıtrî olarak.
Firâr: Kaçma, savuşma, izinsiz veya nizamsız olarak ortadan kaybolma.
Firûze: Açık mavi renkli ve değerli bir yüzük taşı.
Fosil: Eski jeolojik devirlerde toprağa gömülerek kalmış bitki, hayvan veya bunların parçaları.
Fragman: Bütünden alınmış parça.
Fukaha: (Fâkih'in çoğulu) Fakihler, fıkıh âlimleri.
Fütuhât: Zaferler, fethedilen, zaptedilen memleketler, yerler.

-G-

Galeyan: Kaynama, çalkalanma, coşma, feveran.
Gammaz: Birinin sırlarını açığa vuran, fitneci.

Garâbet: Gariblik, tuhaflık, âdetlere aykırılık.
Garb: Güneşin battığı yön. Batı. Memleketimize göre Avrupa.
Gazab: Dargınlık, kızgınlık, darılma, hiddet, öfke.
Gazel: Klasik Şark şiirinin en mühim ve en çok kullanılmış olan nazım şeklidir. 5 ile 15 beyitlik olur.
Girdâb: Suların dönerek çukurlaştığı yer. Tehlikeli yer ve zaman.
Girift: Tutma, yakalama; birbiri içine girişik.
Güruh: Bölük, takım, kısım.
Güzîde: Seçkin, seçilmiş, beğenilmiş, mümtaz, güzin.

-H-

Habâset: Murdarlık, pislik, kötülük, alçaklık, habislik.
Hak ile yeksan: Yerle bir etme.
Hakketmek: Oyarak veya kazıyarak işlemek, yazmak.
Halâs: Kurtulma, selâmete erme.
Halef: Birinin yerine sonradan geçen kimse. Babadan sonraya kalan oğul.
Halife: Öncekinin yerine geçen. İlâhî, yani şer'i hükümlerin tatbik ve icrası için peygamberlere vekil olan zat.
Halvet: Yalnızlık, tek başına kalmak, tenhaya çekilme, gizlilik.
Hamail: Tılsım, muska, kılıç bağı, kılıç kayışı.
Hamd ü senâ: Medheylemek, övmek. Cenab-ı Hakk'a karşı kulların memnuniyet ve sevinçlerini hamd ve şükür ile bildirmeleri.
Hamiyetperver: Mukaddesatı ve milletin haklarını, namus ve haysiyeti korumak hususlarında gayret ve ihtimam gösterilmesinden yana olan.
Han: Yolcuların misafir olduğu bina, kervansaray. Ticaret ehlinin sakin olduğu yer.
Hânûman: Ev, bark, ocak.
Harcıâlem: Herkese elverişli, herkese münasip. Ayırıcı vasfı olmayan, basit.

Hârika: İmkanların üstünde olup insanda hayret uyandıran şey; görülmedik derece şaşırtıcı.
Hasım: Muhâlif, karşı taraf, düşman.
Hasis: Nekes, cimri, pinti.
Haslet: Huy, ahlak, yaradılıştan olan tabiat.
Hâtem: Mühür, üzerinde yazı olan ve mühür yerine kullanılan yüzük. En son.
Hâtime: Son, son söz.
Hatt-ı hümâyun: Padişahların herhangi bir iş için yazdıkları yazılar.
Havâri: Hz.İsâ (A.S.)'ın yardımcı ve sahabesi olan kişilere verilen ad. Bu zatlar on iki kişidir ve hepsi birden "Havâriyyun" olarak anılır.
Haysiyet: İtibar, şeref, değer, kıymet, derece. Mesned, mertebe.
Hayy: Allah (C.C.)'ın isimlerindendir. Diri, canlı.
Helâk: Mahvolma, ölme, harcanma, çok yorulma.
Hengâme: Kavga, gürültü-patırtı, şamata, karışıklık.
Herc ü merc: Alt üst, allak bullak, karmakarışık, darmadağın.
Heybet: Hürmetle beraber korku hissini veren hal. Sakınıp korkulacak hal. Azamet.
Hıyâbân: İki tarafı ağaçlı ortasından su akan yol.
Hicran: Ayrılık, fırak, unutulmaz acı. Ayrılıktan gelen keder, sızı. Dostluğu, ülfeti kesmek.
Hicret: Bir yerden bir başka yere göç etmek. Kendi memleketini bırakıp başka bir memlekete taşınmak. Hz. Muhammed (A.S.)'in Mekke'den Medine'ye hicret etmesi tarih başı sayılır.
Hiddet-İnfial: Öfke, keskinlik. Gücenme darılma.
Hikmet: İnsanın, mevcudatın hakikatlerini bilip hayırlı işleri yapmak sıfatı. Hâkimlik. Kâinattaki ve yaradılıştaki ilâhî gaye. Ahlâk ve hakikate faydalı veciz söz.
Hulûs-i kalb: Kalpten, gönülden, içten samimiyet.
Hurdahâş: (Hurdehâş) Kırık dökük, paramparça.

Hûri: Güzellikleri tarif ve tavsif edilemeyecek derecede güzel olan cennet kızları; sevgililer, âhû gözlüler.
Huzme: Demet, deste. Fizik: Bir ışık kaynağından çıkan sütun halindeki şua.
Hükümran: Hâkim, hükümdar. Hüküm ve saltanat süren.
Hülya: Kuruntu, hayal, vehim. Olmayan bir şeyi düşünerek yaşamak.
Hüsn-i hal: Hal, hareket, davranış güzelliği.
Hüsrân: Zarar, ziyan. Beklenilenin elde edilememesi yüzünden duyulan acı, yokluk, mahrumiyet.

-I, İ-

Islahat: Kusurları ve eksiklikleri gidermek için yapılan işler ve düzeltmeler.
İblis: İnsanları hak yoldan çıkartmağa çalışan şeytan.
İffet: Namus, temizlik, Nefsi, behimî temayüllerden menetmek. Haramdan kaçınmak.
İfsad: Bozmak, azdırmak, fesada uğratmak, fitne salmak.
İhlâs: İçten, samimi; riyasız sevgi. Sevgi ile doğruluk ve bağlılık.
İhram: Hacıların örtünmeğe mecbur oldukları dikişsiz bürgü.
İlelebed: Ebede kadar, nihayetsiz, sonsuz.
İllet: Hastalık, sakatlık: sık sık tepen hastalık, maraz. Sebep, gaye, hedef.
İmân: İnanmak, itikad. Hakkı kabul, tasdik ve iz'an etmek.
İnâyet: Yardım, lütuf; meded etmek. İhsan, iyilik.
İnkılâb: Değişme, bir halden başka bir hale dönme, devrim.
İns ü cin: İnsan ve cin.
İrşâd: Doğru yolu gösterme, uyarma. İrfan sahibi birinin, bir kimseye tarîkatı ve hak yolu göstermesi. Aklî ve kalbî ikna edici sözler ve tesirli eserler veya hal ve hareketle gafletten uyandırıp hidâyet yolunu göstermek.
İsraf: Vakti, parayı ve malı lüzumsuz, faydasız yere harcamak.
İştiyak: Fazla arzu ve şevk. Hasret çekmek, özlemek.

İzzet-i nefis: Şeref, onur, haysiyet. Zillete düşmeyerek şeref ve haysiyeti muhafazaya çalışmak.

-K-

Kader: İnanılması İslâmi iman esaslarından olmak üzere, insanların başına gelecek her türlü işlere dair Allah'ın ezelî hüküm ve takdiri.

Kadîm: Eski, eski zaman, uzun zamandan beri varolan.

Kalendermeşreb: Mütevazi, gurur ve kibirden, dünya heveslerinden uzak kimse, rind.

Kalpazan: Kalp, sahte para basan ve piyasaya süren kimse. Sahtekar, hilekar, yalancı, sözüne işine güvenilmeyen kimse.

Kaside: Onbeş beyitten az olmamak üzere, her beyit kafiyeli olarak, büyük kimseleri veya herhangi bir şeyi medh ü senâ eden menzume şekli.

Kazasker: İlmiye sınıfının en yüksek mertebelerinden biri.

Kelâm-ı kibar: Hikmetli, meşhur söz.

Kerâmet: Kerem, bağış, ikram, ağırlama. Velilerin lüzumu halinde gösterdikleri fevkalade hal.

Kervan: Eski şekli kâr-ban'dır. Eskiden soyguncular ve eşkiyaya karşı, kendilerini müdafa etmek için biraraca sefere çıkan tüccar topluluğudur. Develer, atlar, katırlar kervanın yük ve binek hayvanlarıdır. Ekseriya yedişer deveden katarlar teşkil edilir, deveci katırına binerek kataın başını çeker.

Ketûm: Sır saklayan; herkese herşeyi anlatmayıp sırrını belli etmeyen.

Kevn ü mekân: Kâinat, alemler, dünya.

Kıssa: İbret verici hikâye, vaka, macera; rivâyet.

Kıyâm: Ayağa kalkmak, ayakta durmak. Ayaklanmak, isyan etmek.

Kisve: Hususi kıyafet, elbise.

Kumkuma: Mec. Bir vasfı kendisinde fazlasıyla toplayan kişi veya topluluk.

-L-

Lahza: An. Göz ucu ile bir kere bakıncaya kadar geçen zaman.
Letâfet: Lâtiflik, hoşluk, güzellik, nezaket, yumuşaklık. Cisimden alâkayı kesip bir nev'i nûrâniyet kesbetmek.
Liyâkat: Lâyık olmak, değerlilik, iktidar, hüner, fazilet.

-M-

Mâbeyn-i hümâyun: Sarayda, hükümdarın hususi olarak erkekleri kabul ettiği daire.
Mahfil: Toplanılacak, oturulacak yer. Toplantı ve görüşme yeri.
Mahrem: Gizli. Şer'an müsade olunmayan. Birisinin hususi hallerine ait gizli sır.
Mahşer: Haşrolunacak, toplanılacak yer. Kıyamet günü ölülerin dirilip toplanacakları yer.
Maişet: Yaşamak, geçinmek için lüzumlu olan şey. Dirlik,geçiniş.
Ma'siyet: İsyan, günah, asilik, itaatsizlik.
Maslahat: İş, mesele, sulh yolu. Fayda, maksat, keyfiyet.
Maşuk: Sevilen, sevilmiş.
Mecnûn: Çıldırmış, deli, divâne, delice seven, tutkun.
Medâr-ı iftihar: İftihar etmeye, övünmeye sebep olan; övmeğe vesile olan.
Meftûn: Fitneye düşmüş, sihirlenmiş, gönül vermiş, tutkun, vurgun, hayran olmuş, coşmuş.
Mehlika: Ay yüzlü, güzel.
Melânet: Melunluk, lânete sebep olan. Lânet edilmeye değer iş.
Melce: İltica edecek, sığınacak yer.
Mel'un: Lânetlenmiş, tardolunmuş, kovulmuş. Herkesin lânet ve nefret ettiği kimse, fert.
Menhiyyat: Dinin yasak ettiği şeyler.
Mer'i: Yürürlükte, câri olan. Riayet edilen, saygı gösterilen.
Meşk: Yazı örneği. Alışmak, öğrenmek için yapılan çalışma,

alıştırma, temrin.
Meşreb: Yaratılış, tabiat, mizaç, huy, ahlâk.
Mezheb: Yol, takip edilen usul. Tutulan çığır. Dinin esaslarında ve esas temel meselelerde bir olmakla beraber, teferruatta bazı muhtelif meseleler olması sebebiyle birbirinden biraz farklı olan müctehidlerin yolları.
Mi'rac: Huzuru ilâhi, en yüksek makam. Hz. Muhammed (A.S.)'in Recep ayının 27 gecesinde Cenab-ı Hakk'ın huzuruna rûhen, cismen, hâlen çıkması mucizesidir.
Molla: Eskiden büyük âlimlere verilen isim: Büyük kadı.
Murâkabe: Bakma, gözetme, gözaltında bulundurma. Kendi iç alemine bakma; dalıp kendinden geçme.
Muvâfakat: Uygunluk, uyma, uzlaşma, razı olma.
Mücâhid: Cihad eden, din düşmanlarıyla mücadele eden.
Mücâzât: Bir suça karşılık verilen ceza.
Mücrim: Cürm ve kabahat işlemiş olan, suçlu, sanık.
Mürâî: İkiyüzlü kimse, dalkavuk, riyâkâr, münafık.
Müstebit: Emri altındakilere söz ve hürriyet hakkı tanımayan, istibdat yapan; despot.
Mütefekkir: Düşünen, derin meseleleri tefekkür ve teemmül eden.
Müteredddit: Kararsız, tereddüte düşen, karar veremeyen.
Mütevazi: Gururlu olmayan, alçak gönüllü, kendi farkını bilen, gösterişe, cakaya itibar etmeyen.

-N-

Nâdân: Cahil, kendini bilmeyen, haddini bilmez.
Nahoş: Hoş olmayan, hoşa gitmeyen.
Nâmert: Korkak, insaniyetsiz, sözünde durmayan, alçak. İnsanlık hislerinden habersiz.
Nâmus: Irz, edep. Emniyet ve istikamet gibi faziletlerin muhassalası olan pek kıymetli haslet.
Nâmütenâhî: Sonsuz, uçsuz bucaksız, nihayetsiz.
Nebâtât: (Nebât'ın çoğulu) Bitkiler.

Nebi: Haber getiren. Yeni bir kitap ve şeriatla gelmeyip, kendinden evvelki peygamberin getirdiği kitap ve şeriatı devam ettiren peygamber.
Neşide: Bir toplulukta okunmaya değer manzume, şiir. Atasözü derecesinde kullanılan meşhur beyit ve mısra.
Nevş ü nemâ: Serpilip gelişme, sürüp çıkma, büyüme
Nifak: Ara bozukluğu, münafıklık, ikiyüzlülük.
Nigâr: Güzel yüzlü sevgili. Nakış, resim.
Nisyan: Unutmak, hatırdan çıkartmak.
Nükte: Gerek resim ve sözde, gerekse yazıda herkesin anlayamadığı ince mana.
Nüktedan: Nükte yapmasını bilen, anlayan. İnce, zarif, duygulu kimse.

-P-

Panzehir: Zehire karşı; zehirin tesirini gidermek için kullanılan ilaç.
Papaz: Hıristiyan ruhani reisi, rahip, keşiş.
Pâyidar: İyice yerleşmiş, devamlı, sonu gelmeyen, nihayetsiz.
Payitaht: Merkezî hükümet, başşehir, başkent.
Pend-Nâme: İran'lı şâir Feridüddin-i Attar'ın bir eseri.
Pervâ: Korku, çekingenlik.
Pir-i fâni: Çok yaşlı ve zayıf adam.
Prens: Kral soyuna mensup erkek; şehzade, hükümdar.
Put: Allah'tan başka tapılan herşey. Heykel, sanem. Kendisinden medet umulan veya lâyık olmadığı hürmet gösterilen her çeşit cisim, tasvir.

-R-

Râbıta: İki şeyi birbirine bağlayan şey; bağ. Münasebet, ilgi.
Râyiha: Güzel koku.
Reform: Düzeltme, tanzim. Asıl şeklini vermek, ıslah etmek.
Rekâket: Kekeleme, dil tutukluğu. Sözün kusurlu oluşu. Belagattan mahrum olan.

Rind: Kalender, dünya işlerini hoş gören. Bâtını irfan ile müzeyyen olduğu halde zahiri sâde görünen hakim. Dış görünüşü laubali olduğu halde, aslında kâmil olan kimse.
Rivâyet: Hikaye edilen hadise veya söz. Bir hadisenin başkalarına anlatılması.
Riyâ: Özü sözü bir olmamak. İnandığı gibi hareket etmeyip, iki yüzlülük etmek. Gösteriş için yapılan hareket.
Ruhban: Hıristiyan din adamı, rahip.

-S-

Sâki: Su veren, su dağıtan. Kadeh, içki sunan. Edebiyatta, bezme neşe ve canlılık veren sâkinin görevi içki dağıtmaktır. Sâki genellikle sevgilinin yerini tutar veya bizzat sevgilidir.
Sarahat: Açıklık, ibarede açıklık, netlik.
Sâsaniler: İran'da ikibin yıl önce devlet kuran bir sülâledir. İlk meşhur hükümdarları Erdeşir'dir. Altıyüz seneden fazla bir zaman devletleri süren Sâsaniler 636'da Nihavend muhasarası ile ortadan kaldırılmıştır.
Sefer: Yolculuk, muharebe, harp, savaş. Muharebeye hazırlanma hali.
Selef: Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse.
Selsebil: Tatlı ve hafif su. Cennet'te bir çeşmenin adı. Suyun kademeli olarak akmasını sağlayacak şekilde yapılmış çeşme. Mec.Pek çok bol, istenildiğinden fazla.
Selvi: (Servi) Selvigillerden uzun boylu, zarif görünüşlü, küçük yapraklı, kozalaklı bir cins ağaçtır. Yaz-kış yeşilliğini korur, hafif rüzgarla sallanışı, güzelliklerinden biridir. Edebiyatta sevgilinin boyu ve nazlı nazlı salınışı selviye benzetilir.
Semâvat ü zemin: Gökler ve yerler.
Semender: Kurbağagillerden uzun gövdeli, kuyruklu bir cins su kertenkelesi.
Serâb: Şaşkın hale gelme. Çorak yerlerde, çölde ışık kırılması sonucu, su veya yeşillik gibi görünen hayal, salgım.

Serâpa: Baştan ayağa kadar, tepeden tırnağa kadar.
Sermedî: Ebedî, sonsuz, nihayetsiz.
Seyyid: Efendi, bey, ağa, ileri gelen, başkan.
Sır: Gizli tutulan, kimseye söylenmeyen şey. Gizli hakikat. İnsan aklının ermediği şey. Allah'ın hikmeti.
Sufi: Tasavvuf ehli, mutasavvıf.
Su keleri: Durgun sularda ve karada yaşayan bir cins kurbağa.
Sultan: Reis. Hakimiyet sahibi, padişah.
Sûre: Kur'an-ı Kerim'in 114 bölümünden her biri.
Sûret: Biçim, görünüş. Kılık, tarz, yol, gidiş, hal. Tasvir, dıştan görünen şekil.
Sûr-ı İsrafil: Kıyamet günü dört büyük melekten biri olan İsrafil'in üfleyeceği boru.

-Ş-

Şafak: Güneş doğmaya yakın zaman veya güneş battıktan sonraki alaca karanlık.
Şâh: İran hükümdarlarına verilen isim.
Şâir-i azam: Şâirlerin büyüğü, en büyük şâir.
Şark: Doğu; güneşin doğduğu cihet. Avrupa kültürünün dışında kalan müslüman ülkeleri.
Şarkiyat: Şark dilleri veya ilimleri hakkında inceleme yapan ilim şubesi.
Şato: Ortaçağda Avrupa ülkelerinde senyörlere (derebeylerine) ait, etrafı su hendekleriyle çevrili kale şeklinde mesken.
Şehâdet: Şahitlik etmek. Bir şeyin doğruluğuna inanmak. Delâlet, alâmet, iz. Allah rızası yolunda hayatını feda etmek. Din yolunda muharebe ederken şehit olmak.
Şerâre: Kıvılcım.
Şeriat: Sırat-ı müstakim, doğru hak yol. Nur, aydınlık, ışık. Allah (C.C.) tarafından peygamberler vasıtasıyla vaz' ve tebliğ olunan hükümleri havi ilâhî kanunların heyet-i mecmuası.
Şeytan: İblis. Cenab-ı Hakk'ın emrine isyan ettiğinden dola-

yı rahmetinden kovulmuş iblis. İnsanı kötülük ve isyana teşvik eden lain.
Şövalye: Ortaçağda şövalyelik sınıfına kabul edilen, özel eğitimle yetişmiş soylu, atlı asker.
Şua: Güneşten veya başka bir ışık kaynağından uzanan ışık.
Şuh: Hareketlerinde serbest olan. Neşeli ve oynak.

-T-

Tafsil: Etraflıca, uzun uzadıya anlatma, açıklama, tafsilatıyla.
Taht-ı revan: Dört kişi veya iki katırla taşınan nakil vasıtası.
Takdir: Beğenme, değer biçme; değerini, ehemmiyetini anlama.
Takdis: Mukaddeşleştirme, kutsallaştırma.
Tâk-ı zafer: Tarihi bir hadiseyi, zaferi anmak; veya gelecek olan büyük bir kimseyi karşılamak için kurulan kemerli yapı.
Takvâ: Kendini bütün günahlardan korumak. Allah'tan korkmak; Allah korkusuyla dini yasak ettiği bütün günahlardan korunmak.
Tebcil: Ağırlamak, yüceltmek. Birisine ta'zim etmek, hürmetle hareket etmek.
Tedrisat: (Tedris'in çoğulu) Ders verme, öğretimler.
Tefekkür: Düşünmek, fikretmek, zihin yormak.
Tekdir: Azarlama, paylama.
Tenvir: Aydınlatmak, ışık saçmak, nurlandırmak.
Terakki: İlerleme, yükselme, artma. Bilgi ve medeniyetçe yükseliş.
Tevâzu: Kibir ve gururdan uzak olmak, alçakgönüllülük göstermek.
Tevbe: İşlenen bir suça, günaha pişmanlık duymak ve Allah'tan af dilemek.
Tevekkül: Sebeplere tevessül ettikten sonra neticeyi Allah'a bırakmak. Allah'ın takdirine rıza göstermek.
Tevkif: Alıkoyma, tutma. Hapis olarak bekletme.
Tılsım: Esrarlı bir kuvvet taşıdığına inanılan şey, kimse. Çâre,

tedbir, sihir, büyü.
Tilmiz: Talebe, öğrenci. Kalfa.
Tülbent: Sarık olarak sarılan ince ve sık dokunmuş kumaş.

-U, Ü-

Ulemâ: (Âlim'in çoğulu) Âlimler, ilmiye mensupları.
Urba: Esvab, elbise.
Ücra: Pek uzak, kenarda, köşede.
Ülfet: Alışma, alışkanlık. Birisiyle münasebette bulunmak. Ünsiyet, ahbaplık, dostluk.
Üstad: İlim veya sanatta üstün olan kimse. Muallim, profesör. Usta, sanatkâr.

-V-

Vahy-i ilâhî: Bir hakikatin, bir emrin Allah tarafından peygamberlere bildirilmesi.
Vâkıâ: Vuku bulmuş, olmuş, bir iş, gerçek.
Vâris: Mirasçı, kendisine miras düşen.
Vasiyet: Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey, emir.
Vâveyla: Eyvah, yazık. Çığlık, yaygara, feryat.
Vebâl: Günah, zarar, şiddet, ağırlık, azap.
Vecd: Kendinden geçecek derecede dalgınlık. Kendini kaybedercesine ilahi aşka dalma, aşırı heyecan.
Vecibe: Vâcib olan şeyler, borç hükmünde olan vazife.
Velvele: Şaşkınlık, gürültü, patırtı, yaygara, şamata. Birbirine karışmış bağrışma, hayhuy.
Vesselâm: İşte o kadar, artık bitti, son söz budur.
Vezir: Valilik, vekillik gibi yüksek rütbelerde bulunan "Paşa" ünvanı taşıyan kimse.
Vicdan: İnsanın içindeki iyiyi kötüden ayırabilen ve iyilik etmekten lezzet duyan ve kötülükten elem duyan manevi his.
Viran: Yıkık, harab, kederli, üzgün.
Vuslat: Visal, sevdiğine kavuşma, ulaşma.

-Y-

Yahşi: Yaman, iyi güzel, yakışık alan.
Yâkut: Çeşitli renkleri olan kıymetli bir süs taşı.

-Z-

Zâdegân: (Zâde'nin çoğulu) Soylular; meşhur ve muayyen aileler topluluğu, aristokrasi.
Zâhid: Sofu, müttaki. Dünya süs ve makamlarından feragat eden kimse.
Zelle: Yanılma.
Zinhar: Sakın, asla, olmaya, aman!
Ziya: Nur, ışık, aydınlık, ruşenlik.
Zorba: Başkalarının hakkını zor kullanarak gaspeden, haydut, mütegallibe.
Zulmet: Karanlık. Mec. Sıkıntı, kasvet.
Zühd: Dünya malı ve makamına rağbet etmemek. Nefsanî zevk ve arzudan kendini men edip, ibadete koyulmak.

FAYDALANILAN ESERLER

Aytaç, Gürsel: Goethe Der ki. Ankara 1982.

Batu, Selâhaddin: Goethe'den Seçme Şiirler. İstanbul 1990.

Büyük Türk Klasikleri. 1-12. Heyet. İstanbul 1985-1992.

Devellioğlu, Ferit: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat. Ankara 1978.

Doğan, D. Mehmet: Büyük Türkçe Sözlük. İstanbul 1996.

Fundgruben des Orients. Bearbeitet durch eine Gesellschaft von Liebhabern auf Veranstaltung des Herrn Grafen, Wenceslaus Rzewusky. Bde. I. VI. Hrsg. von Joseph von Hammer. Wien 1809-1818.

Goethe, Poetische Werke. Berliner Ausgabe in 16. Bden. Aufbau-Verlag Berlin und Weimar 1965.

Goethe, West-östlicher Divan. Herausgegeben und erläutert von Hans- J Weitz, Mit Essays zum 'Divan' von Hugo von Hofmannsthal, Oskar Loerke und Karl Krolow. Frankfurt am Main 1988.

Goethes Briefe Hamburger Ausgabe in 4.Bden. Textkritisch durchgesehen und mit Anmerkungen versehen von Karl Robert Mandelkow unter Mitarbeit von Bodo Morawe. Mit einem Gesamtregister für die Bände I.IV bearbeitet von Klaus F. Gille Hamburg 1962-1967 Seit 1972 München.

Goethes Werke Hamburger Ausgabe in 14.Bden. Hrsg. von Erich Trunz,unter Mitwirkung von Lieselotte Blumenthal, Herbert v. Emem Wolfgang Kayser, Dorothea Kuhn, H.J. Schrimpf, C.F. von Weizsäcker und Benno von Wiese. Hamburg 1948-1960 Seit 1972 München.

Hâfız Divânı. Çeviren: Abdülbaki Gölpınarlı. İstanbul 1989.
Kahraman, Ahmet. Dinler Tarihi. İstanbul 1968.
Kırkkılıç, Ahmet: Başlangıçtan Günümüze Tasavvuf. İstanbul 1996.
Maier, Hans Albert: Goethe. West-östlicher Divan. Kritische Ausgabe der Gedichte mit textgeschichtlichem von Hans Albert Maier.Bd.1-2 Tübingen 1965.
Meyers Grosses Hand Lexikon A-Z. Mannheim 1994.
Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lügat. Hazırlayan Heyet. Abdullah Yeğin, Abdülkadir Badıllı, Hekimoğlu İsmail, İlham Çalım. İstanbul 1993.
Örnekleriyle Türkçe Sözlük. Komisyon. Ankara 1995.
Rychner, Max: Goethe. West-östlicher Divan. Vonwort und Erläuterungen von Max Rychner. Zürich, Manesse-Verlag, 1952.
Steuerwald, Karl: Deutsch-Türkisches Wörterbuch. Wiesbaden 1974.
Steuerwald, Karl: Türkisch-Deutsches Wörterbuch. Wiesbaden 1974.
Şeyh Sâ'dî-i Şîrazî: Tercüme: Kilisli Rıfat Bilge. İstanbul 1978.
Türkiye Diyânet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. İstanbul 1988.
Uludağ, Süleyman: Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. İstanbul 1995.
Wahrig, Gerhard: Wahrig Deutsches Wörterbuch.Gütersloh 1974.
Yılmaz, Bayram: Goethe ve İslâmiyet. Konya 1991.
Yılmaz, Bayram:Goethe'nin Doğu-Batı Divânı'nda Cennet Bahsi. İstanbul 1996.

Goethe'nin "Doğu-Batı Divânı" dünya edebiyatının şaheserlerinden olmasının yanında, adeta iki dünyanın kavşağıdır da. Batı'nın Doğu ya ilgi duyan şâirleri, düşünürleri, seyyah ve bilim adamlarının içinde Goethe'nin apayrı bir duruşu vardır. O, sadece ilgi duymakla kalmamış, "Doğu-Batı Divânı"nın gösterdiği gibi Batı'dan Doğu'ya kalben ve ruhen bir yolculuk gerçekleştirmiştir. Bu yolculuğun meyveleri "Divân"ın satırları arasında, Zuleyha'nın, Hatem'in, Hâfız'ın seslerinde, hasret, acı, serzeniş, mutluluk ve hazza doğru dünmadan değişen rengarenk bir duygular kuşağında gizlidir. Takriben ikiyüz yıl sonra "Divan"ın tam çevirisiyle Türkçe'ye konuk olan Goethe'yi İyiadam yayınları olarak ağırlamaktan mutluluk duyuyoruz.

ISBN 975-6752-02-5

